

IRAKIN TILANNEKATSAUS MARRASKUUSSA 2018

Tässä katsauksessa käsitellään Irakin turvallisuusolosuhteita ja näihin vaikuttavia merkittävimpiä tapahtumia ja turvallisuusvälikohtauksia, joita Irakissa on sattunut marraskuun loppuun mennessä. Katsaus päivittää maatietopalvelun aiempaa vastaavaa selvitystä (Irakin tilannekatsaus toukokuussa 2018, 21.6.2018). Katsauksessa on käytetty eri julkisten lähteiden, kuten YK-tahojen, kansalaisjärjestöjen ja medioiden raportointia, joka on ollut Maahanmuuttoviraston saatavilla katsauksen kirjoittamisajankohtana. Katsaus keskittyy Irakin turvallisuustilanteeseen. Muita ajankohtaisia teemoja käsitellään muissa maatietopalvelun tuotteissa.

Sisällys

1. Yleinen tilanne kesällä ja syksyllä 2018.....	2
2. Turvallisuuksutilanne	24
2.1. Konfliktin luonne ja osapuolet.....	24
2.1.1. Valtiolliset turvallisuusjoukot	25
2.1.2. Valtiota vastustavat ja muut aseelliset ryhmät.....	25
2.2. Väkivallan ilmenemismuodot ja voimakkuus	26
2.3. Siviilikuolemat ja loukkaantuneet.....	26
3. Turvallisuuksutilanne, pakolaisuus ja paluumuutto alueittain	27
3.1. Irakin Kurdistan.....	27
3.2. Nineve.....	34
3.3. Salah al-Din	47
3.4. Kirkuk.....	55
3.5. Diyala.....	63
3.6. Anbar	67
3.7. Bagdad	75
3.8. Etelä-Irak	81
4. Ihmisoikeudet.....	87
5. Humanitaarinen tilanne	92
Lähteet	95

1. Yleinen tilanne kesällä ja syksyllä 2018

- ISIS-konflikti

Heinäkuussa 2018 tuli kuluneeksi vuosi Mosulin kaupungin vapautuksesta ISISiltä. Irakin tuolloinen pääministeri Haider al-Abadi sanoi voiton avanneen portit Irakin vakaudelle ja turvallisuudelle. Hänen mukaansa irakilaiset olivat osoittaneet, että he kykenevät taistelemaan yhdessä rintamassa Irakin lipun alla.¹ Pääministeri Abadin mukaan Irakissa on siirrytty vapautettujen alueiden jälleenrakennuksen ja vakauttamisen vaiheeseen, ja ensimmäiset askeleet tällä tiellä on otettu. Abadin heinäkuisen puheen aikaan ISIS ei enää hallinnut merkittäviä alueita, mutta se muodosti vakavan turvallisuusuhan.²

YK:n turvallisuusneuvoston heinäkuun ja lokakuun Irak-raporttien mukaan ISISin asymmetriset iskut jatkuvat Nineven, Salah al-Dinin, Kirkukin, Diyalan, Anbarin ja Bagdadin lääneissä. ISIS on ottanut kohteeksi turvallisuusjoukkoja ja yhteisöllisiä johtajia sekä tuhonnut maatiloja ja asuintaloja.³ Heinäkuun alussa ilmestyneen Rudawin artikkelin mukaan ISISiä vastaan oli meneillään turvallisuusoperaatioita muun muassa Hamrinin vuorilla Kirkukin eteläpuolella sekä Syyrian vastaisella rajalla.⁴ Siinä missä ISISin taistelijoita oli helppo paikantaa takavuosina kun ISISiltä vallattiin urbaaneja alueita, on nykyään Hamrinin vuorilla piilottelevien terroristiryhmien paikallistaminen työlästä.⁵

ACLED⁶ raportoi heinäkuun 2018 alkupuolella että ISIS on muotoutunut hiljalleen uudelleen siten, että se voi käydä ”näännytysotaa”⁷ yhteiskuntaa vastaan. ISISin toiminta oli keskittynyt alueelle jota terroristijärjestö kutsui kolonisaatiovyöhykkeeksi⁸ ja johon kuului sunnienemmistöisiä maaseutualueita Nineven, Salah al-Dinin, Kirkukin ja Diyalan lääneissä, samoin kuin Bagdadin kaupungin lähialueilla. Anbarin läänissä ISISin ”kapina” oli ACLEDin mukaan muita alueita vähäisempää.⁹ ISISin joukot ryhmittivät uudelleen ja rakentavat komentoverkostojaan. ISISin iskut ovat entistä ammattimaisempia.¹⁰ CSIS-tutkimuslaitoksen tuoreessa tutkimuksessa arvioidaan ISIS-taistelijoiden määräksi Irakissa noin 10 000–15 000.¹¹

- ISIS voimistunut Hamrinin vuorilla

Irakissa matkustellut turvallisuusanalyttikko Derek Henry Flood kertoi syyskuussa, että ISISin Keski-Irakin Hamrinin vuorille Kirkukin, Salah al-Dinin ja Diyalan lääneissä viime vuosina rakentamat luola- ja tunneliverkostot ovat muodostuneet terroristijärjestön sissitoiminnan alueellisiksi tukikohdiksi. Hamrinin vuoristo muodostaa ISISille logistisen elämänlangan, ja sen lukuisissa tunneleissa on ISISin ase- ja ruokavarastoja. ISISillä väitetään olevan Hamrinin vuorilla myös koulutusleirejä sekä klinikoita loukkaantuneita sissejä varten. Turvallisuusjoukkojen löytämissä tunneleissa on generaattoreilla toimivat sähköverkot ja vesiputket. ISIS aloitti iskut tunneliverkostoista niiden lähialueille jo ennen Mosulin kaupungin operaation loppumista.¹²

¹ Rudaw 10.7.2018a.

² Rudaw 10.7.2018a.

³ UN Security Council 9.7.2018, s. 5 ja 31.10.2018, s. 5.

⁴ Rudaw 10.7.2018a.

⁵ Terrorism Monitor/ Rafid Jaboori 28.7.2018.

⁶ Yhdysvaltain ulkoministeriöltä tukea saavan tutkijatiimin ACLED -projekti (Armed Conflict Location & Event Data Project, <https://www.acleddata.com/>) kerää aineistoa turvallisuusvälikohtauksista ja kuolonuhreista eri maissa.

⁷ ACLED käyttää termiä ”war of attrition”.

⁸ Tarkoittaen sunnialueita, joissa on hallituksen shiiapainotteisia turvallisuusjoukkoja, ml. Hashd al-Shaabi.

⁹ ACLED 5.7.2018.

¹⁰ The Atlantic/ Krishnadev Calamur 31.8.2018; The Intercept/ Simona Foltyn 16.9.2018.

¹¹ CSIS/ Maxwell B. Markusen 30.11.2018.

¹² Flood, Derek Henry, September 2018.

Muun muassa Hamrinin vuoriston koillisosassa sijaitseva Qori Chain jokilaakso on mainittu merkittäväksi ISISin tukikohta-alueeksi, josta ISIS tekee iskuja Kirkukin läänin heikosti vartioidulle maaseudulle. Kansainvälisen koalition ilmavoimat tekevät iskuja Hamrinin tunneliverkostoja vastaan. Hamrinin vuoristosta on muodostunut ISISille eräänlainen turvasatama, samoin kuin sen edeltäjälle Irakin al-Qaidalle ja muille sunnalaisille terroristiryhmille kuten Ansar al-Sunnalle ja JRTN:lle¹³ takavuosina. Diyalan läänin Hamrinin järven lähialueen tunneliverkostosta käsin ISIS on tehnyt iskuja jo vuodesta 2015 lähtien. Diyalan läänin mallin mukaisesti ISIS rakensi tunneliverkostojaan myös Salah al-Dinin ja Kirkukin lääneihin, ja ne vetäytyivät tunneleihin nopeasti turvallisuusjoukkojen vallattua Hamrinin vuoriston lähellä sijaitsevat Shirqatin ja Hawijan kaupungit.¹⁴

Hamrinin vuoristo ulottuu Salah al-Dinin läänissä olevan Tikritin tienoilta Kirkukin läänin Hawijan ja Daquqin kautta lounaaseen Diyalan läänin Khanaqinin alueella olevalle Hamrinin järvelle, ja se on osa laajempaa Iranin Zagros-vuoristoa. Alue on tärkeä sekä Irakille että Iranille, koska sitä kautta suunnitellaan Kirkukin öljykenttien ja Iranin välisiä öljytoimituksia, ja öljyputkeakin on suunniteltu. ISIS onkin tehnyt alueella iskuja myös öljyinfrastruktuuria vastaan.¹⁵

ISIS pyrkii myös kärjistämään iskuillaan energiapulasta käytyä keskustelua ja lisäämään näin yhteiskunnallista epävakautta. Esimerkiksi 24.5. ISIS vaurioitti Salah al-Dinin läänin Baijin ja Kirkukin välisen tien pohjoispuolella olevan Barimahin kylän voimalinjoja. Tämän seurauksena Hawijan ja Tikritin sunnienemmistöisissä kaupungeissa oli sähkökatkoksia. Tällaisilla iskuilla ISIS pyrkii syventämään paikallisen sunniväestön ja Irakin keskushallinnon välistä juopaa.¹⁶

Vuoden 2018 alkupuolella vakiintui jonkinlainen rintamalinja federaatiopoliisin ja ISISin joukkojen välille Kirkukin läänin eteläisen Daquqin kaupungin lounaispuolella, jossa ISIS oli ottanut haltuunsa useita kyliä. Kirkukin läänin eteläosassa muun muassa vähemmistöt kuten suffit ja kakait samoin kuin sellaiset sunniarabit, joita ISIS epäilee yhteistyöstä turvallisuusjoukkojen kanssa, ovat vaarassa joutua ISISin iskujen kohteeksi. ISIS tekee alueelta käsin iskuja myös Kirkukin eri kaupunkeihin. Heinäkuussa 2018 Irakin entinen sisäministeri Bayan Jabr arvioi että ISIS kontrolloi noin 75 kylää Kirkukin, Salah al-Dinin ja Diyalan lääneissä.¹⁷

Hamrinin vuoriston asukkaat kertoivat heinäkuussa alueella vaivihkaa käyneelle toimittaja Simona Foltynille, että Irakin erikoisjoukot olivat vallanneet kaupungit ISISiltä, mutta sen jälkeen ne olivat poistuneet ja maaseutu oli jäänyt puhdistamatta terroristeista. Jäljelle jääneet joukot olivat vähälukuisia ja huonosti koulutettuja. ISISin terroristit olivat palanneet takaisin häiritsemään kyläläisiä vaatien heiltä ruokaa. He myös soittavat kyläläisille ja kysyvät heiltä turvallisuusjoukkojen liikkeistä ja uhkailevat turvallisuusjoukkojen kanssa yhteistyötä tekeviä. ISISin taistelijat käyvät kylissä myös päivisin ja pyytävät moskeijoista avustusta (zakat). ISIS ottaa iskujensa kuten surmien kohteeksi tyypillisesti paikallisia militiijäseniä, heidän perheitään ja sellaisia yhteisöllisiä johtajia, jotka vastustavat ISISiin kuuluneiden ja heidän perheidensä paluuta kotikyliinsä.¹⁸

ISIS tekee iskuja kyliin öisin, jolloin liittovaltion poliisin läsnäolo on vähäistä tai olematonta. ISIS on tehnyt eri alueilla yöllisiä iskuja sunnien Hashd al-Ashairi -militioiden¹⁹ tukikohtia vastaan. Tällaisia iskuja ISIS on väittänyt tehneensä esimerkiksi Kirkukin läänin Dibisin alueella. ISISin

¹³ Jaish Rijal al-Tariqa al-Naqshabandiyya.

¹⁴ Flood, Derek Henry, September 2018.

¹⁵ Flood, Derek Henry, September 2018.

¹⁶ Flood, Derek Henry, September 2018.

¹⁷ Flood, Derek Henry, September 2018.

¹⁸ Foltyn, Simona 16.9.2018.

¹⁹ Sunnialueilla erilaisten sunnimilitioiden liittoumaa kutsutaan termillä Hashd al-Ashairi.

terroristien vaikutusalue ulottuu myös Hamrinin vuoriston luoteispuolella olevaan Makhoulin vuoristoon.²⁰

Irakin turvallisuusjoukot ja Hashd al-Shaabin²¹ shiiamilitioiden taistelijat tekevät operaatioita Hamrinin vuorille ajamalla sinne autoilla ja saaden tukea Irakin ilmavoimien helikoptereilta. Myös Hashd al-Ashairin sunnimilitat osallistuvat operaatioihin. Operaatioita on kuitenkin kuvattu ”varjonyrkkeilyksi” koska turvallisuusjoukot ja ISISin taistelijat kohtaavat harvoin toisiaan. ISISin taistelijat vetäytyvät syvemmälle vuoristoon sitä mukaa kun turvallisuusjoukot ja Hashd al-Shaabi lähestyvät. Turvallisuusjoukot tuhoavat kategorisesti löytämiään käytäviä. Helmikuussa 2018 turvallisuusjoukot kertoivat löytäneensä kahdenkymmenen kilometrin tunneliverkoston noin 20 km Diyalan läänin Baquban kaupungin eteläpuolelta.²²

Kesäkuussa 2018 ISIS kidnappasi kahdeksan ihmistä valetarkastuspisteellä Kirkukin ja Bagdadin välisellä valtatiellä ja surmasi heidät. Tämän seurauksena silloinen pääministeri Haider al-Abadi aloitti kaksi viikkoa kestäneen, ”Martyyrien kosto” -nimisen ISISin vastaisen turvallisuusoperaation Salah al-Dinin, Diyalan ja Kirkukin lääneissä. Operaatioon otti osaa erilaisia joukko-osastoja, muun muassa Irakin ERD-erikoisjoukkoja.²³

Toimittaja Simona Foltyn sai luvan kulkea operaation mukana. Hänen mukaansa konventionaalisissa rintamataisteluissa Mosulissa ISISin joukkoja vastaan kunnostautuneilla joukoilla ei ole kokemusta sissiliikkeen kukistamisesta.²⁴ Foltyn kuvaa miten kaksi ERD-erikoisjoukkojen prikaatia lähti heinäkuussa Tuz Khurmatun tukikohdastaan kymmenillä ajoneuvoilla lounaseen Udhaim-joen maisemaa hallitseville kukkuloille ISISin vastaiseen puhdistusoperaatioon. Puhdistusoperaation aikana sadat sotilaat kävelivät linjoissa muutamia kilometrejä sellaisella alueella, jolla ISISin taistelijoita uskottiin olevan. Karulla kallioisella alueella joukot saattoi nähdä kilometrien päästä, eikä ISISin taistelijoita löytynyt kaksi päivää kuluneiden etsintöjen aikana. ERD:n komentaja julisti alueen kuitenkin puhdistetuksi. Operaatio vaikutti Foltynin mielestä pikemminkin PR-operaatiolta yleisön suuttumuksen lieventämiseksi kuin vakavalta yritykseltä kitkeä ISISiä vuorilta.²⁵

Foltynin haastatteleman yhdysvaltalaisen Institute for the Study of War -tutkimuslaitoksen asiantuntijan Jennifer Caffarellan mukaan ISISin strategiana on väistyä paikallisten puhdistusoperaatioiden tieltä ja aloittaa toiminta uudelleen turvallisuusjoukkojen poistuttua. Washington Institute for Near East Policy -tutkimuslaitoksen asiantuntijan Michael Knightsin mukaan Yhdysvaltojen armeija on kouluttanut Irakin armeijaa viime vuosina kaupunkitaisteluihin mutta ei kapinallistoiminnan kukistamiseen.²⁶

Nykyiset poliittiset olosuhteet hidastavat ISISin kukistamista Hamrinin vuoristossa. Hashd al-Shaabi on esittänyt merkittävää roolia Hamrinin vuorten turvallisuusoperaatioissa ISISiä vastaan, mutta sen toimintamahdollisuuksia on heikentänyt Irakin vaalit voittaneiden puolueiden erimielisyydet Hashd al-Shaabin roolista tulevaisuuden Irakissa. Joidenkin merkittävien Hashd al-Shaabin johtajien huomio on siirtynyt sodankäynnistä politiikan tekemiseen.²⁷ Hamrinin vuoristo sijaitsee osittain Irakin kurdien ja arabien välisillä ns. kiistellyillä alueilla, joita kumpikaan osapuoli

²⁰ Flood, Derek Henry, September 2018.

²¹ Hashd al-Shaabin, engl. Popular Mobilization Units/ Popular Mobilization Forces) kuuluu pääasiassa shiiamilitioita, sekä muiden kansanryhmien kuten sunniarabien, kristittyjen ja turkmeenien joukkoja. Joukot laillistettiin marraskuussa 2016. Hashd al-Shaabi otti osaa alueiden valtaamiseen sekä ISISiltä että lokakuussa 2017 kurdijoukoilta ns. kiistellyillä alueilla, joissa sen joukkoja edelleen on.

²² Flood, Derek Henry, September 2018.

²³ Foltyn, Simona 16.9.2018.

²⁴ Foltyn, Simona 16.9.2018.

²⁵ Foltyn, Simona 16.9.2018.

²⁶ Foltyn, Simona 16.9.2018.

²⁷ Flood, Derek Henry, September 2018.

ei toimittaja Foltynin mukaan hallinnoi tehokkaasti. Alueelle on muodostunut turvallisuustyhjiö, jota ISIS käyttää tehokkaasti hyväkseen.²⁸

Lisäksi Irakin hallituksen huomio on siirtynyt Etelä-Irakin mielenosoituksiin, ja osa Hamrinin alueen joukoista on siirretty etelään mielenosoituksia rauhoittamaan.²⁹ Toimittaja Foltyn kertoi, että hänen ollessaan ERD-erikoisjoukkojen seurassa Irakin sisäministeri Qasim al-Araji soitti joukkojen komentajalle ja käski joukkojen siirtyä Tuz Khurmatusta Etelä-Irakiin rauhoittamaan tilannetta sikäläisten mielenosoitusten vuoksi.³⁰

Heinäkuussa 2018 ISIS ilmoitti perustaneensa kaksi (nimellistä) hallintoaluetta (wilayat) Irakissa ja Syyriassa. ISISin operaatioita koordinoidaan näiden alueiden tukikohdista. Amerikkalainen ISW-tutkimuslaitos arvioi lokakuussa, että ISIS muodostaa kyvykkään kapinallisryhmän Irakissa ja Syyriassa sen kasvun estämiseen tähänneistä kansainvälisen koalition operaatioista huolimatta. ISIS taistelee tehokkaasti saadakseen hallintaansa tukialueita, muodostaa komentoverkostoja ja hankkii rahoitusta.³¹

ISW:n mukaan ISIS pyrkii estämään ISISiltä vapautettujen alueiden vakauttamisen. ISIS piti lokakuun alussa hallussaan pientä aluetta Salah al-Dinin läänin Baijin ja Kirkukin läänin Hawijan välimaastossa. ISISillä on tukialueita Kirkukin läänissä Kirkukin kaupungin eteläpuolella, ml. Daquqin, Hawijan, Riyadhin ja Rashadin alueilla. ISISillä on tukialue Diyalan läänissä Hamrinin järven ympäristössä. ISISillä on pysyvä tukialue Hamrinin vuorilla, jossa oleskelee myös sen johtajia. ISISin iskut Bagdadin läänissä viittaavat siihen, että se on perustamassa uudelleen tukija logistisia verkostoja eri puolille Bagdadin vyötä.³²

ISIS on myös perustanut tukialueen Irakin ja Iranin vastaiselle rajalle, josta käsin se voi tehdä iskuja myös Iranin puolelle. Vuoden 2016 lopulta lähtien ISISin rippeet (mukaan lukien kurdien islamistijärjestö Ansar al-Islam) ovat ylläpitäneet tukialuetta Irakin Kurdistanin itäosassa, Iranin rajalla olevilla Halabjan vuorilla. ISW:n mukaan nämä joukot tekivät iskun Iranin pääkaupunkiin Teheraniin kesäkuussa 2017 ja kahakoivat Iranin vallankumouskaartin (IRGC) kanssa tammikuussa 2018. Kurdien turvallisuusjoukot väittävät ottaneensa kiinni monia terroristisoluja Suleimanian läänissä tammikuun 2018 jälkeen. Lokakuun alussa ISIS kontrolloi myös noin 20 km laajuista aluetta Syyriassa Irakin vastaisella rajalla, joskin se oli jatkuvasti kansainvälisen koalition hyökkäysten kohteena.³³

ISIS kykenee liikkumaan edellä mainituilla alueilla melko vapaasti öisin ja tekee aktiivisesti hyökkäyksiä päiväsaikaan. ISISin hyökkäykset ovat toistaiseksi rajoittuneet pääasiassa kevyen aseistuksen iskuiksi. Näitä ovat muun muassa attentaatit ja pommivyöllä tehdyt itsemurhaiskut. Iskut ovat lisääntyneet. Iskujen vuoksi siviilejä on joutunut pakenemaan Diyalan ja Kirkukin läänien pienistä kylistä.³⁴

ISW kertoi lokakuun alussa että ISIS ei ollut vielä palannut sen vuosien 2011–2013 kasvuajasta tuttuun systemaattiseen autopommikampanjaan.³⁵ Joitakin autopommeja on viime kuukausina ollut. Esimerkiksi Qaimin kaupungin eteläpuolella sijaitsevaan, Hashd al-Shaabin 13. prikaatin ylläpitämään tarkastuspisteeseen tehtiin 29.8. autopommi-isku. Iskussa sai surmansa ja

²⁸ Foltyn, Simona 16.9.2018.

²⁹ Flood, Derek Henry, September 2018.

³⁰ Foltyn, Simona 16.9.2018.

³¹ Katso ISW:n kartta "ISIS's operating areas: October 1, 2018", osoitteessa <http://iswresearch.blogspot.com/2018/10/isiss-second-resurgence.html> (käyty 30.10.2018)

³² ISW/ Brandon Wallace & Jennifer Cafarella 2.10.2018.

³³ ISW/ Brandon Wallace & Jennifer Cafarella 2.10.2018.

³⁴ ISW/ Brandon Wallace & Jennifer Cafarella 2.10.2018.

³⁵ ISW/ Brandon Wallace & Jennifer Cafarella 2.10.2018.

loukkaantui kymmeniä turvallisuusjoukkojen jäseniä ja siviilejä.³⁶ Kirkukin kaupungin keskustassa 11.10. tapahtuneessa autopommi-iskussa sai surmansa noin kaksi henkilöä ja neljä loukkaantui. Iskusta epäiltiin ISISiä.³⁷ Tikritin kaupungin keskustassa oli 18.11. autopommi-isku. Yli 20 ihmistä sai surmansa tai loukkaantui.³⁸

ISISin toiminnan rahoitus perustuu ISW:n mukaan siihen että järjestö kykeni salakuljettamaan takavuosina jopa 400 miljoonan Yhdysvaltain dollarin arvosta rahaa pois Irakista ja investoimaan varat lailliseen liiketoimintaan eri puolilla Lähi-itää. ISIS kerää varoja myös rikollisella toiminnalla, muun muassa kiristyksellä, salakuljetuksella, varkauksilla ja rahanpesulla. ISISillä on Irakissa peiteyrityksinä esimerkiksi autoliikkeitä, elektroniikkaliikkeitä, apteekkeja ja rahanvaihtoliikkeitä. Näissä yrityksissä pestään ISISin rahaa.³⁹

ISIS kehotti maaliskuussa jäseniään aktivoimaan soluja. Elokuun loppupuolella julkaistiin ääninauha, jossa väitetysti ISISin johtaja Abu Bakr al-Baghdadi kehotti kannattajiaan järjestäytymään ja tekemään jatkuvia hyökkäyksiä järjestön vastustajia vastaan. ISISin julkisista viesteistä voinee ISW:n mukaan päätellä että järjestön sisäisessä yhteydenpidossa ja viestintäjärjestelmässä oli puutteita. Toisaalta ISIS oli saanut rakennettua uudelleen operaatiotasolla toimivan komentoketjujärjestelmän lokakuun alkuun mennessä.⁴⁰

ISISin julkaisuissa on yhtenäistetty ISISin iskuja koskevaa, terroristijärjestön uusilta nimellisiltä hallintoalueilta johdettua viestintää. Viestien standardisointi viittaa keskitettyyn mediastrategiaan Irakissa ja Syyriassa, ja ISIS kykenee seuraamaan aikaisempaa tehokkaammin operaatioidensa kehitystä. Elokuusta lähtien ISIS on myös julkaissut viikkoraporttia, jossa tilastoidaan hyökkäykset Irakissa, Syyriassa, Afganistanissa, Pakistanissa, Egyptissä, Nigeriassa, Somaliassa ja Filippiineillä.⁴¹

ISISin uusi kasvu on ISW:n mukaan mahdollistunut Irakissa siksi, että Irakin keskushallinnon ja kurdien joukot asettuivat vastakkain Irakin kansanäänestyksen jälkeen, ja huomio siirtyi pois ISISin vastaisista operaatioista. Vastakkainasettelu kiistellyillä alueilla antoi ISISille kasvutilaa. Tämän lisäksi ISISin vastaiset operaatiot ovat heikentyneet, koska operaatioissa keskeisessä asemassa olevia terrorisminvastaisia joukkoja (CTS⁴²) ja muita erikoisjoukkoja on siirretty Etelä-Irakiin siellä tapahtuneen mielenosoitusliikkeen kasvun vuoksi.⁴³ Lähi-itä -asiantuntija David M. Witty jakoi 16.7. twiitin, jossa ihmeteltiin että vaikka ISISin solut järjestäytyvät ja tekevät hyökkäyksiä turvallisuusjoukkoja ja siviilejä vastaan Diyalan, Kirkukin ja Salah al-Dinin lääneissä, Irakin hallitus lähettää kokeneimpia erikoisjoukkojaan Etelä-Irakiin mielenosoittajia vastaan.⁴⁴ ISW:n mukaan myös Irakin toukokuun parlamenttivaalit ja hallituksen muodostaminen on vienyt huomiota pois ISISin vastaisesta kamppailusta.⁴⁵

Irak-asiantuntija Joel Wing raportoi lokakuussa, että Keski-Irak on tällä hetkellä ISISin päämaja. Keski-Irakin väkivaltaisuudet kasvoivat kesällä, mutta ovat vähentyneet selvästi syksyllä. ISIS on aktiivinen Diyalan läänin maaseudulla, Kirkukin läänin eteläosassa ja Salah al-Dinin läänin keski- ja pohjoisosissa. ISIS suorittaa terroristi-iskuja kaupungeissa siviilejä ja virkamiehiä vastaan, kerää tai kiristää jonkinlaisia veroja ja iskee niitä vastaan jotka eivät suostu maksamaan. Lisäksi terroristien ja turvallisuusjoukkojen välillä on tulitaisteluita. ISISin taistelijoita näkee aikaisempaa

³⁶ Iraqnewspaper.net 29.8.2018; Wing, Joel 3.9.2018.

³⁷ BasNews 11.10.2018.

³⁸ BasNews 18.11.2018b.

³⁹ ISW/ Brandon Wallace & Jennifer Cafarella 2.10.2018.

⁴⁰ ISW/ Brandon Wallace & Jennifer Cafarella 2.10.2018.

⁴¹ ISW/ Brandon Wallace & Jennifer Cafarella 2.10.2018.

⁴² Counter Terrorism Service.

⁴³ ISW/ Brandon Wallace & Jennifer Cafarella 2.10.2018.

⁴⁴ Hasan 16.7.2018.

⁴⁵ ISW/ Brandon Wallace & Jennifer Cafarella 2.10.2018.

enemmän päiväaikaan. Tällaisilla alueilla on tyypillisesti vähän turvallisuusjoukkoja, ja niiden etsintäoperaatiot ovat tehottomia. ISIS pyrkii levittämään vaikutusvaltaansa laajemmalle alueelle.⁴⁶ Irakin Kurdistanin entinen presidentti ja kurdialueen valtuutuspuolue KDP:n⁴⁷ puheenjohtaja Masud Barzani sanoi lokakuun lopulla että ISISin eliminointi tulee viemään aikaa. Hänen mukaansa ISIS on tehnyt uutta tulemista joillakin Nineven, Salah al-Dinin ja Diyalan läänien alueilla koska terroristijärjestön olemassaolon juurisyihin ei ole puututtu.⁴⁸

- Irakin parlamenttivaalit 12.5.2018 ja hallituksen muodostaminen

Chatham House-tutkimuslaitoksen Lähi-itä -tutkija Renad Mansour totesi kesällä 2017 että Irakilla oli ISISin varsinaisen kalifaatin kaatamisen jälkeen etsikkoaika kansallisen koheesion löytämiseen ja kansalaisten luottamuksen voittamiseen. Irakin vanhat, etnisesti ja uskonnollisesti jakautuneet puoluekoalitiot olivat hajonneet ja puolueilla oli aikaisempaa suurempia vaikeuksia houkutella kansalaisia taakseen identiteettipolitiikkaan nojautumalla.⁴⁹ Niqashin -verkkomedian toimittajan Mustafa Habibin mukaan monet shiitit uskoivat että viimeisen vuosikymmenen vallassa olleet shiipuolueet olivat jopa syyllisiä ISISin nousuun.⁵⁰ Renad Mansourin mukaan shiiojen, kurdien ja sunnien väliset kiistat olivat korvautuneet ryhmien sisäisellä jakautumisella. Irakissa oli varovaista optimismia. Kansalaiset kannattivat valtion instituutioita aikaisempaa enemmän. Toisaalta he olivat huolissaan siitä, ettei ISISin kasvun syihin ollut riittävästi puututtu. Moni kansalainen haluaisi kukistaa ISISin lisäksi maata vaivaavan korruption ja vaati maahan parempaa hallintoa. Näitä asioita ajava mielenosoitusliike on suuri.⁵¹

Irakissa oli 12.5.2018 ensimmäiset vaalit ISISin lyömisen⁵² jälkeen. Parlamenttivaaleja varten avattiin 52 483 äänestyspaikkaa, joista 3 000 maan sisällä paenneille henkilöille (IDP⁵³). Erikseen 10.–11.5. oli järjestetty vaalit turvallisuusjoukoille sekä ulkomailla asuville Irakin kansalaisille. Vaalipäivänä 449 äänestyspaikkaa ei avannut oviaan. Näistä 370 oli Anbarin läänissä ja 79 Kirkukin läänissä. Kahdessatoista läänissä sijaitsevista 262 äänestyspaikassa oli ongelmia sähköisen äänestysteknologian kanssa, ja äänestyksessä jouduttiin turvautumaan muihin menetelmiin. Vaikka poliittiset ja uskonnolliset johtajat kehottivat ihmisiä äänestämään, äänestysprosentti oli vain 44,52 %. Noin 24,3 miljoonasta äänestäjästä 10,8 miljoonaa äänesti.⁵⁴

Vaikka ISIS julisti 22.4. että se tulisi häiritsemään vaaleja, vaalit sujuivat ilman merkittäviä turvallisuusvälikohtauksia.⁵⁵ Väkivaltaisuuksia oli vähemmän kuin aikaisemmissa vaaleissa.⁵⁶ YK:n mukaan vaalien aikana oli eri puolilla maata 35 vaaleihin liittyntä välikohtausta, joissa kuoli kolme siviiliä ja ainakin kahdeksan siviiliä sekä poliisia loukkaantui. Irakin tuolloinen presidentti Fuad Masum ilmaisi tyytyväisyyttään vaalien onnistumiseen. Pääministeri Haider al-Abadi kiitti Irakin vaalikomissiota⁵⁷ ja turvallisuusjoukkoja hyvästä työstä vaalien aikana. Poliittisista johtajista tuolloinen varapresidentti Nuri al-Maliki ja shiiajohtaja Muqtada al-Sadr pitivät myös vaaleja onnistuneina. Kansainvälinen yhteisö onnitteli Irakia parlamenttivaalien onnistumisesta. Yhdysvallat lupasi Irakin tulevalle hallitukselle tukeaan, samoin kuin Britannia ja Iran. Irakia onnittelivat myös muun muassa Arabiliitto ja Kuwait.⁵⁸

⁴⁶ Wing, Joel 2.11.2018.

⁴⁷ Kurdistan Democratic Party.

⁴⁸ BasNews/ Sardar Sattar 28.11.2018.

⁴⁹ Mansour, Renad, July 2017.

⁵⁰ Niqash/ Mustafa Habib 14.6.2018.

⁵¹ Mansour, Renad, July 2017.

⁵² YK:n muotoilu: "following the defeat of Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)". (UN Security Council 9.7.2018, s. 1)

⁵³ Internally Displaced Person.

⁵⁴ UN Security Council 9.7.2018, s. 1.

⁵⁵ UN Security Council 9.7.2018, s. 5.

⁵⁶ ISW/ Jessa Rose Dury-Agri & Patrick Hamon 24.5.2018.

⁵⁷ Engl. The Independent High Electoral Commission (IHEC).

⁵⁸ UN Security Council 9.7.2018, s. 2, 5.

Irakin toinen varapresidentti, maan laajinta sunnienemmistöistä koalitiota Wataniyaa johtanut Iyad Allawi ja parlamentin sunnalainen puhemies Salim al-Jubouri taas esittivät huolensa vaalien teknisistä ongelmista ja pyysivät viranomaisia tutkimaan asiaa. Kolmas varapresidentti, sunnalainen Osama al-Nujaifi kritisoi äänestyslaitteiden ongelmia, samoin kuin väitetyjä vaalivilppitapauksia ja häirintää vaalien aikana.⁵⁹

Irakin vaalikomissio julkisti alustavat vaalitulokset 19.5. Shiijohtaja Muqtada al-Sadrin johtama Sairun-koalitio, johon kuuluu sadristien lisäksi Irakin kommunistinen puolue ja joitakin kansalaisyhteiskuntaa edustavia puolueita kuten Civil Democratic Alliance, voitti vaalit, saaden 54 paikkaa parlamenttiin. Shiiamilitia Badrin organisaation johtajan, Hadi al-Amirin johtama Fatih-liittouma, jonka taustalla on erityisesti Iranin tukemia Hashd al-Shaabin milittioita, tuli toiseksi saaden 47 paikkaa. Pääministeri Haider al-Abadin johtama Nasr-koalitio oli kolmas saaden 42 paikkaa. Entisen pääministerin Nuri al-Malikin State of Law -koalitio sai 25 paikkaa. Irakin Kurdistanin valtapuolue KDP sai niin ikään 25 paikkaa.⁶⁰

Irakin varapresidentti Iyad Allawin, parlamentin puhemiehen Salim al-Jabourin ja entisen varapääministerin Salah al-Mutlaqin puolue, sunnien suosima Wataniya sai 21 paikkaa. Shiiojen takavuosien suurpuolueesta ISC:stä irtautuneen Ammar al-Hakimin Hikma-puolue sai 19 paikkaa. Kurdien toinen valtapuolue PUK sai 18 paikkaa. Sunnien asiaa ajavan varapresidentti Osama al-Nujaifin ja liikemies Khamis al-Khanjarin IDA-puolue⁶¹ sai 14 paikkaa. Vähemmistöistä allokoitiin kristityille 5 paikkaa, ja jesideille, shabakeille, mandealaisille sekä feilikurdeille yksi paikka kullekin.⁶²

Irakin alustavan vaalituloksen julkaiseminen laukaisi virallisen valitus- ja neuvotteluprosessin. Irakin vaalikomissiolle tuli 1 438 valitusta. Vaalikomissio katsoi aiheelliseksi ryhtyä jatkotoimenpiteisiin 33 valituksen suhteen, ja päätti hylätä 768 äänestyspaikan tulokset. Kyseiset äänestyspaikat sijaitsivat Anbarin, Bagdadin, Erbilin, Nineven, Salah al-Dinin ja Suleimanian lääneissä. Vaalikomission päätöksistä tehtiin 1 882 oikaisupyynnöä 31.5. mennessä. Oikaisupyynnöt ohjattiin erityiselle elimelle⁶³, joka tutkisi oikaisupyynnöt ennen kuin liittovaltion korkein oikeus vahvistaisi vaalituloksen.⁶⁴

Irakin Kurdistanin poliittisten puolueiden välit kiristyivät parlamenttivaalien tulosten julkistamisen jälkeen. Gorran, NGM, KIU, KIG, KCP ja CDJ vaativat vaalituloksen hylkäämistä.⁶⁵ Gorran-puolue spekuloi jopa omien aseellisten joukkojen perustamisella.⁶⁶ Valtapuolue KDP:tä edustava Irakin Kurdistanin pääministeri Nechirvan Barzani painotti kurdien yhtenäisyyttä 16.5. ja kehotti Irakin vaalikomissiota tutkimaan vaalivilppiväitteet.⁶⁷

Turkmeeni- ja arabipuolueet kyseenalaistivat Kirkukin läänin vaalituloksen ja väittivät että äänestyskoneita oli peukaloitu. Kirkukin kaupungissa ja sen ulkopuolella oli mielenosoituksia, joiden aikana vaalikomission rakennus piirrettiin. Anbarin läänissä Wataniya- ja IDA -puolueet vaativat IDP:iden äänten hylkäämistä väitetyn vaalivilpin vuoksi. Irakin Kurdistanissa Gorran-,

⁵⁹ UN Security Council 9.7.2018, s. 2, 5.

⁶⁰ UN Security Council 9.7.2018, s. 2.

⁶¹ Iraqi Decision Alliance.

⁶² UN Security Council 9.7.2018, s. 2.

⁶³ Electoral Judicial Panel.

⁶⁴ UN Security Council 9.7.2018, s. 2-3.

⁶⁵ UN Security Council 9.7.2018, s. 5.

⁶⁶ Niqash/ Honar Hama Rasheed 24.05.2018.

⁶⁷ UN Security Council 9.7.2018, s. 5.

KIU-, KIG-, KCP-, NGM- ja CDJ -puolueet⁶⁸ ilmoittivat yhteisessä julkilausumassa, etteivät ne hyväksy vaalitulosta. Puolueet pyysivät uusia vaaleja Irakin Kurdistanissa ja kiistellyillä alueilla ja että vaalikomissio tutkii vaalivilppiväitteet.⁶⁹

Jotkut poliittiset puolueet ja ehdokkaat valittivat vaalituloksesta suoraan Irakin parlamentille, virallisen valitusprosessin ohi. Tällaisen, 81 kansanedustajan valituksen seurauksena Irakin parlamentin puhemies kutsui kokoon 19.5. erityisistunnon, jossa keskusteltiin vaaleihin liittyvistä ongelmista, etenkin vaalikomission toiminnasta ja äänestyskoneiden toimintavirheistä. Irakin parlamentti päätti 28.5. että ainakin 10 % kaikkien vaaliurnien äänistä lasketaan uudelleen käsin ja vihjasi mahdollisuudesta kaikkien äänten uudelleenlaskentaan. Lisäksi parlamentti vaati että ulkomailla annetut äänet hylätään, samoin kuin IDP:iden äännet, Nineven ja Anbarin läänejä lukuun ottamatta. Irakin presidentti Fuad Masum ilmoitti kuitenkin, ettei parlamentilla ollut oikeutta hylätä annettuja ääniä. Parlamentti päätti muodostaa komitean tutkimaan vaaleja ja antamaan suosituksia oikeuslaitokselle.⁷⁰

Hallitus hyväksyi 5.6. komitean lausunnon jossa komitea suositti äänten uudelleenlaskentaa vähintään 5 % äänestyspaikoista, ja tulosten vertailua virallisen vaalituloksen kanssa. Komitea suositti myös ulkomailla annettujen äänten hylkäämistä ja joidenkin Nineven ja Anbarin läänissä sijaitsevien, IDP:ille tarkoitettujen äänestyspaikkojen tulosten hylkäämistä. Komitea suositteli edelleen että Irakin vaalikomissiota koskevaa lakia muutetaan siten, että tuomarit johtaisivat ja valvoisivat tulevia vaaleja.⁷¹

Irakin parlamentti muuttikin 6.6. parlamenttivaaleja koskevaa lakia siten että vaalikomission tulee tehdä manuaalinen ääntenlaskenta korkeimman oikeuden nimittämien tuomareiden valvonnassa ja poliittisten puolueiden läsnä ollessa. Samalla vaalikomission johtoryhmän työ keskeytettiin. Lakimuutos johti myös ulkomailla annettujen, samoin kuin turvallisuusjoukkojen ja vankien sekä Anbarin, Salah al-Dinin, Nineven ja Diyalan lääneissä oleskelevien IDP:iden antamien äänten hylkäämiseen. Irakin oikeuslaitosta johtava korkein oikeudellinen neuvosto⁷² ilmoitti 10.6. että yhdeksän tuomaria oli nimitetty vaalikomission johtoryhmän tilalle ja 19 tuomaria läänikohtaisten vaalitoimistojen johtajiksi, kunnes äänten uudelleenlaskenta on suoritettu.⁷³

Tulipalo vaurioitti 10.6. Irakin vaalikomission varastoja Bagdadin Rusafan alueella.⁷⁴ Irakin sisäministeriön mukaan tulipalo vaurioitti vaaleissa käytettyjä sähköisiä äänestyslaitteita, mutta vaaliurnia ei olisi palanut. Toisaalta silminnäkijätodistusten mukaan myös jotkut vaaliurnat olisivat vaurioituneet palon ja sammutustöiden aikana.⁷⁵ Neljä tulipalosta epäiltyä henkilöä otettiin kiinni.⁷⁶

Irakin liittovaltion korkein oikeus totesi 21.6. että Irakin vaalilakiin tehdyt muutokset olivat perustuslain mukaisia mutta että ulkomailla annettujen, samoin kuin vankien ja Anbarin, Nineven, Salah al-Dinin ja Diyalan lääneissä IDP:iden antamien äänten hylkääminen olisi perustuslain vastaista.⁷⁷

⁶⁸ Movement for Change (Gorran), Kurdistan Islamic Union (KIU), Kurdistan Islamic Group (KIG), Kurdistan Communist Party (KCP), New Generation Movement (NGM) ja Coalition for Democracy and Justice (CDJ) ovat Irakin kurdialueiden oppositiopuolueita.

⁶⁹ UN Security Council 9.7.2018, s. 3-4.

⁷⁰ UN Security Council 9.7.2018, s. 3-4.

⁷¹ UN Security Council 9.7.2018, s. 3-4.

⁷² Supreme Judicial Council.

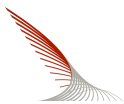
⁷³ UN Security Council 9.7.2018, s. 3-4.

⁷⁴ UN Security Council 9.7.2018, s. 3-4.

⁷⁵ AP/ Philip Issa 21.6.2018.

⁷⁶ UN Security Council 9.7.2018, s. 3-4.

⁷⁷ UN Security Council 9.7.2018, s. 3-4.

Irakin korkein oikeus hyväksyi 21.6. parlamentin päätöksen äänten manuaalisesta uudelleenlaskennasta. The Washington Institute for Near East Policy -tutkimuslaitoksen asiantuntija, tohtori Bilal Wahab arvioi että äänten uudelleenlaskenta tuskin muuttaisi shiia-, sunni- ja kurdiblokkien valtasuhteita. Hän huomioi myös että suurimmat vaaleja koskevat riidat olivat syntyneet blokkien sisällä eikä niiden välillä.⁷⁸

Vaaleja tarkkailleen TOSD-kansalaisjärjestön⁷⁹ johtajan Vian al-Sheikh Alin mukaan moni äänestäjä ei päässyt äänestämään koska vaaliviranomaiset eivät olleet ehtineet saada heitä koskevaa dokumentointia kuntoon. Lisäksi äänestäjiä oli häiritty ja ääniä oli ostettu. Näitä seikkoja ei otettu huomioon äänten uudelleenlaskennassa. Vian al-Sheikh Alin mukaan vaalivilppiä oli etenkin Irakin kurdilääneissä, samoin kuin Anbarin ja Kirkukin lääneissä.⁸⁰

Irakin parlamenttivaalien äänten uudelleenlaskenta alkoi 3.7. Turkmeenipuolue Iraqi Turkmen Front (ITF) ja eräät mediat kertoivat että uudelleenlaskennan tulos erosi merkittävästi virallisesta vaalituloksesta Kirkukin läänin eteläisessä Daquqin piirikunnassa. Uudelleenlaskennassa arabi- ja turkmeenipuolueet olivat niiden mukaan selvinneet voittajiksi kurdien PUK-puolueen sijaan. Samansuuntaista uutisointia tuli Irakin Kurdistanin Suleimanian läänistä. PUK-puolue kiisti että vaalituloksissa olisi ollut merkittäviä eroja. Kurdipuolueet Gorran, DJP, KIU, KIG ja KCP samoin kuin arabien Arab Alliance ja turkmeenipuolue ITF hylkäsivät äänten uudelleenlaskennan Kirkukissa ja Suleimaniassa väittäen, että vaaliurnia oli peukaloitu ja että uudelleenlaskentaprosessi ei ollut läpinäkyvä.⁸¹

Reuters uutisoi 5.8. että Irakin vaalikomissio oli jättänyt huomiotta korruptiovastaisen elimen (BSA⁸²) kolme päivää ennen parlamenttivaaleja antaman varoituksen Etelä-Koreasta tuotujen äänestyskoneiden toimivuudesta. BSA oli havainnut puutteita äänestyskoneisiin liittyvissä sopimusasioissa ja äänestyskoneiden testaamisessa. Irakin vaalikomissio ei suostunut kommentoimaan asiaa. Äänestyskoneiden ongelmien tutkimista varten muodostetun Irakin parlamentin komitean ja Irakin tiedustelupalvelu INISin⁸³ selvitysten mukaan äänestyskoneita oli mahdollista peukaloida. Näin uskottiin tapahtuneen Suleimanian ja Kirkukin lääneissä.⁸⁴

Irakin vaalikomissio ilmoitti 9.8. äänten manuaalisen uudelleenlaskennan tuloksen. Tulos ei muuttanut merkittävästi vaalitulosta. Muqtada al-Sadrin johtama Sairun-koalitio pysyi vaalivoittajana 54 paikalla, Fatih-liittouma tuli toiseksi 48 paikalla ja Nasr-koalitio kolmanneksi 42 paikalla.⁸⁵

Irakin pääministeri Haider al-Abadin Nasr-koalition pääneuvottelija Khaled al-Obeidi ilmoitti 10.8. että koalitio oli päässyt muiden poliittisten ryhmien kanssa ratkaisuun hallituksen muodostamisesta. Hänen mukaansa sopimukseen oli päästy vaalit voittaneen Sairun-koalition, Hikma-puolueen ja Wataniya-puolueen kanssa. Lisäksi neuvottelut etenivät myönteisesti kurdien KDP-puolueen kanssa.⁸⁶

Irakin vaalikomissio antoi 16.8. lopullisen vaalituloksen korkeimman oikeuden ratifioitavaksi. Iyad Allawin johtama sunnienemmistöinen Wataniya-puolue ilmoitti elokuun puolivälissä, ettei se

⁷⁸ AP/ Philip Issa 21.6.2018.

⁷⁹ The Organization of Tammuz for Social Development (Iraq), osoite <http://www.tammuz.org/English/index.php> (käyty 30.10.2018)

⁸⁰ AP/ Philip Issa 21.6.2018.

⁸¹ Wing, Joel 12.7.2018.

⁸² Iraq's Board of Supreme Audit.

⁸³ Iraqi National Intelligence Service.

⁸⁴ Reuters/ Ahmed Rasheed, Raya Jalabi & Ahmed Aboulenein 5.8.2018.

⁸⁵ Kurdistan 24/ Sangar Ali, 11.8.2018.

⁸⁶ Kurdistan 24/ Sangar Ali, 11.8.2018.

suostu yhteistyöhön sektaarista politiikkaa ajavien tahojen kanssa ja kehotti johtavia puolueita kieltämään sektaarisuuden sekä yhdistämään voimansa kansallisen projektin taakse.⁸⁷

Korkein oikeus ilmoitti ratifioineensa vaalituloksen 19.8. Samana päivänä Bagdadin Babylon-hotellissa kokoontuneet puolueet Sairun, Nasr, Hikma ja Wataniya ilmoittivat muodostavansa Irakin parlamentin suurimman blokin ytimen, ja että se oli valmis neuvotteluihin muiden puolueiden kanssa kansallisella pohjalla ja kansalaisten vaatimukset huomioon ottaen. Puolueet kertoivat olevansa valmiita luopumaan etnis-uskonnollisista kiintiöistä ja muodostamaan uskonnon ja etnisyyden ylittävän koalition. Puolueiden 136 kansanedustajaa eivät riittäneet muodostamaan parlamentin enemmistöä (165 paikkaa).⁸⁸

Pääministeri Haider al-Abadin ja shiiajohtaja Muqtada al-Sadrin tukijat kertoivat 2.9. että heidän muodostamallaan vaaliliitolla olisi parlamentissa enemmistö. Samana päivänä myös entisen pääministerin Nuri al-Malikin ja Hadi al-Amirin muodostama shiablokki väitti muodostavansa enemmistön parlamentissa, ja että siihen olisi loikannut joitakin kansanedustajia. Irakin parlamentti kokoontui valitsemaan puhemiestä 3.–4.9. Pattitilanteen vuoksi puhemiestä ei kuitenkaan valittu ja kamppailu hallituksen muodostamisesta jatkui. Puhemiehen valintaa lykättiin 15.9. asti.⁸⁹ Yleisön silmissä hallituksen muodostamisesta kilpailivat ”anti-iranilainen” Abadin, Sadrin ja Hakimien johtama ryhmittymä ja Iran-myönteinen Malikin ja Amirin ryhmittymä.⁹⁰

Etelä-Irakin mielenosoitusten noustua Irakin uutisten keskiöön shiiojen uskonjohtaja, ajatollah Ali al-Sistani vaikutti ratkaisevasti hallituksen muodostamiseen kun hän ilmoitti 10.9., ettei tue pääministeriksi ketään sellaista henkilöä joka on ollut viime vuosina päättävässä asemassa. Syyksi Sistani kertoi sen, että ihmiset olivat menettäneet toivonsa elinolosuhteidensa parantumisesta ja korruption lieventymisestä nykyisten päättäjien aikana.⁹¹ Sistanin kommentin katsottiin haudanneen pääministeri Haider al-Abadin haaveet uudesta pääministerikaudesta.⁹²

Basran mielenosoitusten ja Sistanin lausunnon aiheuttamassa uudessa tilanteessa kaksi vaaleissa parhaiten pärjännyttä puoluetta, Muqtada al-Sadrin johtama Sairun ja Hadi al-Amirin Fatih-liittouma päättivät ryhtyä yhteistyöhön. Nämä puolueet, samoin kuin sunnien Wataniya ja kurdien KDP- ja PUK-puolueet päätyivät yksimielisesti ehdottamaan sunnalaista Mohammed al-Halbousia parlamentin uudeksi puhemieheksi. Hän on entinen kansanedustaja ja Anbarin läänin kuvernööri. Irakin parlamentti valitsi hänet uudeksi puhemieheksi 15.9.⁹³

Irakin parlamentin puhemiehen valinta oli merkittävä askel eteenpäin hallituksen muodostamisessa. Sairun-puolueeseen kuuluva Hassan al-Kaabi valittiin varapuhemieheksi. Kurdien KDP-puolueen Bashir Hajji Haddad valittiin toiseksi varapuhemieheksi⁹⁴. Entisen pääministerin Nuri al-Malikin ja vaalien aikaisen pääministerin Haider al-Abadin edustama shiiojen entinen valtapuolue Dawa sivuutettiin täysin valinnoissa. Puhemiehen valinta oli voitto myös Mohammed al-Halbousia kannattaneelle Iranille.⁹⁵

Puhemiehen valinnan jälkeen alkoi kurdien keskinäinen valtakamppailu Irakin presidentin valinnasta, presidentinviran kuullessa (vuoden 2003 jälkeen) etnis-uskonnollisia kiintiöitä

⁸⁷ Kurdistan 24/ John J. Catherine 17.8.2018.

⁸⁸ Rudaw 19.8.2018, Middle East Eye/ Alex MacDonald 20.8.2018, Al Jazeera/ Arwa Ibrahim 20.8.2018, Al-Waeli, Muhammad 21.8.2018.

⁸⁹ Reuters 4.9.2018.

⁹⁰ Rudaw 19.8.2018, Middle East Eye/ Alex MacDonald 20.8.2018, Al Jazeera/ Arwa Ibrahim 20.8.2018, Al-Waeli, Muhammad 21.8.2018.

⁹¹ Rudaw 10.9.2018.

⁹² PolicyWatch/ Wahab, Bilal & Barbara Leaf 21.9.2018.

⁹³ Reuters/ Raya Jalabi & Ahmed Rasheed 15.9.2018; PolicyWatch/ Wahab, Bilal & Barbara Leaf 21.9.2018.

⁹⁴ Toisen varapuhemiehen paikka on perinteisesti ollut kurdeilla.

⁹⁵ Reuters/ Raya Jalabi & Ahmed Rasheed 15.9.2018; PolicyWatch/ Wahab, Bilal & Barbara Leaf 21.9.2018.

noudattavan poliittisen paikanjaon (muhassasa) mukaisesti kurdeille. Irakissa oli ollut kurdien toisesta valtapuolueesta PUK:sta lähtöisin oleva presidentti vuodesta 2006 lähtien. PUK-puolue valitsi CDJ-puolueesta takaisin PUK:hon loikanneen Barham Salihin ehdokkaakseen 19.9. KDP-puolue vaati omaa ehdokastaan presidentiksi, koska kaksi viimeistä presidenttiä ovat tulleet PUK:sta. Irakin parlamentti valitsi silti Barham Salihin Irakin kahdeksanneksi presidentiksi 2.10. äänin 291–22. Presidentti Salih lupasi taata Irakin yhtenäisyyden ja turvallisuuden.⁹⁶ Britanniassa opiskellutta Salihia pidetään maltillisena poliitikkona ja ei-sektaarisena uudistajana jolla on hyvät suhteet länteen sekä naapurimaihin Iraniin ja Turkkiin.⁹⁷

Heti valintansa jälkeen Barham Salih nimitti shiiapoliitikko Adel Abdul Mahdi al-Muntafiqin hallituksen muodostajaksi ja tulevaksi Irakin pääministeriksi. Adel Abdul Mahdi on entinen Irakin varapresidentti (2005–2011) ja öljyministeri (2014–2016). Hän on kuulunut shiiojen ISCI-puolueeseen. Hänellä oli 30 päivää aikaa esitellä uusi hallitus parlamentin hyväksyttäväksi. YK:n Irakin erityisedustaja Ján Kubiš onnitteli Irakia pääministerin valinnasta. YK muistutti että Irak tarvitsee vakaan, kansallismielisen hallituksen joka yhdistää irakilaisia ja antaa heille toivoa ISISin jälkeisessä ajassa. Hallitus tulisi valita perustuslain antamassa määräajassa ja sen tulisi olla ammattimainen, pätevä ja kaikki ryhmät kattava, ja ministereiksi tulisi nimittää myös naisia. YK lupasi seisoa uuden pääministerin rinnalla Irakin valtaviin haasteiden edessä.⁹⁸

Hallituksen valitsemisen edellytykseksi Adel Abdul Mahdi vaati että hallitus ja pääministeri voivat tehdä työtään itsenäisesti, ilman puoluepoliittista painostusta. Jokaisen puolueen tuli nimetä viisi ehdokasta kuhunkin ministerin virkaan. Adel Abdul Mahdi tapasi puoluejohtajista esimerkiksi Nuri al-Malikin (puoluekoalitio State of Law) ja Osama al-Nujaifin (sunnipuolue al-Qarrar Alliance) keskustellakseen tulevista ministereistä. Hän tapasi myös parlamentin uuden puhemiehen Mohammed al-Halbousin, shiiamilitia Asaib Ahl al-Haqin johtajan Qais al-Khazalin, entisen sunnalaisen varapuhemiehen Salim al-Jabourin, entisen puolustusministerin Khalid al-Obeidin ja muita.⁹⁹

Vaalit voittaneen Sairun-puolueen johtaja Muqtada al-Sadr ilmoitti, ettei hänen puolueensa asettaisi lainkaan ministeriehdokkaita. Hän vaati myös, että turvallisuusministeriöiden salkut annetaan sitoutumattomille ehdokkaille. Bagdadissa kokoontuneet kansalaisjärjestöt vaativat, että Irakin resurssit kuten Irakin öljy- ja kaasuvarat ja menoerät tulisi allokoida eri alueille sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla. Hallituksen tulisi ymmärtää aikaisempien hallitusten taitamattomuudesta johtuneet ongelmat ja löytää ratkaisuja jälleerakennuksessa, IDP:iden paluumuutossa ja kadonneiden ihmisten asiassa. Hallituksen tulisi myös voida käsitellä työttömyyttä, maataloutta vaikeuttavaa vesikriisiä ja Bagdadin ja Erbilin välisiä ongelmia.¹⁰⁰

Adel Abdul Mahdin toimesta ilmestyi hallituksen nettisivuilla 9.10. avoin hakemus ministerin tehtävin hakemiselle. Ehdokkaita kehoitettiin tallentamaan sivuille ansioluettelonsa. Hakemuksissa tuli painottaa tehokkuutta, asiantuntemusta, erikoistumista ja käytännön kokemusta. Lisäksi hakijan tuli vakuuttaa voivansa hakea julkista virkaa Irakin perustuslain ja muiden lakien mukaisesti. Hakijan tuli myös ilmoittaa mahdollinen poliittinen suuntautumisensa, kuuluminen poliittiseen puolueeseen ja valita se ministeriö, jota haluaisi johtaa. Lisäksi hakijan tuli kertoa pätevyydestään, työkokemuksestaan, näkemyksistään hyvästä johtajuudesta ja kirjoittaa omia ajatuksiaan siitä, miten kyseisen hallinnon alan ongelmat ratkaistaisiin. Hakemuksien määräaika oli 11.10. Irakilaiset ilmaisivat tyytymättömyyttään avoimesta hausta sosiaalisessa mediassa.¹⁰¹

⁹⁶ Kurdistan 24/ Kosar Nawsad 23.9.2018, Kurdistan 24/ Karzan Sulaivany 2.10.2018.

⁹⁷ Deutsche Welle 2.10.2018.

⁹⁸ UNAMI 3.10.2018; Kurdistan 24/ Sangar Ali, 3.10.2018.

⁹⁹ Rudaw 8.10.2018.

¹⁰⁰ Rudaw 8.10.2018.

¹⁰¹ Middle East Eye/ Mustafa Abu Sneineh 9.10.2018.

Irakin parlamentti hyväksyi Adel Abdul Mahdin esittämän osittaisen, 14 ministerin listan 24.10. Adel Abdul Mahdi nimitettiin Irakin uudeksi pääministeriksi. Parlamentin odotettiin äänestävän lopuista kahdeksasta ministeristä myöhemmin.¹⁰² Adel Abdul Mahdi ilmoitti varapääministerin viran lakkauttamisesta.¹⁰³ Analyytikko Hisham al-Hashimin mukaan shiioille oli menossa 54 % ministeripaikoista, sunneille 24 % ja kurdeille 18 %.¹⁰⁴

Ministerivalinnat herättivät tuoreeltaan kiistelyä ja tyytymättömyyttä eri tahoilla.¹⁰⁵ YK:n Irakin erityisedustaja Ján Kubiš kiitteli hallituksen muodostamista mutta ilmaisi pettymyksensä siitä, että hallitukseen ei ollut valittu yhtään naista. Hän toivoi, että uusi hallitus työskentelisi ahkerasti lain ja turvallisuuden vahvistamiseksi, palveluiden tuottamiseksi, talouden uudistamiseksi ja IDP:iden paluumuuton mahdollistamiseksi.¹⁰⁶

Vaalit voittaneen Muqtada al-Sadrin johtaman Sairun-puolueen parlamenttiryhmä, samoin kuin Nasr-koalition ja sunniryhmien edustaja käveli ennen ministerilistan hyväksymistä ulos parlamentin kokouksesta vastalauseena sille, ettei kansanedustajilla ollut riittävästi aikaa perehtyä ministeriehdokkaisiin ennen äänestystä ja että Hashd al-Shaabin komentajaa Faleh al-Fayyadhia aiottiin esittää sisäministeriksi.¹⁰⁷ Painostus tuotti tulosta, ja al-Fayyadhin nimitys peruttiin. Pääministeri Adel Abdul Mahdi valittiin presidentin antamalla säädöksellä sisä- ja puolustusministeriöiden ministerinvirkojen viransijaiseksi hoitajaksi kunnes ministerit nimitetään.¹⁰⁸

Öljyministeriksi valittiin virkaa määräaikaisesti jo hoitanut, Babylonin läänistä kotoisin oleva Thamer Ghadhban. Monet basralaiset protestoivat valintaa ja uhkailivat hallintoa mielenosoituksilla koska öljyministeri ei tullut Basran läänistä, joka tuottaa valtaosan Irakin öljystä.¹⁰⁹ Barham Salihille presidenttikamppailun hävinnyt kurdien KDP-puolueen veteraanipoliitikko, kurdi Fuad Hussein valittiin finanssiministeriksi.¹¹⁰

NRT Arab -median mukaan pääministeri Adel Abdel Mahdi on nimittänyt väistyvän pääministerin Haider al-Abadin Hashd al-Shaabin Syyriassa toimivien iranilaismielisten militioiden puheenjohtajaksi.

Pääministerin kerrottiin nimittäneen väistyvän sisäministerin Qassem al-Arajin Irakin turvallisuuselinten johtotehtäviin ja väistyvän puolustusministerin Irfan al-Hayalin kansalliseksi turvallisuusneuvonantajaksi. Hallinto-oikeus hylkäsi pääministeri Haider al-Abadin päätöksen pidättää entinen Hashd al-Shaabin johtaja Faleh al-Fayyadh kaikista turvallisuusviroista.¹¹¹

Irak-asiantuntija, professori Ibrahim al-Marashi arvioi lokakuun lopulla, että hallituksella tulee olemaan lähes ylitysepääsemättömiä haasteita ratkaistavanaan. Haasteet vaihtelevat Etelä-Irakin mielenosoituksista ISISiltä vapautettujen alueiden jälleenrakennukseen. Irakin johtajien tulee tasapainotella Yhdysvaltojen ja Iranin intressien välillä ja pitää hyviä suhteita yllä arabimaailmaan. Marashin mukaan uuden hallituksen valintaan ovat vaikuttaneet vaalit voittaneet sadristit ja heitä vastustavat militiat, samoin kuin Yhdysvallat ja Iran.¹¹²

¹⁰² Middle East Eye 24.10.2018 ja 26.10.2018.

¹⁰³ The Baghdad Post 24.10.2018a.

¹⁰⁴ The Baghdad Post 24.10.2018b.

¹⁰⁵ Middle East Eye 24.10.2018.

¹⁰⁶ The Baghdad Post 25.10.2018.

¹⁰⁷ Middle East Eye 24.10.2018.

¹⁰⁸ The Baghdad Post 26.10.2018.

¹⁰⁹ The Baghdad Post 24.10.2018c.

¹¹⁰ The Baghdad Post 26.10.2018.

¹¹¹ The Baghdad Post 27.10.2018.

¹¹² Al-Marashi, Ibrahim 29.10.2018.

Sekä pääministeri Adel Abdul Mahdi että presidentti Barham Salih olivat maanpaossa Iranissa Saddam Husseinin diktatuurin aikana. Kummallakin on hyvät välit Teheraniin mutta heidän toimintansa varsinaisena vaikuttimena on Marashin mukaan poliittinen opportunisti. Sunnalaisen Mohammed al-Halbousin valintaa parlamentin puhemieheksi tuki Hadi al-Amirin Fatih-liittouma. Tästä syystä Halbousia on väitetty Iran-myönteiseksi. Marashi kuitenkin muistuttaa että Halbousilla on hyvät välit myös Yhdysvaltojen kanssa.¹¹³

Marashi pitää Barham Salihin valintaa Irakin presidentiksi myönteisenä asiana lännelle. Salih liitti aikanaan Suleimanian läänin sähköverkon Iranin sähköverkkoon ja toisaalta perusti Suleimaniaan amerikkalaisen yliopiston. Marashin mukaan pääministeri Adel Abdul Mahdin tausta on Irakin shiiojen uskonnollisissa piireissä. Uskonnollisesta kasvatuksesta huolimatta hän liittyi joksikin aikaa sekulaariin Irakin kommunistiseen puolueeseen samoin kuin moni muu Najafin, Kerbalan ja Kadhimiyan moskeijakaupunkien shiianuorista 1950–1970 -luvulla.¹¹⁴

Entisten pääministerien Nuri al-Malikin ja Haider al-Abadin taustalla ollut uskonnollinen Dawa-puolue perustettiin aikanaan muun muassa sekulaarin shiialiikkeen vastapainoksi. Adel Abdul Mahdi oli kommunistisen puolueen jäsenyyden vuoksi maanpaossa Ranskassa. Myöhemmin hän innoittui Iranin uskonnollisesta vallankumouksesta ja liittyi 1982 perustettuun, Iranissa maanpaossa toimineeseen shiiojen uskonnolliseen SCIRI (myöh. ISCI) -puolueeseen. ISCI on sittemmin joutunut sisäisten riitojen pirstomaksi. Adel Abdul Mahdi osallistui toukokuun parlamenttivaaleihin sitoutumattomana ehdokkaana ja valittiin Irakin uudeksi pääministeriksi Iranin tukeman Fatih-liittouman ja muiden tahojen kompromissiehdokkaana.¹¹⁵

Marashin mukaan Irakin uusi presidentti, pääministeri ja parlamentin puhemies ovat pikemmin teknokraatteja kuin sektaarisia toimijoita, eikä heitä voi pitää Yhdysvaltain tai Iranin leireihin kuuluvina tai Irakin suurten puolueiden tukijoina. Uusista ministereistä teknokraatteina voidaan pitää esimerkiksi sähköministeri Luay al-Khateebia, öljyministeri Thamer Ghadhbania ja finanssiministeri Fuad Husseinia. Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen uutta hallitusta ei voi Marashin mukaan pitää sektaarisena.¹¹⁶

Pääministeri Adel Abdul Mahdi ilmoitti lokakuun lopulla historiallisesti että hallitus ja pääministerin toimisto siirtyvät Bagdadin vihreän vyöhykkeen ulkopuolelle. Parlamentin hyväksymä hallitus myös kokoontui ensimmäistä kertaa vuoden 2003 jälkeen vihreän vyöhykkeen ulkopuolella, Saddam Husseinin aikanaan käyttämässä parlamenttirakennuksessa. Pääministeri ilmoitti että koko Irakin tulisi olla turvallista ”vihreätä vyöhykettä”, ja että virkamiesten pitää jakaa kansan kanssa maan hyvät ja huonot puolet.¹¹⁷

Pääministeri ilmoitti myös että Irak tulee tekemään omat päätöksensä Yhdysvaltain ajamia Iranin vastaisia sanktioita koskien. Tässä mielessä hän seuraa edellisen pääministerin Haider al-Abadin linjaa, jonka mukaan Irak on periaatteessa Iranin vastaisia sanktioita vastaan mutta toimii kuitenkin niiden mukaisesti kansan hyvinvoinnin takaamiseksi. Yhdysvaltojen ulkoministeri Mike Pompeo onnitteli puhelimitse Irakin uutta pääministeriä ja ulkoministeriä uudesta hallituksesta 25.10. Yhdysvaltain ulkoministeriö ilmoitti tukevansa Irakia vakauden, turvallisuuden ja vaurauden tavoittelussa.¹¹⁸

¹¹³ Al-Marashi, Ibrahim 29.10.2018.

¹¹⁴ Al-Marashi, Ibrahim 29.10.2018.

¹¹⁵ Al-Marashi, Ibrahim 29.10.2018.

¹¹⁶ Al-Marashi, Ibrahim 29.10.2018.

¹¹⁷ Middle East Eye 26.10.2018.

¹¹⁸ Middle East Eye 26.10.2018.

Poliittiset puolueet jatkoivat marraskuussa kiistelyä lopuista kahdeksasta ministeripaikasta. Uusi pääministeri Adel Abdul Mahdi jopa uhkasi erota, jos puolueet eivät pääse sopuun. Etenkin sisä- ja puolustusministerien salkut ovat herättäneet kiivasta väittelyä. Kuten aikaisempien hallitusten kohdalla, shiitit ovat vaatineet itselleen sisäministerin salkkua ja sunnit puolustusministerin salkkua. Muqtada al-Sadr on vaatinut että salkut jaetaan puolueettomille henkilöille, kun taas Fatih-liittouman mukaan sisäministeriksi tulisi nimetä entinen kansallisen turvallisuuden neuvonantaja Faleh al-Fayyadh. Pääministeri Haider a-Abadi oli erottanut Faleh al-Fayyadhin työstään koska tämä oli juonitellut hallituksen ulkopuolisten tahojen kanssa.¹¹⁹

Muqtada al-Sadr julkaisi 18.11. kirjeen jossa hän syytti Fatih-liittoumaa ja liittouman johtajaa Hadi al-Amiria tukevien shiikansanedustajien muodostamaa Bina-ryhmää yrityksestä ostaa ministeripaikkoja suurella rahasummalla ulkoisten tahojen avulla. Sadrin viesti oli, että hän oli tehnyt sopimuksen hallituksen muodostamisesta Amirin kanssa kansalliselta pohjalta, ja että korruptio ja militiat eivät mahtuneet sopimukseen mukaan. Amiri vastasi Sadrille että hän ei ollut tietoinen lahjussyytöksistä, ja että hän oli edelleen sitoutunut Irakille myönteiseen hallitusratkaisuun.¹²⁰

- Mielenosoitukset poliittisia päättäjiä vastaan

Irakissa on osoitettu mieltä viime vuosina erityisesti kesäisin. Mielenosoitukset johtuvat palveluiden kuten sähkön ja veden ja työpaikkojen puutteesta. Mielenosoitukset ovat olleet tänä vuonna jatkuvia, ja niiden yhteydessä on ilmennyt väkivaltaisuuksia.¹²¹ Irakin mielenosoituksia tutkinut, helmikuussa 2018 kuollut arvostettu irakilainen sosiologi, tohtori Faleh A. Jabar on todennut, että Basrassa heinäkuussa 2015 alkaneista ja muualle Irakiin levinneissä mielenosoituksissa, joihin nykyiset mielenosoitukset ovat jatkumoa, on kyse yhdestä suurimmista sosiaalisista protestiliikkeistä modernin Irakin historiassa.¹²²

Saddam Husseinin kaatumisen jälkeinen, etnisten ja paikallisten identiteettien politisoituminen on menettämässä jalansijaa ja identiteettiä muodostetaan yhä enemmän sosiaaliselta- ja luokkapohjalta. Irakissa ollaan siirtymässä identiteettipolitiikasta asiakeskeiseen politiikan tekoon.¹²³ Irak-asiantuntija Joel Wing totesi heinäkuussa, että Irakissa on merkittävää pinnanalainen sosiaalinen dynamiikka, joka mahdollistaa laajamittaisen mobilisaation ja moniulotteisen vastarinnan poliittista eliittiä ja sektaarisuutta vastaan.¹²⁴

Se, että mielenosoitukset tapahtuvat pääasiassa shiialaisilla alueilla, kertoo Faleh A. Jabarin mukaan Irakin laajan shiia-yhteisön irrottautumisesta shiiojen poliittisen eliitin ohjauksesta.¹²⁵ Niqash -verkkomediassa kerrottiin heinäkuun lopulla että Irakin sunnienemmistöisissä lääneissä ei osoitettu mieltä, vaikka elinolosuhteet Keski-Irakin sunnialueilla olivat samanlaiset ja paikoin huonommat kuin Etelä-Irakissa. Sunnit pelkäsivät joutuvansa syytetyksi terroristi- ja Baath-kytköksistä jos he osallistuisivat mielenosoituksiin. Lisäksi sunnien takavuosien mielenosoitukset eivät olleet johtaneet myönteisiin muutoksiin.¹²⁶

Irak-asiantuntija Joel Wing on antanut kuvaa tämän vuoden mielenosoitusten laajuudesta luettelemalla pelkästään yhden heinäkuun viikon (viikko 27) mielenosoitukset:

¹¹⁹ Kurdistan 24 17.11.2018, Rudaw 19.11.2018.

¹²⁰ Rudaw 19.11.2018.

¹²¹ Wing, Joel 12.7.2018.

¹²² Faleh A. Jabar 25.6.2018.

¹²³ Faleh A. Jabar 25.6.2018.

¹²⁴ Wing, Joel 12.7.2018.

¹²⁵ Faleh A. Jabar 25.6.2018.

¹²⁶ Niqash/ Mustafa Habib 24.7.2018.

- Erbilin läänin Zankossa oli 4.7. mielenosoitus sähkön ja veden puutteen vuoksi
- Basrassa sadat mielenosoittajat marssivat maakuntaneuvoston rakennukselle 5.7. ja vaativat töitä
- Basran läänin Khasibissa oli suuri mielenosoitus 6.7. sähkönjakelukatkosten vuoksi ja koska maanviljelysmaata oli pilaantunut maan suolaisuuden vuoksi
- Mielenosoittajat sulkiivat Erbilin läänin Khabatin päätien 7.7. sähkön puutteen vuoksi
- Etelä-Irakin Missanin ja Wassetin lääneissä oli 8.7. mielenosoitukset palveluiden ja sähkön puutteiden vuoksi. Wassetissa turvallisuusjoukot hajottivat mielenosoituksen kyynelkaasulla¹²⁷

Etelä-Irakin tilanteesta kuukausiraportteja tekevä Edinburghin yliopiston tohtorikoulutettava Benedict Robin-D’Cruz kertoi heinäkuussa Etelä-Irakissa eskaloituneista mielenosoituksista. Hänen mukaansa Irakin shiapolitiikot ovat päässeet valtaan muun muassa väittämällä (ilman katetta) aikovansa parantaa aikaisemmin marginaalisessa asemassa olleen Etelä-Irakin tilannetta.¹²⁸

Robin-D’Cruz kertoo että protestien aikana on uutisoitu useista kuolonuhreista ja sadoista loukkaantuneista mielenosoittajien ja turvallisuusjoukkojen keskuudessa.¹²⁹ Esimerkiksi heinäkuun kahden ensimmäisen viikon aikana ainakin kolme mielenosoittajaa sai surmansa ja 80 mielenosoittajaa ja turvallisuusjoukkojen jäsentä loukkaantui. Basran läänissä sai surmansa yksi mielenosoittaja. Muthannan läänin pääkaupungissa turvallisuusjoukot ampuivat mielenosoittajia jolloin kaksi henkilöä sai surmansa. Turvallisuusjoukot tekivät massapidätyksiä.¹³⁰

Tietokatkosten, kuten internet- ja puhelinyhteyksien paniikinomaisten katkaisemisten, vuoksi mielenosoituksista ei ole välillä saatu tarkkaa tietoa. Internetissä on ollut videoita, joiden mukaan Hashd al-Shaabiin kuuluva shiiamilitia Asaib Ahl al-Haq (AAH) on avannut tulen mielenosoittajia vastaan Najafissa. AAH:n kerrotaan toimineen samoin myös Bagdadissa ja Muthannan läänin pääkaupungissa Samawassa.¹³¹

Basran läänissä mielenosoituksia on ollut öljy- ja kaasuteollisuuden laitoksien tienoilla. Basran läänin pohjoisosassa Bahlan alueella surmattiin mielenosoittaja ja kolme haavoittui välikohtauksessa 8.7. Noin 500–800 mielenosoittajaa oli yrittänyt sulkea West Qurna 1:n ja Rumailan öljykentille johtavan tien. Välikohtauksen jälkeen mielenosoitukset eskaloituivat Etelä-Irakissa. Tämän johdosta Irakin pääministeri Haider al-Abadi lähetti Etelä-Irakiin kuusi erikoisjoukkojen¹³² divisioonaa ja kolme terrorisminvastaisten joukkojen pataljoonaa tilannetta rauhoittamaan.¹³³

Robin-D’Cruzin mukaan mielenosoitusten eskaloitumisen ei pitäisi tulla kenellekään yllätyksenä. Etelä-Irakissa on ollut vuoden sisään yli 260 erillistä mielenosoitusta. Mielenosoitukset voidaan jakaa säännöllisiin, paikallisiin ja asiakohtaisiin. Niissä voidaan vaatia esimerkiksi parempia palkkoja tai pysyvämpiä työsuhteita tai infrastruktuurihanketta kuten jonkun tien tai viemärijärjestelmän korjaamista. Joissakin mielenosoituksissa on ollut tuhansia mielenosoittajia, jotka ovat yrittäneet tunkeutua hallintorakennuksiin. Marraskuun 2017 ja huhtikuun 2018 välillä oli massamielenosoituksia muun muassa Dhi-Qarin läänin pääkaupungissa Nasiriyassa, Basrassa, sekä Muthannan läänin Samawassa ja Rumaithassa. Näissä mielenosoituksissa vastustettiin

¹²⁷ Wing, Joel 12.7.2018.

¹²⁸ Robin-D’Cruz, Benedict 18.7.2018.

¹²⁹ Robin-D’Cruz, Benedict 18.7.2018.

¹³⁰ Independent 16.7.2018.

¹³¹ Robin-D’Cruz, Benedict 18.7.2018.

¹³² ERD - Emergency Response Division.

¹³³ Robin-D’Cruz, Benedict 18.7.2018.

pääministeri Haider al-Abadin energiareformia, joka koettiin suunnitelmaksi yksityistää energiasektori. Mielenosoittajat uskovat että yksityistäminen nostaisi energian hintaa.¹³⁴

Merkittävä mielenosoitusten syy on vesikriisi, joka on vaivannut Etelä-Irakia kuukausikaupalla. Vesipula tuottaa ongelmia maataloudelle ja karjalle, ja juomavedestä on puutetta. Vesipula on lisännyt myös heimojen välisiä yhteenottoja. Ammuskeluissa on saanut surmansa myös viattomia ohikulkijoita. Mielenosoituksia oli Etelä-Irakissa kesäkuussa lähes päivittäin sähkön puutteen vuoksi. Basran läänin investointisuunnitelmien olisi pitänyt nostaa läänin omaa energiatuotantoa. Korruption ja tehottomuuden vuoksi tavoitteisiin ei ole kuitenkaan päästy. Heinäkuun alussa tilanne vaikeutui edelleen kun Iran ilmoitti katkaisevansa sähkön toimitukset Irakiin.¹³⁵

Robin-D'Cruzin mukaan mielenosoitukset ovat seurausta merkittävistä, Irakia jo vuodesta 2003 asti vaivanneista ongelmista: valtion epäonnistumisesta ”legitiimin väkivallankäytön” monopolisoimisessa, samoin kuin toimivan infrastruktuurin rakentamisessa ja palveluiden tuottamisessa väestölle. Hänen mukaansa tulevaisuudessa on nähtävillä valtion tuttua keinovalikoimaa mielenosoitusten vaientamiseksi. Toisaalta pyritään ostamaan mielenosoittajia viranomaisten puolelle lupauksilla työpaikoista ja investoinneista. Toisaalta mielenosoituksia tukahdutetaan voimatoimin, välillä valtioon liitoksissa olevia aseellisia ryhmiä hyväksikäyttämällä. Irakin hallituksen viimeaikainen retoriikka muistuttaa edellisen pääministerin Nuri al-Malikin käyttämää kieltä vuonna 2011, jolloin hän tukahdutti voimatoimin poliittisia vastustajiaan. Myös Nuri al-Malikin aikana Asaib Ahl al-Haqia (AAH) ja muita militeioita käytettiin hyväksi mielenosoitusten tukahduttamisessa.¹³⁶

Mielenosoitusten rajoittamista helpottaa protestien takana olevien tahojen poliittinen hajanaisuus. Esimerkiksi Basran läänin Bahlassa viranomaiset saivat Bani Mansour -heimon neuvottelemaan mielenosoitusten lopettamisesta. Irakin pääministerin ja öljyministerin sekä Basran kuvernöörin tuella saatiin 13.7. aikaan päätös Bahlan mielenosoitusten lopettamisesta. Mielenosoittajille tehtiin joitakin myönnytyksiä. Irakin öljyministeriö lupasi lisäksi tuottaa 10 000 uutta työpaikkaa Basrassa. Ihmisten on kuitenkin vaikeata uskoa tällaisiin lupauksiin, koska lupaukset ovat jääneet usein toteutumatta. Palveluiden hajauttaminen keskushallinnolta alueille on ylipäätään ollut epätasaista ja kaoottista, eikä alueille löydy vastuunkantajia palveluiden tuottamiselle. Erään konsultin mukaan Irakissa on kokemuksen puutetta toimintojen hajauttamisesta alueille. Alueille ei ole riittävästi tuloja ja ne ovat riippuvaisia keskushallinnon tuesta^{137, 138}

Fatih-liittoumaan ja Hashd al-Shaabiin kuuluvan AAH-militian edustajat ovat uhkailleet mielenosoittajia ja väittäneet että (sunnalaiset) Saudi-Arabia ja Baath-puolue olisivat soluttautuneet mielenosoituksiin. Robin-D'Cruzin mukaan vaikuttaa kuitenkin epätodennäköiseltä että Irakin armeija ja poliisi ryhtyisivät laajamittaiseen mielenosoitusten tukahduttamiseen, koska ne menettäisivät siinä tapauksessa uskottavuutensa ja ISISin vastaisen taistelun aikana ansaitsemansa kansan tuen, joka on pönkittänyt niiden asemaa epäsuosiossa oleviin poliitikkoihin nähden. Väitetään myös että turvallisuusjoukot ovat joissakin tapauksissa kieltäytyneet ryhtymästä voimatoimiin mielenosoittajia vastaan. Robin-D'Cruz arvioi, että mielenosoitukset eivät ole eskaloituneet Bagdadissa samassa mittakaavassa kuin Etelä-Irakissa koska Muqtada al-Sadr ei ole antanut täyttä tukeaan mielenosoituksille pääkaupungissa.¹³⁹

¹³⁴ Robin-D'Cruz, Benedict 18.7.2018.

¹³⁵ Robin-D'Cruz, Benedict 18.7.2018.

¹³⁶ Robin-D'Cruz, Benedict 18.7.2018.

¹³⁷ Vuoteen 2003 asti Irakissa oli vallassa presidentti Saddam Husseinin autoritaarisesti johtama arabisosialistinen, keskusjohtoinen hallinto.

¹³⁸ Robin-D'Cruz, Benedict 18.7.2018.

¹³⁹ Robin-D'Cruz, Benedict 18.7.2018.

Irakin uskonnollisen shiiajohtajan, ajatollah Ali al-Sistanin edustaja Abdul Mahdi al-Karbalai piti heinäkuun lopulla Kerbalassa saarnan, jossa vastattiin mielenosoittajien vaatimuksiin ja vaadittiin uuden hallituksen muodostamista niin pian kuin mahdollista, ihmisten kärsimysten lieventämistä ja uuden pääministerin tarmokasta kamppailua korruptiota vastaan. Pääministeri Haider al-Abadia kritisoitiin siitä, ettei hän ollut puuttunut korruptioon riittävän tarmokkaasti.¹⁴⁰

Carnegie Middle East Center in Beirut -tutkimuslaitoksen tutkija Harith Hasan arvioi elokuun alussa, että Etelä-Irakin mielenosoitukset hidastivat hallituksen muodostamista. Lähi-itä -tutkija, tohtori Renad Mansour arvioi että Etelä-Irakin mielenosoittajien toiveissa ei ollut vain muutaman poliitikon vaihtaminen, vaan etnis-uskonnollisia kiintiöitä noudattavan poliittisen järjestelmän täydellinen remontti. Mansour arveli että hallitusta muodostettaessa nähdään sellaisia nimiä, jotka ovat mielenosoittajien mieleen, mutta todellista muutosta ei ole näköpiirissä. Harith Hasan arvioi, että muutokset tulevat olemaan vain kosmeettisia jos mielenosoitukset vähenevät.¹⁴¹

Pitkään Irakissa toiminut humanitaarinen järjestö Norwegian Refugee Council (NRC)¹⁴² kävi elokuussa Basrassa tutkimassa mielenosoitusten syitä. NRC:n mukaan mielenosoitusten välittömät syyt olivat sähkö- ja vesikatkokset. NRC totesi että Iran oli keskeyttänyt sähkön toimitukset Basran lääniin maksamattomien laskujen vuoksi ja Iranin oman sähköntarpeen vuoksi.¹⁴³ Turkissa Ilisu-padon patoaltaan täyttäminen on alentanut Irakissa Tigris-joen pintaa. Merivesi on päässyt pidemmälle sisämaahan ja viljelysmaan suolapitoisuus on noussut. Basran läänin pohjoisosassa toimivat öljy-yhtiöt ovat myös saastuttaneet vesistöjä.¹⁴⁴

Näiden tekijöiden tuloksena Basra kärsii vakavasta vesipulasta. Vesijohtovettä ei ole voinut käyttää maataloudessa, ja yli 17 000 ihmistä oli joutunut sairaalahoitoon epäpuhtaan veden vuoksi. NRC:n mukaan hallitus ei ollut ryhtynyt toimiin, vaikka se oli ollut pitkään tietoinen Ilisun patohankkeesta. Pääministerin lupaama, uuden vedenpuhdistuslaitoksen rakentaminen tulisi kestämään kuukausia. Basran tilanne on johtanut maaltapakoon ja kaupungistumiseen. Lisäksi lääniin on tullut noin 10 000 IDP:tä vuoden 2014 jälkeen ISIS-konfliktin vuoksi. Rintamalta palaavat Hashd al-Shaabin taistelijat ovat omalta osaltaan lisänneet tarvetta jo puutteellisille palveluille ja työpaikoille.¹⁴⁵

NRC totesi, että vaikka Basra on Irakin taloudellinen keskus laajojen öljyvarojensa vuoksi, öljy työllistää vain yhden prosentin paikallisesta työvoimasta. Öljy-yhtiöt ovat tehneet sopimuksia paikallisten heimojen kanssa siten, että työpaikat ovat tiettyjen heimopäälliköiden kontrolloitavissa. Tämä on aiheuttanut työttömien keskuudessa protestointia.¹⁴⁶ NRC olettaa että mielenosoitukset tulevat jatkumaan lähivuosina, koska hallituksen toimet Basran ongelmien kohdalla ovat olleet reaktiivisia ennalta ehkäisevän sijaan. NRC pohtii josko nykyiset mielenosoitukset voivat ajan mittaan muuttua laajamittaiseksi kapinaksi hallitusta vastaan.¹⁴⁷ Iran palautti keskeyttämänsä sähkötoimitukset Irakiin elokuun puolenvälin jälkeen Irakin mielenosoitusten vuoksi.¹⁴⁸

Etelä-Irakin mielenosoitukset kiihtyivät uudelleen syyskuun alussa, kun uutisoitiin että jopa 30 000 ihmistä oli joutunut sairaalaan juotuaan saastunutta juomavettä. Protestien aikana mielenosoittajat sytyttivät tuleen Basrassa sijaitsevan Iranin konsulaatin ja valtion virastoihin

¹⁴⁰ The New Arab 27.7.2018; Carnegie Middle East Center/ Michael Young 2.8.2018.

¹⁴¹ Carnegie Middle East Center/ Michael Young 2.8.2018.

¹⁴² Kotisivut: <https://www.nrc.no/> (käyty 1.11.2018)

¹⁴³ Basran mielenosoitusten vuoksi Iran palautti sähkötoimitukset Irakiin elokuussa. (Reuters/ Bozorgmehr Sharafedin 21.8.2018)

¹⁴⁴ Norwegian Refugee Council 9.9.2018.

¹⁴⁵ Norwegian Refugee Council 9.9.2018.

¹⁴⁶ Norwegian Refugee Council 9.9.2018.

¹⁴⁷ Norwegian Refugee Council 9.9.2018.

¹⁴⁸ Reuters/ Bozorgmehr Sharafedin 21.8.2018.

hyökättiin. Basran lentokentän ja Yhdysvaltain konsulaatin tienoille ammuttiin Katjusha-ohjuksia. Mielenosoittajat ottivat kohteekseen myös Hashd al-Shaabin militioiden ja poliittisten puolueiden toimistoja. Basrassa uutisoitiin olevan paljon turvallisuusjoukkoja ja sinne julistettiin ulkonaliikkumiskielto. Mielenosoituksissa sai surmansa 7.9. kolme henkilöä ja 48 loukkaantui. Heistä 26:tta oli Reutersin lähteiden mukaan ammuttu. Kaksi turvallisuusjoukkojen jäsentä loukkaantui. Kolmesta henkilöä sai surmansa mielenosoituksissa 3.-7.9. Sairun ja Fatih-liittouma vaativat pääministeri Haider al-Abadin ja hallituksen eroa Etelä-Irakin tilanteen vuoksi. Basran turvallisuusjoukkojen päällikkö erotettiin.¹⁴⁹

Norwegian Refugee Council totesi syyskuun loppupuolella ilmestyneessä jatkotutkimuksessaan, että Irakin hallinnolla ei ole teknisiä valmiuksia vastata nykyisen vesikriisin moniulotteisiin ongelmiin, etenkin maaperän suolapitoisuuden kasvun ehkäisemiseen. NRC ennustaa, että jos ongelmiin ei puututa, heimojen välisen väkivalta lisääntyy ja on todennäköistä, että vedestä sekä muista resursseista kamppailusta tulee Irakin konfliktin ensisijainen syy. NRC:n haastateltavien basralaisten ja kyläläisten mukaan alueiden marginalisoitumisen ja toimeentulomahdollisuuksien puutteen vuoksi ihmisiä liittyy edelleen aseellisiin ryhmiin.¹⁵⁰

- Hashd al-Shaabin asema Irakissa

ISIS-konfliktin, hallituksen muodostamisen ja vesikriisin lisäksi Irakissa herättää ajankohtaista keskustelua Hashd al-Shaabin asema. Bagdadissa työskentelevä kansainvälisten suhteiden tohtori Michael D. Sullivan arvioi Foreign Policyssa kesäkuussa että parlamenttivaalit voitaneella Muqtada al-Sadrilla ja hänen Sairun-koalitiollaan on hyvät edellytykset muodostaa etnisesti monimuotoinen, ei-sektaarinen laajapohjainen hallitus. Takavuosien pahamaineista shiiamilitia Mahdin armeijaa johtanut Muqtada al-Sadr pyrki muuttamaan Irakia väkivallan keinoin vuosina 2003-8. Vuodesta 2011 lähtien Sadr on pyrkinyt saamaan muutoksia aikaan pikemminkin politiikan ja siviiliyhteiskunnan toiminnan kautta. Sadr on tehnyt yhteistyötä niin Irakin kommunistisen puolueen kuin entisen pääministerin Haider al-Abadin Nasr-koalition, sunnien suosiman Iyad Allawin puolueen ja kurdipuolueiden kanssa. Sullivan arvioi kesäkuussa että Muqtada al-Sadrin tulee kuitenkin tehdä myönnytyksiä myös (Hashd al-Shaabin tukemalle) Fatih-liittoumalle väkivaltaisuuksien välttämiseksi hallitusta muodostettaessa.¹⁵¹

Hashd al-Shaabi käy valtakamppailua Irakin perinteisten turvallisuusjoukkojen kanssa. Ajoittain valtakamppailu johtaa väkivaltaisuuksiin. Esimerkiksi Bagdadissa oli 21.6. poliisin ja Hashd al-Shaabiiin kuuluvan Kataib Hezbollah -militian välinen välikohtaus. Välikohtaus alkoi kun poliisi pysäytti erään auton. Paikalle tuli tämän jälkeen Kataib Hezbollah -militian jäseniä jotka ryhtyivät ampumaan kohti poliiseja sillä seurauksella että ainakin kaksi poliisia ja yksi militian jäsen loukkaantui. Poliisi piiritti Kataib Hezbollahin päämajan, ja tilanne laukesi vasta kun poliisi oli pidättänyt yhden militian jäsenen.¹⁵²

Hollantilaisen kansainvälisten suhteiden tutkimuslaitoksen Clingendaelin tutkijat Erwin van Veen ja al-Hamzeh al-Shadeedi julkaisivat tutkimuksen Hashd al-Shaabista kesäkuussa 2018. Tutkimuksen mukaan Hashd al-Shaabi on hyvin heterogeeninen ja siihen kuuluvia militioita tulee arvioida yksittäin, jos ja kun niitä halutaan integroida rauhanomaisesti Irakin turvallisuusarkkitehtuuriin. Jokaisella militialla on omat heikkoutensa, joita hyödyntämällä hallitus voi saada militiat ruotuun. Harva militia vastustaa hallitusta tai kaihtaa pitämästä yllä suhteita siihen. Näin ollen poliittista tilaa Hashd al-Shaabin integroimiselle kansalliseen turvallisuusarkkitehtuuriin löytyy, ja Hashd al-Shaabin uhkaa hallitukselle on liioiteltu.¹⁵³

¹⁴⁹ Reuters/ Aref Mohammed & Raya Jalabi 8.9.2018, Rudaw 8.9.2018a ja 8.9.2018b.

¹⁵⁰ Norwegian Refugee Council 22.9.2018.

¹⁵¹ Sullivan, Michael D. 18.6.2018.

¹⁵² FDD's Long War Journal/ Bill Roggio 21.6.2018.

¹⁵³ Clingendael/ Nancy Ezzeddine & Erwin van Veen, June 2018.

Jotkut Hashd al-Shaabin shiamilitiat ylläpitävät edelleen hyviä suhteita Iraniin ja operoivat myös Irakin ulkopuolella Syyriassa. Esimerkiksi Kataib Sayyid al Shuhada (KSS), jolla on hyvät suhteet Iranin vallankumouskaartiin (IRGC), ilmoitti heinäkuussa olevansa valmis lähettämään taistelijoitaan myös Jemeniin Houthi -kapinaliikkeen tueksi Jemenin hallitusta vastaan. Houtheja tukee myös Iran ja esimerkiksi Libanonin Hezbollah-järjestö. KSS taistelee myös Syyriassa.¹⁵⁴

Joitakin Hashd al-Shaabin jäseniä on saatettu oikeuden eteen oikeudenloukkauksista syytettyinä. Bagdadilainen oikeusistuin antoi 4.6. pidätysmääräykset yhdeksästä Hashd al-Shaabin komentajasta terrorismista epäiltynä. FDD's Long War Journalin artikkeli ei kerro minkälaisesta terrorismista olisi ollut kyse.¹⁵⁵

Sunnipoliitikot ovat vaatineet Hashd al-Shaabin poistumista sunnienemmistöisiltä alueilta. Heidän mukaansa alueita ei voida vakauttaa niin kauan kuin militiat ovat paikalla. Hashd al-Shaabin varakomentaja Abu Mahdi al-Muhandis antoi 18.8. virallisen määräyksen militioiden poistumisesta ISISiltä vapautetuista kaupungeista, etenkin sunnienemmistöisillä alueilla. Pääministeri Haider al-Abadi katsoi kuitenkin, että al-Muhandis oli toiminut laittomasti ja kumosi määräyksen 21.8.¹⁵⁶

Hashd al-Shaabi on rekrytoinut kiistellyillä alueilla vähemmistöjen edustajia kuten jesidejä, kristittyjä, shabakeja ja kakaita. Sellaisten Hashd al-Shaabin prikaatien, jotka edelleen tukeutuvat paikallisten militioiden apuun, on katsottu olevan Hashd al-Shaabin ulkopuolisia toimijoita, ja niiden tulevaisuudesta päättää Irakin asevoimien ylikomentaja (pääministeri).¹⁵⁷

Tutkijat Vera Mironova ja Mohammed Hussein kertoivat Foreign Policyssa lokakuun puolivälissä, että jotkut, etenkin kiistellyillä alueilla lähellä Irakin Kurdistania operoivat Hashd al-Shaabin militiat ovat ottaneet riveihinsä entisiä ISISin taistelijoita. Hashd al-Shaabin militiat hyötyvät rekrytoinnista, koska ne saavat parempaa jalansijaa paikallisilla sunnialueilla. Hashd al-Shaabiiin liittyvät ISISin taistelijat taas saavat mahdollisuuden astua takaisin yhteiskunnan riveihin. Joidenkin ISISin entisten taistelijoiden kohdalla on kyse rahasta. Samat taistelijat olivat liittyneet myös ISISiin taloudellisista syistä. Heidän taitonsa rajoittuvat sodankäynnissä hankittuihin, eikä heillä ole tulevaisuudennäkymiä korkean nuorisotyöttömyyden¹⁵⁸ maassa.¹⁵⁹

Hashd al-Shaabi on ollut halukkaampi ottamaan ISIS-taistelijoita riveihinsä kuin esimerkiksi paikalliset heimojoukot. Liittymällä Hashd al-Shaabiiin entiset ISISin terroristit ovat voineet pestä historiansa puhtaaksi. Hashd al-Shaabiiin liittyneet saavat henkilökortin, jonka avulla he voivat päästä tarkastuspisteistä läpi ilman että heidän tietojaan tarkistetaan ISIS-epäiltyjen listoista. Hashd al-Shaabin henkilökortin omaavat voivat myös valehdella omalle yhteisölleen että he olivat soluttautuneet ISISiin järjestön vakoilemiseksi. Heitä on näin ollen vaikeampaa saada oikeuden eteen ISIS-epäilyistä.¹⁶⁰

Hashd al-Shaabi rekrytoi entisiä ISISin taistelijoita useista syistä. Hashd al-Shaabi haluaa kasvattaa vaikutusvaltaansa sunnialueilla ja tarvitsee siksi sunnitaustaisia jäseniä. Rekrytointi alkoikin heti ISISin hallinnoimien alueiden valtauksen jälkeen. Mosulilainen poliisi kertoi, että heti Mosulin valtauksen jälkeen otettiin kiinni useita ISISin jäseniä, joiden hallussa oli myös Hashd al-Shaabin jäsenyydestä kertova asiakirja. Hashd al-Shaabi hyötyy myös ISISin taistelijoiden laajasta taistelukokemuksesta, ja heidän avullaan löydetään piileskeleviä ISISin jäseniä.

¹⁵⁴ FDD's Long War Journal/ Caleb Weiss 9.7.2018.

¹⁵⁵ BasNews 8.6.2018.

¹⁵⁶ Rudaw 20.8.2018a, UN Security Council 31.10.2018, s. 6.

¹⁵⁷ Rudaw 20.8.2018a, Kurdistan 24/ Karzan Sulaivany, 20.8.2018.

¹⁵⁸ Artikkelin mukaan 18 %.

¹⁵⁹ Mironova, Vera & Mohammed Hussein 15.10.2018.

¹⁶⁰ Mironova, Vera & Mohammed Hussein 15.10.2018.

Korruptiolla on osansa rekrytoinnissa. Sopivalla lahjuksella jotkut Hashd al-Shaabin virkailijat katsovat läpi sormiensa sitä, että rekrytoitava on ISIS-epäiltyjen tietokannassa.¹⁶¹

Mosulilaisten mukaan Hashd al-Shaabin henkilökortin voi saada 500 Yhdysvaltain dollarilla. Usealla tuhannella dollarilla voi saada sekä henkilökortin että nimensä Badrin organisaation jäsenlistaan.

Kaikilla Hashd al-Shaabin toimistoilla ei ole valmiuksia tarkistaa rekrytoitavien taustoja. Etenkin heti Mosulin valtauksen jälkeen joukot eivät koordinoineet keskenään, ja Hashd al-Shaabin henkilökorttien myöntäminen oli epämääräistä. Tilanne on edelleen sekava joillakin ISISiltä vapautetuilla alueilla. Vera Mironovan ja Mohammed Husseinin mukaan Hashd al-Shaabin ja ISIS-taistelijoiden liitto aiheuttaa turvallisuusongelman muun muassa paikalliselle sunniväestölle.¹⁶²

Useiden virkamiesten ja aktivistien mukaan shiimilitia Badrin organisaatio on rekrytoinut riveihinsä noin 30 entistä ISIS-taistelijaa pelkästään Diyalan läänin Jalawlan alueella. Toinen shiimilitia Asaib Ahl al-Haq (AAH) on rekrytoinut yli 40 entistä ISISin taistelijaa samalla alueella. Jalawlassa toimiva kurdivirkamies kuvailee, miten ISISin terroristit ovat palanneet alueelle uusissa univormuissa.¹⁶³

Myös entisiä ISISin johtajia on liittynyt Hashd al-Shaabiin. Kurdien tiedustelupalvelu Asayish mainitsee yhdeksi esimerkiksi ISISin taistelua peshmergaa vastaan Jalawlan eteläpuolella kesällä 2014 johtaneen Mutashar al-Turkin. Eräs haastateltu AAH-militian virkailija väitti että kyseinen militia on kiinnostunut sunnien rekrytoinnista mutta vain jos heillä ei ole yhteyksiä ISISiin. Diyalan läänin pohjoisosassa toimiva Hashd al-Shaabin pataljoonankomentaja taas kertoi että kun he alkoivat rekrytoida paikallisia, joitakin ISISin entisiä taistelijoita liittyi riveihin. Myöhemmin pataljoona tarkisti rekrytoitujen taustoja ja erotti epäilyttävät henkilöt. Eräs haastateltu paikallinen virkamies oli sitä mieltä, että ISISistä rekrytoituja henkilöitä tarvittiin kamppailuun ISISiä vastaan.¹⁶⁴

- Irakin Kurdistan ja Bagdad

Bagdadin ja Irakin Kurdistanin väliset neuvottelut keskinäisistä ongelmista taukosivat kevään 2018 vaalikampanjan ja toukokuun parlamenttivaalien aikana. Bagdadin ja Erbilin välejä hiehtävät muun muassa kamppailu Keski-Irakin öljy- ja kaasuteollisuuden hallinnasta ja tuloista, kiisteltujen alueiden rajat ja Kirkukin läänin asema. Kurdipuolueet KDP ja PUK, samoin kuin CDJ kävivät touko-kesäkuussa Bagdadissa neuvottelemassa uuden hallituksen muodostamisesta.¹⁶⁵ Irakin pääministeri Haider al-Abadi ja Irakin Kurdistanin pääministeri Nechirvan Barzani tapasivat heinäkuun lopussa Bagdadissa ja vakuuttivat tarvetta dialogille ja turvallisuusyhteistyölle hallintojen välillä. Pääministerit korostivat myös yhteistyön merkitystä Irakin uutta hallitusta muodostettaessa.¹⁶⁶

Irakin Kurdistanin valtapuolue KDP:n puheenjohtaja Masud Barzani onnitteli lokakuun alussa Irakin uutta pääministeriä Adel Abdul Mahdia tämän valinnasta ja kutsui tätä kurdien ystäväksi. Sen sijaan kilpailevan kurdipuolueen PUK:n ehdokkaan Barham Salihin valintaa Irakin presidentiksi hänen oli vaikeata sulattaa. Hän väitti, ettei valinnan takana ollut kurdien yhtenäistä kantaa.¹⁶⁷

¹⁶¹ Mironova, Vera & Mohammed Hussein 15.10.2018.

¹⁶² Mironova, Vera & Mohammed Hussein 15.10.2018.

¹⁶³ Mironova, Vera & Mohammed Hussein 15.10.2018.

¹⁶⁴ Mironova, Vera & Mohammed Hussein 15.10.2018.

¹⁶⁵ UN Security Council 9.7.2018, s. 4.

¹⁶⁶ Iraqi News/ Mohamed Mostafa 30.7.2018a.

¹⁶⁷ Kurdistan 24/ Kosar Nawzad 4.10.2018, Kurdistan 24/ Baxtiyar Goran 4.10.2018.

Fatih-liittouman johtaja Hadi al-Amiri vieraili Erbilissä lokakuun alussa. Hän tapasi Masud Barzanin, Irakin Kurdistanin pääministerin Nechirvan Barzanin ja kurdien turvallisuusneuvoston.¹⁶⁸ Keskustelua käytiin muun muassa Irakin presidentin valinnasta. Amiri esitti toiveen, että kurdipuolueet voisivat olla aktiivisesti mukana Irakin uuden hallituksen muodostamisessa. Amiri ja Nechirvan Barzani painottivat, että poliittisessa prosessissa tulisi olla mukana kaikkien kansanryhmien edustajia Irakin vakauden ja menestyksen takaamiseksi konsensuksen ja yhteistyön merkeissä. Amiri toivoi perustuslain mukaista ratkaisua Erbilin ja Bagdadin välisille ongelmille. Molemmat osapuolet esittivät tukensa Irakin uudelle pääministerille Adel Abdul Mahdille.¹⁶⁹

YK:n turvallisuusneuvoston lokakuun Irak-raportissa todetaan että Bagdadin ja Erbilin välit ovat olleet myönteiset toukokuun parlamenttivaalien jälkeen. Vaalit antoivat Irakin Kurdistanin poliittisille puolueille mahdollisuuden osallistua rakentavasti Irakin poliittiseen prosessiin. Irakin keskushallinto maksoi osan Irakin Kurdistanin virkamiesten palkoista ja Erbilin ja Kirkukin välinen tie on avattu.¹⁷⁰ Irakin Kurdistanin entinen presidentti, KDP-puolueen puheenjohtaja Masud Barzani vieraili Bagdadissa marraskuussa. Hänen mukaansa Bagdad oli osoittanut vierailun aikana hyvää tahtoa, ja Bagdadin ja Erbilin välisissä suhteissa oli avattu uusi sivu. Hän ilmaisi tukensa Irakin pääministerille Adel Abdul Mahdille, jota hän piti kurdien ystävänä.¹⁷¹

- Irakin Kurdistanin sisäpolitiikka

Irakin kurdien poliittisten puolueiden roolia Irakin toukokuun parlamenttivaaleissa käsitellään edellä. Irakin Kurdistanin pääministeri Nechirvan Barzani esitti kurdiparlamentille kirjeessään 7.5. että Irakin Kurdistanissa järjestettäisiin omat parlamenttivaalit 30.9. Tämä tarkoitti sitä että Irakin Kurdistanissa vaalikampanjointi jatkui vielä neljä kuukautta Irakin parlamenttivaalien jälkeen. Ottaen huomioon Irakin vaaleissa syntyneet epäselvyydet, Irakin Kurdistanin vaalikomissio päätti että syksyn vaaleissa olisi manuaalinen ääntenlaskenta.¹⁷²

Irakin Kurdistanin presidentin rooli on pysynyt epäselvänä sen jälkeen, kun presidentti Masud Barzani erosi virastaan lokakuussa 2017.¹⁷³ Clingendaelin tutkijat Erwin van Veen ja al-Hamzeh al-Shadeedi arvioivat heinäkuussa ilmestyneessä raportissaan että Irakin Kurdistanin ongelmat ovat poliittisia, koska valtapuolueiden KDP:n ja PUK:n valta on enenevässä määrin repressiivistä, hallinto on keskinkertaista ja Bagdadin kanssa on riitaa kiistellyistä alueista. Irakin Kurdistanin kärsii lamasta ja sillä on merkittäviä taloudellisia kiistoja Bagdadin kanssa. Kriisi on myös sosiaalinen, koska Irakin Kurdistanin väestö on tyytymätöntä elinolosuhteidensa laatuun. Irakin Kurdistanin ongelmia leimaavat myös alueellisten toimijoiden geopoliittiset intressit ja maan sisällä siirtyneiden (IDP) tilanne.¹⁷⁴

Tutkijat eivät pidä todennäköisenä että kriisi eskaloituisi lyhyellä ajalla vakaviin väkivaltaisuuksiin, mutta tilanteessa on paljon sellaisia muuttujia jotka voivat aiheuttaa välikohtauksia, joilla taas on vaarana eskaloitua. Tutkijat esittävät Irakin Kurdistanin kriisin lieventämiseksi YK-johtoista sovittelua kiistellyiden alueiden tilanteen ratkaisemiseksi ja rahastoa, jonka tuella jälleenrakennettaisiin nopeasti Irakin Kurdistanin naapurissa sijaitsevan suur-Mosulin aluetta ja joitakin kiistelyjä alueita.¹⁷⁵

¹⁶⁸ Kurdistan Region Security Council (KRSC), kotisivut <http://krsc.gov.krd/> (käyty 30.10.2018)

¹⁶⁹ Kurdistan 24/ Baxtiyar Goran 4.10.2018.

¹⁷⁰ UN Security Council 31.10.2018, s. 16.

¹⁷¹ BasNews/ Sardar Sattar 28.11.2018.

¹⁷² UN Security Council 9.7.2018, s. 5; Niqash/ Saman Omer 24.5.2018.

¹⁷³ UN Security Council 9.7.2018, s. 5.

¹⁷⁴ Clingendael/ Erwin van Veen & al-Hamzeh al-Shadeedi 13.7.2018.

¹⁷⁵ Clingendael/ Erwin van Veen & al-Hamzeh al-Shadeedi 13.7.2018.

PUK-puolueen puolueneuvoston jäsen Aziz Abdullah totesi heinäkuun lopussa, että Irakin Kurdistanin valtuutetut KDP ja PUK ovat lähentyneet sen vuoksi että oppositiopuolueet boikotoivat yhteistyötä niiden kanssa.¹⁷⁶ Oppositioapuolue Gorrania on syytetty nepotismista, koska puolueen rahavarojen hallinta on siirtynyt puolueen edesmenneen perustajan Nawshirwan Mustafan pojille. Tämä on aiheuttanut riitaa puolueen sisällä.¹⁷⁷

Irakin Kurdistanissa oli parlamenttivaalit 30.9. Äänioikeutettuja oli 2 915 000. Paikkoja oli jaossa 111, joista 11 oli varattu vähemmistöille.¹⁷⁸ Väitetyistä vaalirikkomuksista tehtiin 1045 valitusta Irakin Kurdistanin vaalikomissiolle. Vaalitarkkailijat vahvistivat, että vaalirikkomuksia oli ollut. Tästä syystä vaalituloksen vahvistaminen siirtyi noin kolmella viikolla. Vaalit voitti Irakin Kurdistania dominoiva KDP-puolue 45 paikalla (7 paikan nousu vuoden 2013 vaaleista). Toiseksi tuli PUK-puolue 21 paikalla (3 paikan nousu), ja kolmanneksi selkeän vaalitappion kokenut Gorran 12 paikalla (12 paikan lasku). Seuraaviksi tulivat uusi puolue NGM 8 paikalla, islamilainen KIG-puolue 7 paikalla, islamilainen puolue KIU 5 paikalla (6 paikan lasku), vasemmistolainen Sardam Alliance 1 paikalla, ja Irakin kommunistisen puolueen Freedom List 1 paikalla. Kristityt puolueet saivat 6 paikkaa ja turkmeenipuolueet 5 paikkaa. KDP-puolueen vaalivoiton uskottiin vahvistavan sen asemaa Irakin Kurdistanin johdossa.¹⁷⁹

- Irak ja kansainvälinen yhteisö

Persianlahden arabimaat eli GCC-maat¹⁸⁰ ovat vahvistaneet suhteitaan Irakiin ja pyrkineet vähentämään Iranin vaikutusvaltaa. Ne ovat lähentyneet sellaisten Irakin shiapolitiikkojen kanssa, jotka ovat kansallismielisiä ja joille irakilainen identiteetti on sektaarisia näkemyksiä tärkeämpää. Sekä pääministeri Haider al-Abadi että toukokuun vaalit voittanut Muqtada al-Sadr vierailivat Saudi-Arabiassa vuonna 2017. Muqtada al-Sadr on vierailut myöhemmin myös Kuwaitissa. Lähi-itä -tutkijan, tohtori Renad Mansourin mukaan Persianlahden arabimailla on mahdollisuus haastaa kilpailijoitaan myös Irakin markkinoilla, joita Turkin ja Iranin tuotteet ovat dominoineet.¹⁸¹

Marraskuussa 2018 pidetyillä Bagdadin kansainvälisillä messuilla Iranin yritykset olivat kuitenkin näkyvästi läsnä, kun taas Saudi Arabian yritykset jostain syystä puuttuivat, toisin kuin edellisvuonna.¹⁸² Irakin naapurimaat, mukaan lukien Iran, Kuwait, Saudi Arabia, Qatar ja Yhdistyneet arabiemiirikunnat onnittelivat Irakia onnistuneiden parlamenttivaalien johdosta. Syyskuun alussa Irak tapasi Iranin, Venäjän ja Syyrian edustajat keskustellakseen toimista ISISiä vastaan Irakissa ja Syyriassa.¹⁸³ YK vakuutti lokakuussa tukeaan Irakille turvallisuusneuvoston lokakuun raportissa uuden, eri ryhmät kattavan, ei-sektaarisen ja uudistushaluisen hallituksen muodostamisessa.¹⁸⁴

2. Turvallisuustilanne

2.1. Konfliktin luonne ja osapuolet

Vuosien 2013 ja 2014 vaihteessa kärjistynyt ISIS-konflikti on ollut vuodesta 2014 lähtien Irakin pääasiallinen konflikti. ISISin hallinnoimat kaupungit ja laajemmat alueet vallattiin vuoden 2017 loppuun mennessä. ISIS on siirtynyt asymmetriseen kapinallistoimintaan ja näännytysotaan

¹⁷⁶ Iraqi News/ Mohamed Mostafa 30.7.2018b.

¹⁷⁷ Al-Monitor/ Fazel Hawramy 1.8.2018.

¹⁷⁸ Kirkuk Now 30.9.2018.

¹⁷⁹ Reuters/ Ahmed Aboulenein 21.10.2018; IHERC (päiväämätön); Wikipedia.

¹⁸⁰ Gulf Cooperation Council (GCC) states.

¹⁸¹ CSIS 21.6.2018.

¹⁸² CNBC/ Reuters 12.11.2018.

¹⁸³ UN Security Council 31.10.2018, s. 6.

¹⁸⁴ UN Security Council 31.10.2018, s. 16.

turvallisuusjoukkoja vastaan ja suorittaa iskuja turvallisuusjoukkoja ja siviilejä vastaan. ISISin hallussa on joitakin syrjäisiä erämaa-alueita ja hylättyjä kyliä eri piirikunnissa ja kunnissa, ja se välttelee yhteenottoja turvallisuusjoukkojen kanssa urbaaneilla alueilla.¹⁸⁵ ISIS ei ole enää kohdistanut hyökkäyksiä laajoja joukko-osastoja vastaan ja varsinaiset rintamataistelut ISISiä vastaan ovat kansainvälisen koalition komentajien mukaan hiipuneet.¹⁸⁶

Hashd al-Shaabin varakomentaja Abu Mahdi al-Muhandis arvioi toukokuussa että Irakissa oli ollut noin 60 000 ISIS-taistelijaa. Hänen arvionsa mukaan noin kolmasosa oli surmattu ja toinen kolmasosa oli pidätetty tai paennut maasta. Noin 20 000 ISISin taistelijaa oli Muhandisin mukaan edelleen aktiivisia Irakissa.¹⁸⁷ Yhdysvaltain puolustusministeriö arvioi kesällä 2018 että Irakissa saattaa olla vielä 15 500–17 100 ISISin taistelijaa. Yhdysvaltain armeijan edustaja, kenraali Joseph Dunford ja Washington Institute for Near East Policy -tutkimuslaitoksen asiantuntija Michael Knights ovat esittäneet epäilyksiä puolustusministeriön arviosta. Knightsin mukaan Irakissa saattaa olla hyvinkin 15 000 ihmistä jotka tekevät jollain tasolla yhteistyötä ISISin kanssa, mutta todellinen taistelijoiden määrä lienee selkeästi pienempi.¹⁸⁸ Amerikkalaisen politiikan tutkimukseen keskittyvän CSIS-tutkimuslaitoksen tuoreessa tutkimuksessa arvioidaan ISIS-taistelijoiden määräksi Irakissa noin 10 000–15 000.¹⁸⁹

Irak-asiantuntija Joel Wing raportoi elokuussa, että Salah al-Dinin, Kirkukin ja Diyalan läänit olivat ISISin kapinan keskiössä. ISIS oli aktiivinen Diyalan ja Kirkukin läänin maaseudulla ja Salah al-Dinin läänin keski- ja pohjoisosissa. Iskujen määrä oli laskenut kesäkuun jälkeen. Toisaalta oli viitteitä ISISin toiminnan kehittymisestä. ISISin terroristit pyrkivät kiristämään veroluonteisia maksuja taajamissa ja tekivät iskuja niitä vastaan, jotka eivät suostuneet yhteistyöhön. Viljelyksiä poltettiin, karjaa tapettiin, ihmisiä kidnapattiin ja taloja tuhottiin. ISISin terroristit tekivät myös hyökkäyksiä tarkastuspisteitä ja paikallisia turvallisuusjoukkoja vastaan. ISISin kerrottiin käytännössä kontrolloivan monia alueita maaseudulla. Heillä oli näkyvyyttä joillakin alueilla myös päivisin.¹⁹⁰

YK:n Irakin eritysedustaja Ján Kubiš sanoi elokuussa, että Irakin turvallisuustilanne oli edelleen epävakaa, ja aiheutti vakavia riskejä siviileille. Sieppaukset, pidätykset, korostunut seksuaalisen suuntautumisen vuoksi ja sukupuoleen liittyvä väkivallan riski ja lasten oikeuksien rikkomukset jatkuivat. Monelle ihmiselle näiden seikkojen yhdistelmä on tarkoittanut toissijaista tai uutta pakolaisuutta.¹⁹¹

Niqash -verkkomedian toimittaja Mustafa Habib kertoi elokuussa, että Irakilla oli suuria haasteita kuten taloudellinen pysähtyneisyys, jälleenrakennus ISIS-konfliktin jälkeen, kuivuus, korruptio ja huono hallinto. Toisaalta maassa on ensimmäistä kertaa vuosiin harvinaista yhtenäisyyden tunnetta koska kansalaiset joutuivat yhdistymään turvallisuuskriisin keskellä. Sektaarinen keskustelu ja shiiojen sekä sunnien välinen solvaaminen ei ole enää yhtä yleistä kuin aikaisemmin. Habibin mukaan viimeaikaiset mielenosoitukset ovat osoittaneet, että ongelma ei piile Irakin väestössä vaan sen poliitikoissa.¹⁹²

Yhdysvaltalaisen Institute for the Study of War -tutkimuslaitoksen asiantuntija Jennifer Caffarella kertoi syyskuussa että ISISin strategia on väistyä paikallisten puhdistusoperaatioiden tieltä ja aloittaa toiminta uudelleen turvallisuusjoukkojen poistuttua. Washington Institute for Near East Policy -tutkimuslaitoksen asiantuntijan Michael Knightsin mukaan Yhdysvaltojen armeija on

¹⁸⁵ Hassan Hassan, December 2017.

¹⁸⁶ Defense One/ Kevin Baron 22.3.2018.

¹⁸⁷ Kurdistan 24/ Baxtiyar Goran, 5.5.2018.

¹⁸⁸ The Atlantic/ Krishnadev Calamur 31.8.2018.

¹⁸⁹ CSIS/ Maxwell B. Markusen 30.11.2018.

¹⁹⁰ Wing, Joel 3.9.2018.

¹⁹¹ UNAMI 8.8.2018.

¹⁹² Niqash/ Mustafa Habib 16.8.2018.

kouluttanut Irakin armeijaa viime vuosina kaupunkitaisteluihin mutta ei kapinallistoiminnan kukistamiseen.¹⁹³

YK:n turvallisuusneuvoston lokakuussa ilmestyneen raportin mukaan Irakin turvallisuusjoukot jatkavat ISISin jäljellä olevien taistelijoiden jahtaamista Pohjois- ja Keski-Irakissa ja vapautettujen alueiden puhdistamista räjähteistä. Irakin siviilit kärsivät eniten turvattomuudesta. Irakin turvallisuusjoukkoja vastaan tehdään asymmetrisiä hyökkäyksiä Nineven, Salah al-Dinin, Kirkukin, Diyalan, Anbarin ja Bagdadin lääneissä. ISISin kohteeksi joutui muun muassa siviilejä, poliiseja ja Hashd al-Shaabin taistelijoita.¹⁹⁴

Lokakuussa 2017 Irakin asevoimat, terrorisminvastaiset joukot, federaatiopoliisi ja Hashd al-Shaabi ottivat haltuunsa valtaosan niin sanotuista kiistellyistä alueista, muun muassa Kirkukin läänin öljykenttineen Irakin Kurdistanin joukoilta, jotka perääntyivät alueilta pääsääntöisesti ilman vastarintaa. Operaatioon liittyvissä taisteluissa, kahakoissa ja puhdistusoperaatioissa sai surmansa tiettävästi joitakin satoja taistelijoita ja siviilejä.¹⁹⁵ Taistelut ovat tauonneet ja Bagdad sekä Irakin Kurdistan ovat jatkaneet neuvotteluita alueiden tulevaisuudesta.¹⁹⁶

2.1.1. Valtiolliset turvallisuusjoukot

ISIS-konfliktiin ovat osallistuneet Irakin puolustusministeriön johtama Irakin armeija, terrorisminvastaiset joukot (CTS), muut erikoisjoukot, federaatiopoliisi ja paikallispoliisi. Lisäksi ISISin jäljellä olevia joukkoja vastaan taistelee kymmeniä Irakin hallintoon liitoksissa olevia shiialaisia ja sunnalaisia militioita sekä paikallisia heimojoukkoja. Militioiden laajimpaa liittoumaa, Irakin turvallisuusjoukkoihin virallisesti liitettyä Hashd al-Shaabia dominoivat shiiamilitiat ovat osittain kansallismielisiä ja osittain Iranin tukemia militioita, joista jotkut ottavat osaa myös Syyrian sisällissotaan Syyrian hallituksen tukena. Sunnialueilla olevien sunnimilitioiden liittoumaa kutsutaan termillä Hashd al-Ashairi. Lisäksi on paikallisia heimoista ja vähemmistöistä muodostettuja militioita. Näillä militioilla ei välttämättä ole virallista asemaa, vaikka ne ovatkin taistelleet ISISiä vastaan virallisten turvallisuusjoukkojen rinnalla.

2.1.2. Valtiota vastustavat ja muut aseelliset ryhmät

Merkittävin kapinallisryhmä Irakissa on edelleen ISIS. ISISin lisäksi Irakissa on useita muita hallituksen vastaisia terroristiryhmiä, kuten al-Qaida, Naqshbandin armeija, kurdien Ansar al-Sunna tai vuoden alkupuolella uutisissa ollut White Flags¹⁹⁷. Moni näistä ryhmistä on tehnyt pesäeroa hallinnoimansa alueet menettäneeseen ISISiin. ISIS on hiljalleen vahvistunut Keski-Irakin eri alueilla.

2.2. Väkivallan ilmenemismuodot ja voimakkuus

ISIS on siirtynyt asymmetriseen kapinallistoimintaan ja suorittaa iskuja turvallisuusjoukkoja ja siviilejä vastaan useissa Keski-Irakin lääneissä. Yksittäisiä ISISin terroristi-iskuja on ollut myös Irakin Kurdistanissa ja Etelä-Irakin eri lääneissä. ISIS piilottelee sellaisilla alueilla, joissa turvallisuustoimet ovat puutteelliset tai vähäiset. Irakin konfliktin siviiliuhrien tarkka määrä ei ole YK:n avustusoperaatio UNAMIn tiedossa koska pääsy syrjäseuduille on ollut rajoitettua ja luotettavia lähteitä ei ole. Etelä-Irakissa mielenosoittajia on saanut surmansa ja loukkaantunut kun turvallisuusjoukot ovat keskeyttäneet mielenosoituksia kovaotteisesti. Vesikriisi on johtanut myös heimojen välisiin yhteenottoihin.

¹⁹³ The Intercept/ Simona Foltyn 16.9.2018.

¹⁹⁴ UN Security Council 31.10.2018, s. 5, 9.

¹⁹⁵ Tarkemmin, katso Maahanmuuttovirasto 15.12.2017.

¹⁹⁶ Rudaw 10.1.2018.

¹⁹⁷ Katso esim. BuzzFeed News/ Borzou Daraghi 1.4.2018.

2.3. Siviilikuolemat ja loukkaantuneet

YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMI tilastoi terrorismin, väkivallan ja aseellisen konfliktin seurauksena surmansa saaneita siviilejä. Luvuissa ovat mukana tavalliset kansalaiset sekä ei-sotilaallisissa tehtävissä iskun aikaan toimineet henkilöt kuten poliisit, turvamiehet, infrastruktuuria turvaavat joukot tai palomiehet.¹⁹⁸ Tässä UNAMIN luvut kesä-marraskuussa.

- Kesäkuussa Irakissa sai surmansa 76 siviiliä ja 129 loukkaantui. UNAMI mainitsi läänikohtaisesti seuraavat luvut: Diyala (16 kuollutta/ 36 loukkaantunutta), Kirkuk (10/ 36), Bagdad (19/ 18), Anbar (0/7). Anbarin läänin luvut olivat läänin terveystilastolta.
- Heinäkuussa Irakissa sai surmansa 79 siviiliä ja 99 loukkaantui. UNAMI mainitsi läänikohtaisesti seuraavat luvut: Bagdad (30 kuollutta/ 33 loukkaantunutta), Nineve (13/ 5), Kirkuk (8/ 34), Anbar (7/ 9). Anbarin läänin luvut olivat läänin terveystilastolta.
- Elokuussa Irakissa sai surmansa 90 siviiliä ja 117 loukkaantui. UNAMI mainitsi läänikohtaisesti seuraavat luvut: Bagdad (24 kuollutta/ 53 loukkaantunutta), Nineve (29/ 10), Anbar (6/ 26). Anbarin läänin luvut olivat läänin terveystilastolta.
- Syyskuussa Irakissa sai surmansa 75 siviiliä ja 179 loukkaantui. UNAMI mainitsi läänikohtaisesti seuraavat luvut: Bagdad (31 kuollutta/ 70 loukkaantunutta), Anbar (15/ 37), Salah al-Din (9/ 38). Anbarin läänin luvut olivat läänin terveystilastolta. Anbarin läänin luvut olivat läänin terveystilastolta.
- Lokakuussa Irakissa sai surmansa 69 siviiliä ja 105 loukkaantui. UNAMI mainitsi läänikohtaisesti seuraavat luvut: Nineve (29 kuollutta/ 36 loukkaantunutta), Bagdad (29/ 35), Anbar (5/ 19). YK:n Irakin erityisedustaja Ján Kubiš mainitsi että lokakuussa 2018 oli alhaisimmat UNAMIn tilastoimat uhriluvut sen jälkeen kun UNAMI ryhtyi tekemään kuukausitilastoja marraskuussa 2012. Hänen mukaansa tämä oli positiivinen osoitus siitä, että maa on pääsemässä vähitellen pois siitä vaivanneesta väkivallan kierteestä, johon se oli joutunut terroristien vuoksi.¹⁹⁹
- Marraskuussa Irakissa sai surmansa 41 siviiliä ja 73 loukkaantui. UNAMI mainitsi läänikohtaisesti seuraavat luvut: Bagdad (23 kuollutta/ 32 loukkaantunutta), Nineve (8/ 19), Anbar (4/15). Anbarin läänin luvut olivat läänin terveystilastolta. Anbarin läänin luvut olivat läänin terveystilastolta. YK:n Irakin erityisedustaja Ján Kubišin mukaan nämä olivat alhaisimmat YK:n tilastoimat uhriluvut vuoden 2012 jälkeen.

3. Turvallisuustilanne, pakolaisuus ja paluumuutto alueittain²⁰⁰

3.1. Irakin Kurdistan

Irakin Kurdistanissa on ollut alempana käsiteltävän Sidekanin alueen tilanteen lisäksi yksittäisiä väkivaltaisuuksia. Kaikkien iskujen tekijät eivät ole välttämättä selvillä. Erbilin kaupungin itälaidassa sijaitsevassa Kasnazanin kaupunginosassa surmattiin 12.6. kurdiarmeijan eli peshmergan everstiluutnantti Othman Abdulla Karim hänen tultuaan ulos moskeijasta. Surmaaja oli mustassa BMW:ssä. Poliisi sai surmaajan nopeasti kiinni ja oli siinä käsityksessä että

¹⁹⁸ Irakin uhrilistoja laativat säännöllisesti ainakin YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMI ([http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty Figures&lang=en](http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty+Figures&lang=en)), blogi Musings on Iraq (<http://musingsoniraq.blogspot.com/>) ja tutkimusryhmä Iraqi Body Count (<https://www.iraqbodycount.org/>)

¹⁹⁹ UNAMI 1.11.2018.

²⁰⁰ Tilannekatsauksessa pyritään käymään läpi tärkeimmät turvallisuusvälikohtaukset. Välikohtauksia ei kuitenkaan listata tyhjentävästi, ja huomio kiinnitetään erityisesti niihin paikkakuntiin, joilla on raportoitu toistuvia iskuja.

surmaajalla ja surmatulla oli ollut aikaisempaa riitaa.²⁰¹ Tuntemattomat tekijät räjäyttivät siviiliautoon kiinnitetyn räjähteen Erbilin Kasnazanin alueella 17.9. Iskussa ei tullut henkilövahinkoja.²⁰² Kansainvälinen koalitio teki 30.7. ilmaiskun Suleimanian läänissä Suleimanian ja Koyan välissä Wadi Ashayssa liikkunutta ISISin ryhmää vastaan.²⁰³

Irakin Kurdistanissa korruptio on ollut räikeätä turvallisuusjoukkojen piirissä. Irakin Kurdistanin sisäministeri Karim Sinjari määräsi 26.6. tutkimuksen peshmergaministeriön alaiselle 1. jalkaväkiprikaatille kuuluneen, saksalaisen MILAN-asejärjestelmän katoamisesta. Neljä päivää tämän jälkeen 30.6. oli Erbilin läänin Bahirkan alueella räjähdys asevarastossa. Samanlainen räjähdys oli Suleimanian läänin Taslujassa 2.7. ja Dohukissa 3.7. Suleimanian läänin Chwarqurnan alueella sijaitsevassa asevarastossa oli tulipalo 5.7.²⁰⁴ Viranomaiset kiistivät terrorismin mahdollisuuden, ja selittivät räjähdysten syyksi tekniset ongelmat.²⁰⁵ Peshmergaministeriö väitti räjähdysten syyksi asevarastojen korkean lämpötilan.²⁰⁶

Toimittaja Fazel Hawramy selvitti räjähdysten taustaa Al-Monitor -verkkomedian artikkelissa 30.7. Haastatellut ammusvarastojen entiset työntekijät eivät uskoneet että ammusvarastot olisivat räjähtäneet vahingossa. On esitetty epäilyjä, että peshmergakomentajat olisivat varastaneet länsivaltojen kurdiarmeijalle antamia aseita ja muita varusteita vuosien mittaan, ja että he peittäisivät jälkiään räjäyttämällä varastoja. Peshmergakomentajat taas ovat väittäneet että miehistö on varastanut aseita.²⁰⁷

Irakin Kurdistanin asemarkkinoilla on nähty muun muassa saksalaisia G36 ja G3 -kivääreitä, pistooleja ja kiikareita. Kun Saksassa nousi asiasta kohu, tällaisten kansainvälisen koalition aseiden torikaupustelu meni maan alle. Jotkut peshmergat väittivät että eräs Irakin Kurdistanin sisäministeriöön ja peshmergaan liitoksissa olevien Zerevani-joukkojen komentaja olisi myynyt MILAN-asejärjestelmän sissijärjestö PKK:lle. Peshmergaministeriön pääsihteeri, kenraaliluutnantti Jabar Yawar kuitenkin kiisti että yhtään MILAN-asejärjestelmää olisi kateissa. Eräs peshmergaministeriön tiedustelu-upseeri kertoi, että myös amerikkalaisten lahjoittamia aseita kuten M16-rynnäkkökiväärejä oli kateissa. Noin 12 upseeria oli pidätetty katoamisten vuoksi.²⁰⁸

Kolme ase miestä avasi tulen turvallisuusjoukkoja vastaan ja tunkeutui Irakin Kurdistanin parlamenttitaloon Erbilissä 23.7. Turvallisuusjoukot ampuivat yhden asemiehen ja haavoittivat yhtä. Turvallisuusjoukkojen mukaan yksi asemiehistä räjäytti itsensä. Yksi siviili sai myös surmansa. Viranomaiset syyttivät iskusta ISISiä.²⁰⁹

Erbilin ja Kirkukin välinen päätie suljettiin lokakuussa 2017 Irakin keskushallinnon joukkojen vallattua kiistelyjä alueita kurdijoukoilta. Irakin Kurdistan avasi omalla alueellaan sijaitsevan tieosuuden maaliskuussa 2018. Heinäkuussa 2018 Bagdad ilmoitti lähettävänsä teknisen delegaation Irakin Kurdistaniin keskustelemaan tien avaamisesta. Liikenne ei vielä heinäkuussa sujunut normaalisti, koska pikku Zab -joen ylittävä Altun Kuprin silta vaurioitui lokakuussa 2017 alueella käydyin taistelun aikana, ja käytössä oli vain yksi kaista. Käytännössä Erbilistä päin tulevat saivat ylittää sillan, kun taas Kirkukista Erbiliin matkaavien tuli ajaa pohjoisempaa tietä pitkin ja ylittää toinen silta. Erbilin ja Kirkukin läänien rajoilla uutisoitiin olevan heinäkuussa kolme Irakin keskushallinnon joukkojen ja yksi kurdijoukkojen tarkastuspiste. Irakin Kurdistanin kerrottiin

²⁰¹ Kurdistan 24, 13.6.2018; ACLED-tietokanta/ Sumaria 13.6.2018.

²⁰² ACLED-tietokanta/ Yaqein Al Maloomah 17.9.2018.

²⁰³ ACLED-tietokanta/ Airwars 30.7.2018.

²⁰⁴ Lisäksi vuonna 2017 oli ainakin kaksi räjähdystä peshmergan asevarastoissa Erbilissä.

²⁰⁵ Niqash/ Awara Hamid 12.7.2018.

²⁰⁶ Al-Monitor/ Fazel Hawramy 30.7.2018.

²⁰⁷ Al-Monitor/ Fazel Hawramy 30.7.2018.

²⁰⁸ Al-Monitor/ Fazel Hawramy 30.7.2018.

²⁰⁹ Reuters/ Azad Lashkari 23.7.2018; Al Jazeera 23.7.2018.

avanneen omalla puolellaan kaikki tiet muualle Irakiin. Irakin keskushallinnon alueella teiden avaaminen eteni hitaammin.²¹⁰

Kirkukin tie- ja siltahallinto ilmoitti 16.8. että Altun Kupriin oli valmistunut väliaikainen terässilta vaurioituneen tilalle. Ilmoituksen mukaan tie tulisi käyttöön ennen 21.8. olevaa Eid al-Adha -juhlaa. Silta kestää muun liikenteen paitsi raskaat kuorma-autot. Kurdimedia Kurdistan 24:n artikkelin mukaan alueelle odotettiin perustettavan kaksi tarkastuspistettä. Kurdien tarkastuspisteessä valvottaisiin liikennettä Erbiliin ja federaatiopoliisin tarkastuspisteessä liikennettä Kirkukiin ja muualle Keski-Irakiin.²¹¹ Kirkuk Now -verkkomedian mukaan tielle tulisi yksi tarkastuspiste, jota kurdijoukot ja federaatiopoliisi ylläpitäisivät yhdessä. Tarkastuspiste määrittäisi rajan Irakin Kurdistanin ja muun Irakin välillä.²¹² Erbilin ja Kirkukin välinen tie avattiin uudelleen 19.8., kaksi päivää ennen Eid-juhlan alkua.²¹³ Yrittäjät valittivat marraskuun lopussa että Kirkukin tiellä kerätään edelleen tulleja Irakin Kurdistanista tulevista tuotteista, vaikka tullien poistamisesta oli äänestetty Irakin parlamentissa 21.11.²¹⁴

Suleimanian läänin Halabja sai Bagdadilta läänin statuksen joulukuussa 2013, mutta käytännössä se on ollut hallinnollisesti osa Suleimanian läänin. Elokuun 2018 puolivälissä Irakin Kurdistanin hallitus kertoi että Irakin sisäministeriö oli antanut Halabjalle luvan myöntää rekisterikilpiä, passeja, henkilökortteja ja kansalaisuustodistuksia Halabjan läänin nimellä. Irakin sisäministeriön 9.8. allekirjoittama kirje valtuutti liittovaltion viranomaisia perustamaan Halabjaan uutta hallintoa, esimerkiksi passi- ja kansalaisuusasioiden viraston. Sisäministeriön kirjettä edelsi Halabjan alueelta tulleen delegaation vierailu Irakin sisäministerin Qasim al-Arajin luona. Irakin Kurdistan on havitellut Halabjalle läänin asemaa jo vuodesta 1999. Vasta vuonna 2013 Irakin hallitus tarttui asiaan ja valtuutti Irakin parlamentin päättämään asiasta.²¹⁵

- PKK-konflikti Sidekanin alueella

Vuodenvaihteessa alkanut Turkin joukkojen sotilasoperaatio PKK:ta vastaan Irakin Kurdistanin pohjoisosassa jatkuu. Irakin pääministeri Haider al-Abadi ilmoitti 5.6. että Turkilla oli meneillään ”vaatimaton” sotilasoperaatio Pohjois-Irakissa ja kehotti Turkia kunnioittamaan Irakin suvereeniutta. Pääministeri ilmoitti 12.6. että Irak seurasi tarkasti Qandil-vuorten lähellä tapahtuvaa Turkin sotilasoperaatiota. Turkin armeijan päämaja ilmoitti tekevänsä sotilasoperaatioita PKK:ta vastaan Irakin Kurdistanin vuorilla 17.–25.5. ja 1.–16.6. välisellä ajalla. Turkki teki lisäksi rajattuja maaoperaatioita touko-kesäkuussa Erbilin läänin Hakurkin alueella. Kurdipuolueet kuten PUK ja Gorran ilmoittivat vastustavansa Turkin sotilasoperaatiota Erbilin läänin Sidekanin alueella.²¹⁶

Irakin tilanteen hyvin tunteva journalisti Fazel Hawramy arvioi kesäkuun puolivälissä että jos Turkin armeija aikoo edetä Sidekanin alueelta Suleimanian läänissä sijaitseville Qandil-vuorille (PKK:n varsinaisiin tukikohtiin) saakka, mitä hän pitää epätodennäköisenä, tulisi konfliktista pitkäkestoinen ja verinen. Konfliktilla olisi myös vakavia vaikutuksia Irakin Kurdistanin turvallisuustilanteelle. Hawramyn mukaan Turkin asevoimat ovat menestyneet hyvin alavalla maalla ja Syyrian pohjoisosan vuorilla. Irakin Kurdistanin vuoristo on kuitenkin asia erikseen, ja maajoukkojen hyökkäys voisi johtaa vaaralliseen mottitilanteeseen.²¹⁷

²¹⁰ Rudaw 24.7.2018.

²¹¹ Kurdistan 24/ Sangar Ali 17.8.2018.

²¹² Kirkuk Now 17.8.2018.

²¹³ Kurdistan 24/ Sangar Ali 19.8.2018.

²¹⁴ Rudaw 29.11.2018.

²¹⁵ Rudaw 16.8.2018.

²¹⁶ UN Security Council 9.7.2018, s. 6.

²¹⁷ Al-Monitor/ Fazel Hawramy 14.6.2018.

Hawramy kertoi kesäkuussa että Suleimanian lääniä hallitsevan kurdien PUK-puolueen välit PKK:hon ovat lähentyneet PKK:n sissien puolustettua Kirkukia PUK-puolueen kannattajien rinnalla ISISiä vastaan kesällä 2014. Turkin joukkojen läsnäolo Sidekanin alueella ei näytä ehkäisseen PKK:n iskuja. Sidekanin alueen konfliktitilanne on ongelmallinen siviileille. Paikalliset maanviljelijät kertovat etteivät he voi harjoittaa elinkeinoaan. Useita siviilejä on saanut surmansa Turkin käyttämien lennokkien iskuissa.²¹⁸

Elokuussa Irak-asiantuntija Joel Wing kirjoitti, että Turkin joukot vaikuttivat lopettaneen etenemisensä Irakin Kurdistanissa. Sen sijaan ne vahvistivat varustuksiaan valtaamallaan alueella ja suorittivat ilmaiskuja PKK-sissejä vastaan. Esimerkiksi elokuussa ilmaiskussa olisi Wingin mukaan saanut surmansa 28 PKK:n sissiä ja yksi siviili. PKK:n tekemässä vastaiskussa olisi kuollut kaksi Turkin sotilasta ja kaksi loukkaantunut.²¹⁹

- Iranilaiset kurdisissit Irakin Kurdistanissa

Irakin Kurdistanissa pakolaisuudessa oleskelevat, Iranin kurdialueilta kotoisin olevat KDPI-järjestön sissit ovat ottaneet operaatioissaan yhteen useita kertoja Iranin vallankumouskaartia (IRGC) vastaan Iranin alueella viime kuukausina, vaikka Irakin Kurdistanin viranomaiset lupasivat tammikuussa 2018 ryhtyä toimiin tällaisten operaatioiden lopettamiseksi. KDPI ja IRGC ovat kumpikin ilmoittaneet surmanneensa useita vastapuolen taistelijoita. Iranin Erbilin konsulaatti protestoi kesäkuussa jatkavia kahakoita ja sanoi että Iranilla on oikeus iskeä KDPI:n Irakin Kurdistanissa sijaitsevia tukikohtia²²⁰ vastaan. KDPI kiisti, että Iranin puolella viime kuukausina operoineet KDPI:n taistelijat olisivat kotoisin Irakin Kurdistanin puolella sijaitsevista tukikohdista.²²¹

Heinäkuun alussa uutisoitiin että Iranin rajavartijat yrittivät perustaa kymmenen kilometrin pituisen ja kahden kilometrin laajuisen turvallisuusvyöhykkeen Irakin Kurdistanin vastaisella rajalla. Rajavartijat olivat kehottaneet Erbilin läänissä sijaitsevan Haji Omranin kylän kurdiasukkaita evakuoimaan alueen tai muuten heillä olisi riski joutua ammutuksi. Rajavartijat sanoivat myös että turvallisuussyistä Haji Omranin asukkailla ei olisi asiaa kahta kilometriä lähemmäksi Iranin rajaa.²²²

Iranin Kurdistanin Suleimanian läänin Penjwinin kaupungissa löytyi ammuttuna iranilainen kurdiaktivisti Eqbal Moradi heinäkuun puolivälissä. Hän kuului Kurdistan Human Rights Organization (KHRO)-ihmisoikeusjärjestöön ja oli tukenut Iranin poliittisia vankeja. Hänen väitettiin joutuneen kidutuksen kohteeksi ennen surmaamistaan. PKK:hon liitoksissa olevan ANF News -verkkomedian mukaan surmattu oli paennut Iranin hallinnon vainoa ja hänen poikansa ja veljenpoikansa oli tuomittu Iranissa kuolemaan. Eqbal Moradin hautajaisissa Penjwinissä oli muun muassa Irakin Kurdistanista käsin toimivien sissijärjestöjen PKK:n ja PJAK:in²²³ edustajia.²²⁴

Irakin Kurdistanin vuorilla tukikohtaansa pitävän PJAK-järjestön sissit ovat vältelleet viime vuosina yhteenottoja Iranin joukkojen kanssa ja kahakat ovat jääneet vähäisiksi. Kesällä yhteenotot kuitenkin lisääntyivät. Iranin vallankumouskaartin joukot väijyttivät PJAK:in sissejä 11.7. ja 14.7. Iranin puolella Marivanin ja Pavehin kaupunkien lähistöllä surmaten neljä sissiä. PJAK:in joukot surmasivat ainakin 11 Iranin turvallisuusjoukkojen jäsentä ja haavoittivat kahdeksaa Iranin puolella Marivanin läheisillä vuorilla 21.7. Iranin joukot ilmoittivat kostavansa tapauksen tekemällä

²¹⁸ Al-Monitor/ Fazel Hawramy 14.6.2018.

²¹⁹ Wing, Joel 3.9.2018.

²²⁰ Tukikohdat ovat käytännössä pakolaisleirejä, joilla KDPI:n sissit ovat asuneet perheineen vuosikymmeniä.

²²¹ Kurdistan 24/ Sangar Ali 2.7.2018a.

²²² Kurdistan 24/ Sangar Ali 2.7.2018b.

²²³ PKK:hon liitoksissa oleva Iranin kurdien sissiliike.

²²⁴ ANF News 18.7.2018.

iskun Irakin Kurdistanin puolelle. Irakin tilanteeseen perehtynyt journalisti Fazel Hawramy kuitenkin arvioi, ettei kummallakaan puolella ollut halua tilanteen laajempaan eskaloitumiseen.²²⁵

KDPI kertoi elokuun puolivälissä kuuden taistelijansa kuolemasta taistelussa IRGC:tä vastaan. Myös vastapuolen sotilaita olisi saanut surmansa. KDPI:läiset saivat surmansa jouduttuaan IRGC:n väijytykseen Iranin kurdialueella Oshnaviehin lähellä Kelashinin vuorella. IRGC:n mukaan KDPI olisi menettänyt 11 taistelijaa.²²⁶ Iran teki ohjusiskun KDPI-järjestön pitkäaikaiselle pakolaisleirille Irakin Kurdistanin Koyassa 8.9. Irakin Kurdistanin viranomaisten mukaan iskussa sai surmansa 15 ihmistä ja 42 loukkaantui. Iranin hallintoon liitoksissa olevan Fars News Agency - uutistoimiston mukaan ohjukset olisivat osuneet KDPI:n harjoituskeskukseen, poliittiseen toimistoon ja KDPI:n taistelijoiden rakennukseen.

Pakolaisleirillä pidettiin KDPI-järjestön konferenssia iskun tapahtuessa. Irakin Kurdistanin hallitus tuomitsi iskun.²²⁷

Fazel Hawramyn twiitin mukaan Irakin Kurdistanissa oleskeleva sissiryhmä, Hussein Yazdanpanahin johtama Kurdistan Freedom Party (PAK) teki iskun hallintorakennusta vastaan Iranin Saqezin kaupungissa elokuun alussa. PAK oli taistellut kolme vuotta ISISiä vastaan ja vaikutti nyt ottaneen Iranin kohteekseen.²²⁸

Iranin asevoimien komentaja, kenraalimajuri Mohammed Bagheri vaati syyskyn puolivälissä Irakin Kurdistanissa oleskelevien iranilaisten kurdisissien luovuttamista Iraniin. Irakin Kurdistanin hallituksen puhemies Safin Dizayee vastasi, ettei luovuttaminen tule kyseeseen, koska Iranin kurdit ovat olleet pakolaisuudessa Irakin Kurdistanissa 1980-luvulta lähtien, ja UNHCR on rekisteröinyt monet heistä. Irakin Kurdistanin hallitus ilmoitti jälleen vastustavansa sen alueelta käsin tehtäviä aseellisia iskuja Iraniin ja Turkkiin. Safin Dizayeen mukaan Iranin ja sitä vastustavien kurdiryhmien ongelmat tulee ratkaista rauhanomaisin keinoin.²²⁹

- Irakin Kurdistanin humanitaarisesta tilanteesta

UNHCR:n mukaan niissä Irakin lääneissä, joissa on suuri määrä IDP:itä²³⁰, kuten Dohukissa ja Suleimaniassa, on puutetta palveluista, erityisesti psykososiaalisen tuesta ja mielenterveyspalveluista sekä lääkäripalveluista, vesi-sanitaatio-hygienia -palveluista (WASH) ja majoitustilojen ylläpidosta.²³¹ Toisinaan IDP:illä on haasteita päästä kouluun, silloinkin kun opetusta on tarjolla, johtuen logistisista haasteista tai rajoitetuista rahavaroista. Vammaisille tarjotut tilat ja palvelut ovat riittämättömät. Paikallisyhteisöjen ja IDP:iden välillä on satunnaisia jännitteitä.²³²

Tanskan maahanmuuttovirasto ja Norjan maatietopalvelu Landinfo julkaisivat marraskuussa Irakin Kurdistanin aluetta koskevan, Erbilissä ja Suleimaniassa tehtyihin haastatteluihin pohjautuvan raportin, jossa käsitellään kiisteltyjen alueiden IDP:iden tilannetta ja mahdollisuutta siirtyä Irakin Kurdistanin alueelle. Kahden raporttiin haastatellun järjestön mukaan Irakin Kurdistanin alue ja ISISiltä vapautetut alueet kärsivät vakavasta talouskriisistä, työpaikkoja on tarjolla vain vähän, toimeentulomahdollisuuksista on puutetta ja hyödykkeiden ja vuokrien hintataso on noussut. Toisaalta YK:n humanitaarisen avun koordinoitijaksikkö OCHAN mukaan

²²⁵ Al Monitor/ Fazel Hawramy 6.8.2018.

²²⁶ Kurdistan 24/ Wladimir van Wilgenburg 13.8.2018; IHS Jane's SSA (Sentinel Security Assessment) 30.11.2018.

²²⁷ Reuters/ Raya Jalabi 8.9.2018, Kurdistan 24/ Kosar Nawzad 12.9.2018 ja 13.9.2018.

²²⁸ Hawramy, Fazel 4.8.2018.

²²⁹ Rudaw 13.9.2018a.

²³⁰ UNHCR viittaa tässä yhteydessä Anbarin, Dohukin, Kirkukin, Nineven, Salah al-Dinin ja Suleimanian lääneihin. UNHCR 31.8.2018, s. 1.

²³¹ UNHCR 31.8.2018, s. 1-2; UNHCR 30.9.2018, s. 1.

²³² UNHCR 31.8.2018, s. 1-2.

Irakin Kurdistanin syyskuun 2017 kansanäänestyksen jälkeen ja talouskriisistä johtuen vuokrat yleisesti ovat laskeneet, mutta vuokrat IDP:ille ovat pysyneet samalla tasolla kuin aiemmin.²³³

Tanskan maahanmuuttoviraston ja Norjan maatietopalvelun raportin mukaan kurdiviranomaiset kertoivat että yksinäisillä naisilla on vaikeuksia paluussa kotimaahan, jos tukiverkosto puuttuu. Väliaikaissuojissa ei ole tilaa ja niiltä puuttuu rahoitusta. IOM:n mukaan paluumuuttajien integraatioprosessissa yhteisön tuki on olennaista kolmella tasolla. Yksilötasolla hyvät perhesuhteet auttavat palaajaa. Paluumuuttajille, joilla ei ole perhettä, integroituminen on vaikeaa korkeiden elinkustannusten vuoksi. Yhteisöllä tulee olla kapasiteettia ottaa lisää ihmisiä. Jos samaan paikkaan palaa paljon ihmisiä samaan aikaan, kaikille heille ei ehkä löydy työtä. Henkilön verkostot ovat olennaisia työpaikan saamisessa. Myös infrastruktuuri on integraatioprosessin kannalta tärkeää, koska maaseudulla on hyvin vähän mahdollisuuksia. Irakin Kurdistanin näkökulmasta maahan palaavat ovat taakka, koska heidän fokuksensa on IDP:issä. Koska maalla on vain vähän tarjota ulkomailta palaajille, monet harkitsevat lähtemistä maasta uudelleen.²³⁴

Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö IOM, YK:n väestörahoisto UNFPA ja Irakin Kurdistanin alueen tilastokeskus KRISO²³⁵ julkaisivat tänä vuonna Irakin Kurdistanin aluetta koskevan laajan demografisen tutkimuksen, jossa tarkastellaan alueen väestökoostumusta, työllisyyttä, tuloja, asumista, kotitalouksien omaisuutta, lukutaitoa ja koulutustasoa. Selvitystä varten tietoa kerättiin 12 699 kotitaloudesta kaikissa kolmessa läänissä. Selvitys tarkastelee sekä alueen vakituista väestöä että IDP:itä. Selvitys on yksi suurimmista aluetta käsittelevistä tilastotutkimuksista vuoden 1987 jälkeen.²³⁶

Selvityksen mukaan Irakin Kurdistanin alueen 15–64 -vuotiaista yli 40 % on aktiivisesti työmarkkinoilla. Sukupuolten ero on kuitenkin suuri: Miehistä 70 % on työmarkkinoilla, naisista vain noin 15 %. Dohukin läänin 12–64 -vuotiaan väestön työttömyysaste on n. 14 %, Erbilin 9 % ja Suleimanian 9 %. Naisten työttömyysaste on korkeampi kuin miesten. IDP:iden keskuudessa työttömyys on yleisempää: Leireillä asuvien työttömyys on 18 % ja leirien ulkopuolella asuvien 12 %.²³⁷ OCHAN edustajan mukaan Irakin Kurdistanin kantaväestö kokee, että IDP:t ja pakolaiset vievät työpaikat kurdeilta. Irakin Kurdistanin viranomaiset ovat kehottaneet kansainvälisiä ja paikallisia kansalaisjärjestöjä palkkaamaan yksinomaan kurdeja.²³⁸ Työssä käyvistä 49 % työskentelee julkisella sektorilla, 18 % yrittäjinä ja 18 % päiväpalkalla. IDP:iden tyypillisin työmuoto on päiväpalkka: Leirien ulkopuolella asuvista 48 % sai päiväpalkkaa ja leireillä asuvista 39 %.²³⁹

Kaikista kotitalouksista 36 %:lla kuukausitulot olivat alle 500 000 IQD (alle 420 USD), 51 %:lla 500 000–1 000 000 IQD (420–850 USD) ja 13 %:lla yli 1 000 000 IQD (yli 850 USD). IDP:illä tulotaso oli matalampi: Leirien ulkopuolella asuvista kotitalouksista 45 % ansaitsi alle 500 000 IQD ja leireillä asuvista kotitalouksista 82 %.²⁴⁰ Maailmanpankin lokakuussa 2018 julkistaman arvion mukaan vuonna 2014 Irakin Kurdistanin asukkaista n. 12 % eli köyhyydessä.²⁴¹

Irakin Kurdistanin asukkaista lähes kaikki asuvat asuinrakennuksissa. Vajaa 0,1 % asuu väliaikaisissa asumuksissa kuten teltoissa, hökkeleissä, keskeneräisissä tai uskonnollisissa

²³³ Danish Immigration Service & Landinfo 5.11.2018, s. 26, 52, 61–63, 101.

²³⁴ Danish Immigration Service & Landinfo 5.11.2018, s. 39, 82, 88.

²³⁵ Kurdistan Region Statistics Office, kotisivut <http://www.krso.net/default.aspx?ref=HadiZayifla.Com&l=1> (käyty 5.12.2018)

²³⁶ IOM, UNFPA & Kurdistan Regional Statistics Office, July 2018.

²³⁷ IOM, UNFPA & Kurdistan Regional Statistics Office, July 2018, s. 39.

²³⁸ DIS & Landinfo 5.11.2018, s. 52–53.

²³⁹ IOM, UNFPA & Kurdistan Regional Statistics Office, July 2018, s. 41.

²⁴⁰ IOM, UNFPA & Kurdistan Regional Statistics Office, July 2018, s. 44.

²⁴¹ The World Bank 3.10.2018, s. 1.

rakennuksissa tai yhteismajoituksissa. Irakin Kurdistanin alueella oleskelevasta, leireillä asuvasta IDP-väestöstä 63 % asuu teltoissa. Leirien ulkopuolella asuvasta IDP-väestöstä lähes 80 % asuu vuokra-asunnossa.²⁴²

Irakin Kurdistanin alueella kotitaloudet saavat julkisesta sähköverkosta sähköä keskimäärin 17 tuntia vuorokaudessa. Suleimanian läänissä saadaan vuorokaudessa sähköä noin kolme tuntia enemmän kuin Erbilin ja Dohukin lääneissä. IDP-leireissä sähköä on saatavilla noin 14 tuntia vuorokaudessa. Julkisen sähköverkon lisäksi käytössä on jaettuja tai perheiden omia generaattoreita. Valtaosassa asunnoista lämmönlähteenä on kerosiini.²⁴³ Talveen valmistautumisessa on puutteita. Dohukin ja Suleimanian alueilla asuvat IDP:t tarvitsevat kiireesti kerosiinia lämmittämiseen.²⁴⁴

Lähes kaikissa Irakin Kurdistanin asunnoissa on kehittynyt sanitaatiojärjestelmä (improved sanitation facilities). Järjestelmän toiminnassa on kuitenkin puutteita. Alueen asunnoista 51 % on liitetty julkiseen viemäriverkostoon ja 47 %:ssa asunnoista taas on oma saostuskaivo ja loppuissa n.1 %:ssa on avonainen jätekanava. Irakin Kurdistanin alueen kotitalouksista 91 % on liitetty julkiseen vesijohtoverkkoon, 5 % saa vetensä kaivosta, 3 % vesitankeista ja loput kotitaloudet muualta kuten joista, järvistä ja kanavista.²⁴⁵

Irakin Kurdistanin paikallisviranomaiset ovat vastuussa palveluiden järjestämisestä sekä leireillä että niiden ulkopuolella asuville IDP:ille. Maailman terveysjärjestö WHO tarjoaa lisätukea. IDP-leireillä annetaan ensisijaista terveydenhoitoa ja niistä ohjataan potilaita toissijaiseen hoitoon leirien ulkopuolelle. WHO:n lahjoittajien sopimukseen ei sisälly erikoissairaanhoidon kuten syöpähoitoa, munuaissiirtoja tai perinnöllisiin sairauksiin liittyvää, joten hoitoa näihin ei ole leiriasukkaiden saatavilla.²⁴⁶

Heinäkuussa julkaistun tiedon mukaan Irakin Kurdistanin alueen 6–14 -vuotiaista lapsista 94 % kävi koulua, 4 % ei käynyt koulua ja 3 % ei ollut koskaan käynyt koulua. Kaiken kaikkiaan kaikista yli 6-vuotiaista Irakin Kurdistanin asukkaista 17 % ei ole koskaan käynyt koulua. Ikäryhmien väliset erot ovat kuitenkin suuret ja mitä vanhemmasta ikäluokasta on kyse, sitä suurempi koulua käymättömien ryhmä on – kaikista yli 55-vuotiaista yli puolet ei ole koskaan käynyt koulua. Maahan palaavilla perheillä on haasteena saada lapsille koulupaikka, koska julkiset koulut saattavat olla täynnä ja sisäänpääsy kouluihin on vain syyskuisin. Yksityiskoulut taas ovat kalliita.²⁴⁷

Lokakuisen tiedon mukaan Irakissa oleskelevista noin 79 000 3–17 -vuotiaasta syyrialaisesta pakolaislapsista, joista suurin osa asuu Irakin Kurdistanin alueella, noin 29 000 sai parhaillaan virallista kouluopetusta ja 50 000 ei saanut.²⁴⁸

Dohukin läänissä oli kesäkuussa 350 268 IDP:tä joista vain noin tuhat oli muualta kuin Nineven läänistä. He olivat tyypillisesti olleet pitkään paossa kotialueeltaan. Noin 151 902 henkilöä oleskeli IDP-leireillä. Kesäkuussa Dohukin läänin IDP:iden määrä ei vähentynyt kuin joillakin kymmenillä henkilöillä.²⁴⁹ Dohukin läänissä oli syyskuun lopussa n. 348 876 IDP:tä. Heistä suurin osa – 190 482 asui Sumelin piirikunnassa. Zakhon piirikunnassa asui 111 492 ja Dahukin piirikunnassa

²⁴² IOM, UNFPA & Kurdistan Regional Statistics Office, July 2018, s. 48-49.

²⁴³ IOM, UNFPA & Kurdistan Regional Statistics Office, July 2018, s. 50-51.

²⁴⁴ OCHA 20.11.2018 s. 3.

²⁴⁵ IOM, UNFPA & Kurdistan Regional Statistics Office, July 2018, s.49-50.

²⁴⁶ Danish Immigration Service & Landinfo 5.11.2018, s. 53.

²⁴⁷ IOM, UNFPA & Kurdistan Regional Statistics Office, July 2018, s. 35, 39, 88.

²⁴⁸ UNICEF 15.11.2018.

²⁴⁹ IOM, June 2018.

38 718 henkilöä. Suurin osa (347 688) oli kotoisin Nineven läänistä. Dohukin läänissä asui syyskuussa 48 912 IDP:tä epäasianmukaisessa majoituksessa.²⁵⁰

Dohukin läänissä IDP:iden asuintilanne on heikompi kuin muualla Irakin Kurdistanin alueella. Lokakuun lopulla Dohukin läänissä asui 57 872 joutunutta IDP-perhettä, joista 25 305 asui leireillä, 21 375 vuokra-asunnossa, 5 386 hylätyissä tai keskeneräisissä rakennuksissa ja 2 975 isäntäperheiden luona. Noin 2 643 asui epävirallisissa asumuksissa (informal settlements) ja 186 hotelleissa, motelleissa tai muussa lyhytaikaisessa majoituksessa.²⁵¹ Irakin Kurdistanin alueen leirejä ylläpitävät useat eri toimijat kuten Irakin Kurdistanin viranomaiset, kansainväliset ja paikalliset apu- ja kansalaisjärjestöt.²⁵²

IOM:n mukaan Erbilin läänissä oli kesäkuussa 219 468 IDP:tä, 3 270 ihmistä vähemmän kuin toukokuussa. Suurin osa oli peräisin Anbarin ja Nineven lääneistä. Erbilistä IDP:t poistuivat lähinnä kotialueen parantuneen turvallisuustilanteen takia.²⁵³ Erbilin läänissä oleskeli syyskuun lopussa 215 244 IDP:tä. Heistä suurin osa eli 189 264 asui Erbilin piirikunnassa.²⁵⁴ Lokakuun lopulla Erbilin läänin 35 567 IDP-perheestä 31 543 asui vuokra-asunnossa, 3 127 leireillä ja 584 isäntäperheiden luona. 162 asui epävirallisissa asumuksissa, 96 hylätyissä tai keskeneräisissä rakennuksissa ja 55 hotelleissa, motelleissa tai muussa lyhytaikaisessa majoituksessa.²⁵⁵

Suleimanian läänissä oli kesäkuussa 151 158 IDP:tä useasta läänistä, 2 862 vähemmän kuin toukokuussa. Jotkut perheet kertoivat että heitä painostettiin poistumaan Suleimanian läänistä koska paikallisviranomaisia oli velvoitettu löytämään heille työtä. Toiset perheet kertoivat poistuneensa koska IDP:ille ei enää perustettu uusia kouluja.²⁵⁶ Suleimanian läänissä oleskeli syyskuun lopussa 152 100 IDP:tä. Heistä 94 464 asui Suleimanian piirikunnassa. Kalarin piirikunnassa asui 26 612 ja Chamchamalin piirikunnassa 11 004 henkilöä.²⁵⁷ Lokakuun lopulla läänissä asuvasta 25 146 IDP-perheestä valtaosa 21 681 asui vuokra-asunnossa. Leireillä asui 3 258 perhettä, isäntäperheiden luona 77, hylätyissä tai keskeneräisissä rakennuksissa 67, hotelleissa, motelleissa tai muussa lyhytaikaisessa majoituksessa 35, uskonnollisissa rakennuksissa 14, epävirallisissa asumuksissa 9 ja koulurakennuksissa 5 perhettä.²⁵⁸

Irakin ihmisoikeuskomissio lähetti kesällä delegaation Suleimanian läänin IDP-leireille tutkimaan leirien asukkaiden elinolosuhteita. Delegaatio havaitsi akuutin palveluiden, lääkkeiden ja humanitaarisen avun puutteen leireillä. Moni IDP ei ollut halukas palaamaan kotialueelleen yhteisöllisten jännitteiden, turvallisuustilanteen ja oman rahatilanteensa vuoksi. IDP:t turvautuivat kansainvälisiin järjestöihin humanitaarisen avun suhteen. Irakin ihmisoikeuskomission edustaja Hemin Bajalan vaati elokuussa, että Irakin terveysministeriö lähettää leireille lääkkeitä. Hän oli myös huolissaan ruoan puutteesta leireillä.²⁵⁹

IOM raportoi syyskuussa, että IDP:t olivat vähenemässä kaikissa muissa Irakin lääneissä paitsi Suleimaniassa, jonne oli tullut 1 212 uutta IDP -perhettä. Toisaalta epäasianmukaisessa majoituksessa asuvien IDP:iden määrä oli vähentynyt Suleimaniassa 5 460:llä.²⁶⁰

Marraskuussa IOM raportoi että Irakin kaikista IDP:istä noin 2/3 oleskelee Irakin Kurdistanin hallitsemilla alueilla. Irakin IDP:istä oleskelee kurdien kontrolloimissa Nineven läänin

²⁵⁰ IOM, September 2018a.

²⁵¹ IOM, October 2018.

²⁵² The Danish Immigration Service & Landinfo 5.11.2018, s. 25.

²⁵³ IOM, June 2018.

²⁵⁴ IOM September 2018a.

²⁵⁵ IOM, October 2018.

²⁵⁶ IOM, June 2018.

²⁵⁷ IOM, September 2018a.

²⁵⁸ IOM, October 2018.

²⁵⁹ NRT 18.8.2018.

²⁶⁰ IOM, September 2018a.

pohjoisosissa 31 %, Dohukin läänissä 18 %, Erbilin läänissä 11 % ja Suleimanian läänissä 8 %. Telttamajoituksessa olevista Irakin IDP:istä noin puolet on Nineven läänin itäpuolella sijaitsevilla leireillä ja loput Nineven läänin pohjoisosissa ja Dohukin läänissä.²⁶¹

ACLED tilastoi 1.6.–30.11.2018 Dohukin läänissä kahdeksan siviilin kuoleman ja kuuden haavoittumisen Turkin PKK:ta vastaan tekemissä yli kolmessakymmenessä ilmaiskussa. Iskut tapahtuivat Dohukin läänin pohjoisosassa Turkkiin rajoittuviin vuoristoalueisiin. Näitä olivat etenkin Zapin, Garan vuoriston, Metinan, Amedin, Avasin-Basyanin, Qandilin ja Hakurkin alueet. Erbilin läänissä oli kymmeniä Turkin ilmaiskuja PKK:ta vastaan ja ainakin neljä Iranin armeijan iskua KDPI-sissijärjestöä vastaan. Iskut keskittyivät Chomanin, Mergasurin ja Soranin alueille.²⁶² Iranin aloitettua tykistöiskut Bradostin alueella syyskuun alkupuolella, noin 200 kurdiperhettä pakeni alueelta.²⁶³

3.2. Nineve

ISISin asymmetriset iskut jatkuvat Nineven läänissä²⁶⁴.²⁶⁵ ISISin toiminta on keskittynyt alueelle johon kuuluu sunnienemmistöisiä maaseutualueita.²⁶⁶ Shammarin heimon heimoneuvoston johtaja Ali al-Nawaf al-Hassan väitti heinäkuun puolivälissä että turvallisuustilanne oli huonontumassa Mosulin kaakkoispuolella.²⁶⁷ Nineven maakuntaneuvosto varoitti heinäkuun lopulla ISISin toiminnan tuntuvasta lisääntymisestä Irakin Syyrian vastaisella rajalla. Maakuntaneuvoston edustaja Khalaf al-Hadidi kehotti Irakin hallitusta ryhtymään välittömiin toimiin ISISin paluun estämiseksi. Hänen mukaansa ISISin taistelijoita liikkui etenkin Baajin piirikunnassa ja Jazeeran erämaassa.²⁶⁸

IOM piti Nineven läänin ongelmallisimpina alueina syyskuussa Sinjarin kaupunkia, Tel Afarin kaupunkia, Länsi-Mosulia, Baajin piirikuntaa ja Al-Talin, Hatran sekä Muhalabiyan alueille levittäytyvää erämaa-alueita.²⁶⁹ Irakin Kurdistanin turvallisuusneuvoston (KRSC) mukaan ISIS-konfliktiin liittyvät väkivaltaisuuudet lisääntyivät Mosulin alueella syyskuussa.²⁷⁰ Irak-asiantuntija Joel Wing kertoi marraskuun alussa että ISISin toiminta Nineven läänissä on lisääntynyt. Wingin tilastojen mukaan Nineven läänissä on ollut kesäkuusta lokakuuhun alle yksi väkivaltainen isku päivässä. Lokakuussa iskuja oli 0,8 per päivä.²⁷¹ YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMI raportoi marraskuun puolivälissä että ISIS oli edelleen aktiivinen Nineven läänissä.²⁷²

IOM:n mukaan Nineven läänin palasi kesäkuussa enemmän ihmisiä kuin mihinkään muuhun Irakin läänin. Paluumuuttajia oli kesäkuussa 47 436, noin 2 % enemmän kuin toukokuussa. Nineven läänin viranomaiset edistivät aktiivisesti paluumuuttoa etenkin Mosulin ja Tel Afarin alueille. Noin 69 % palasi kotiinsa muualta Nineven läänistä. Nineven läänistä ISIS-konfliktia paenneista ihmisistä 55 % oli edelleen paossa. Nineven läänissä oli kesäkuussa noin 614 790 IDP:tä. Heistä noin 14 % oleskeli huonokuntoisissa asumuksissa. IDP-leireillä oleskeli noin 296 118 henkilöä. Nineven läänin sisällä oli muuttoa pois Syyrian vastaiselta rajalta

²⁶¹ IOM, November 2018.

²⁶² ACLED-tietokanta, <https://www.acleddata.com/>

²⁶³ ACLED-tietokanta/ BBC ja Rudaw TV 11.9.2018.

²⁶⁴ Nineven läänin asukasluku on noin 3 110 000. (IOM 2016)

²⁶⁵ UN Security Council 9.7.2018, s. 5 ja 31.10.2018, s. 5.

²⁶⁶ ACLED 5.7.2018.

²⁶⁷ Niqash/ Ghazwan Hassan al-Jibouri 12.7.2018.

²⁶⁸ BasNews 27.7.2018a.

²⁶⁹ IOM, September 2018b. Erityisen ongelmalliseksi IOM katsoo tässä raportissa sellaiset alueet, joissa tilanne on muita alueita heikompi, kun tarkastellaan toimeentulomahdollisuuksia, peruspalveluiden tasoa, sosiaalista koheesiota ja turvallisuuden tasoa kokonaisuutena.

²⁷⁰ KRSC 23.10.2018.

²⁷¹ Wing, Joel 2.11.2018.

²⁷² UNAMI 13.11.2018.

turvallisuussyistä.²⁷³ Syyskuussa IDP:itä oli Nineven läänissä 591 354. Nineven lääniin palasi IOM:n mukaan 20 232 ihmistä syyskuussa, enemmän kuin muihin Irakin lääneihin.²⁷⁴

Marraskuussa IOM raportoi että Irakin IDP:istä 31 % oleskelee Nineven läänissä. Telttamajoituksessa olevista IDP:istä noin puolet on Nineven läänin itäpuolella sijaitsevilla leireillä.²⁷⁵ Irakissa olevista noin 1,9 miljoonasta IDP:stä 60 % on kotoisin Nineven läänistä. Muuhun Irakiin nähden suhteellisen suuri osa Nineven läänistä kotoisin olevista IDP:istä (26 %) ilmoitti paluun esteeksi toimeentulomahdollisuuksien puuttumisen kotialueella. Moni oli myös huolissaan kotialueensa demografisista muutoksista. IOM:n mukaan ei ole luotettavia tilastoja sellaisista Nineven läänin alueista, joille paluumuuttoa ei käytännössä tapahdu, tai minne se on estetty.²⁷⁶

UNAMIn tilastojen mukaan Nineven läänissä sai surmansa heinäkuussa 13 siviiliä ja 5 loukkaantui terrorismin, väkivallan ja aseellisen konfliktin uhreina. Elokuussa luvut olivat 29/ 10, lokakuussa 29/ 36 ja marraskuussa 8/ 19. Muilta kuukausilta ei löydy tietoa UNAMIN kuukausiraporteista.²⁷⁷

- Makhmurin piirikunta

ISISin toiminta ja turvallisuusoperaatiot sitä vastaan jatkuvat Makhmurin piirikunnassa. Kansainvälinen koalitio teki ilmaiskuja ISISiä vastaan ainakin 1.7., 8.7., ja 17.10. Iskut tapahtuivat Makhmurin kaupungin lähellä, muun muassa Qarachughin vuorella. Iskuissa sai surmansa ainakin kaksi ISISin terroristia.²⁷⁸

Irakin turvallisuusjoukot, mukaan lukien Peshmerga, tekivät kansainvälisen koalition tuella puhdistusoperaation 16.7. ISISiä vastaan. Kansainvälisen koalition sivuilla olevan jutun mukaan Makhmurin vuorilla puhdistettiin ISISin piilopaikka.²⁷⁹ Kurdimedia Rudaw uutisoi 19.7. että ISISin asemat oli menestyksellisesti puhdistettu 30 neliökilometrin alueella Qarachoghin vuorella, jossa ISISin taistelijoita on piileskellyt. Turvallisuusjoukot iskivät 30 kohteeseen ja viisi ISISin käyttämää tunnelia tuhottiin. Neljätoista ISISin taistelijaa surmattiin.²⁸⁰

Yhdysvaltain armeijan edustaja kiitteli heinäkuussa ISISin vastaista menestystä ja Bagdadin sekä Erbilin alaisten joukkojen yhteistyötä, mutta sanoi ettei kamppailu ollut vielä lopussa. Operaatioalue oli vaikeakulkuista vuoristoa, ja alueella oli edelleen ISISin taistelijoita.²⁸¹ ISISin iskut turvallisuusjoukkoja vastaan ovat jatkuneet. Esimerkiksi ISISin taistelijat hyökkäsivät federaatiopoliisin joukkoja vastaan Makhmurin kaupungissa 23.7. ja surmasivat neljä poliisia. Muualla Makhmurin kaupungissa Irakin turvallisuusjoukot avasivat tulen kuorma-autoa vastaan ja surmasivat sen kuljettajan.²⁸² ISISin terroristit surmasivat kolme poliisia ampumalla Makhmurin kaupunkiin johtavalla tarkastuspisteellä 19.11.²⁸³

Turkin presidentti Erdogan ilmoitti elokuussa että sotilasoperaatiot PKK:ta vastaan jatkuvat Irakissa, mainiten myös Sinjarin ja Makhmurin piirikunnat.²⁸⁴ Marraskuun alkupuolella uutisoitiin, että Irakin armeija ja shiiamilitiat ovat lähettäneet vahvistuksia Makhmuriin uutta ISISin vastaista

²⁷³ IOM, June 2018.

²⁷⁴ IOM, September 2018a.

²⁷⁵ IOM, November 2018.

²⁷⁶ IOM, November 2018.

²⁷⁷ [http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty Figures&lang=en](http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty%20Figures&lang=en)

²⁷⁸ ACLED-tietokanta/ Rudaw TV 1.7.2018, Airwars 8.7.2018, BBC 17.10.2018.

²⁷⁹ CJTF-OIR PAO 17.7.2018.

²⁸⁰ Rudaw 19.7.2018.

²⁸¹ Rudaw 19.7.2018.

²⁸² BasNews 22.7.2018a.

²⁸³ ACLED-tietokanta/ Yaqein Al Maloomah 19.11.2018.

²⁸⁴ UN Security Council 31.10.2018, s. 5.

operaatiota varten. Qarachoghin vuorelle tehtiin useita kansainvälisen koalition ilmaiskuja peshmergan tuella. Iskuissa väitettiin saaneen surmansa useita ”jihadisteja”.²⁸⁵

IOM:n mukaan Makhmurin piirikuntaan palasi kesäkuussa 270 ihmistä. Tämä oli 1 % lisäys toukokuuhun verrattuna. Lähes kaikki Makhmurin piirikunnasta paenneet perheet olivat palanneet.²⁸⁶ Syyskuussa Makhmurin piirikunnassa oli 11 634 IDP:tä.²⁸⁷ Marraskuussa kurdimedia NRT uutisoi että koulut olivat auki Makhmurin kaupungissa, Qandinawassa ja Gwerin alueella. Koulut olivat tiettävästi kiinni Makhmurin kaupungin läheisissä kylissä ja Qarajin alueella Makhmurin piirikunnan eteläosassa. Tiedossa ei ollut koska ne oli tarkoitus avata.²⁸⁸

- Mosulin kaupunki

Mosulin kaupungin vapauttamisesta ISISiltä tuli kuluneeksi vuosi 10.7. Britannian Chatham House -instituutissa 9.7. pidetyssä seminaarissa käsiteltiin Mosulin jälleenrakennusta. Paneelikeskustelussa olivat mukana Yhdistyneiden arabiemiirikuntien kulttuuri- ja tietokehityksen ministeri Noura bint Mohammed Al Kaabi, Irakin UNESCO:n johtaja Louise Haxthausen, Chatham Housen Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan ohjelmajohtaja, tohtori Lina Khatib sekä tutkija, tohtori Renad Mansour. Asiantuntijoiden mukaan Mosul on vapautettu mutta kaupunki on osittain edelleen raunioina. Noin 50 % vanhasta kaupungista on täysin tuhoutunut. UNESCO:n mukaan raunioissa oli vielä runsaasti räjähteitä. Vesi- ja viemäri-infrastruktuuri oli korjaamatta.²⁸⁹

UNESCO:n mukaan Mosulin kaupungin jälleenrakennus on Irakin konfliktinjälkeisen ajan keskeinen tavoite. Opetus ja kulttuuri ovat tärkeitä elementtejä monietnisen ja -uskonnollisen kaupungin jälleenrakennuksessa. Yhdistyneet arabiemiirikunnat ja UNESCO auttavat historiallisesti ja symbolisesti tärkeiden Nurin moskeijan ja Hadban minareetin jälleenrakentamisessa. UNESCO arvioi että ajan mittaan jälleenrakennus tuo työmahdollisuuksia noin sadalle tuhannelle mosulilaiselle, ja antaa heille palkan lisäksi taitoja.²⁹⁰

Irak-asiantuntija Renad Mansour muistutti Chatham Housen seminaarissa Mosulin myönteisistä asioista, muun muassa siitä että mosulilaiset ovat vapautuneet ISISistä ja että Mosulissa oli toukokuun parlamenttivaalien korkein äänestysprosentti. Toisaalta Mansour totesi että vuoden 2003 jälkeen on ollut lukuisia Irakin jälleenrakennuskonferensseja mutta edistystä on ollut vähän. Mosulissa oli edelleen 370 000 IDP:tä jotka eivät voineet vielä palata kotiinsa. Heistä kolmasosa oli häätöuhan alla koska heillä ei ollut varaa maksaa vuokraa. Noin 54 000 mosulilaisen kotitalo oli tuhoutunut ja odotti jälleenrakennusta. Itä-Mosulissa oli jossain määrin vireätä taloudellista kasvua. Mosulin turvallisuustilanne oli Renad Mansourin mukaan epävakaa, eivätkä ihmiset tienneet kuka on vastuussa turvallisuudesta.²⁹¹

Chatham Housen seminaarissa kuultiin että armeija, Hashd al-Shaabi ja paikalliset aseelliset ryhmät kilpailivat turvallisuusvastuusta ja että välillä joukot koordinoivat keskenään ja välillä eivät. Hallintorakenteet olivat Mosulissa puutteelliset. Vaikka ISIS oli voitettu, sotatalous öljyn salakuljetuksineen ja lahjuksineen oli yhä voimassa. ISISistä oli saatu sotilaallinen voitto mutta poliittisia, taloudellisia ja rakenteellisia ratkaisuja odotettiin vielä. Eliitin ja kansan välillä on edelleen juopa.²⁹²

²⁸⁵ BasNews 12.11.2018a.

²⁸⁶ IOM, June 2018.

²⁸⁷ IOM, September 2018a.

²⁸⁸ NRT 19.11.2018.

²⁸⁹ Chatham House 9.7.2018.

²⁹⁰ Chatham House 9.7.2018.

²⁹¹ Chatham House 9.7.2018.

²⁹² Chatham House 9.7.2018.

ISIS on edelleen läsnä Mosulissa. Tässä esimerkkejä ISISiin liittyvistä tapahtumista. YK:n turvallisuusneuvoston lokakuun Irak-raportin mukaan esimerkiksi 13.8. poliisi pidätti viisi ISISin jäsenyydestä epäiltyä naista Aminin kaupunginosassa. Poliisi pidätti 41 ISISin jäsenyydestä epäiltyä henkilöä 26.8. Badushin ja Qayyaran alueilla. YK:n turvallisuusneuvosto kertoi, että ISIS surmasi Nineven läänissä mukhtareita, syyttäen heitä siitä, että he raportoivat ISISin liikkeistä turvallisuusjoukoille. ISIS surmasi seitsemän mukhtaria Nineven läänin eri alueilla 1.1.–18.8.²⁹³

Mosulin surmista YK:n turvallisuusneuvosto mainitsi Tall al-Rummanin kaupunginosan mukhtarin surman aseellisen ryhmän toimesta 15.8. ja Yarmoukin kaupunginosan mukhtarin surman moottoripyörällä liikkuneiden naamioitujen ampujien toimesta 17.8. YK:n turvallisuusneuvoston raportissa kerrottiin myös että Mosulin valtauksen aikaisista raunioista löytyi edelleen ruumiita.²⁹⁴ Autopommin iskussa Qayyaran kaupungin torilla 23.10. sai surmansa kuusi henkilöä ja noin 26 loukkaantui.²⁹⁵ ISIS teki pommi-iskun ravintolaan Länsi-Mosulissa 8.11. Iskussa sai surmansa ainakin 3 henkilöä ja 11 loukkaantui.²⁹⁶

Norjan pakolaisneuvosto²⁹⁷ (NRC) arvioi että Mosulin perusinfrastruktuurin jälleenrakennus maksaa noin 874 miljoonaa dollaria. Kaupungista tulee poistaa noin kahdeksan miljoonaa tonnia konfliktijätettä. 62 koulua on tuhoutunut ja 207 vaurioitunut. Vanhassa kaupungissa on noin 3 000 taloa tuhoutunut. Tuhannet opiskelijat ovat palanneet Mosulin yliopistoon. Osa tiedekuntien rakennuksista on tuhoutunut. Yliopistolla on puutetta muun muassa sähköstä ja ilmastoinnista. Opiskelijoiden tulevaisuus on epävarma, koska noin 80 % ei löydä opintojen jälkeen töitä. NRC:n mosulissa oli ennen konfliktia kymmenen sairaalaa. Heinäkuussa oli vain yksi, joka palveli Mosulin koko väestöä.²⁹⁸ Saksalaisen Zeiti-lehden mukaan Mosulin 13 julkisesta sairaalasta neljä oli auki. Mosulin raunioissa on edelleen paljon räjähteitä, ja ihmisiä on loukkaantunut räjähdyksissä.²⁹⁹

Eräs Al Jazeeraan heinäkuussa haastattama Mosulin yliopisto opiskelija oli optimistinen ja koki että Mosulin tilanne paranee hiljalleen. Kansanedustaja Gmela Obaidy taas sanoi että paikallisviranomaiset olivat ylikuormitettuja, poliisilaitos ei vielä toiminut eivätkä kotinsa menettäneet perheet olleet vielä saaneet korvauksia. Osa perheistä oli edelleen IDP-leireillä. Peruspalvelut, sähkö ja polttoaine, samoin kuin hallituksen tuki Mosulille oli puutteellista. Kansanedustajan mukaan tuntemattomat aseryhmät ovat siepanneet miehiä, naisia ja lapsia. Sieppauksia ei ole hänen mukaansa tutkittu. Mosulin jälleenrakennuksesta suosituksia antavan ryhmän³⁰⁰ johtaja Mazahim al-Khayat kertoi 10-vuotisesta suunnitelmasta Mosulin jälleenrakennukselle. Suunnitelman toteutumisen epävarmuustekijöitä oli etenkin kansainvälisen tuen vähäisyys.³⁰¹

Zeit-lehti kirjoitti heinäkuun lopulla että Itä-Mosulissa torit ja kahvilat olivat auki. ISIS-konfliktin jälkiä ei juuri näkynyt. Itä-Mosulin taloista olivat tuhoutuneet ne, joita ISIS oli käyttänyt tukikohtinaan. Eräs koululainen kertoi että hänellä on oppimisvaikeuksia sen takia, että koulunkäyntiin tuli kolmen vuoden katkos ISISin ollessa Mosulissa. Lisäksi vain osa opettajista on palannut ISISin jälkeen kouluun.³⁰²

²⁹³ UN Security Council 31.10.2018, s. 10.

²⁹⁴ UN Security Council 31.10.2018, s. 10.

²⁹⁵ TheDefensePost 23.10.2018.

²⁹⁶ ACLED-tietokanta/ Xinhua 8.11.2018.

²⁹⁷ Norwegian refugee Council (NRC).

²⁹⁸ Al Jazeera/ Linah Alsaafin 10.7.2018.

²⁹⁹ Zeit Online/ Andrea Backhaus 26.7.2018.

³⁰⁰ Ninevah Reconstruction Advisory Group.

³⁰¹ Al Jazeera/ Linah Alsaafin 10.7.2018.

³⁰² Zeit Online/ Andrea Backhaus 26.7.2018.

Tuhannet ihmiset palaavat Mosuliin. Toisaalta tuhannet ovat edelleen IDP-leireillä. He eivät halua palata taloudellisen tilanteensa takia, palveluiden puutteen vuoksi tai koska heidän asuntonsa ovat tuhoutuneet. Toiset eivät voi palata, koska heidän perheenjäseniään on ollut ISISissä. Erään mosulilaisen mukhtarin mukaan jälleenrakennus on hidasta rahoituksen puutteen vuoksi. Heimopäälliköt avustavat köyhiä ja mosulilaiset toisiaan talkoohengessä. Mosulissa piileskelee edelleen ISISin terroristeja, mutta heidän määräänsä ei tunneta.³⁰³

IOM:n mukaan Nineven läänin viranomaiset ovat edistäneet aktiivisesti paluumuuttoa etenkin Mosulin ja Tel Afarin alueille. Vuonna 2018 Mosulin piirikuntaan oli kesäkuuhun mennessä palannut 298 728 ihmistä. Mosulista oli kesäkuussa edelleen paossa 400 752 ihmistä, heistä suurin osa Dohukin läänissä.³⁰⁴ Elokuussa Mosulin piirikuntaan palasi IOM:n mukaan 41 616 ihmistä. Mosulin piirikunnassa oli elokuussa 386 538 IDP:tä.³⁰⁵ Mosuliin oli palannut syyskuuhun 2018 mennessä kaikkiaan noin 933 546 ihmistä.³⁰⁶

- Hamdaniyan piirikunta ja Nineven alanko vähemmistöalueineen

Heinäkuussa uutisoitiin että kristityt olivat huolissaan aseellisten ryhmien läsnäolosta ja poliittisesta väkivallasta Nineven alangolla ja Hamdaniyassa.³⁰⁷ Joillakin paikallisilla vähemmistöillä ja kurdien KDP-puolueella kerrottiin olevan valtakamppailua.³⁰⁸ Vähemmistöjen kuten shabakien edustajia liittyi aseellisiin ryhmiin turvatakseen yhteisöjään.³⁰⁹ Alueella on ajoittaisia väkivaltaisuuksia. Esimerkiksi tuntemattoman tekijän pommi-iskussa sai surmansa 11 siviiliä ja kaksi loukkaantui Nimrudin alueen Sandigin kylässä elokuun alkupuolella.³¹⁰

Irakin shabak-vähemmistöä edustanut kansanedustaja Salim Mohammed Shabak väitti heinä-elokuun vaihteessa että Nineven läänin Tilkaifin, Bartellan, Bashiqan ja Zummarin alueilla oli meneillään kristitty- ja jesidivähemmistöjen vastainen prosessi jossa kyseisiä alueita muutettiin arabienemmistöisiksi. Kansanedustajan mukaan alueelle tuotiin arabiväestöä läänin ulkopuolelta. Paikallishallinto oli jo hyväksynyt 26 perheen muuttamisen Bartellaan ja viiden perheen muuton Bashiqaan.³¹¹

Hamdaniyan ja Bartellan alueilla suurin osa kristityistä uskoi että heidän alueillaan oli ollut demografisia muutoksia vuoden 2013 jälkeen. Shabakeilla tämä taas ei ollut huolenaiheena.³¹² Melkein puolet kristityistä kertoi etteivät he halua muihin ryhmiin kuuluvien ihmisten palaavan alueille. Kristityt eivät uskoneet että väestöryhmien välille halutaan tehdä sovintoa koska siihen ei ollut poliittista tahtoa.³¹³

Kristityt ja shabakit kokivat olevansa syrjityssä asemassa kotialueillaan Hamdaniyassa ja Bartellassa. Vaikka viranomaisten ei katsota syrjivän eri ryhmiä, vain noin puolet alueiden väestöstä kertoi kääntyvänsä poliisiin tai oikeuslaitoksen puoleen turvallisuus- tai rikosasioissa. Melko suuri osa kristityistä kertoi kääntyvänsä poliisiin sijaan kirkonjohtajien puoleen ongelmissaan. Shabakit taas kertoivat kääntyvänsä Hashd al-Shaabin ja heimopäälliköiden puoleen.³¹⁴

³⁰³ Zeit Online/ Andrea Backhaus 26.7.2018.

³⁰⁴ IOM, June 2018.

³⁰⁵ IOM, August 2018.

³⁰⁶ IOM, September 2018a.

³⁰⁷ BasNews 22.7.2018b, Social Inquiry, July 2018a.

³⁰⁸ BasNews 31.7.2018a.

³⁰⁹ Social Inquiry, July 2018a.

³¹⁰ ACLED-tietokanta/ NINA 10.8.2018.

³¹¹ BasNews 31.7.2018a.

³¹² Social Inquiry, July 2018a.

³¹³ Social Inquiry, July 2018a.

³¹⁴ Social Inquiry, July 2018a.

Erbililäisen, konfliktin jälkeisiä yhteisöjä tutkimusryhmän Social Inquiryn tutkimuksen mukaan Hamdaniyan ja Bartellan alueilla ei vaikuta olevan laajamittaisia maa- ja omaisuusriitoja. Toisaalta suuri osa kristityistä ja shabakeista kertoo turhautuneensa jälleenrakennuksen ja palveluiden huonoon tasoon ja vaihteluun eri alueilla. Kristityt etsivät töitä tyypillisesti julkiselta tai yksityiseltä puolelta, shabakit taas turvallisuussektorilta.³¹⁵

Kurdimedia Kurdistan 24:n mukaan Nineven läänin maakuntaneuvosto ja läänin vähemmistöjen shabakien, kristittyjen ja jesidien edustajat pyysivät Irakin hallitusta lopettamaan demografiset muutokset vähemmistöjen asuttamilla alueilla. Maakuntaneuvoston puheenjohtaja Bashar al-Kikin Irakin sisäministeriölle lähettämän kirjeen mukaan päätös asuttaa 450 arabiperhettä Hamdaniyan, Bartellan, Bashiqaan ja Tilkaifin alueille tulisi peruuttaa. Kirjeessä pyydetään, että kyseisten perheiden rekisteröinti siirretään vähemmistöalueiden sijasta esimerkiksi Mosuliin.³¹⁶ Muutama päivä kirjeen lähettämisen jälkeen maakuntaneuvosto ja vähemmistöjen edustajat pääsivät sopimukseen Nineven läänin viranomaisten kanssa, että arabiperheiden rekisteröintiä lykätään kunnes asiasta tulee päätös.³¹⁷

Syyrialais-ortodoksisen kirkon arkkipiispa Timotheos Moussa al-Shamani esitti elokuussa huolensa vuonna 2014 ISIS-konfliktia paenneiden kristittyjen perheiden paluusta Nineven alangolle. Hän esitti toivomuksen kansainvälisistä rauhanturvajoukoista Nineven alangolle kristittyjen vapauden ja turvallisuuden takaamiseksi. Arkkipiispa pelkäsi myös muun muassa ISISin mahdollista uutta nousua tulevaisuudessa.³¹⁸

Humanitaariset järjestöt julkaisivat tutkimuksen Bashiqaasta heinäkuussa. Bashiqaan väestöstä on tutkimuksen mukaan jesidejä noin 70 %. Bashiqaan turvallisuustilanne oli vakaa yksittäisiä edellisinä kuukausina tapahtuneita ampumisia ja ryöstöjä lukuun ottamatta. Tutkimuksen mukaan Bashiqaan infrastruktuuri oli osittain korjattu. Palvelut eivät olleet riittävän kattavat alueen väestölle. Noin 29 % Bashiqaan väestöstä kertoi että heidän asumuksissaan oli vaurioita. Suurin osa talouksista ilmoitti toimeentulomahdollisuuksien ja työpaikkojen puutteesta sekä koulutetuille että koulutusta vaikka oleville ihmisille. Tästä syystä taloudet joutuivat esimerkiksi ottamaan lainoja pärjätäkseen.³¹⁹

Bashiqaan ruokatilanne oli tyydyttävä mutta ruoanjakelujärjestelmä (PDS) ei toiminut, ja 29 % väestöstä joutui keksimään erilaisia strategioita päivittäisen ruoan hankkimiseen. Bashiqaan terveyskeskuksen, vesijärjestelmän, sähkölaitosten ja viemärijärjestelmän korjaaminen oli kesken ja varoja puuttui. Humanitaariset järjestöt suosittelevat muun muassa palveluiden tarjoamiseen tarvittavien ammattilaisten palkkaamista, kouluttamista ja varustamista sekä julkisen sektorin palauttamista jaloilleen.³²⁰

Bahzanin³²¹ ja Bashiqaan kirkkojen edustajat kertoivat elokuussa että kristityt olivat kaikkoomassa Nineven alangolta, koska siellä ei ollut palveluita. Bahzanin kylän noin 400 kristitystä perheestä 40–45 % oli lähtenyt ulkomaille. Noin 160 perhettä oli palannut Bahzaniin. Paikallisen pastorin Fram al-Khourin mukaan kristityillä ei enää ollut visiota siitä mihin suuntaan Irak oli kehittymässä. Hänen mukaansa ihmiset jäisivät jos olisi takeita vakaudesta ja turvallisuudesta. Bagdadista ei tullut alueelle tukea. Pastori arveli syyksi sen, että asukkaat olivat kristittyjä ja jesidejä. Bashiqaassa kirkon edustaja Bolis Afrim kertoi että alueen 700 kristitystä perheestä 40–50 % oli

³¹⁵ Social Inquiry, July 2018a.

³¹⁶ Kurdistan 24/ Baxtiyar Goran 2.8.2018.

³¹⁷ Kurdistan 24/ Baxtiyar Goran 6.8.2018.

³¹⁸ Kurdistan 24/ Kosar Nawzad 7.8.2018.

³¹⁹ REACH Initiative, Iraq Returns Working Group, CCCM & ECHO, July 2018.

³²⁰ REACH Initiative, Iraq Returns Working Group, CCCM & ECHO, July 2018.

³²¹ Bahzani on käytännössä osa Bashiqaan kaupunkia.

muuttanut pois alueelta. Hänen mukaansa turvallisuustilanne Bashiqassa ja Bahzanissa oli hyvä. Paluumuutto oli tästä osoituksena.³²²

Lokakuussa uutisoitiin että shabakien palaaminen Nineven läänin alueille oli ongelmallista. Esimerkiksi Bashiqan kaupungista on joutunut kymmeniä ihmisiä uudelleen pakoon turvallisuustilanteen ollessa epävakaa, ja koska peruspalveluista kuten vedestä ja sähköstä on puutetta. Entinen kansanedustaja Salim Mohammed Shabak kertoi että Mosulin valtaamisen jälkeen noin 80 % shabakeista palasi kotiinsa, mutta osa on lähtenyt uudelleen pakoon. Hänen mukaansa suurin syy pakenemiseen on se, että peshmergat vetäytyivät alueelta keskushallinnon joukkojen vallatessa kiistelyjä alueita lokakuussa 2017. Lisäksi pakoa aiheuttaa työttömyys ja hidas räjähteiden puhdistaminen alueelta. Salim Mohammed Shabak väitti että esimerkiksi lokakuussa 2018 noin 200 shabak-perhettä oli lähtenyt uudelleen pakoon Irakin Kurdistaniin.³²³

Hamdaniyan maakuntaneuvoston edustaja Faisal Jaralla taas väitti että noin 70 % shabakeista on palannut Hamdaniyan kaupunkiin. Vesipulaan on hänen mukaansa puututtu, ja vettä tuli noin 12 tuntia päivittäin. Faisal Jarallan mukaan Hamdaniyan ympäristössä saattaa olla ISISin soluja, mutta tilanne on yleensä ottaen Irakin turvallisuusjoukkojen hallinnassa.³²⁴

Kansanedustaja Wahid Baqo väitti marraskuun lopulla että Hashd al-Shaabin shiiamilitiat pysyivät kristittyjä kääntymään islaminuskoon tarkastuspisteillään Nineven läänissä. Militioiden kerrottiin myös solvaavan vaatetukseltaan muusta väestöstä erottuvia kristittyjä naisia.³²⁵

Irakin Kurdistanin hallinnossa kristittyjen asioista vastaava ylijohtaja Jamal Talia kertoi elokuussa, että kristittyjä oli Nineven alangolla noin 140 000 ennen ISIS-konfliktia. Noin sadan tuhannen kerrotaan paenneen alueelta ISIS-konfliktin aikana. Independent Catholic News -median mukaan elokuuhun 2018 mennessä heistä oli palannut yli 40 %, ja noin 35 % heidän kylistään ja kaupungeistaan oli jälleenrakennettu. Arkkipiispa Timotheos Moussa al-Shamanin mukaan Irakin hallitus oli ilmoittanut, ettei sillä ole varaa auttaa heitä.³²⁶

IOM:n mukaan Hamdaniyan piirikuntaan palasi kesäkuussa 5 040 ihmistä. Tämä oli 4 % lisäys toukokuun paluumuuttolukuun.³²⁷ IOM:n mukaan Hamdaniyan piirikuntaan oli palannut syyskuuhun mennessä 144 924 asukasta. Hamdaniyan piirikunnassa oli syyskuussa 57 996 IDP:tä.³²⁸ Marraskuussa IOM raportoi että noin 30 % Hamdaniyasta kotoisin olevista IDP:istä pelkää joutuvansa syrjinnän kohteeksi kotialueellaan.³²⁹ YK:n turvallisuusneuvoston lokakuun Irak-raportin mukaan Hamdaniyan sairaalan jälleenrakentaminen jatkui. Käytössä oli jo leikkausosastoja, synnytysosasto ja jotain muita osastoja.³³⁰

- Tilkaifin piirikunta

Tilkaifin piirikunnassa on ollut kurdien KDP-puolueen ja kristittyjen välisiä kiistoja. Assyrialaisilla kristityillä ja kurdien KDP-puolueella on valtakamppailua Alqoshin alueella. Kristittyjen oikeuksia ajava The Assyrian Policy Institute (API)³³¹ kertoo että Alqoshin assyrialainen pormestari Faiez Abed Jahwareh erotettiin virastaan heinäkuussa 2017, korruptiosta syytettynä. Oikeusistuin hylkäsi myöhemmin Jahwarehin syytteen. Irakin hallinto-oikeus määräsi Jahwarehin

³²² Rudaw 6.8.2018.

³²³ Kirkuk Now/ Ammar Aziz 2.10.2018.

³²⁴ Kirkuk Now/ Ammar Aziz 2.10.2018.

³²⁵ BasNews 28.11.2018.

³²⁶ Kurdistan 24/ Kosar Nawzad 7.8.2018.

³²⁷ IOM, June 2018.

³²⁸ IOM, September 2018a.

³²⁹ IOM, November 2018.

³³⁰ UN Security Council 22.11.2018, s. 12.

³³¹ Kotisivut: <https://www.assyrianpolicy.org/our-team> (käyty 5.12.2018)

palauttamisesta virkaansa 28.3.2018. Nineven läänin kuvernööri julkaisi kaksi oikeuden päätöstä tukevaa ilmoitusta toukokuussa ja heinäkuussa 2018.³³² Heinäkuussa 2018 Jahwareh erotettiin kuitenkin uudelleen, KDP-johtoisen Nineven maakuntaneuvoston toimesta.³³³ Paikallisten arabiheimojen puhemies Sheikh Mozahim Alhwet sanoi heimojen vastustavan erottamista.³³⁴

Jahwarehin erottamisen aikaan KDP:n hallussa oli 31 paikkaa Nineven maakuntaneuvoston 41 paikasta. Maakuntaneuvoston johtajana toimi KDP-puolueen jäsen Bashar al-Kiki. Nineven maakuntaneuvosto nimitti heinäkuussa 2018 Jahwarehin tilalle Alqoshin uudeksi pormestariksi KDP-puolueeseen kuuluvan kristityn Lara Yousif Zaran. Nineven kuvernööri Nofal Hammadi ilmoitti kuitenkin, että Irakin liittovaltion oikeus oli kumonnut Nineven maakuntaneuvoston päätöksen erottaa Jahwareh, ja että Jahwareh tultaisiin palauttamaan virkaansa.³³⁵

Bashar al-Kiki lähetti 29.7.2018 Nineven läänin kuvernöörille kirjeen, jossa kehoitettiin kuvernööriä erottamaan Alqoshin pormestari Jahwareh koska tämä oli ollut poissa töistä hallinnollisten määräysten no. 1598 (9.4.2018) ja no. 3650 (10.7.2018) vastaisesti. APIn artikkelin mukaan pormestari Jahwareh ei kuitenkaan voinut palata töihin koska kurdipuolue KDP ja kurdien tiedustelupalvelu Asayish uhkailivat häntä. Alqoshin turvallisuusjoukkojen väitettiin pidättäneen ja uhkailleen myös hänen erottamistaan vastustaneita ihmisiä.³³⁶

KDP:n Bashar al-Kiki ehdotti että Alqoshin kunnan hallintovastuu siirrettäisiin väliaikaisesti Tilkaifin alueellisen neuvoston johtajalle (joka on KDP:n jäsen) virkamieslain 37/1960 mukaisesti.³³⁷ Oltuaan poissa töistä yli vuoden Jahwareh yritti palata töihin 15.8. mutta APIn mukaan hänet olisi otettu kiinni ja pahoinpidelty KDP-puolueen alaisen tiedustelupalvelun Asayishin toimesta.³³⁸

The Assyrian Policy Institutun mukaan kurdien KDP-puolue oli myös Tilkaifin assyrialaisen kristityn pormestarin Basim Bellon erottamisen taustalla kesällä 2017. Belloa syytettiin korruptiosta. Hänen tilalleen nimitettiin KDP-puolueeseen kuuluva kristitty. Basim Bello palasi kuitenkin heinäkuussa 2018 työhönsä. Kristittyjen ryhmien mukaan Bellon, samoin kuin edellä mainitun Jahwarehin erottamisissa oli kyse kylien muuttamisesta kurdijohtoisiksi.³³⁹ Basim Bellon mukaan erottamisissa oli kyse siitä, että sekä hän että Jahwareh ovat vuosia sanoneet, ettei heidän kaupunkejaan tulla liittämään Irakin Kurdistaniin. Bellon mukaan Tilkaifin valtuuston 11 jäsenestä 8 oli KDP:n jäseniä tai sympatisoijia, joskin vain yksi oli kurdi.³⁴⁰

Shabak-vähemmistöä edustava, kurdien KDP-puolueeseen myönteisesti suhtautuva kansanedustaja Salim Mohammed Shabak väitti heinä-elokuun vaihteessa 2018 että Nineven läänin Tilkaifin alueella oli meneillään arabisatioprosessi. Kansanedustajan mukaan alueelle tuotiin arabiväestöä läänin ulkopuolelta. Paikallishallinto oli jo hyväksynyt 56 perheen muuttamisen Tilkaifiin.³⁴¹

IOM:n mukaan Tilkaifin piirikuntaan palasi kesäkuussa 1 446 ihmistä. Tämä oli 2 % lisäys toukokuun paluumuuttolukuun.³⁴²

³³² Assyrian Policy Institute 15.8.2018.

³³³ Assyrian Policy Institute 15.8.2018.

³³⁴ BasNews 22.7.2018b.

³³⁵ Assyrian Policy Institute 15.8.2018, Assyria TV 18.8.2018.

³³⁶ Assyrian Policy Institute 15.8.2018.

³³⁷ Assyrian Policy Institute 15.8.2018.

³³⁸ Assyrian Policy Institute 15.8.2018.

³³⁹ Assyrian Policy Institute 15.8.2018.

³⁴⁰ Assyria TV 18.8.2018.

³⁴¹ Joseph, Max J. 26.6.2017; BasNews 31.7.2018a.

³⁴² IOM, June 2018.

- Sinjarin piirikunta

Kurdien peshmergajoukkojen komentaja Qasim Shasho kertoi kesäkuussa, että Sinjarin piirikuntaan oli tullut lisää Irakin keskushallinnon alaisia joukkoja. Joukkoja oli sijoitettu etenkin Sinjarin kaupungin ympärille.³⁴³ YK:n turvallisuusneuvoston heinäkuisen Irak-raportin mukaan Irakin turvallisuusjoukot ovat jatkaneet operaatioitaan ISISin jäännösten kitkemiseksi Sinjarin piirikunnassa.³⁴⁴ Hashd al-Shaabi kiisti heinäkuun puolivälissä käynnissä olleen spekulatiion siitä, että sen joukot olisivat poistumassa Sinjarin piirikunnasta.³⁴⁵

Turkin ilmavoimat tekivät maan tiedustelupalvelun MIT:n avustamana iskun Sinjarin piirikunnan Kochon kaupungin lähellä 15.8. Iskussa sai surmansa PKK-sissien seniorijäsen Zaki Shingali. Isku tehtiin PKK:n Turkin vastaisen aseellisen kampanjan 34. vuosipäivänä. Isku aiheutti protestointia Irakin jesidivähemmistön keskuudessa, koska Zaki Shingali oli avustanut jesidejä varsinaisen ISIS-konfliktin aikana. Hän oli paluumatkalla jesidien ISISin taholta kokeman massamurhan muistomerkiltä iskun tapahtuessa.³⁴⁶

Turkki pitää Sinjarin piirikuntaa strategisena solmukohtana Syyrian kurdialueiden ja Irakin Kurdistanin pohjoisosassa sijaitsevien Qandil-vuorten välissä. PKK-sissien tärkeimmät tukikohdat ovat Qandilin vuoristossa. Sinjarin isku tehtiin päivää sen jälkeen, kun Irakin pääministeri Haider al-Abadi oli vierailut Ankarassa tapaamassa Turkin presidentti Recep Tayyip Erdogania. Tämä herätti spekulatiota siitä, että Abadi olisi antanut siunauksensa iskulle. Toisaalta Bagdad on antanut tukea jesidien YBS-joukoille, jotka ovat liitoksissa PKK:hon.³⁴⁷

Heinäkuussa IOM kertoi päässeensä käymään ensimmäistä kertaa varsinaisen ISIS-konfliktin jälkeen Sinjarin kaupungista noin 30 km itään sijaitsevassa Hardanin kylässä. Hardanin mukhtarin Qolo Qasem Elyasin mukaan noin viidennes kylän perheistä (60/300) oli palannut kylään. Kylässä oli asunut ennen ISIS-konfliktia noin 2 100 ihmistä. Konfliktin aikana 70 kyläläistä sai surmansa ja 376 siepattiin ISISin toimesta. Moni kyläläinen on jäänyt kadoksiin. Monet Hardanin ja muiden kylien asukkaat ovat jääneet oleskelemaan Sinjarin vuorelle kyliin palaamisen sijasta. Hardaniin palanneet kyläläiset ovat joutuneet aloittamaan uudelleen tyhjistä. Toimeentulomahdollisuuksia ei ole ja monen koti on tuhoutunut tai ryöstetty. Palvelut ovat puutteelliset, ja aluetta ei ole puhdistettu räjähteistä. Hardanin koulu ja terveyskeskus eivät toimineet, koska kylän vesiputket olivat hajalla. Kyläläiset kertoivat että heidän psyykkisiä ja fyysisiä traumojaan ei ollut hoidettu. Kyläläiset olivat huolissaan tulevaisuudesta.³⁴⁸

Humanitaariset järjestöt julkaisivat tutkimuksen Sinunen alueesta heinäkuussa. Tutkimuksen mukaan jesidit kokivat Sinunen turvallisuustilanteen paremmaksi kuin arabit. Jesidejä rekrytoitiin paikallisiin turvallisuusjoukkoihin. Jesidien ja arabien mielestä rekrytoinnin taustalla oli kuitenkin pikemminkin taloudellisia ja oman yhteisön suojelemiseen liittyviä syitä kuin poliittisia tai ideologisia motiiveja. Jesidien ja sunniväestön välit olivat huonontuneet ISIS-konfliktin aikana. Jesidit kokivat arabeja enemmän että paikalliset turvallisuusjoukot kohtelivat heitä oikeudenmukaisesti. Sinunen asukkaat eivät yleensä ottaen pitäneet alueen turvallisuutta vielä niin hyvänä, että olisivat kokeneet alueella liikkumisen turvalliseksi. Sinunesta paenneet jesidit pitivät tärkeimpinä paluun esteinä palveluiden puutetta, turvallisuustilannetta ja toimeentulomahdollisuuksien puutetta.³⁴⁹

³⁴³ BasNews 6.6.2018.

³⁴⁴ UN Security Council 9.7.2018, s. 5.

³⁴⁵ Hatha al-Youm 12.7.2018.

³⁴⁶ Al-Monitor/ Ambarin Zaman 16.8.2018.

³⁴⁷ Al-Monitor/ Ambarin Zaman 16.8.2018.

³⁴⁸ UNAMI 19.7.2018.

³⁴⁹ Social Inquiry, July 2018b.

Sinunesta paossa olevat arabit taas pitivät tärkeimpinä paluun esteinä tuhottua omaisuuttaan, sitä että heitä ei päästetty palaamaan Sinuneen, ja Sinunen turvallisuustilannetta. Sekä jesidit että arabit kokivat kärsivänsä syrjinnästä. Jesidit kokivat arabeja enemmän että yhteisöjen välinen sovinto olisi mahdollinen Sinunen alueella. Suurin osa Sinuneen palanneista tai siellä olevat IDP:istä ei luottanut viranomaisiin, ja arabi-IDP:t kokivat että viranomaiset syrjivät heitä. Jesidit kääntyivät tyypillisesti poliisin puoleen rikos-, turvallisuus- tai riita-asioissa. Raportti ei mainitse kenen puoleen arabit kääntyvät. Omaisuutta, asuntoa ja maata koskevat riidat koskivat lähinnä alueen arabiväestöä. Arabit kokivat olevansa taloudellisesti eriarvoisessa asemassa Sinunessa. Jesideillä ei ollut samaa kokemusta. Kumpikin ryhmä koki jälleenrakennuksen ja palvelut puutteellisiksi. Kumpikin ryhmä tunsu epäluottamusta toista ryhmää kohtaan.³⁵⁰

Syyskuussa kymmenet jesidit osoittivat Sinjarin piirikunnassa mieltään paossa olleiden arabien paluuta vastaan. Kymmeniä arabiperheitä oli palaamassa Sinunen alueelle. Jesidimielenosoittajat väittivät arabien tehneen yhteistyötä ISISin kanssa silloin kun ISIS piti valtaa Sinjarissa. Mielenosoittajien mielestä arabeilla ei ollut asiaa takaisin alueelle, etenkin kun ISISin surmaamien jesidien sukulaisten jäännökset olivat edelleen kadoksissa. Arabit olivat paenneet alueelta silloin kun aluetta oli vallattu takaisin ISISiltä. Nyt he olivat palaamassa kotiinsa armeijan turvaamana. Jesidimielenosoittajat varoittivat mahdollisista väkivaltaisuuksista jesidien ja arabien välillä. Nineven maakuntaneuvoston arabijäsen Mahmoud Jibouri oli eri mieltä mielenosoittajien kanssa. Hänen mukaansa arabit ja jesidit ovat asuneet alueella rinnakkain pitkään, ja arabeilla oli oikeus palata koteihinsa. Hän myönsi, että jotkut arabeista olivat tehneet yhteistyötä ISISin kanssa, mutta väitti että heidän määränsä olisi ollut hyvin vähäinen.³⁵¹

Middle East Eye uutisoi lokakuun alussa jesidien odottavan edelleen että Irakin hallitus avaisi ISISin surmaamien jesidien joukkohautoja saadakseen tietoa kadonneista omaisistaan. Suuri osa jesideistä on paossa Irakin Kurdistanissa. Joukkohaudat taas sijaitsevat Irakin keskushallinnon kontrolloimalla alueella. ICMP-komission³⁵² Irakin ohjelman johtaja Lena Larsson kertoi että Irakilla ei ole viranomaista joka keskittyisi kadonneiden ihmisten etsimiseen. Sen sijaan etsintätoimia suoritetaan koordinoimattomasti useiden viranomaisten toimesta. Vuonna 2006 säädetyn lain mukaan joukkohaudan avaamista varten tulee muodostaa alueellinen komitea, jota johtaa tuomari.³⁵³

Bagdad ja Erbil eivät ensin päässeet yksimielisyyteen siitä kuka johtaisi Sinjarin piirikuntaa koskevaa komiteaa. Lopulta Irakin korkein oikeudellinen neuvosto nimitti vuonna 2016 Irakin Kurdistanin hallinnon virkamiehen Aymen Mostafan komitean johtoon. Mostafa sanoo että hän on siitä lähtien yrittänyt saada Sinjarin joukkohautoja avatuksi, mutta uskoo että Bagdadissa on tahoja, jotka laittavat kapuloita rattaisiin. Hänen johtamansa viraston (CIGE³⁵⁴) tutkijoita on estetty pääsemästä Sinjarin piirikuntaan sen jälkeen, kun Bagdadin alaiset joukot ottivat alueen haltuunsa lokakuussa 2017. CIGEllä on tiedot 68 joukkohaudasta Sinjarin piirikunnassa. Irakin keskushallinnossa joukkohautojen avaamisesta vastaavan viranomaisen edustaja Dheyaa Kareem kiisti Aymen Mostafan väitteen ja väitti sitä poliittiseksi. Hänen mukaansa joukkohautojen avaaminen on viivästynyt resurssien puutteen vuoksi.³⁵⁵

Jesidien joukkohautojen avaaminen on suuri projekti, eikä Dheyaa Karemin oma virasto ole saanut merkittävää lisärahoitusta vuoden 2015 jälkeen. Lisäksi Dheyaa Karim väitti että CIGE ei halunnut luovuttaa hänen virastonsa käyttöön uhreja koskevaa tietokantaansa. Mostafan mukaan tietokantaa taas ei voi luovuttaa, jos Bagdadin virasto ei noudata yhteneviä menettelyitä ja

³⁵⁰ Social Inquiry, July 2018b.

³⁵¹ Kirkuk Now/ Ammar Aziz 4.10.2018.

³⁵² International Commission on Missing Persons, kotisivut <https://www.icmp.int/> (käyty 10.12.2018)

³⁵³ Middle East Eye/ Elizabeth Hagedorn 2.10.2018.

³⁵⁴ Commission for Investigation & Gathering Evidence, kotisivut <http://www.cice.gov.krd/showcate.php?page=3&showstyle=1&cateid=322&lang=1> (käyty 5.12.2018)

³⁵⁵ Middle East Eye/ Elizabeth Hagedorn 2.10.2018.

standardeja. Human Rights Watchin edustaja Belkis Wille kertoi, ettei hän ollut tietoinen yhdestäkään oikeudenkäynnistä jossa olisi käsitelty nimenomaan jesidejä vastaan tehtyjä rikoksia. Noin 3 000 jesidin kerrottiin olevan edelleen kateissa.³⁵⁶

Nineven maakuntaneuvoston jäsenet tapasivat lokakuun lopulla poliiseja, sotilaita, tiedustelupalveluiden edustajia ja Hashd al-Shaabin edustajia Nineven operaatiokeskuksessa. Kokouksessa päätettiin, että kurdien KDP-puolueen kontrolloima Sinjarin piirikuntahallinto saa palata toimeensa yli vuoden kestäneen tauon jälkeen. Toimeensa saa palata muun muassa Sinjarin pormestari Mahma Khalil, Sinjarin piirikuntaneuvoston johtaja Ways Nayif ja Sinunen pormestari Nayif Saydo. Nineven maakuntaneuvoston jesidijohtaja Saydo Chato kertoi että syrjäytetyn piirikuntahallinnon oli määrä palata toimeensa 31.10. Chaton mukaan tämä olisi askel kohti piirikunnan tilanteen normalisoitumista ja IDP:iden paluuta.³⁵⁷

Sinjarin pormestari Mama Khalil vahvisti Chaton kertoman ja lisäsi, että tässä oli kyse sopimuksesta Irakin hallituksen, Irakin Kurdistanin ja Nineven maakuntaneuvoston välillä. Hän oli jo lähettänyt virkamiehille määräyskirjeen töihin palaamisesta. Hänen mukaansa Irakin armeija ja kurdijoukot eli peshmergat olivat luvanneet suojella Sinjarin piirikuntaa. Peshmergojen paluusta Sinjarin piirikuntaan ei ollut kuitenkaan puhuttu.³⁵⁸

Sinjarin piirikunnassa kuitenkin estettiin tarkastuspisteellä piirikuntahallinnon edustajien palaaminen alueelle marraskuun alussa. Paikalliset eivät halunneet heidän palaavan, koska he edustavat KDP-puoluetta. Mahma Khalil taas väitti että heidän vastustajansa edustivat PKK-järjestöä.³⁵⁹ Irakin ihmisoikeuskomission johtaja Aqeel al-Moussawi tapasi marraskuun puolivälissä jesidien johtajia, aktivisteja ja virkamiehiä keskustellakseen heidän alueidensa jälleenrakennuksesta ja ISISin sieppaamien ihmisten tilanteesta. Jesidit kertoivat että he halusivat valita itse aluehallintonsa edustajat ja estää aluetta aikaisemmin hallinneiden ihmisten paluun alueelle. Jesidit olivat suuttuneet Bagdadin ja Erbilin tekemästä sopimuksesta, jonka mukaan Sinjarin pormestari Mahma Khalil ja hänen kollegansa palaisivat virkoihinsa Sinjarissa. Irakin Kurdistanin edustaja Dindar Zebari taas toivoi virkamiesten voivan palata, jotta alueelle ei syntyisi turvallisuustyhjiötä.³⁶⁰

IOM:n mukaan Sinjarin piirikuntaan palasi kesäkuussa 2 946 ihmistä. Tämä oli 6 % lisäys toukokuun paluumuuttolukuun. 1 314 paluumuuttajaa asui hylättyjen tai puoliksi rakennettujen talojen kaltaisissa asumuksissa. Sinjarin piirikunnasta oli edelleen IDP:inä 138 696 ihmistä. Heistä suurin osa oli Dohukin läänissä.³⁶¹ Sinjarin opetusviraston johtaja Hussein Khidir kertoi syyskuussa että 140 koulusta ja muusta oppilaitoksesta Sinjarissa vain 14 oli avattu ISIS-konfliktin jälkeen. Hänen mukaansa kouluissa opetettiin vain arabiaksi. Hän väitti että Irakin hallitus ei anna avata kurdinkielisiä kouluja Sinjarissa. Lisäksi kurdinkieliset opettajat olivat paenneet alueelta pois Irakin Kurdistaniin tai Eurooppaan.³⁶²

IOM kertoi syyskuussa, että vajaa puolet Sinjarin piirikunnan konfliktia edeltävästä väestömäärästä oli palannut Sinjariin. Yli puolet piirikunnan asuinkortteleista on tuhoutunut ja muissa kortteleissa on jonkinasteisia vaurioita. IOM:n tietojen mukaan jälleenrakennusta ei tapahtunut. Noin 70 % Sinjarin piirikunnan alueista oli puutetta torilla myytävistä tuotteista. Noin 20 % toreista oli kiinni. Kaikki ala-asteen koulut eivät olleet auki, mutta lapsilla oli mahdollisuus

³⁵⁶ Middle East Eye/ Elizabeth Hagedorn 2.10.2018.

³⁵⁷ Rudaw 29.10.2018.

³⁵⁸ Rudaw 29.10.2018.

³⁵⁹ BBC Monitoring Middle East 3.11.2018.

³⁶⁰ NRT 14.11.2018.

³⁶¹ IOM, June 2018.

³⁶² BasNews 18.9.2018.

käydä koulua lähialueilla. IOM mainitsi Sinjarin sellaiseksi alueeksi, jonne paluu on hyvin rajoitettua, ja josta on riski joutua pakenemaan uudelleen.³⁶³

Marraskuussa IOM kertoi, että 36 % Irakissa telttamajoituksessa olevista IDP:istä oli kotoisin Sinjarin piirikunnasta. Asiakirjojen puute ja se ettei pysty todistamaan talonsa ja maansa omistusta oli erityisen akuutti ongelma Sinjarin piirikunnasta tulevien IDP:iden kohdalla. Noin 29 % Sinjarista kotoisin olevista IDP:istä pelkää joutuvansa syrjinnän kohteeksi kotialueellaan.³⁶⁴

- Tel Afarin piirikunta

Irakin turvallisuusjoukot ovat jatkaneet operaatioitaan ISISin jäännösten kitkemiseksi Nineven läänin Tel Afarin piirikunnassa.³⁶⁵ Myös ISISin iskut ovat jatkuneet. Esimerkiksi syyskuun alussa ISIS väitti surmanneensa armeijan upseerin ja seitsemän sotilasta Tel Afarin itäosassa.³⁶⁶ Syyskuun puolivälissä ISIS ilmoitti surmanneensa kolme Hashd al-Shaabin jäsentä ja haavoittaneensa viittä Tel Afarin luoteispuolella.³⁶⁷ Marraskuun puolivälissä ISIS surmasi kaksi Hashd al-Shaabin taistelijaa Tel Afarin länsipuolella olevalla Abu Marinan vuorella.³⁶⁸

Humanitaariset järjestöt julkaisivat tutkimuksen Zummarin ja sen lähellä sijaitsevan Wanan alueesta heinäkuussa. Tutkimuksen mukaan arabit kokivat paluun alueelle helpommaksi kuin kurdit. Kurdien turvallisuudentunne oli alueella heikompi kuin arabeilla. Zummarin ja Wanan alueella siviilit olivat lähialueita tiiviimmin yhteydessä aseellisiin ryhmiin. Noin 50 % sekä kurdien että arabien perheistä oli sellaisia, joiden jäseniä kuului turvallisuusjoukkoihin. Etenkin arabit kokivat tarvetta suojella yhteisöjään. Arabit luottivat kurdeja enemmän paikallisiin turvallisuusjoukkoihin, koska ne olivat avustaneet arabeja paluumuutossa. Noin 72 % kurdeista liittyi turvallisuusjoukkoihin taloudellisista syistä.³⁶⁹

Osa arabeista ja kurdeista pelkäsi yhteisöjen välisten väkivaltaisuuksien leimahtamista uudelleen. Noin 60 % kurdeista ja 17 % arabeista ei kokenut oloaan turvallisiksi liikkeessaan Zummarin ja Wanan alueella. Alueen väestöryhmät kokivat kaikki tarpeelliseksi luoda yhteisöjen välistä sovintoa. Arabeilla ja kurdeilla oli vähäinen luottamus sekä paikallisiin että kansallisiin viranomaisiin, ja kumpikin ryhmä katsoi joutuneensa syrjinnän kohteeksi. Sekä arabeilla että kurdeilla oli kuitenkin kohtalaista luottamusta paikallisen oikeuslaitoksen toimintaan. Erityisesti arabien keskuudessa ratkottiin ongelmia toisaalta monesti epävirallisten toimijoiden kuten heimopäälliköiden ja mukhtarien kanssa.³⁷⁰

Arabit pyysivät myös kurdeja selvästi enemmän apua armeijalta ja Hashd al-Shaabilta ongelmissaan. Arabeista noin 17 % ja kurdeista noin 11 % sanoi että heidän talonsa olivat tuhoutuneet. Noin 13 % sanoi että heidän kotitalossaan asui joku muu. Varsinkin uudet paluumuuttajat kokivat jäävänsä ilman tukea. Erityisesti arabit olivat huolissaan siitä että kurdit eivät halunneet heidän palaavan alueelle, mutta myös kurdit empivät paluuta alueelle arabien suhtautumisen takia.³⁷¹

Kansanedustaja Salim Mohammed Shabak väitti heinä-elokuun vaihteessa että Zummarin alueella oli meneillään arabisaatioprosessi kristitty- ja jesidivähemmistöjä vastaan.

³⁶³ IOM, September 2018b.

³⁶⁴ IOM, November 2018.

³⁶⁵ UN Security Council 9.7.2018, s. 5.

³⁶⁶ Daesh Daily/ A3maq 4.9.2018.

³⁶⁷ Daesh Daily/ ICDNSep14.9.2018.

³⁶⁸ Daesh Daily 15.11.2018.

³⁶⁹ Social Inquiry, July 2018c.

³⁷⁰ Social Inquiry, July 2018c.

³⁷¹ Social Inquiry, July 2018c.

Kansanedustajan mukaan alueille tuotiin arabiväestöä läänin ulkopuolelta. 17 perheen paluumuutolle Zummariin oli näytetty vihreätä valoa.³⁷²

IOM:n mukaan paluumuutto Tel Afariin on ollut huomattavaa vuonna 2018. Kesäkuuhun mennessä piirikuntaan palasi 117 018 ihmistä. Nineven läänin viranomaiset edistävät aktiivisesti paluumuuttoa etenkin Mosulin ja Tel Afarin alueille. Tel Afarin piirikuntaan palasi kesäkuussa 9 162 ihmistä. Tämä oli 3 % lisäys toukokuun paluumuuttolukuun. Kesäkuussa 3 852 paluumuuttajaa asui hylättyjen tai puoliksi rakennettujen talojen kaltaisissa asumuksissa. Tel Afarista oli edelleen IDP:inä 126 096 ihmistä.³⁷³

IOM kertoi syyskuussa, että Tel Afarin kaupungin alueelle oli palannut noin 18 000 perhettä. Sosiaalisen koheesion puuttuminen oli alueella merkittävä haaste, samoin kuin toimeentulomahdollisuuksien ja palveluiden puute. Yli puolessa kaupunginosista oli vallattuja taloja (joissa siis asui uusia asukkaita alkuperäisten asukkaiden ollessa paossa). Alueella oli monia turvallisuusjoukkoja ja ISISin iskut olivat riskinä. Toisaalta erityisiä jännitteitä ei ollut eikä ihmisillä ollut liikkumisrajoituksia. Yhteisöjen sisällä käytiin kaikilla alueilla rauhanomaisen paluumuuton mahdollisuutta koskevia keskusteluita.³⁷⁴ Marraskuussa IOM kertoi että IDP:iden paluun todennäköisyyttä Tel Afarin piirikuntaan vähentää siellä olevien turvallisuusjoukkojen suuri määrä.³⁷⁵

Kirkuk Now kertoi marraskuun alussa että IDP-leireillä oli satoja Tel Afarista kotoisin olevia perheitä jotka eivät voineet palata kotialueelleen muun muassa sen takia että heidän kotinsa olivat tuhoutuneet ISIS-konfliktin aikana. Kirkukin läänissä sijaitsevassa Yahyawan IDP-leirissä oli noin 567 tällaista perhettä.³⁷⁶

- Baajin piirikunta

IOM kertoi kesäkuussa, että Baajin piirikunnan läheisyydessä oli sotilasoperaatioita Syyrian puolella rajaa. Tämä aiheutti muuttoliikettä pois rajan läheisyydestä.³⁷⁷ Irakin turvallisuusjoukot ovat jatkaneet operaatioitaan ISISin jäännösten kitkemiseksi Baajin piirikunnassa.³⁷⁸ ISIS-konfliktiin liittyvät väkivaltaisuuksien jatkuneet Baajin piirikunnassa. Esimerkiksi 20.8. uutisoitiin että ISIS oli tehnyt hyökkäyksen Hashd al-Shaabin joukkojen kimppuun ja oli syntynyt useita tunteja kestänyt tulitaistelu. ISISiin liittyvistä tapahtumista uutisia keräävän, ja omiakin lähteitä omaavan Daesh Daily -portaalin tietojen mukaan taistelun toisena osapuolena oli Baajin piirikunnassa toimiva paikallisen terroristin johtama teloitusr ryhmä, joka otti kohteekseen turvallisuusalalla toimivia henkilöitä. Irakilaisen ihmisoikeustoimijan mukaan hallitus ei lähettänyt riittävästi joukkoja tällaisille alueille, joissa ISIS oli vahvistumassa ja teki iskuja siviilejä vastaan.³⁷⁹ ISIS sieppasi Baajin kaupungissa viisi siviiliä epäiltynä yhteistyöstä armeijan kanssa ja teloitetti heidät lokakuun lopulla.³⁸⁰

IOM:n mukaan paluumuutto Baajin piirikuntaan on sallittu viranomaisten toimesta melko myöhäisessä vaiheessa. Piirikunnasta paenneista oli kesäkuuhun mennessä palannut noin 35 %. IOM lisäsi kesäkuussa tilastoihinsa 10 350 Baajin piirikuntaan palannutta ihmistä, päästyään ensimmäistä kertaa vierailemaan Baajin kaupungissa ja sen lähialueella.³⁸¹ IOM mainitsi

³⁷² BasNews 31.7.2018a.

³⁷³ IOM, June 2018.

³⁷⁴ IOM, September 2018b.

³⁷⁵ IOM, November 2018.

³⁷⁶ Kirkuk Now 1.11.2018.

³⁷⁷ IOM, June 2018.

³⁷⁸ UN Security Council 9.7.2018, s. 5.

³⁷⁹ Daesh Daily/ Baghdad Today 20.8.2018.

³⁸⁰ Aclcd-tietokanta/ The Baghdad Post 26.10.2018.

³⁸¹ IOM, June 2018.

syyskuussa Baajin yhtenä sellaisena alueena, jonne paluu on hyvin rajoitettua, ja josta on riski joutua pakenemaan uudelleen.³⁸² Marraskuussa IOM raportoi että noin 20 % Baajin piirikunnasta kotoisin olevista IDP:istä pelkää joutuvansa syrjinnän kohteeksi kotialueellaan.³⁸³

- Hatran piirikunta

ISISin vastaiset operaatiot ja ISISin iskut ovat jatkuneet Hatran piirikunnassa. Esimerkiksi 27.8. Daesh Daily kertoi että neljä Hashd al-Shaabiiin kuuluvaa Kataib Hezbollah -shiiamilitian jäsentä sai surmansa tienvarsipommin iskussa Hatran kaupungin eteläpuolella. Turvallisuusjoukkojen kerrottiin tekevän alueella etsintäoperaatiota.³⁸⁴ Aseelliset kapinalliset hyökkäsivät 6.10. Asadiyahin kylään. Iskussa kuoli kolme siviiliä ja neljä loukkaantui.³⁸⁵ Shuran alueella tehtiin oletettavasti ISISin tienvarsipommin isku autoa vastaan 22.11. Iskussa sai surmansa neljä opiskelijaa ja kuusi loukkaantui.³⁸⁶ Daesh Daily kertoi 19.11. että kaksi Hashd al-Shaabin taistelijaa loukkaantui tienvarsipommin iskussa Hatran kaupungin länsipuolella al-Jarin kylässä. Daesh Dailyn tietojen mukaan Hatran piirikuntaan on komennettu Hashd al-Shaabin lisäjoukkoja Salah al-Dinin läänistä.³⁸⁷

IOM kertoi syyskuussa, että Hatran eteläisellä aavikkoalueella, jossa sijaitsevat Hatran, Al-Talin ja Muhalabiyan kunnat, toimeentulomahdollisuudet olivat vähäisiä. Kaikki torit olivat kiinni. Infrastruktuurin tuhoja oli jonkin verran laajalla alueella. Noin puolessa alueista ei ollut jälleenrakennusta. Toimivaa vesijärjestelmää ei ollut millään alueella ja sähköä oli saatavilla noin kolmasosassa alueista. Ala-asteen koulutusta ja terveydenhuoltoa oli tarjolla lähialueella. IOM mainitsi Hatran alueena, jonne paluu on hyvin rajoitettua, ja josta on riski joutua pakenemaan uudelleen.³⁸⁸

3.3. Salah al-Din

ISISin asymmetriset iskut jatkuvat Salah al-Dinin läänissä^{389, 390} Tässä esimerkkejä iskuista. YK:n turvallisuusneuvoston heinäkuun Irak-raportin mukaan ISIS hyökkäsi 17.6. Jazeeran erämaa-alueella useisiin Shammar-heimon kyliin ja sieppasi 30 henkilöä. Heistä seitsemän löytyi myöhemmin surmattuna. Irakin suurin heimo Shammar pyysi tämän jälkeen hallitukselta lisää aseita ISISin vastaiseen kamppailuun. Shammarit ovat olleet ISISin kohteena, koska heimo on yleisesti ottaen asettunut ISISiä vastaan viime vuosina.³⁹¹ Irak-asiantuntija, turvallisuusanalyttikko Alex Mello huomautti twiitissään 28.6., että Bagdadin ja Kirkukin välisellä tiellä oli noin 50 kilometrin turvaton tieosuus jolla tapahtui kidnappauksia Salah al-Dinin läänin Suleiman Begin ja Diyalan läänin Udhaimin välillä.³⁹²

ACLED³⁹³ raportoi 5.7.2018 että ISISin toiminta oli keskittynyt muun muassa sellaisille alueille jota terroristijärjestö kutsui kolonisaatiovyöhykkeeksi³⁹⁴ ja johon kuului sunnienemmistöisiä maaseutualueita muun muassa Salah al-Dinin läänissä.³⁹⁵ Salah al-Dinin läänissä todettiin

³⁸² IOM, September 2018b.

³⁸³ IOM, November 2018.

³⁸⁴ Daesh Daily/ Rudaw 27.8.2018.

³⁸⁵ ACLED-tietokanta/ Anadolu Agency 6.10.2018.

³⁸⁶ ACLED-tietokanta/ Anadolu Agency 22.11.2018.

³⁸⁷ Daesh Daily 19.11.2018.

³⁸⁸ IOM, September 2018b.

³⁸⁹ Salah al-Dinin asukasluku on noin 1 191 403. (IOM 2016)

³⁹⁰ UN Security Council 9.7.2018, s. 5 ja 31.10.2018, s. 5.

³⁹¹ Naharnet Newsdesk 20.6.2018.

³⁹² Mello, Alex 28.6.2018.

³⁹³ Yhdysvaltain ulkoministeriöltä tukea saavan tutkijatiimin ACLED -projekti (Armed Conflict Location & Event Data Project, <https://www.acleddata.com/>) kerää aineistoa turvallisuusvälikohtauksista ja kuolonuhreista eri maissa.

³⁹⁴ Tarkoittaa sunnialueita, joissa on hallituksen shiiapainotteisia turvallisuusjoukkoja, ml. Hashd al-Shaabi.

³⁹⁵ ACLED 5.7.2018.

kesällä että ISISillä oli uusi toimintatapa. ISIS pyrki tyhjentämään tiettyjä alueita ja perustamaan niille tukikohtia, joista se voisi suorittaa iskuja. ISISin terroristit uhkailivat sellaisia henkilöitä jotka olivat ISISin kanssa eri mieltä tai olivat tehneet yhteistyötä hallituksen kanssa ja painostivat heitä poistumaan alueelta. Tyhjentyneitä taloja käytettiin ISISin piilopaikkoina ja asevarastoina.³⁹⁶

Salah al-Dinin maakuntaneuvoston puheenjohtaja Ahmed Abdel-Jabbar al-Karim sanoi Niqash -verkkomedialle heinäkuun puolivälissä että Salah al-Dinin läänin länsi- ja itäosissa oli ollut selvä nousu ISISin väkivaltaisissa iskuissa. Hänen mielestään kyseisten alueiden turvallisuustilanne ei ollut vakaa, ja niissä operoi satoja ISISin taistelijoita. Iskut kohdistuivat usein turvallisuusjoukkojen tukikohtiin, strategisille teille ja hallitukselle myönteisiin heimoihin. Maakuntaneuvoston puheenjohtajan mukaan iskujen lisääntymiselle oli useita syitä: keskushallinnon alaisten turvallisuusjoukkojen tuen puute, hidas tai olematon alueiden jälleenrakennus, tiedustelutiedon heikkous ja tiedusteluun tarvittavien lentokoneiden sekä helikoptereiden puute.³⁹⁷

Shammarin heimon heimoneuvoston johtaja Ali al-Nawaf al-Hassan sanoi Niqash -verkkomedialle heinäkuun puolivälissä että turvallisuustilanne oli heikkenemässä Salah al-Dinin erämaa-alueilla. Hänen mukaansa tilanteen vakauttamiseksi tulisi joko jalkauttaa Irakin armeijan joukkoja partioimaan alueelle, tai sitten tulisi kouluttaa ja varustaa paikallisia heimoja jotta ne voisivat suojella itseään.³⁹⁸ Irak-asiantuntija Joel Wing mainitsi elokuussa että ISIS oli aktiivinen Salah al-Dinin läänin keski- ja pohjoisosissa.³⁹⁹ Wing kertoi marraskuun alussa että ISIS kontrolloi maaseutua Salah al-Dinin läänin eri alueilla. Iskujen määrä Salah al-Dinin läänissä oli toisaalta Wingin tilastojen mukaan laskenut kesäkuun 1,4 päivittäisestä iskusta 0,5 iskuun lokakuussa.⁴⁰⁰ YK:n Irakin avustusoperaatio raportoi YK:n erityisavustajalle marraskuun puolivälissä että ISIS oli edelleen aktiivinen Salah al-Dinin läänissä.⁴⁰¹

IOM:n mukaan Salah al-Dinin läänin palasi kesäkuussa noin 9 500 ihmistä. Heistä vajaa kolmannes palasi Kirkukin läänistä ja 15 % Erbilin läänistä. Suurin osa palasi Shirqatin, Baijin ja Baladin piirikuntiin. Erityisesti Tikritin ja Baladin alueilla ihmisiä palasi hylättyihin taloihin tai taloihin, joiden rakentaminen oli jäänyt kesken. ISISin uudet hyökkäykset hidastivat paluumuuttoa, etenkin Tuz Khurmatun ja Shirqatin piirikunnissa. Salah al-Dinin läänissä oli kesäkuussa noin 177 330 IDP:tä. Suurin osa oli läänin sisältä. Noin 26 274 oli kotoisin Kirkukin läänistä.⁴⁰² Elokuussa IOM raportoi ettei Salah al-Dinin Thethatrin (Thar Thar) alueelle ollut paluumuuttoa koska alue oli ”suljettu”.⁴⁰³

Salah al-Dinin läänin palasi IOM:n mukaan 12 510 ihmistä syyskuussa, toiseksi eniten Nineven läänin jälkeen.⁴⁰⁴ IOM piti Salah al-Dinin läänin ongelmallisimpina alueina syyskuussa Baijin piirikuntaa, Tuz Khurmatun-Suleiman Begin aluetta ja Baladin-Dhuluiyan aluetta.⁴⁰⁵ Salah al-Dinin läänissä oli syyskuussa noin 156 258 IDP:tä. Heistä noin 130 836 oli paossa läänin sisäisesti. Heistä noin 56 064 oli Tikritin piirikunnassa, 36 768 Samarran piirikunnassa ja 31 608 Tuz Khurmatun piirikunnassa.⁴⁰⁶

³⁹⁶ Niqash/ Ghazwan Hassan al-Jibouri 12.7.2018.

³⁹⁷ Niqash/ Ghazwan Hassan al-Jibouri 12.7.2018.

³⁹⁸ Niqash/ Ghazwan Hassan al-Jibouri 12.7.2018.

³⁹⁹ Wing, Joel 3.9.2018.

⁴⁰⁰ Wing, Joel 2.11.2018.

⁴⁰¹ UNAMI 13.11.2018.

⁴⁰² IOM, June 2018.

⁴⁰³ IOM, August 2018. Kuten alempana selviää, elokuun lopulla Anbarin operaatiokeskuksen alaiset joukot tekivät etsintäoperaation Ramadin pohjoispuolella sijaitsevan Thar Tharin järven ympärillä ja al-Ankurin alueella. (Daesh Daily/ Baghdadia 28.8.2018)

⁴⁰⁴ IOM, September 2018a.

⁴⁰⁵ IOM, September 2018b. Erityisen ongelmallisiksi IOM katsoo tässä raportissa sellaiset alueet, joissa tilanne on muita alueita heikompi, kun tarkastellaan toimeentulomahdollisuuksia, peruspalveluiden tasoa, sosiaalista koheesiota ja turvallisuuden tasoa kokonaisuutena.

⁴⁰⁶ IOM, September 2018a.

Marraskuussa IOM raportoi että Salah al-Dinin ja Kirkukin lääneistä peräisin olevien IDP:iden keskuudessa korostuu huoli mahdollisista väkivaltaisuuksista kotialueella. Marraskuussa noin 44 % Salah al-Dinin läänistä kotoisin olevista IDP:istä kertoi, etteivät viranomaiset päästä heitä palaamaan kotialueelleen. Viranomaiset kertoivat syyksi turvallisuusongelmat. Yli 20 % Salah al-Dinin läänistä kotoisin olevista IDP:istä oli huolissaan toimeentulomahdollisuuksista kotialueellaan.⁴⁰⁷

UNAMIn tilastojen mukaan Salah al-Dinin läänissä läänissä sai surmansa syyskuussa 9 siviiliä ja 38 loukkaantui terrorismin, väkivallan ja aseellisen konfliktin uhreina. Muilta kuukausilta ei löydy tietoa UNAMIN kuukausiraporteista.⁴⁰⁸

- Baladin piirikunta

Baladin piirikunnassa on ollut ISISin iskuja ja turvallisuusjoukkojen välisiä riitaisuuksia. Tässä esimerkkejä. Eversti Hussein al-Khazarji surmattiin veljensä kanssa Dujailin ja Bagdadin välisellä tiellä 31.7. Miehet haudattiin seuraavana päivänä. Hautajaisista kotiinsa palaavat kolme heimopääällikköä löytyivät surmattuna Bagdadin läänin pohjoisosassa Tajissa. Tämä aiheutti paikallisten heimojen ja Hashd al-Shaabiin kuuluvan shiiamilitia Asaib Ahl al-Haqin välisiä väkivaltaisuuksia Dujailin alueella. BasNews -verkkomedian mukaan ongelmien taustalla oli se, että paikalliset heimojoukot olivat perustaneet oman tarkastuspisteensä Dujailissa. Välikohtausten vuoksi Irakin viranomaiset asettivat ulkonaliikkumiskiellon Dujailin alueelle ja alueelle siirrettiin turvallisuusjoukkoja. Heimot sulkiivat teitä ja vaativat tappajien kiinni ottamista ja saattamista oikeuden eteen.⁴⁰⁹

Turvallisuusjoukot ovat kahakoineet ISISin kanssa Ishaqin alueella. Esimerkiksi 6.9. uutisoitiin että Irakin federaatiopoliisi ja nopean toiminnan joukot olivat iskeneet ISISiä vastaan Ishaqin tienoilla. Tällöin neljä federaatiopoliisin jäsentä ja 11 ISISin terroristia olisi saanut surmansa.⁴¹⁰ ISISin uutisoitiin surmanneen linja-autoon kohdistuneessa pommi-iskussa yhden öljy-yhtiön työntekijän ja haavoittaneen useata Baijin valtatiellä 6.10.⁴¹¹ ISIS teki hyökkäyksen poliisin tarkastuspistettä vastaan Ishaqissa 9.10. Kolmen poliisin kerrottiin saaneen surmansa ja joidenkin loukkaantuneen.⁴¹² Marraskuussa ISIS ilmoitti muun muassa räjäyttäneensä Hashd al-Shaabin paikalliseen heimomilitiaan kuuluvan henkilön talon Yathribin läheisellä Mazarin alueella.⁴¹³

IOM:n mukaan Baladin piirikuntaan palasi kesäkuussa 3 732 ihmistä. Tämä oli 9 % lisäys toukokuun paluumuuttolukuun. Baladissa oleskeli huonokuntoisissa asumuksissa 5 364 paluumuuttajaa.⁴¹⁴

IOM raportoi syyskuussa, että Baladin ja sen läheisen Dhuluyian alueilla oli etnisuskonnollisia jännitteitä ja pelkoa mahdollisista kostoiskuista. Keskusteluista yhteisöllisten jännitteiden lieventämiseksi ei käyty. Jännitteiden vuoksi ihmiset poistuivat kotoaan vain silloin kun se oli välttämätöntä. Tilanne on huolestuttava muun muassa Yathribissa, jonne suurin osa alueen paluumuuttajista on palannut.⁴¹⁵ Marraskuussa IOM raportoi että noin 33 % Baladista kotoisin olevista IDP:istä pelkää joutuvansa syrjinnän kohteeksi kotialueellaan.⁴¹⁶

⁴⁰⁷ IOM, November 2018.

⁴⁰⁸ [http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty Figures&lang=en](http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty+Figures&lang=en)

⁴⁰⁹ Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 2.8.2018, BasNews 2.8.2018.

⁴¹⁰ Daesh Daily 6.9.2018.

⁴¹¹ Iraqi News/ Mohamed Mostafa 6.10.2018.

⁴¹² Daesh Daily/ Shafaaq, Ghad 9.10.2018.

⁴¹³ Daesh Daily/ ICDNNov19, 19.11.2018.

⁴¹⁴ IOM, June 2018.

⁴¹⁵ IOM, September 2018b.

⁴¹⁶ IOM, November 2018.

- Samarran piirikunta

Heinäkuussa Niqash -verkkomedia uutisoi että ISIS pyrkii karkottamaan asukkaita joiltakin sellaisilta alueilta joita jo ISISin edeltäjä Irakin al-Qaida käytti tukikohtinaan. Tällainen alue on esimerkiksi Samarran kaakkoispuoleinen alue.⁴¹⁷ Viranomaiset ilmoittivat heinäkuun puolivälissä, että Samarran alueella oli ollut tänä vuonna ekstremistien iskuja noin 230 kotiin, neljään kouluun ja kahteen terveyskeskukseen. Jotkut iskuista olivat tuhopolttoja ja pommi-iskuja. Lähes päivittäiset iskut maanviljelijöitä, paimenia ja siviilejä vastaan olivat johtaneet satojen ihmisten muuttoon Samarran itä- ja länsipuolisilta alueilta itse Samarran kaupunkiin.⁴¹⁸

Samarran kaakkoispuolella toimivan heimomilitian johtaja Ali Taher al-Farhan al-Obeidi arvioi heinäkuun puolivälissä että ISISillä oli noin 150–200 taistelijaa Salah al-Dinin ja Diyalan läänien välisellä alueella. Terroristit syyttivät paikallisia heimoja Irakin hallituksen tukemisesta. He uhkailivat ihmisiä ja takavarikoivat heidän omaisuuttaan tyhjentääkseen alueita. Alueella oli ollut kymmeniä surmia.⁴¹⁹ Turvallisuusjoukot ovat ottaneet toistuvasti yhteen ISISin kanssa Jazeera Samarran erämaassa. Esimerkiksi elokuun puolivälissä federaatiopoliisi ja Hashd al-Shaabin joukot kertoivat hyökänneensä ISISin tunneleihin ja surmanneensa 11 terroristia.⁴²⁰ Marraskuussa kerrottiin edelleen ISISin iskuista ja ISISiä vastaan tehdyistä terroristipidätyksistä Samarran alueella.⁴²¹

IOM ei tilastoinut kesäkuussa paluumuuttoa Samarran piirikuntaan.⁴²² Syyskuussa Samarran alueella oli noin 36 768 IDP:tä.⁴²³ IOM:n mukaan Samarran alueelle oli palannut lokakuuhun 2018 mennessä kaikkiaan 36 156 ihmistä.⁴²⁴

- Baijin piirikunta

ISISin iskut ja sotilasoperaatiot ISISiä vastaan jatkuvat Baijin piirikunnassa. Esimerkiksi elokuun lopulla federaatiopoliisi ja Hashd al-Shaabi aloittivat sotilasoperaation ISISiä vastaan Hamrinin vuorilla. Joukot kertoivat surmanneensa 11 terroristia operaation aikana.⁴²⁵ Kansainvälisen koalition ilmavoimien tukemat Salah al-Dinin operaatiokeskuksen joukot tekivät ISISin vastaisen operaation Baijin erämaassa syyskuun alkupuolella. Operaation aikana tuhottiin ISISin käyttämiä tunneleita ja piilopaikkoja.⁴²⁶

Hajjain alueella räjähti pommi bussissa suosituksen tienvarsiravintolan edessä Tikritin ja Baijin välisen tien varrella 12.9. Iskussa sai surmansa kuusi henkilöä ja 42 loukkaantui. Salah al-Dinin läänin viestintäjohtaja Jamal al-Kaabi syytti iskusta ISISiä.⁴²⁷ ISW-tutkimuslaitoksen mukaan ISIS piti lokakuussa hallussaan pientä aluetta Salah al-Dinin läänin Baijin alueen pohjoispuolella ja hallitsi alueen väestöä.⁴²⁸ Salah al-Dinin operaatiokeskus kertoi tehneensä laajan sotilasoperaation puhdistaa alueen Baijin ja Hadithan välisen tien ISISin terroristeista marraskuun alkupuolella. Operaation aikana olisi saanut surmansa useita terroristeja.⁴²⁹ Kansainvälinen koalitio teki ilmaiskun joihinkin ISISin aseisiin Makhoulin vuoristossa 13.11.⁴³⁰

⁴¹⁷ Niqash/ Ghazwan Hassan al-Jibouri 12.7.2018.

⁴¹⁸ Niqash/ Ghazwan Hassan al-Jibouri 12.7.2018.

⁴¹⁹ Niqash/ Ghazwan Hassan al-Jibouri 12.7.2018.

⁴²⁰ Daesh Daily 16.8.2018.

⁴²¹ Esim. Daesh Daily/ Sumaria 7.11.2018.

⁴²² IOM, June 2018.

⁴²³ IOM, September 2018a.

⁴²⁴ IOM, October 2018.

⁴²⁵ Daesh Daily 27.8.2018.

⁴²⁶ Daesh Daily 10.9.2018.

⁴²⁷ Rudaw 12.9.2018, Kurdistan 24 12.9.2018a.

⁴²⁸ ISW/ Brandon Wallace & Jennifer Cafarella 2.10.2018.

⁴²⁹ Daesh Daily 7.11.2018.

⁴³⁰ Daesh Daily 13.11.2018.

UNHCR kertoi toukokuun lopussa että aseelliset ryhmät estivät paluumuuttoa tietyille Baijin alueille.⁴³¹

IOM:n mukaan Baijin piirikuntaan palasi kesäkuussa 2 460 ihmistä. Tämä oli 4 % lisäys toukokuun paluumuuttolukuun.⁴³² IOM totesi syyskuussa, että paluumuutto Baijin kaupunkiin ja sen lähialueelle on vähäistä. Kaikissa kortteleissa ja kylissä oli merkittäviä vaurioita. Toisaalta jälleenrakennus oli alkanut noin 90 % alueista. Puolessa kaupunginosista oli pieniä määriä puhdistamattomia räjähteitä kuten miinoja ja tienvarsipommeja. Sähköä tuli alle neljä tuntia päivässä ja vedestä oli puutetta. Noin 45 % alueista torit olivat auki, 40 % alueista oli puutetta myytävistä tuotteista ja 5 % alueista torit olivat kiinni.⁴³³

- Shirqatin piirikunta

Heinäkuussa uutisoitiin, että ISIS on pyrkinyt karkottamaan asukkaita joiltakin sellaisilta alueilta joita jo ISISin edeltäjä Irakin al-Qaida käytti tukikohtinaan. Tällainen alue on esimerkiksi Shirqatin länsipuolinen alue.⁴³⁴ ISISin iskut ja turvallisuusoperaatiot ISISiä vastaan jatkuvat Shirqatin piirikunnassa. Tässä esimerkkejä. ISISin terroristit ampuivat Shirqatin piirikunnassa 10.8. jalkapallo-ottelun yhteydessä viisi siviiliä, mukaan lukien kaksi lasta, ja kuusi loukkaantui.⁴³⁵ Elokuun lopulla 20 ihmistä kuoli tai loukkaantui itsemurhaterroristin pommi-iskussa Isdairan kylässä. Kuolleiden joukossa oli entinen kansanedustaja Adnan Ghanem Al-Jubouri. Isdairan kylään tehtiin samana päivänä toinen pommi-isku jossa sai surmansa neljä Hashd al-Shaabin taistelija ja viisi loukkaantui.⁴³⁶

Daesh Dailyn lähde raportoi elokuun lopussa, että korruptoituneet Hashd al-Shaabin jäsenet myivät elintarvikkeita maastossa piileskeleville ISISin jäsenille. Useita Hashd al-Shaabin jäseniä pidätettiin tapaukseen liittyen.⁴³⁷ Salah al-Dinin ja Nineven läänien operaatiokeskusten alaiset joukot tekivät syyskuun alkupuolella sotilasoperaation ISISiä vastaan Hawi Kanousin alueella. Operaation aikana sai surmansa tiettävästi useita turvallisuusjoukkojen ja ISISin jäseniä.⁴³⁸ Salah al-Dinin operaatiokeskuksen alaiset turvallisuusjoukot kertoivat surmanneensa ainakin 11 ISISin taistelijaa ja tuhonneensa terroristien tunneleita Kanousin alueella marraskuun puolivälissä.⁴³⁹

Paluumuutto Shirqatin piirikuntaan oli merkittävää vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla. Piirikuntaan palasi IOM:n mukaan kesäkuuhun mennessä noin 32 010 ihmistä. Piirikuntaan palasi kesäkuussa 3 174 ihmistä. Tämä oli 3 % lisäys toukokuun paluumuuttolukuun. ISISin uudet hyökkäykset hidastivat kuitenkin paluumuuttoa piirikuntaan.⁴⁴⁰

- Tuz Khurmatun piirikunta

Toukokuun alussa uutisoitiin että ISISin toiminta oli lisääntynyt Tuz Khurmatun kaupungin lähellä. Tuz Khurmatun turvallisuudesta vastaava Farooq Namiq väitti että ISISin terrorismi aiheutti uhkaa alueella, etenkin arabikylissä. Terroristit liikkuivat esteettä Hamrinin vuorten ja Tuz Khurmatun kaupungin välillä.⁴⁴¹ Viranomaiset kertoivat heinäkuun puolivälissä, että liikenne oli vähentynyt Salah al-Dinin läänissä Tikritin ja Tuz Khurmatun välisellä tiellä turvallisuusongelmien vuoksi.

⁴³¹ UNHCR 31.5.2018.

⁴³² IOM, June 2018.

⁴³³ IOM, September 2018b.

⁴³⁴ Niqash/ Ghazwan Hassan al-Jibouri 12.7.2018.

⁴³⁵ UN Security Council 31.10.2018, s. 10

⁴³⁶ Daesh Daily/ ICDNAug26, 27.8.2018.

⁴³⁷ Daesh Daily 16.8.2018.

⁴³⁸ Daesh Daily 10.9.2018.

⁴³⁹ BasNews 18.11.2018a.

⁴⁴⁰ IOM, June 2018.

⁴⁴¹ BasNews 8.5.2018.

Viimeaikaisissa iskuissa oli saanut surmansa tai siepattu paimenia, maataloja oli poltettu, karjaa varastettu ja ISISin vastustajiksi epäiltyjen henkilöiden taloja räjäytetty. Iskuja tehtiin myös turvallisuusjoukkoja vastaan ja ISISillä oli valetarkastuspisteitä, joilla pysäytettyjä ihmisiä surmattiin ja kidnapattiin. Tilanne oli turvallisuusjoukkojen hallinnassa asutuskeskuksissa ja niiden lähellä mutta ei syrjäisemmällä maaseudulla.⁴⁴²

Heinäkuun 2018 alussa ilmestyneen kurdimedia Rudawin artikkelin mukaan ISISiä vastaan oli meneillään turvallisuusoperaatioita muun muassa Hamrinin vuorilla Kirkukin eteläpuolella sekä Syyrian vastaisella rajalla. Niqash -verkkomedia uutisoi että ISIS pyrkii karkottamaan asukkaita joiltakin sellaisilta alueilta joita jo ISISin edeltäjä Irakin al-Qaida käytti tukikohtinaan. Tällainen alue on esimerkiksi Hamrinin vuoristoalue.⁴⁴³

Freelance-toimittaja Simona Foltyn oli mukana turvallisuusjoukkojen operaatiossa Tuz Khurmatun seudulla heinäkuussa. Kaksi ERD -erikoisjoukkojen prikaatia lähti Tuz Khurmatun tukikohdastaan kymmenillä ajoneuvoilla Tuz Khurmatusta lounaaseen sijaitsevan Udhamin-joen maisemaa hallitseville kukkuloille ISISin vastaiseen puhdistusoperaatioon. Puhdistusoperaation mukaan päässeen Foltynin mukaan konventionaalisissa rintamataisteluissa Mosulissa ISISin joukkoja vastaan kokemusta saaneilla ERD-erikoisjoukoilla ei ollut kokemusta sissiliikkeen kukistamisesta. Puhdistusoperaation aikana sadat sotilaat kävelivät linjoissa muutamia kilometrejä sellaisella alueella, jolla ISISin taistelijoita uskottiin olevan. Karulla kallioisella alueella joukot saattoi nähdä kilometrien päästä, eikä ISISin taistelijoita löytynyt kaksi päivää kuluneiden etsintöjen aikana. ERD:n komentaja julisti alueen kuitenkin puhdistetuksi.⁴⁴⁴

Tuz Khurmatun alueen joukkoja siirrettiin kesällä Etelä-Irakiin rauhoittamaan mielenosoituksia. Toimittaja Foltyn oli Tuz Khurmatussa kun Irakin sisäministeri Qasim al-Araji soitti ERD-joukkojen komentajalle ja käski joukkojen siirtyä Tuz Khurmatusta Etelä-Irakiin rauhoittamaan tilannetta sikäläisten mielenosoitusten vuoksi.⁴⁴⁵ Heinäkuun 2018 lopussa Salah al-Dinin läänin kuvernööri Ahmed al-Jabouri nimitti shiitaturkmeeni Hassan Zain Abidin uudeksi Tuz Khurmatun kaupungin pormestariksi virkaatekevän pormestarin Talib Mohammed Mustafan tilalle. Viimeksi mainitun mainitaan kuuluneen aikaisemmin kurdipuolueiden koalitioon.⁴⁴⁶

Tuz Khurmatun kaupunkiin osui kaksi kranaatinheittimen kranaattia 23.8.2018. Iskussa loukkaantui ainakin kaksi ihmistä. Turkmeenien Hashd al-Shaabiin kuuluvat taistelijat ja kurdipuolueet syyttivät iskusta toisiaan. Kurdipuolue PUK:n edustajan mukaan kranaatit osuivat Askarin kaupunginosaan. Tietoa ei ollut mistä kranaatit ammuttiin. Kurdien mielestä Hashd al-Shaabin taistelijoiden läsnäolo Tuz Khurmatussa aiheutti turvallisuusongelman.⁴⁴⁷

ISIS väitti tuhonneensa Hashd al-Shaabin partioajoneuvon 26.8.2018 Bir Ahmedin kylässä Tuz Khurmatun luoteispuolella. Yksi Hashd al-Shaabin taistelija olisi saanut surmansa ja kaksi loukkaantunut.⁴⁴⁸ ISIS väitti tehneensä pommi-iskun Hashd al-Shaabiin kuuluvan taistelijan taloa vastaan Tuz Khurmatun Askarin kaupunginosassa 16.9.2018. Talo olisi vaurioitunut iskussa.⁴⁴⁹

Kurdimedia Rudaw uutisoi syyskuun 2018 toisella viikolla että Irakin keskushallinnon erikoisjoukot⁴⁵⁰ aiottiin vetää pois kaupungista että ne korvataan Irakin armeijan joukoilla. Kurdien PUK-puolueen paikallisen toimiston johtaja Karim Shukur kehui erikoisjoukkojen työtä kaupungin

⁴⁴² Niqash/ Ghazwan Hassan al-Jibouri 12.7.2018.

⁴⁴³ Rudaw 10.7.2018.

⁴⁴⁴ The Intercept/ Simona Foltyn 16.9.2018.

⁴⁴⁵ The Intercept/ Simona Foltyn 16.9.2018.

⁴⁴⁶ BasNews 31.7.2018b; McClatchy Newspapers 29.1.2008.

⁴⁴⁷ Rudaw 23.8.2018.

⁴⁴⁸ Daesh Daily/ ICDNAug26, 27.8.2018.

⁴⁴⁹ Daesh Daily/ ICDNSep17, 17.9.2018.

⁴⁵⁰ Emergency Response Division (ERD).

turvallisuuden takaamisessa mutta esitti huolensa niiden tilalle tulevista armeijan joukoista. Erikoisjoukkojen päämaja oli sijoitettu PUK:n rakennukseen. PUK vastusti armeijan joukkojen aikeita sijoittaa tukikohtansa samaan rakennukseen.⁴⁵¹

Kirkuk Now -verkkomedia kertoi syyskuussa 2018, että monet Tuz Khurmatusta lokakuussa 2017 paenneet kurdiopettajat olivat edelleen paossa. Tästä syystä Tuz Khurmatun kurdinkielisissä kouluissa oli pulaa henkilökunnasta ja olosuhteet olivat huonommat kuin arabiankielisissä kouluissa. Näin ollen jotkut kurdit rekisteröivät lapsensa tänä syksynä arabiankielisiin kouluihin. Tuz Khurmatun kurdinkielisestä opetuksesta vastaavan viraston johtaja Faraidoon Qadirin mukaan kurdinkieliset koulut olivat olleet kiinni kolme kuukautta (lokakuun 2017 jälkeen). Tuz Khurmatun opetusviraston mukaan noin 800 opettajaa ja 3 000 oppilasta oli paennut pois paikkakunnalta.⁴⁵²

Tuz Khurmatuun on suunniteltu alueen eri väestöryhmistä koostuvaa turvallisuusjoukkoa Irakin erikoisjoukkojen (ERD) ehdotuksesta. Joukkoihin tulisi 450 henkeä, ja ne olisivat yhteydessä ERD:hen. Turvallisuusjoukon muodostaminen keskeytyi lokakuussa, ja se odottaa Irakin uuden parlamentin hyväksyntää. Tuz Khurmatun maakuntaneuvoston varajohtajan Ali Husseinin mukaan joukkoihin ilmoittautuneiden vapaaehtoisten nimet on lähetetty Bagdadiin tarkistukselle. Hänen mukaansa tarkistusta varten voidaan joutua odottamaan uuden sisäministerin varmistumista.⁴⁵³

Tuz Khurmatun välittömässä läheisyydessä on sekä Irakin keskushallinnon hallitsemia alueita että kurdien kontrolloimia alueita, jotka sijaitsevat kaupungin itäpuolella kohoavalla vuoristoalueella. ISISin väitettiin hyökänneen Hashd al-Shaabin aseisiin Bastamiliin kylässä Tuz Khurmatun lähellä lokakuun lopussa ja siepanneen kolme Hashd al-Shaabiiin kuuluvan Saraya al-Salamin militian taistelijaa.⁴⁵⁴ Kirkuk Now uutisoi, että peshmergojen ja kansainvälisen koalition joukot tekivät lokakuun lopussa sotilasoperaation Tuz Khurmatun alueella sijaitsevan Palkan kylän tienoilla ISISiä vastaan. Peshmergat ja sitä tukeneiden kansainvälisen koalition sotilaiden kerrottiin joutuneen tulitaisteluun ISISin kanssa. Kolme ISISin taistelijaa olisi saanut surmansa ja kolme peshmergaa loukkaantunut. ISISin kerrottiin lymyilevän Palkan alueen tienoilla ja tehneen sieltä käsin iskuja lähialueille.⁴⁵⁵

Kurdien PUK-puolueen Tuz Khurmatun toimiston edustajan mukaan Tuz Khurmatun poliisitalon lähellä räjähti tuntemattomasta syystä Hashd al-Shaabiiin kuuluvan shiiamilitia ”Hezbollahin” asevarasto 3.11. Tiettävästi iskun jälkeen oli viety useita henkilöitä sairaalaan.⁴⁵⁶ Tuz Khurmatun kaupungin Askarin ja Tinin kaupunginosissa oli kolme pommi-iskua 13.11. Pommi-iskut kohdistuivat tiettävästi torialueille. Mahdollisista uhreista ei ollut tietoa.⁴⁵⁷ Toisen uutisen mukaan yksi iskuista kohdistui shiimoskeijaa vastaan Askarin kaupunginosassa.⁴⁵⁸

Kaksi Hashd al-Shaabiiin kuuluvaa militiaa otti yhteen Tuz Khurmatussa marraskuun puolivälissä. Kyseessä olivat Fursan al-Haq -militia, jota johtaa Mohammed Ali Akbar (alias Hama Irani) ja Asaib Ahl al-Haq (AAH), jonka Tuz Khurmatussa toimivia joukkoja johtaa Jafar Hassan. Yhteenotto alkoi siitä, että poliisi ja armeija olivat ottaneet kiinni Hama Iranin ja luovuttaneet tämän AAH:lle. Hama Iranin joukot avasivat tällöin tulen AAH:n joukkoja vastaan ja Jafar Hassan

⁴⁵¹ Rudaw 9.9.2018.

⁴⁵² Kirkuk Now 16.9.2018.

⁴⁵³ Kirkuk Now/ Zhino Khalil 7.10.2018.

⁴⁵⁴ BasNews 13.10.2018.

⁴⁵⁵ Kirkuk Now 31.10.2018.

⁴⁵⁶ Kurdistan 24/ Sangar Ali 3.11.2018.

⁴⁵⁷ BasNews 15.11.2018a.

⁴⁵⁸ BasNews 15.11.2018b.

loukkaantui. Kurdistan 24 -median saamien tietojen mukaan AAH-militian joukkoja on siirretty Tuz Khurmatuun Diyalan läänistä.⁴⁵⁹

IOM:n mukaan paluumuutto Tuz Khurmatun piirikuntaan oli merkittävää vuoden 2018 ensimmäisellä vuosipuoliskolla, jolloin alueelle palasi kesäkuuhun mennessä noin 23 604 ihmistä. ISISin uudet hyökkäykset ovat hidastaneet paluumuuttoa piirikuntaan. Tuz Khurmatuun palasi kesäkuussa 90 ihmistä. Tässä ei ollut lisäystä toukokuun paluumuuttolukuun. IOM:n tilastojen mukaan Tuz Khurmatun piirikunnassa oli 34 848 IDP:tä heinäkuussa 2018.⁴⁶⁰

IOM kertoi syyskuussa, että Tuz Khurmatun ja Suleiman Begin alueilla on merkittävää etnis-uskonnollista jännitettä ja joitakin kostoiskuja ja omaisuusriitoja. Yhteisöjen välistä dialogia tarvitaan, mutta tällä hetkellä sellaista ei ollut. Alueilla oli jonkun verran liikkumisrajoitteita, etenkin Suleiman Begissä, missä ne häiritsivät päivittäistä elämää. Tuz Khurmatun piirikunnan Amerlin kuntaan ei ollut IOM:n mukaan paluumuuttoa eikä lainkaan pääsyä.⁴⁶¹

IOM:n mukaan Tuz Khurmatun piirikuntaan oli palannut lokakuuhun 2018 mennessä kaikkiaan 31 008 ihmistä.⁴⁶² Marraskuussa IOM kertoi että IDP:iden paluun todennäköisyyttä Tuz Khurmatun piirikuntaan vähentää siellä olevien turvallisuusjoukkojen suuri määrä.⁴⁶³

Irakin Kurdistanin alaisen, Garmiyanin alueen humanitaaristen asioiden toimiston johtaja Bestun Zhallayi kertoi marraskuussa BasNews -verkkomedialle että yli 10 000 Tuz Khurmatusta kotoisin olevaa kurdia oli edelleen paossa Tuz Khurmatusta pohjoiseen sijaitsevilla kurdialueilla. He eivät halunneet palata Hashd al-Shaabin shiamilitioiden hallitsemaan Tuz Khurmatuun, koska moni heistä oli peshmergan jäseniä, ja monen koti, kauppa tai muu työpaikka oli tuhottu militioiden toimesta.⁴⁶⁴

- Tikritin piirikunta

Viranomaiset kertoivat heinäkuun puolivälissä, että liikenne oli vähentynyt Salah al-Dinin läänissä Tikritin ja Tuz Khurmatun välisellä tiellä turvallisuusongelmien vuoksi.⁴⁶⁵ Alueella on ollut edelleen ISISin terroristi-iskuja ja turvallisuusoperaatioita. Esimerkiksi elokuun loppupuolella federaatiopoliisi, SWAT-erikoisjoukot ja Hashd al-Shaabin paikalliset heimomilitiat tekivät turvallisuusoperaation Mutaibiyän alueelle ja kertoivat surmanneensa 13 terroristia. Myös useita turvallisuusjoukkojen jäseniä kuoli tai loukkaantui.⁴⁶⁶ Daesh Dailyn lähteen mukaan Hashd al-Shaabin komentaja sai surmansa toverinsa kanssa kun heidän autoonsa asetettu pommi räjähti Tikritin kaupungissa 20.8.⁴⁶⁷

Tikritin läheisellä Hajjajin alueella räjähti pommi bussissa Tikritin ja Baijin välisen tien varrella 12.9. Iskussa sai surmansa kuusi henkilöä ja ainakin 42 loukkaantui. Iskusta syytettiin ISISiä.⁴⁶⁸ Tikritin kaupungin keskustassa oli autopommi-isku 18.11. viisi ihmistä sai surmansa ja 16 loukkaantui.⁴⁶⁹ YK:n Irakin erityisavustaja Ján Kubiš tuomitsi iskun.⁴⁷⁰ IOM ei tilastoinut kesäkuussa paluuta Tikritiin.⁴⁷¹ Syyskuussa Tikritin piirikunnassa oli 56 054 IDP:tä. noin 5 730

⁴⁵⁹ BasNews 17.11.2018.

⁴⁶⁰ IOM, June 2018 ja July 2018, UN Security Council 31.10.2018, s. 9.

⁴⁶¹ IOM, September 2018b.

⁴⁶² IOM, October 2018.

⁴⁶³ IOM, November 2018.

⁴⁶⁴ BasNews 19.11.2018.

⁴⁶⁵ Niqash/ Ghazwan Hassan al-Jibouri 12.7.2018.

⁴⁶⁶ Daesh Daily 20.8.2018.

⁴⁶⁷ Daesh Daily 20.8.2018.

⁴⁶⁸ Rudaw 12.9.2018, Kurdistan 24 12.9.2018b.

⁴⁶⁹ BasNews 18.11.2018b; iMMAP 21.11.2018.

⁴⁷⁰ UNAMI 19.11.2018.

⁴⁷¹ IOM, June 2018 ja September 2018a.

paluumuuttajaa oleskeli huonokuntoisissa asumuksissa.⁴⁷² IOM:n tilastojen mukaan Tikritin piirikuntaan oli palannut lokakuun 2018 loppuun mennessä noin 53 724 ihmistä.⁴⁷³

3.4. Kirkuk

ISISin asymmetriset iskut jatkuvat Kirkukin läänissä⁴⁷⁴ ja aiheuttavat uhkaa siviileille.⁴⁷⁵ Irak-tutkija Joel Wing arvioi heinäkuussa että ISIS käy näännytysotaa turvallisuusjoukkoja vastaan alueella, johon kuuluu muun muassa alueita Kirkukin maaseudulla.⁴⁷⁶ Turvallisuusoperaatiot ISISiä vastaan jatkuvat Kirkukin läänissä. Esimerkiksi Salah al-Dinin turvallisuusjoukot tekivät laajan operaation 24.6. eräisiin Kirkukin läänin kyliin etsiessään Bagdadin ja Kirkukin välillä tiellä taannoin kidnapattuja poliiseja ja Hashd al-Shaabin jäseniä.⁴⁷⁷ Elokuussa Joel Wing raportoi että ISIS oli aktiivinen Kirkukin läänin maaseudulla.⁴⁷⁸

Kurdit ovat vaatineet peshmergojen paluuta Kirkukin lääniin. Monet Kirkukin arabit ja turkmeenit ovat kuitenkin katkeria menneisyyden kokemuksista ja vastustavat peshmergan ja kurdien tiedustelupalvelun Asayishin paluuta Kirkukiin.⁴⁷⁹ Kurdien PUK-puolue kertoi Rudaw-medialle 23.7. ehdottaneensa peshmerga-joukkojen paluuta Kirkukiin turvallisuuspuutteiden ja ISISin paluun pelon vuoksi. PUK:n Kirkukin puolueosaston varajohtajan Ali Qalayin mukaan Irakin turvallisuusjoukkojen ja peshmergan olisi hyvä perustaa yhteinen komentokeskus. Jotkut arabien ja turkmeenien edustajat tukevat ehdotusta, toiset kuten turkmeenien ITF-puolue taas vastustavat kurdijoukkojen paluuta Kirkukin kaupunkiin ja kiistellyille alueille. Heidän mukaansa kurdijoukkojen paluu lisäisi alueellista epävakautta.⁴⁸⁰ Irakilainen uutistoimisto NINA uutisoi elokuussa että Irakin pääministeri Haider al-Abadi oli sallinut KDP-puolueen avata uudelleen yhden toimiston Kirkukin läänissä. Samalla kuitenkin sovittiin että Asayish ei voi palata työhönsä Kirkukiin.⁴⁸¹

Turkmeenikansanedustaja Mehdi Taki sanoi lokakuussa että turkmeenit vastustavat peshmergojen paluuta kiistellyille alueille. Samassa kuussa Irakin Kurdistanin peshmergaministeri Jabbar Yawar totesi että Bagdadin kanssa ei ole sovittu peshmergojen paluusta kiistellyille alueille.⁴⁸² Lokakuun lopulla Irakin uusi presidentti Barham Salih ja turkmeenipuolue ITF:n johtaja Arshad Salih kertoivat sopineensa, että kurdien peshmergajoukot eivät palaa Kirkukin lääniin, vaan että lääniin muodostettaisiin paikallisista elementeistä koostuva, Irakin puolustus- ja sisäministeriöiden alaisuudessa toimiva prikaati.⁴⁸³

Kurdit miehittivät suurinta osaa Kirkukin hallinnosta ennen lokakuuta 2017.⁴⁸⁴ Tämän jälkeen, Kirkukin uuden kuvernöörin Rakan al-Jabourin aikana on erotettu kymmeniä kurdivirkamiehiä virastaan ja heidän tilalleen on nimitetty arabeja ja turkmeeneja. Esimerkiksi 13.9. annettiin potkut kuudelle Kirkukin kunnan kurdityöntekijälle.⁴⁸⁵ Kurdimedia Rudawin arvion mukaan lokakuun 2017 ja elokuun 2018 välillä erotettiin Kirkukin hallinnosta 47 kurdivirkamiestä. Erotettujen joukossa oli Daquqin pormestari Amir Khwakaram joka väitti että hänet oli erotettu koska hän oli heiluttanut kurdilippua.⁴⁸⁶

⁴⁷² IOM, September 2018a.

⁴⁷³ IOM, October 2018.

⁴⁷⁴ Kirkukin läänin asukasluku on noin 1 324 677. (IOM 2016)

⁴⁷⁵ UN Security Council 9.7.2018, s. 5 ja 31.10.2018, s. 5.

⁴⁷⁶ ACLED 5.7.2018.

⁴⁷⁷ Baghdad Today 25.6.2018.

⁴⁷⁸ Wing, Joel 3.9.2018.

⁴⁷⁹ Kirkuk Now 10.11.2017, Asharq al-Awsat/ Ihsan Aziz 27.8.2018.

⁴⁸⁰ Rudaw 23.7.2018; Yeni Safak 28.6.2018.

⁴⁸¹ NINA 5.8.2018.

⁴⁸² The Baghdad Post 28.10.2018a.

⁴⁸³ BasNews 28.10.2018.

⁴⁸⁴ Rudaw/ Nawzad Mahmoud 16.8.2018.

⁴⁸⁵ BasNews 15.9.2018.

⁴⁸⁶ Rudaw/ Nawzad Mahmoud 16.8.2018.

Kirkukin maakuntaneuvoston kurdijäsenen Ahmad Askarin mukaan syksyllä 2017 erotetut ovat muun muassa sellaisia KDP- ja PUK -kurdipuolueiden jäseniä, jotka olivat paenneet Kirkukista mutta eivät aikoneet sinne enää palata. Askarin mukaan myös virassaan edelleen toimivia kurdeja erotetaan. Hänen mukaansa erotettujen tilalle palkataan arabeja ja turkmeeneja. Kirkukin läänin poliisipäällikkö, prikaatinkenraali Khatab Omar ja poliisin tiedottaja Afrasyaw Kamil ovat saaneet jäädä virkoihinsa.⁴⁸⁷

Hashd al-Shaabin läsnäolo Kirkukin läänissä aiheuttaa jännitteitä väestöryhmien välillä. Asemiehet ampuivat Hashd al-Shaabiiin kuuluvan Asaib Ahl al-Haq -militian Kirkukin tiedustelupäällikön Abdulzahra Jalilin Kirkukin kaupungissa 26.7.⁴⁸⁸

Irakin keskushallinnon joukot ottivat Kirkukin läänin pitkälti haltuunsa kurdijoukoilta lokakuussa 2017. Tämän jälkeen on ollut kiistaa arabien muuttamisesta kurdien ja turkmeenien perinteisille alueille. Kurdimedia Rudaw kertoo että esimerkiksi Kirkukin kaupungin kupeessa sijaitsevan K1-sotilaslentokentän ja Kirkukin läänin eteläosassa sijaitsevan Daquqin kaupungin tienoilla sijaitsevan Haftagharin välisen alueen demografiaa muutettiin Saddam Husseinin aikana 1980-luvulla siten että alueelle asutettiin muualta Irakista kotoisin olevaa arabiväestöä.⁴⁸⁹

Vuonna 2003, Saddam Husseinin kaaduttua, Irakin parlamentti kumosi Saddam Husseinin diktatuurin päätöksiä ja samat maat pakkolunastettiin arabeilta ja palautettiin kurdi- ja turkmeeniomistajilleen. Kurdijoukot pakenivat Kirkukin läänistä Bagdadin alaisia joukkoja lokakuussa 2017. Tämän jälkeen Kirkukin uusi kuvernööri Rakan Saeed al-Jabouri määräsi että maiden pakkolunastuksen kohteeksi joutuneet arabit voivat muuttaa takaisin kyseisille maille.⁴⁹⁰ Kuvernöörin väitetään esimerkiksi lähettäneen Choplijan, Hanjiran, Kaywanin ja Shirinan kyliin kirjeen jossa hän ilmoitti että asukkaiden tulee poistua kylistä kuukauden sisällä. Kurdien Rudaw - verkkomedian mukaan tämä ei kuitenkaan koskenut kylien arabiasukkaita.⁴⁹¹

Kirkukin maakuntaneuvoston kurdijäsenten mielestä kuvernööri toimi vailla maakuntaneuvoston lupaa ja määräys on laiton. Kirkukin kaupungin pormestari, turkmeeni Falah Yaychi on varoittanut kirjeitse kuvernööriä olemaan palauttamatta maita arabeille. Kirkukin maakuntaneuvoston kurdijäsenten mukaan kuvernööri on perustanut kolme komiteaa avustamaan maiden antamista arabimuuttajille. Komiteoiden puheenjohtajat ovat sunniarabeja. Kuvernööri julkaisi 29.5. käskykirjeen 578 jonka mukaan tietyt alueet taloineen ovat ei-kenenkään maata. Monet tällaisista alueista sijaitsevat öljykenttien ja sotilastukikohtien tienoilla.⁴⁹² Kuvernöörin toimia vastustavien turkmeenien ja kurdien delegaatio matkusti kesällä Kirkukista Bagdadiin tapaamaan Irakin maatalousministeri Falah Hassan al-Zidania. Irakin maatalousministeriö lupasi keskeyttää muuton kurdien ja turkmeenien alueille ja muodosti komitean tutkimaan asiaa.⁴⁹³

Demografisiin muutoksiin liittyvät jännitteet jatkuivat syksyllä. Kirkukin kuvernööri hyväksyi esimerkiksi 81 arabiperheen muuton Kirkukin läänin kaakkoisosassa sijaitsevaan Shnaghan kurdikylään marraskuussa. Saddam Hussein oli aikanaan pakkosiirtänyt kyseisten arabiperheiden jäseniä Etelä-Irakista Kirkukin läänin, josta he olivat kuitenkin joutuneet pakenemaan Saddam Husseinin kaatumisen jälkeen.⁴⁹⁴

⁴⁸⁷ Rudaw/ Nawzad Mahmoud 16.8.2018.

⁴⁸⁸ BasNews 27.7.2018b, Kurdiu 28.7.2018.

⁴⁸⁹ Rudaw 22.8.2018. Alueeseen kuuluu muun muassa Choplija, Hanjira, Bajwan, Shirina, Taqtaqin kylät, Mama, Kaywan ja Mala Abdullahin lähellä sijaitseva Abu-Sayf sekä shiiaturkmeenien alueet Yaychi, Taza, Bashir ja maat Haftaghariin asti Daquqin lähellä. (Rudaw/ Hiwa Husamaddin 31.7.2018)

⁴⁹⁰ Rudaw 22.8.2018, Rudaw/ Hiwa Husamaddin 31.7.2018.

⁴⁹¹ Rudaw/ Hiwa Husamaddin 31.7.2018.

⁴⁹² Rudaw/ Hiwa Husamaddin 31.7.2018.

⁴⁹³ Rudaw 22.8.2018, Rudaw/ Hiwa Husamaddin 31.7.2018.

⁴⁹⁴ BasNews 1.11.2018a.

ISW-tutkimuslaitoksen mukaan ISISillä on tukialueita Kirkukin läänissä Kirkukin kaupungin eteläpuolella, etenkin Daquqin, Hawijan, Riyadhin ja Rashadin alueilla. Iskujen vuoksi siviilejä on joutunut pakenemaan Kirkukin läänin pienistä kylistä.⁴⁹⁵ Irakin Kurdistanin turvallisuusneuvosto KRSC väitti syyskuuta koskevassa katsauksessaan että Kirkukin alue oli muuttunut epävakaammaksi, ja että ISISin hyökkäykset olivat lisääntyneet.⁴⁹⁶ Irakin hallitus lähetti lokakuun loppupuolella lisää turvallisuusjoukkoja Kirkukin läänin länsiosaan ISISin uhkan vuoksi. Turkmen Democratic Party -puolueen johtaja Nazim Hakia ja Hawijan piirikuntaneuvoston jäsen Ahmed Khurshid kommentoivat BasNews -verkkomedialle että Irakin turvallisuusjoukot eivät kykene estämään ISISin iskuja Länsi-Kirkukissa, etenkin Hawijan piirikunnassa.⁴⁹⁷

Kirkuk Now uutisoi elokuussa, että arabiankielinen opetus lisääntyi Kirkukin läänissä. Kirkukin läänissä on arabian, kurdin, turkmeenin ja arameankielisiä kouluja. Kurdinkielistä koulutusta hallinnoidaan Irakin Kurdistanista käsin. Paikallisten kurdien mielestä kurdinkielisen opetuksen tulevaisuus on hämärän peitossa, ja esimerkiksi kokeet lähetetään Bagdadista. Lisäksi Irakin Kurdistanilla on ollut pitkään vaikeuksia maksaa opettajien palkkoja.⁴⁹⁸

Kirkukin opetusviraston mukaan läänin kurdinkielisiin kouluihin rekisteröitiin noin 12 000 lasta vuonna 2017. Tänä vuonna määrä on laskenut 9 000:een. Tämä johtuu toisaalta siitä, että monet kurdit pakenivat Irakin Kurdistaniin lokakuussa 2017, ja toisaalta siitä, että monet kurdiperheet rekisteröivät lapsiaan nykyään arabiankielisiin kouluihin. Nämä perheet kokevat että arabiankielistä koulutusta resurssoidaan paremmin. Perheet kokevat myös, että arabiankielinen koulutus antaisi lapsille paremmat mahdollisuudet työmarkkinoilla.⁴⁹⁹

YK:n turvallisuusneuvosto kertoi lokakuussa, että ISIS surmaa Kirkukin läänissä mukhtareita, syyttäen heitä siitä, että he raportoivat ISISin liikkeistä turvallisuusjoukoille.⁵⁰⁰ Irak-asiantuntija Joel Wing kertoi marraskuun alussa ISIS että kontrolloi maaseudun alueita Kirkukin läänissä. Wingin tilastojen mukaan väkivaltaisten iskujen määrä laski Kirkukin läänissä kesäkuun 1,8 päivittäisestä iskusta lokakuun 1,5 iskuun.⁵⁰¹ YK:n Irakin avustusoperaatio raportoi YK:n erityisavustajalle marraskuun puolivälissä, että ISIS oli edelleen aktiivinen Kirkukin läänissä.⁵⁰²

IOM:n mukaan noin 82 % Kirkukin läänistä paenneista ihmisistä palasi kotialueelleen vuoden 2017 aikana. Kesäkuussa 2018 kotialueelleen palasi 6 972 ihmistä. Tämä oli 6 % enemmän kuin toukokuussa. Paluumuuton lisäys vuoden ensimmäisellä puoliskolla liittyi muun muassa Hawijan piirikunnan turvallisuustilanteen paranemiseen ja siihen, että IDP:illä ei ollut töitä paon kohdealueella samalla kun vuokrat olivat kalliit. Noin 47 % palasi Kirkukiin Suleimanian läänistä. Kirkukin läänissä oli kesäkuussa noin 130 494 IDP:tä. Kesäkuussa noin 49 % Kirkukin läänistä kotoisin olevista IDP:istä oli paossa läänin sisällä.⁵⁰³ Syyskuussa Kirkukin läänissä oli noin 116 376 IDP:tä. Heistä 91 530 oli Kirkukin piirikunnassa ja 23 262 Daquqin piirikunnassa. Noin 9 966 IDP:tä asui epäasianmukaisessa majoituksessa.⁵⁰⁴ Syyskuussa IOM piti Kirkukin läänin ongelmallisimpina alueina Taza Khurmatun aluetta, Hawijan kaupunkia ja Abbasin aluetta.⁵⁰⁵

⁴⁹⁵ ISW/ Brandon Wallace & Jennifer Cafarella 2.10.2018.

⁴⁹⁶ KRSC 23.10.2018.

⁴⁹⁷ BasNews 22.10.2018.

⁴⁹⁸ Kirkuk Now/ Soran Muhammad 19.8.2018.

⁴⁹⁹ Kirkuk Now/ Soran Muhammad 19.8.2018.

⁵⁰⁰ UN Security Council 31.10.2018.

⁵⁰¹ Wing, Joel 2.11.2018.

⁵⁰² UNAMI 13.11.2018.

⁵⁰³ IOM, June 2018.

⁵⁰⁴ IOM, September 2018a.

⁵⁰⁵ IOM, September 2018b. Erityisen ongelmallisiksi IOM katsoo tässä raportissa sellaiset alueet, joissa tilanne on muita alueita heikompi, kun tarkastellaan toimeentulomahdollisuuksia, peruspalveluiden tasoa, sosiaalista koheesiota ja turvallisuuden tasoa kokonaisuutena.

IOM kertoi marraskuussa, että moni Kirkukin läänistä peräisin olevasta IDP:stä on huolissaan kotialueensa demografisista muutoksista ja pelkäsi väkivaltaisuuksia. Kirkukin läänistä tulevat IDP:t olivat muista lääneistä tuleviin IDP:ihin verrattuna vähemmän huolissaan toimeentulomahdollisuuksista kotialueellaan, mutta pelkäsivät joutuvansa syrjinnän kohteeksi muun väestön taholta. IOM:n mukaan ei ole luotettavia tilastoja sellaisista Kirkukin läänin alueista, joille paluumuuttoa ei käytännössä tapahdu, tai minne se on estetty.⁵⁰⁶

UNAMIn tilastojen mukaan Kirkukin läänissä sai surmansa kesäkuussa 10 siviiliä ja 36 loukkaantui terrorismin, väkivallan ja aseellisen konfliktin uhreina. Heinäkuussa sai surmansa 8 siviiliä ja 36 loukkaantui. Muilta kuukausilta ei löydy tietoa UNAMIn kuukausiraporteista.⁵⁰⁷

- Kirkukin kaupunki

Tässä otteita viime kuukausien väkivaltaisuuksista Kirkukin kaupungissa. Tuntemattomat henkilöt sytyttivät tuleen kurdien tiedustelupalvelu Asayishin päämajana toimineen PUK-puolueen rakennuksen Kirkukin keskustassa kesäkuun alkupuolella.⁵⁰⁸ Kirkukin kaupungissa 8.6. tapahtuneessa pommi-iskussa kuoli tiettävästi kaksi henkilöä ja 14 loukkaantui.⁵⁰⁹ Kirkukin kaupungissa räjähti neljä pommia 18.7. Ainakin 11 ihmistä loukkaantui.⁵¹⁰ Kahden naapurin riitely veden käytöstä johti surmatyöhön Kirkukin Qadissiyän kaupunginosassa 29.7. Irakilainen tiedustelu-upseeri ampui yhden ja haavoitti neljää saman perheen jäsentä.⁵¹¹

Kaksi henkilöä loukkaantui tienvarsipommin iskussa Kirkukin kaupungin Wastin kaupunginosassa 1.8.⁵¹² Lokakuun alussa yksi henkilö kuoli Kirkukin kaupungin Dumizin kaupunginosassa pommiräjähdyksessä ja kolme henkilöä loukkaantui autoon piilotetun pommin räjähdyksessä Kirkukin keskustassa.⁵¹³ Kirkukin kaupungin keskustassa tapahtuneessa autopommin iskussa sai surmansa noin kaksi henkilöä ja neljä loukkaantui 11.10. Iskusta epäiltiin ISISiä.⁵¹⁴ Kirkukin kaupungin teollisuusalueella tehtiin isku federaatiopoliisin partiota vastaan 14.11. Isku johti tulitaisteluun turvallisuusjoukkojen ja terroristien välillä. Iskusta syytettiin ISISiä.⁵¹⁵

Lokakuun puolivälissä tuli kuluneeksi vuosi siitä kun Bagdadin alaiset joukot ottivat Kirkukin kaupungin hallintaansa. Vuospäivänä 16.10. kaupungin kurdiasukkaat liimasivat talojen seiniin julisteita, joissa muisteltiin kurdien kärsimyksiä kuten Saddam Husseinin diktatuurin aikaista Anfal-kampanjaa ja Halabjan kaasuisua ja syytettiin ”pettureita” Kirkukin menetyksestä Irakin keskushallinnon joukoille.⁵¹⁶

Kirkukin ja Erbilin välinen tie avattiin 19.8.⁵¹⁷ Monet Kirkukista lokakuussa 2017 paenneet kurdit kertoivat Rudaw-medialle, etteivät he olleet valmiit palaamaan koteihinsa. Monet eivät halua palata kaupunkiin, jota kurdit eivät enää hallitse. Kirkukin kaupungin turvallisuustilanne askarruttaa IDP:itä myös. Erään IDP:n mukaan autoilijoita olisi joutunut aseellisten ryöstöjen ja surmien kohteeksi.⁵¹⁸

⁵⁰⁶ IOM, November 2018.

⁵⁰⁷ [http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty Figures&lang=en](http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty+Figures&lang=en)

⁵⁰⁸ The Baghdad Post 7.6.2018.

⁵⁰⁹ UN Security Council 9.7.2018, s. 5.

⁵¹⁰ The New Arab 19.7.2018.

⁵¹¹ BasNews 29.7.2018a.

⁵¹² Iraqi News/ Nehal Mostafa 1.8.2018.

⁵¹³ Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 3.10.2018.

⁵¹⁴ BasNews 11.10.2018.

⁵¹⁵ BasNews 14.11.2018.

⁵¹⁶ BasNews 16.10.2018a.

⁵¹⁷ UN Security Council 30.10.2018, s. 4.

⁵¹⁸ Rudaw 20.8.2018b.

Kirkukin lentokenttä avattiin kaupalliselle lentoliikenteelle 30.9. Ensimmäisellä lennolla Bagdadista Kirkukiin olivat muun muassa Irakin kuljetusministeri Kazim al-Hamami ja Kirkukin läänin kuvernööri Rakan Saeed al-Jabouri. Lentokenttää käytetään myös sotilaslentoihin.⁵¹⁹

IOM:n mukaan Kirkukin piirikuntaan ei palannut ihmisiä kesäkuussa, mutta sieltä poistui 90 ihmistä.⁵²⁰ Viranomaisten mukaan kaupungin palvelut ovat puutteelliset.⁵²¹ Erbiliin lokakuussa 2017 paenneen Kirkukin maakuntaneuvoston johtajan Rebwar Talabanin mukaan ihmiset haluaisivat palata kotiinsa arvokkaalla tavalla, mutta turvallisuustilanteen pitäisi ensin vakautua. Talabanin mukaan Kirkukin kaupunki on vahvasti militarisoitu. Hänen mukaansa (kurdien lisäksi) sunnit ovat pyytäneet että Hashd al-Shaabi ja muut ei-paikalliset militiat poistuisivat alueelta. Kirkukista pakeni lokakuun 2017 tapahtumien johdosta noin 12 000 perhettä. Kurdimedia Rudawin mukaan noin 6 000 perhettä on palannut myöhemmin kotiinsa.⁵²²

- Hawijan piirikunta

ISISin vastainen kamppailu jatkuu Hawijan piirikunnassa. Alla on otteita piirikunnan uutisista. Kolme poliisia loukkaantui 30.7. pommi-iskussa poliisipartiota vastaan Kirkukin ja Hawijan piirikunnan Riyadhin välisellä tiellä.⁵²³ ISISin terroristit tekivät iskun Hashd al-Shaabin joukkoja vastaan 8.8. surmaten kolme taistelijaa ja haavoittaen ainakin kahta. Isku tapahtui Hawijan läheisessä Hamzaqan kylässä.⁵²⁴ ISIS räjäytti Hawijan lähialueen kylää varten rakennetun sähköaseman 29.7.⁵²⁵ Elokuussa tuntemattomat tekijät räjäyttivät viisi sähkölinjaa viikon sisällä kiistellyillä alueilla. Kaksi iskuista kohdistui Durin ja Hawijan sekä Mullah Abdullahin ja Hawijan välisille sähkölinjoille.⁵²⁶ Irakin Kurdistanin turvallisuusneuvosto KRSC väitti syyskuuta koskevassa katsauksessaan että Kirkukin alue oli muuttunut epävakammaksi, ja että ISISin hyökkäykset olivat lisääntyneet. Hyökkäyksiä oli muun muassa Hawijan piirikunnassa.⁵²⁷ Federaatiopoliisi kertoi joutuneensa ISISin iskun kohteeksi Hawijan alueella 14.11.⁵²⁸

Syyskuussa uutisoitiin että Hashd al-Shaabiiin kuuluva shiiamilitia Badrin organisaatio ja federaatiopoliisi olivat päävastuussa turvallisuudesta Hawijan alueella. Sunnisiviilien kerrottiin pelkäävän shiialaisia turvallisuusjoukkoja niiden aikaisemmin sunneja vastaan tekemien oikeudenloukkausten vuoksi. Hawijassa oli myös sunneista koostuva, Hashd al-Shaabiiin kuuluva militia, mutta se on huonosti varustettu ja omaa vähän vaikutusvaltaa shiijajoukkoihin nähden. Siviilit kertoivat heinäkuussa Hawijassa käyneelle toimittaja Simona Foltynille että hallituksen joukot jättävät usein vastaamatta kyläläisten avunpyyntöihin. Kyläläisten mukaan federaatiopoliisi on sanonut heille, ettei heillä ole valtuuksia tai riittävästi aseita ISISin lyömiseen. Toisaalta turvallisuusjoukot takavarikoivat siviilien aseita ja vaikeuttavat heidän mahdollisuuksiaan puolustautua ISISiä vastaan. Turvallisuusjoukot perustelevat takavarikoita sillä, ettei aseita ole rekisteröity.⁵²⁹

Paluumuutto Hawijan piirikuntaan oli merkittävää vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla. IOM:n mukaan Hawijan alueelle palasi kesäkuuhun mennessä noin 46 368 ihmistä. Hawijan piirikuntaan palasi kesäkuussa 6 972 ihmistä. Tämä oli 6 % lisäys toukokuun paluumuuttolukuun.⁵³⁰ ISISin

⁵¹⁹ Kurdistan 24/ Sangar Ali 30.9.2018.

⁵²⁰ IOM, June 2018.

⁵²¹ BasNews 29.7.2018a.

⁵²² Rudaw 20.8.2018b.

⁵²³ Iraqi News/ Nehal Mostafa 1.8.2018.

⁵²⁴ BasNews 8.8.2018.

⁵²⁵ BasNews 29.7.2018b.

⁵²⁶ Kurdistan 24/ Baxtiyar Goran, 17.8.2018.

⁵²⁷ KRSC 23.10.2018.

⁵²⁸ BasNews 12.11.2018a.

⁵²⁹ The Intercept/ Simona Foltyn 16.9.2018.

⁵³⁰ IOM, June 2018.

jatkuvan toiminnan vuoksi on ollut myös uutta pakoa pois Hawijan piirikunnasta.⁵³¹ Esimerkiksi lokakuun puolivälissä uutisoitiin, että ainakin 50 perhettä oli paennut Abbasin alueen Gharib Aliawan kylästä muualle Kirkukin läänin koska ISIS oli kidnapannut kyläläisiä ja räjäyttänyt kylän vesijärjestelmän. Saman kylän asukkaat olivat olleet ISISiä paossa myös 2014.⁵³²

Syyskuussa IOM raportoi, että Abbasin alueella infrastruktuurin tuhot olivat merkittävät ja uhka ISISin iskuista oli olemassa. Abbasin alueen syrjäisemmillä seuduilla ei ollut toimeentulomahdollisuuksia ja taajamissakin elinkeinot olivat vähissä. Maanviljelystä oli osittain aloitettu uudelleen. Ala-asteen koulut olivat auki, mutta asukkailla oli rajoitteita terveydenhuollon piiriin pääsystä.⁵³³ IOM mainitsi Kirkukin läänin läntiset alueet sellaisiksi, jonne paluu on hyvin rajoitettua, ja josta on riski joutua pakenemaan uudelleen.⁵³⁴

- Dibisin alue

ISISin toiminta ja turvallisuusoperaatiot jatkuvat Kirkukin läänin Dibisin alueella. Tässä esimerkkejä. ISIS tekee iskuja Dibisin alueen kyliin öisin, jolloin federaatiopoliisin läsnäolo on vähäistä tai olematonta. ISIS on tehnyt eri alueilla yöllisiä iskuja sunnien Hashd al-Ashairi -joukkojen tukikohtia vastaan esimerkiksi Dibisin alueella.⁵³⁵ Irakin sähköministeriö ilmoitti elokuussa, että Dibisin ja Länsi-Kirkukin välistä sähköverkkoa oli tuhottu terroristien toimesta.⁵³⁶ Federaatiopoliisi pidätti kaksi terroristia ja tuhosi kymmenen kranaattia ja kolme ISISin majapaikkaa Altun Kuprin lähellä syyskuun alkupuolella.⁵³⁷ ISIS väitti surmanneensa tai haavoittaneensa Hashd al-Shaabin jäseniä tienvarsiympäristössä Dibisin alueen Qara Daran alueella marraskuun puolivälissä.⁵³⁸ Irakin federaatiopoliisi kertoi eri joukkojen suorittamasta laajasta operaatiosta Hawijan piirikunnan Saadiyan ja Al-Therbanin kyliin, samoin kuin Batman ja Al-Milihin kyliin Dibisissä ja Al-Sousin kylään Daquqin piirikunnassa marraskuun puolivälissä.⁵³⁹

IOM ei tilastoinut kesäkuussa paluunmuuttoa Dibisin alueelle.⁵⁴⁰ Kirkukin tie- ja siltavirasto ilmoitti elokuun puolivälissä väliaikaisen rautasillan valmistumisesta Altun Kupriin. Paikallinen silta, joka on osa Erbilin ja Kirkukin välistä tietä, oli tuhoutunut lokakuussa 2017 keskushallinnon joukkojen ja kurdijoukkojen välisessä yhteenotossa. Tämän johdosta Erbilin ja Kirkukin välinen tie oli ollut suljettuna.⁵⁴¹ Erbilin ja Kirkukin välinen tie avattiin uudelleen 19.8., kaksi päivää ennen Eid-juhlan alkua. Erbilin poliisi ja Irakin keskushallinnon alainen federaatiopoliisi juhlistivat tien avaamista Altun Kuprin uuden sillan kupeessa. Myöhemmin on tarkoitus rakentaa suurempi silta väliaikaisen rautasillan tilalle.⁵⁴²

- Daquqin piirikunta

ISIS-konflikti jatkuu Daquqin piirikunnassa. Vuoden 2018 alkupuolella federaatiopoliisi tarkkaili Kirkukin läänin eteläisen Daquqin kaupungin lounaispuolella useita kyliä, jotka ISIS oli ottanut haltuunsa. Tutkija Derek Henry Floodin mukaan Kirkukin läänin eteläosassa muun muassa vähemmistöt kuten suufit ja kakait samoin kuin sellaiset sunniarabit, joita ISIS epäilee yhteistyöstä turvallisuusjoukkojen kanssa, ovat vaarassa joutua ISISin iskujen kohteeksi. ISIS

⁵³¹ BasNews 22.10.2018.

⁵³² BasNews 14.10.2018a.

⁵³³ IOM, September 2018b.

⁵³⁴ IOM, September 2018b.

⁵³⁵ Flood, Derek Henry, September 2018.

⁵³⁶ Daesh Daily/ Press Iraq 20.8.2018.

⁵³⁷ Daesh Daily/ Ghad 8.9.2018.

⁵³⁸ Daesh Daily/ ICDNNov12, 13.11.2018.

⁵³⁹ Daesh Daily/ Buratha 15.11.2018.

⁵⁴⁰ IOM, June 2018.

⁵⁴¹ Kurdistan 24/ Sangar Ali 17.8.2018.

⁵⁴² Kurdistan 24/ Sangar Ali 19.8.2018.

tekee alueelta käsin iskuja myös Kirkukin eri kaupunkeihin.⁵⁴³ Kesäkuussa ilmestyneen Rudaw -kurdimedian videon mukaan ISIS johtaa Daquqin piirikunnan toimintaansa Hawijan piirikunnan Rashadin alueelta käsin.⁵⁴⁴ Viisi ISISin terroristia sai surmansa kansainvälisen koalition ilmaiskussa elokuun alussa Daquqin piirikunnan al-Shain alueella.⁵⁴⁵

Daquqin piirikunnan maakuntaneuvoston johtaja, kurdi Amir Khudakaram erotettiin virastaan lokakuussa 2017 kaupungin vallanneiden Irakin keskushallinnon joukkojen toimesta. Kirkukin läänin kuvernööri Rakan Saeed al-Jabouri hyväksyi erottamisen tosin vasta heinäkuussa 2018. Khudakaram pitää erottamistaan laittomana ja on valittanut siitä. Elokuun puolivälissä liittovaltion oikeus kutsui kuvernöörin ja Daquqin maakuntaneuvoston uuden johtajan Jalil Ibrahimin todistamaan Khudakaramin erottamisesta.⁵⁴⁶

Daquqin piirikunta on Irakin kakai-vähemmistön⁵⁴⁷ pääasiallista asuinalueita. Monet kakait ovat paenneet kotialueeltaan, kertoen että ISIS palasi alueelle sen jälkeen kun keskushallinnon valtasivat Daquqin alueen lokakuussa 2017 kurdeilta. ISIS on tehnyt iskuja kakai-kyliin, surmaten ja kidnapaten ihmisiä. Ainakin 32 kakai-perhettä on paennut Daquqin kaupungista Qarahanjiriin Kirkukin läänin pohjoisosissa. Kakaiden mukaan he eivät voi palata kotikyliinsä senkään vuoksi, että federaatiopoliisin joukot tekevät alueella puhdistuksia.⁵⁴⁸ Irakin vähemmistöistä kirjoja kirjoittanut journalisti Mustafa Saadoonin mukaan ekstremistit ovat surmanneet noin 250 kakaita Kirkukin läänissä ja muilla alueilla Saddam Husseinin kaatumisen jälkeen. Kakaita vastaan diskriminoidaan ja heitä syytetään uskontonsa vuoksi vääräoppisuudesta.⁵⁴⁹

Daquqin piirikunnan Zanqarin kylään tulleet noin 40–50 ISISin taistelija kidnappasivat merkittävän kakai-vähemmistön johtajan, Farhad Aghan, kesäkuussa. Paikallisia ihmisiä haastatellut kurdimedia Rudawin toimittaja kuuli, että Hashd al-Shaabin paikalliset joukot ovat poistuneet alueelta, ja että alueella ei ole pysyviä turvallisuusjoukkoja jotka puolustaisivat kakai-kyliä ISISiltä. Kyläläiset asettuvat öisin aseisiin ISISin iskujen varalta. Päivisin he piilottavat aseet etteivät partioivat turvallisuusjoukot takavarikoi niitä heiltä.⁵⁵⁰

Kirkukin maakuntaneuvoston kurdiblokin johtaja Mohammed Kamal kertoi syyskuussa että Hashd al-Shaabin ja federaatiopoliisin edustajat olivat ottaneet kiinni ja kiduttaneet kymmentä peshmergaa ja neljää arabisiviliä Daquqin piirikunnassa. Kidutettuja olisi pakotettu tunnustamaan rikoksia joita he eivät olleet tehneet. Pidätetyt näyttivät myöhemmin kidutusvammojaan Kirkukin rikosoikeudessa. Pidätetyistä viisi oli KDP-puolueen ja viisi PUK-puolueen jäseniä. Kamal Mohammed väitti että he olivat edelleen kiinniotettuina ja kärsivät kidutuksesta.⁵⁵¹

ISISin taistelijat kidnappasivat syyskuun puolivälissä kaksi kurd miestä eräässä Daquqin piirikunnan kylässä ja varastivat lääkkeitä ja välineitä paikallisesta terveyskeskuksesta. Toinen kidnapatuista oli ambulanssikuski ja toinen siviili. Poliisi tutki asiaa. Daquqin piirikunnan asukkaiden kerrottiin pyytäneen toistuvasti Bagdadia suojaamaan piirikuntaa siellä toimivilta ISISin taistelijoilta. Daquqin piirikunnassa asuvat kurdit jättivät kotejaan ISISin uuden vahvistumisen pelossa. Turvallisuusjoukkojen kerrottiin olevan läsnä lähinnä kaupungeissa. Eräs

⁵⁴³ Flood, Derek Henry, September 2018.

⁵⁴⁴ Rudaw/ Bahroz Faraidun 25.6.2018.

⁵⁴⁵ Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 1.8.2018.

⁵⁴⁶ Kirkuk Now 19.8.2018.

⁵⁴⁷ Vähemmistö tunnustaa Ahl-e Haq -uskontoa.

⁵⁴⁸ Kirkuk Now 13.8.2018.

⁵⁴⁹ CFI/ Mostafa Saadoon 12.3.2018.

⁵⁵⁰ Rudaw/ Bahroz Faraidun 25.6.2018.

⁵⁵¹ Kurdistan 24 12.9.2018b.

Haftagharin kylän asukas kertoi että ISISin taistelijat tulevat kylään öisin ja ostavat haluamiaan tarvikkeita kaupoista ja basaareista. Hänen mukaansa ISIS asetti myös väijytyksiä pääteille.⁵⁵²

Saddam Husseinin diktatuurin aikana Daquqin piirikuntaan asutettiin pakolla arabeja kurdien tilalle. Vuoden 2003 jälkeen kurdit palasivat alueelle ja arabeille maksettiin korvauksia siitä, että he muuttaisivat pois alueelta, kuten tapahtuikin. Tämän jälkeen kurdeja asettui heidän mailleen. Lokakuussa 2017 keskushallinnon joukot ottivat kiistellyjä alueita haltuunsa. Vallanvaihdoksen jälkeen arabeja on palannut Daquqin piirikuntaan, ja he vaativat vuorostaan kurdien hallussa olleita maita takaisin itselleen.⁵⁵³

Lokakuun loppupuolella Angeejan kylän kurdimaanviljelijät kertoivat kurdimedia Basnewsille että arabit olivat antaneet heille viikon aikaa poistua alueelta ja uhanneet että muuten heidät surmattaisiin. Kurdit väittivät että uhkaajat olivat Saddam Husseinin diktatuurin aikana alueelle asutettuja arabeja jotka saivat tällä kertaa tukea iranilaismyönteisiltä Hashd al-Shaabin joukoilta ja Kirkukin kuvernööri Rakan Saeed al-Jabourilta.⁵⁵⁴

Lokakuussa uutisoitiin että ISISin johtajia on liittynyt Hashd al-Shaabiin. Kurdien tiedustelupalvelu Asayish mainitsi yhdeksi esimerkiksi ISISin taistelua peshmergaa vastaan Jalawlan eteläpuolella kesällä 2014 johtaneen Mutashar al-Turkin. Eräs paikallinen virkamies piti Mutashar al-Turkia hyvänä miehenä, ja hän väitti että Mutashar al-Turki vastasi tätä nykyä Daquqin kaupungin turvallisuustoimista ISISiä vastaan.⁵⁵⁵

Lokakuun lopulla uutisoitiin että ainakin kuusi kurdinkielistä koulua oli suljettu Daquqin piirikunnan Haftagharin alueella epävakaan turvallisuustilanteen vuoksi. Haftagharin alueella asuu pääasiassa kakai-vähemmistöä. Alueella on ollut edeltävinä kuukausina terroristi-iskuja, surmia ja kidnappauksia, ja suurin osa alueen väestöstä on paennut alueelta. Suljettujen koulujen opettajat on siirretty Daquqin piirikunnan muihin kouluihin ja oppilaat heidän toiveidensa mukaisesti kouluihin. Haftagharin alueella kerrotaan olevan kolme kylää jossa on asunut noin 15 000 kurdia.⁵⁵⁶

Väkivaltaisuudet jatkuivat marraskuussa Daquqin piirikunnassa. Esimerkiksi 9.11. uutisoitiin että peshmergan jäsen oli surmattu tuntemattomien asemiesten toimesta Haftagharin kylässä. Surmaa tutkittiin.⁵⁵⁷ Daesh Dailyn lähde kertoi 21.11. että kaksi federaatiopoliisia oli saanut surmansa tienvarsipommin iskussa Riyadhin ja Rashadin välillä. Rashadin läheisessä erämaassa suoritettussa sotilasoperaatiossa federaatiopoliisin ja Hashd al-Shaabin joukkojen kerrottiin surmanneen kaksi ISISin terroristia ja purkaneen useita pommeja.⁵⁵⁸

IOM ei tilastoinut kesäkuussa 2018 paluuta Daquqin piirikuntaan.⁵⁵⁹ Daquqissa oli syyskuussa 23 262 IDP:tä.⁵⁶⁰

⁵⁵² Rudaw 13.9.2018b.

⁵⁵³ BasNews 23.10.2018.

⁵⁵⁴ BasNews 23.10.2018.

⁵⁵⁵ Mironova, Vera & Mohammed Hussein 15.10.2018.

⁵⁵⁶ Kirkuk Now 22.10.2018.

⁵⁵⁷ BasNews 9.11.2018.

⁵⁵⁸ Daesh Daily 21.11.2018.

⁵⁵⁹ IOM, June 2018.

⁵⁶⁰ IOM, September 2018a.

3.5. Diyala

ISISin asymmetriset iskut jatkuvat Diyalan läänissä⁵⁶¹.⁵⁶² Diyalan läänin operaatiokomentaja pyysi kesäkuussa lisää turvallisuusjoukkoja Bagdadilta. Syynä oli se että ISISin iskut Kirkukin ja Bagdadin välisellä maantiellä olivat lisääntyneet. ISISin taistelijat pukeutuivat turvallisuusjoukkojen univormuihin ja pystyttivät valetarkastuspisteitä.⁵⁶³ Irak-asiantuntija, turvallisuusanalyttikko Alex Mello huomautti twiitissään 28.6. että Bagdadin ja Kirkukin välisellä tiellä oli noin 50 kilometrin turvaton tieosuus jolla tapahtui kidnappauksia Salah al-Dinin läänin Suleiman Begin ja Diyalan läänin Udhamin välillä.⁵⁶⁴

ACLED⁵⁶⁵ raportoi 5.7.2018 että ISISin toiminta oli keskittynyt alueelle jota terroristijärjestö kutsui kolonisaatiovyöhykkeeksi⁵⁶⁶ ja johon kuului sunnienemmistöisiä maaseutualueita muun muassa Diyalan läänissä.⁵⁶⁷

Diyalan läänin operaatioista vastaava komentaja, Irakin armeijan kenraaliluutnantti Mizher al-Azzawi ilmoitti heinäkuun puolivälissä laajasta sotilasoperaatiosta (Revenge of the Martyrs II) ISISiä vastaan Diyalan läänin pohjoisosassa. Irakin ilmavoimien tukemat joukot olivat aloittaneet operaation Baquban alueen pohjoisosassa. Kenraalin mukaan operaatio oli osa laajempaa operaatiota, joka tähtäsi ISISin terroristien puhdistamiseksi Kirkukin, Salah al-Dinin ja Diyalan lääneissä, muun muassa Hamrinin vuorilla.⁵⁶⁸

Irakin puolustusministeriö kertoi 10.7. että kansainvälisen koalition joukot olivat surmanneet ilmaiskulla 8 ISISin taistelijaa Diyalan läänissä Hamrinin alueella. Terroristit olivat pystyttämässä valetarkastuspistettä. Isku tapahtui Irakin terrorisminvastaisten joukkojen (CTS) kansainväliselle koalitiolle antaman tiedustelutiedon perusteella.⁵⁶⁹

Diyalan läänin operaatiokomentaja, Irakin armeijan edustaja Mazhar al-Azzawi kertoi heinäkuun lopussa että ainakin 17 ISISin taistelijaa oli surmattu 29.7. alkaneessa Irakin joukkojen operaatiossa Diyalan läänin pohjois- ja luoteisosissa. Kymmenen ISISin piilopaikkaa tuhottiin. Irakin ilmavoimat tukivat operaatiota. Komentajan mukaan armeija aikoi päättäväisesti jatkaa tällaisia operaatioita kunnes ISISin solut olisi puhdistettu Diyalan läänistä.⁵⁷⁰ Irak-asiantuntija Joel Wingin mukaan Diyalan lääni oli Salah al-Dinin ohella keskeinen ISISin toiminta-alue elokuussa.⁵⁷¹

Tutkimuslaitos ISW kertoi lokakuussa että ISISillä on tukialue Diyalan läänissä Hamrinin järven ympäristössä. ISISin iskujen vuoksi siviilejä on joutunut pakenemaan Diyalan läänin pienistä kylistä.⁵⁷² Irakin turvallisuusjoukot tekivät sotilasoperaation Diyalan läänin koillisosassa lokakuun lopulla ISISiä vastaan. Vaikeakulkuisen alueen kerrottiin olevan otollinen terroristien piileskelylle.⁵⁷³

⁵⁶¹ Diyalan läänin asukasluku on noin 1 133 627. (IOM 2016)

⁵⁶² UN Security Council 9.7.2018, s. 5 ja 31.10.2018, s. 5.

⁵⁶³ Rudaw 21.6.2018.

⁵⁶⁴ Mello, Alex 28.6.2018.

⁵⁶⁵ Yhdysvaltain ulkoministeriöltä tukea saavan tutkijatiimin ACLED -projekti (Armed Conflict Location & Event Data Project, <https://www.acleddata.com/>) kerää aineistoa turvallisuusvälikohtauksista ja kuolonuhreista eri maissa.

⁵⁶⁶ Tarkoittaen sunnialueita, joissa on hallituksen shiipainotteisia turvallisuusjoukkoja, ml. Hashd al-Shaabi.

⁵⁶⁷ ACLED 5.7.2018.

⁵⁶⁸ The Baghdad Post 12.7.2018.

⁵⁶⁹ Rudaw 10.7.2018b.

⁵⁷⁰ BasNews 30.7.2018.

⁵⁷¹ Wing, Joel 3.9.2018.

⁵⁷² ISW/ Brandon Wallace & Jennifer Cafarella 2.10.2018.

⁵⁷³ The Baghdad Post 28.10.2018b.

Irak-asiantuntija Joel Wing kertoi marraskuun alussa että ISIS kontrolloi maaseudulla alueita Diyalan läänissä. Toisaalta Wingin tilastojen mukaan väkivaltaisten iskujen määrä laski kesäkuun 1,7 päivittäisestä iskusta 1,1 iskuun lokakuussa.⁵⁷⁴ Marraskuun puolivälissä uutisoitiin että ISIS oli palannut Sibeatin, Simedan, Maitan, and Albujuan kylien alueelle Diyalan ja Salah al-Dinin läänien rajamaastossa.⁵⁷⁵

IOM:n mukaan paluumuutto Diyalan läänissä oli kesäkuussa lähes olematonta. Vähäistä paluumuuttoa oli Baqubasta Muqdadiyaan perheiden saatua paluumuuttoluvan viranomaisilta. Noin 80 % kotiin palanneista on viime vuosina palannut Diyalan läänin muista osista. Läänissä oli kesäkuussa noin 63 390 IDP:tä. He olivat tyypillisesti olleet pitkään paossa kotialueeltaan. Diyalan läänistä kotoisin olevista IDP:istä noin 59 % oleskeli läänin muissa osissa.⁵⁷⁶

Elokuussa IOM raportoi, ettei Baqubaan ollut paluumuuttoa. Syy siihen oli ilmeisesti toimeentulomahdollisuuksien ja palveluiden puute.⁵⁷⁷ Diyalan läänissä oli syyskuussa noin 61 626 IDP:tä. Heistä noin 52 386 oli kotoisin läänin sisästä.⁵⁷⁸ IOM piti syyskuussa Diyalan läänin ongelmallisimpina alueina syyskuussa Khalisin piirikunnan Udhaimin aluetta ja Diyalan läänin koillisosassa sijaitsevaa Saadiyan-Jalawlan aluetta.⁵⁷⁹

Marraskuussa noin 53 % Diyalan läänistä kotoisin olevista IDP:istä kertoi, etteivät viranomaiset päästä heitä palaamaan kotialueelleen. Viranomaiset kertoivat syyksi turvallisuusongelmat. Noin 36 % Muqdadiyasta kotoisin olevista IDP:istä pelkää joutuvansa syrjinnän kohteeksi kotialueellaan. Toisaalta vain noin 7 % Diyalasta kotoisin olevista IDP:istä oli huolissaan kotialueensa turvallisuustilanteesta. Yli 20 % Diyalan läänistä kotoisin olevista IDP:istä oli huolissaan toimeentulomahdollisuuksista kotialueellaan.⁵⁸⁰ IOM totesi marraskuussa että IDP:iden paluun todennäköisyyttä Muqdadiyan alueelle vähentää siellä olevien turvallisuusjoukkojen suuri määrä.⁵⁸¹

UNAMIn tilastojen mukaan Diyalan läänissä sai surmansa kesäkuussa 16 siviiliä ja 36 loukkaantui terrorismin, väkivallan ja aseellisen konfliktin uhreina. Muilta kuukausilta ei löydy tietoa UNAMIN kuukausiraporteista.⁵⁸²

- Khanaqinin piirikunta

ISISin iskut ja sotilasoperaatiot jatkuvat Khanaqinin piirikunnassa. Esimerkiksi ISIS kidnappasi valetarkastuspisteellä seitsemän siviiliä ja surmasi heidät 6.7. Baquban ja sen lähellä sijaitsevan Buhrizin välisellä tiellä.⁵⁸³ Heinäkuun puolivälissä Irakin ilmavoimien tukemat joukot aloittivat operaation Baquban alueen pohjoisosassa ISISiä vastaan. Diyalan operaatiokeskuksen komentajan, kenraali Mizher al-Azzawin mukaan operaatio oli osa laajempaa operaatiota, joka tähtäsi ISISin terroristien puhdistamiseksi Kirkukin, Salah al-Dinin ja Diyalan lääneissä, muun muassa Hamrinin vuorilla.⁵⁸⁴

⁵⁷⁴ Wing, Joel 2.11.2018.

⁵⁷⁵ BasNews 12.11.2018c.

⁵⁷⁶ IOM, June 2018.

⁵⁷⁷ IOM, August 2018.

⁵⁷⁸ IOM, September 2018a.

⁵⁷⁹ IOM, September 2018b. Erityisen ongelmallisiksi IOM katsoo tässä raportissa sellaiset alueet, joissa tilanne on muita alueita heikompi, kun tarkastellaan toimeentulomahdollisuuksia, peruspalveluiden tasoa, sosiaalista koheesiota ja turvallisuuden tasoa kokonaisuutena.

⁵⁸⁰ IOM, November 2018.

⁵⁸¹ IOM, November 2018.

⁵⁸² [http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty Figures&lang=en](http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty+Figures&lang=en)

⁵⁸³ ACLED-tietokanta/ Anadolu Agency 6.7.2018.

⁵⁸⁴ The Baghdad Post 12.7.2018.

Elokuun lopulla kurdien KDP-puolueen Khanaqinin osaston johtaja Jaafar Mustafa väitti että Hashd al-Shaabin shiiamilitiat sieppasivat summittaisesti siviilejä Khanaqinin ja Mandalin tarkastuspisteillä ja vaativat heidän perheiltään lunnaita. Hänen mukaansa shiiamilitiat eivät pystyneet rauhoittamaan aluetta ISISin iskuilta.⁵⁸⁵ Marraskuussa kenraali Mizher al-Azzawi kertoi turvallisuusjoukkojen aloittaneen operaation armeijan helikopterien tuella ISISin eliminoimiseksi Khanaqinin pohjoispuolella ja Jalawlassa.⁵⁸⁶

Jalawlan alueella toimivat pahamaineiset Hashd al-Shaabin shiiamilitiat ovat rekrytoineet riveihinsä entisiä ISISin taistelijoita. Virkamiesten ja aktivistien mukaan Badrin organisaatio on rekrytoinut riveihinsä noin 30 entistä ISIS-taistelijaa Jalawlan alueella ja Asaib Ahl al-Haq yli 40 entistä ISISin taistelijaa. Jalawlassa toimiva kurdivirkamies kertoi, että ISISin terroristit ovat palanneet alueelle uusissa univormuissa.⁵⁸⁷

IOM:n mukaan Khanaqinin piirikuntaan palasi kesäkuussa 12 ihmistä. Tässä ei ollut muutosta toukokuun paluumuuttoon. Khanaqinissa IDP:t oleskelivat tyypillisesti vuokra-asunnoissa.⁵⁸⁸ Marraskuussa IOM raportoi että noin 37 % Baqubasta kotoisin olevista IDP:istä pelkää joutuvansa syrjinnän kohteeksi kotialueellaan. IOM:n mukaan IDP:iden paluun todennäköisyyttä Khanaqinin piirikuntaan vähentää siellä olevien turvallisuusjoukkojen suuri määrä.⁵⁸⁹

- Khalisin piirikunta

ISIS-konflikti jatkuu Khalisin piirikunnassa. Turvallisuusanalyttikko Alex Mello kertoi kesäkuun lopussa, että Bagdadin ja Kirkukin välisellä tiellä oli noin 50 kilometrin turvaton tieosuus jolla tapahtui kidnappauksia Salah al-Dinin läänin Suleiman Begin ja Diyalan läänin Udhaimin välillä.⁵⁹⁰

Khalisin kaupungin pormestari Uday al-Khdranin mukaan Khalisin kaupungissa sijaitsevalle vihannestorille 9.6. tehdyssä pommi-iskussa kuoli ainakin yksi henkilö ja 23 loukkaantui. Iskun tekijästä ei ollut tietoa.⁵⁹¹

Freelance-toimittaja Simona Foltyn oli mukana turvallisuusjoukkojen operaatiossa Udhaim-joen maisemaa hallitseville kukkuloille ISISin vastaisessa puhdistusoperaatiossa heinäkuussa. Foltynin mukaan ISISin taistelijoita ei löytynyt kaksi päivää kuluneiden tehottomien etsintöjen aikana.⁵⁹² IOM piti syyskuussa Khalisin piirikunnan Udhaimin aluetta erityisen ongelmallisena alueena.⁵⁹³

ISIS on aktiivinen myös Udhaimin padon alueella. Daesh Dailyn lähde kertoi 8.11. että Hashd al-Shaabin joukot olivat surmanneet väijytyksessä neljä ISISin terroristia Udhaimin padolla.⁵⁹⁴ ISIS väitti surmanneensa itsemurhaiskussa neljä Hashd al-Shaabin jäsentä ja haavoittaneensa kuutta hyökkäyksessä Hashd al-Shaabin tukikohtaa vastaan Udhaimin padon tienoilla 19.11.⁵⁹⁵

⁵⁸⁵ BasNews 27.8.2018.

⁵⁸⁶ Daesh Daily/ Bahdadiya 20.11.2018.

⁵⁸⁷ Mironova, Vera & Mohammed Hussein 15.10.2018.

⁵⁸⁸ IOM, June 2018.

⁵⁸⁹ IOM, November 2018.

⁵⁹⁰ Mello, Alex 28.6.2018.

⁵⁹¹ Kurdistan 24/ Baxtiyar Goran 9.6.2018.

⁵⁹² The Intercept/ Simona Foltyn 16.9.2018.

⁵⁹³ IOM, September 2018b. Erityisen ongelmalliseksi IOM katsoo tässä raportissa sellaiset alueet, joissa tilanne on muita alueita heikompi, kun tarkastellaan toimeentulomahdollisuuksia, peruspalveluiden tasoa, sosiaalista koheesiota ja turvallisuuden tasoa kokonaisuutena.

⁵⁹⁴ Daesh Daily 8.11.2018.

⁵⁹⁵ Daesh Daily/ A3maq 20.11.2018.

IOM:n mukaan Khalisin piirikuntaan palasi kesäkuussa 150 ihmistä. Khalisin alueella IDP:t oleskelivat tyypillisesti vuokra-asunnoissa.⁵⁹⁶ Diyalan läänin viranomaiset kertoivat 23.7. että noin 20 000 läänin asukasta sai suolaista juomavettä. Viranomaiset olivat ryhtyneet toimiin Khalis-josta tulevan juomaveden puhdistamiseksi.⁵⁹⁷

IOM kertoi syyskuussa, että Khalisin piirikunnan syrjäiselle Udhaimin alueelle oli ollut melko tasaista paluumuuttoa. Alueella oli kuitenkin turvallisuusongelmia ja laajaa pelkoa yhteisöjen välisistä kostoiskuista, kidnappauksista, turvallisuusjoukkojen välisistä iskuista ja etenkin ISISin iskuista. Noin puolet Udhaimin alueista oli harvaan asuttuja tai katukuva oli jännittynyt. Noin neljänneksessä asuinalueista oli useampia, jopa viisi eri turvallisuusjoukkoa. Yhteisöllistä keskustelua ongelmien ratkaisemiseksi ei käyty kuin yhdellä alueella. IOM mainitsi Diyalan läänin keskiosan sellaiseksi alueeksi, jonne on hyvin vähäistä paluumuuttoa tai riski toissijaiselle paluumuutolle.⁵⁹⁸ Marraskuussa IOM kertoi että IDP:iden paluun todennäköisyyttä Khalisin piirikuntaan vähentää siellä olevien turvallisuusjoukkojen suuri määrä.⁵⁹⁹

- Kifrin piirikunta

Kifrin piirikunnassa ISIS-konfliktiin liittyvät väkivaltaisuuudet jatkuvat. Esimerkiksi marraskuun alussa Diyalan läänin poliisin tiedottaja Ghalib al-Attiya kertoi että Qara Tappan alueella oli meneillään turvallisuusoperaatio ISISin soluja vastaan. Tiedottajan mukaan ainakin kolme ISISin terroristia oli surmattu. Samaan aikaan oli meneillään kansainvälisen koalition joukkojen tukemien kurdijoukkojen operaatio Kifrin alueella ISISiä vastaan. Ainakin kolme terroristia olisi surmattu operaation aikana.⁶⁰⁰

ISISin tarkka-ampujat väittivät haavoittaneensa Irakin armeijan sotilasta Qara Tappan alueella 5.11.⁶⁰¹ Yksi siviilihenkilö loukkaantui tienvarsipommin iskussa Qallan kylän lähellä 10.11.⁶⁰² IOM ei tilastoinut kesäkuussa paluuta Kifrin piirikuntaan.⁶⁰³

- Baladruzin piirikunta

ISISin toiminta Baladruzin piirikunnassa jatkuu, samoin kuin jännitteet turvallisuusjoukkojen ja paikallisväestön välillä. Tässä esimerkkejä. Turvallisuusjoukot löysivät ISISin tukikohdan ja purkivat tienvarsipommeja 19.7. muun muassa Wassetin läänin rajan lähellä sijaitsevalla Shah Alin alueella.⁶⁰⁴ Elokuun lopulla kurdien KDP-puolueen edustaja väitti että Hashd al-Shaabin Iranille myönteiset shiiamilitiat sieppasivat summittaisesti siviilejä Mandalin alueen tarkastuspisteillä ja vaativat heidän perheiltään lunnaita. Hänen mukaansa shiiamilitiat eivät pystyneet rauhoittamaan aluetta ISISin iskuilta.⁶⁰⁵ Syyskuun lopulla nimeämätön turvallisuuslähde kertoi Baghdad Today -verkkomedialle että ISIS oli palannut Mandalin alueen erämaahan ja karkotti siviilejä alueen kylistä. Turvallisuuslähteen mukaan ISISin pyrkimyksenä oli ottaa Irakin ja Iranin välistä rajaa haltuunsa.⁶⁰⁶

Daesh Dailyn lähteen mukaan yksi Hashd al-Shaabin jäsen sai surmansa ja toinen loukkaantui tienvarsipommin iskussa Al-Nidan alueella Mandalissa 7.10.⁶⁰⁷ ISIS väitti surmanneensa Hashd

⁵⁹⁶ IOM, June 2018.

⁵⁹⁷ Education for Peace in Iraq Center 26.7.2018.

⁵⁹⁸ IOM, September 2018b.

⁵⁹⁹ IOM, November 2018.

⁶⁰⁰ BasNews 1.11.2018b.

⁶⁰¹ Daesh Daily/ A3maq 5.11.2018.

⁶⁰² BasNews 10.11.2018.

⁶⁰³ IOM, June 2018.

⁶⁰⁴ iMMAP 26.7.2018.

⁶⁰⁵ BasNews 27.8.2018.

⁶⁰⁶ Daesh Daily/ BaghdadToday 27.9.2018.

⁶⁰⁷ Daesh Daily/ ICDNOct17, 19.10.2018.

al-Shaabin jäsenen ja haavoittaneensa toista Mandalin alueen Imam Askarin kylässä 10.10.⁶⁰⁸ ISIS väitti haavoittaneensa shiitaustaista henkilöä tienvarsipommilla Zainaddin kylän lähellä lokakuun lopussa.⁶⁰⁹

IOM ei tilastoinut kesäkuussa paluuta Baladruzin piirikuntaan.⁶¹⁰ Elokuussa IOM raportoi, ettei Baladruziin ollut paluumuuttoa. Syysi IOM arveli toimeentulomahdollisuuksien ja palveluiden puutetta.⁶¹¹

3.6. Anbar

ISISin asymmetriset iskut jatkuvat Anbarin läänissä⁶¹², ja Irakin turvallisuusjoukot ovat jatkaneet operaatioitaan ISISin jäännösten kittkemiseksi.⁶¹³ Irakin ja Syyrian väliselle rajalle rakennettiin kesällä noin 600 kilometrin pituudelta raja-aitaa Syyrian puolelta tulevien ISISin solujen hyökkäysten vähentämiseksi. Aidan rakentaminen alkoi kesäkuussa. Heinäkuun loppuun mennessä aitaa oli rakennettu noin 20 km Qaimin piirikunnassa.⁶¹⁴ Watan News -verkkomedian mukaan Hashd al-Shaabi rakensi rajalle erilaisia varustuksia ISISin terroristien rajanylitysten vaikeuttamiseksi.⁶¹⁵

Lähi-itä -asiantuntija Michael Knights arvioi heinäkuussa että Anbarin läänissä oli ISISin toimintaa, vaikkakin poliittinen väkivalta oli siellä hajanaista.⁶¹⁶ YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMI raportoi marraskuun puolivälissä että ISISin viimeaikainen liikehdintä oli keskittynyt Anbarin ja Nineven läänien Syyrian rajalle asti levittäytyvälle aavikolle. ISIS oli edelleen läsnä Syyrian puolella Deir ez-Zorin läänin eri alueilla. Siksi Irak oli lähettänyt tuhansia miehiä käsittäviä turvallisuusjoukkoja Syyrian vastaiselle rajalle.⁶¹⁷

IOM:n mukaan paluumuutto Anbarin läänin länsiosiin, etenkin Qaimin, Anahin ja Rawan alueille lisääntyi kesällä parantuneen turvallisuustilanteen takia. Anbarin läänin palasi kesäkuussa noin 10 236 ihmistä. Tässä oli noin prosentin lisäys toukokuun paluumuuttolukuun.⁶¹⁸ Toisaalta heimojen väitettiin estäneen tuhansien ISIS-kytköksistä epäiltyjen IDP:iden paluun kotialueilleen.⁶¹⁹

Anbarin läänissä palveluiden saanti on epätasaista ja jotkut paluumuuttajat ovat lähteneet uudelleen pakoon, yleensä Bagdadiin tai Erbiliin. Anbarin läänissä oli kesäkuussa noin 77 196 IDP:tä. Heistä lähes puolet oli paennut viimeisiä ISISiä vastaan käytyjä rintamataisteluita Länsi-Anbarissa. Irakissa oli kesäkuussa 251 556 Anbarin läänistä kotoisin olevaa IDP:tä. Heistä noin 41 % oli Irakin Kurdistanissa, 29 % Anbarin läänin sisällä ja 29 % Keski-Irakin muissa lääneissä.⁶²⁰

IOM raportoi että syyskuun puoleenväliin mennessä suurin osa Anbarin läänistä kotoisin olevista IDP:istä oli palannut kotialueelleen.⁶²¹ Fallujaan oli palannut syyskuuhun mennessä noin 527 496

⁶⁰⁸ Daesh Daily/ ICDNOct12, 12.10.2018.

⁶⁰⁹ Daesh Daily/ ICDNOct29, 30.10.2018.

⁶¹⁰ IOM, June 2018.

⁶¹¹ IOM, August 2018.

⁶¹² Anbarin läänin asukasluku on noin 1 485 985 asukasta. (IOM 2016)

⁶¹³ UN Security Council 9.7.2018, s. 5 ja 31.10.2018, s. 5.

⁶¹⁴ Al Jazeera 29.7.2018; Niqash/ Kamal al-Ayash 18.7.2018.

⁶¹⁵ Watan News 11.7.2018.

⁶¹⁶ ACLED 5.7.2018.

⁶¹⁷ UNAMI 13.11.2018.

⁶¹⁸ IOM, June 2018.

⁶¹⁹ UNHCR 27.5.2018.

⁶²⁰ IOM, June 2018.

⁶²¹ IOM, November 2018.

ihmistä ja Ramadiin 459 720.⁶²² YK:n turvallisuusneuvoston mukaan Fallujan ja Ramadin sairaalat olivat rakenteilla, ja valmistuttuaan ne tulisivat palvelemaan noin miljoonaa ihmistä Anbarin läänissä.⁶²³

Anbarilaiset ilmoittivat muualta tulevia IDP:itä enemmän kotiensa tuhoista tai vaurioista. Noin 15 % anbarilaisista pelkäsi turvallisuusongelmia kotialueellaan. Muuhun Irakiin nähden suhteellisen suuri osa Anbarin läänistä kotoisin olevista IDP:istä (35 %) ilmoitti paluun esteeksi toimeentulomahdollisuuksien puuttumisen kotialueella.⁶²⁴ Anbarin läänissä oli syyskuussa noin 70 332 IDP:tä. Heistä noin 66 192 oli paossa läänin sisällä.⁶²⁵ IOM piti Anbarin läänin ongelmallisimpina alueina syyskuussa Fallujan ja Ramadin välimaastoa sekä Anahin piirikuntaa.⁶²⁶

UNAMIn tilastojen mukaan Anbarin läänissä sai surmansa heinäkuussa 7 siviiliä ja 9 haavoittui terrorismin, väkivallan ja aseellisen konfliktin uhreina. Kesäkuussa luvut olivat 0/7, elokuussa 6/26, syyskuussa 15/37, lokakuussa 5/19 ja marraskuussa 4/15. Anbarin läänin luvut olivat läänin terveysvirastolta.⁶²⁷

- Qaimin piirikunta

ISIS-konfliktiin liittyvät iskut ja turvallisuusoperaatiot jatkuvat Qaimin piirikunnassa ja rajan toisella puolella Syyriassa. Parantaakseen maan turvallisuutta ja estääkseen ekstremistien kulkemisen Irakin ja Syyrian rajan yli, Irakin hallitus rakensi kesällä 20 km pituisen turva-aidan Anbarin läänin Qaimin piirikunnassa. Turva-aidassa on kolme elementtiä: kuuden metrin pituinen ja kolmen metrin syvyinen vallihauta, piikkilanka-aita ja kolmen metrin korkuinen maavalli jonka päällä kulkee tie. Turva-aitaan kuuluu myös tähyystorneja kameroineen. Paikalliset tahot mainitsivat että aita ei itsessään riitä terroristien pysäyttämiseksi, tulisi olla saada hyvää tiedustelutietoa. Aidan uskottiin olevan hyödyksi alkuvaiheessa lähinnä Qaimin kaupungille.⁶²⁸ Elokuun lopulla Anbarin läänin maakuntaneuvosto totesi, että ISISin taistelijat ylittivät edelleen Syyrian ja Irakin välisen rajan Anbarin lääniin.⁶²⁹

Tässä esimerkkejä Qaimin piirikunnan viime kuukausien väkivaltaisuuksista. Daesh Dailyn lähteen mukaan eräs Hashd al-Shaabin komentaja sai surmansa ja neljä taistelijaa loukkaantui ISISin kranaatinheitinhöykyksessä Qaimin aavikolla 23.8.⁶³⁰ Qaimin kaupungin eteläpuolella sijaitsevaan, Hashd al-Shaabin 13. prikaatin ylläpitämään tarkastuspisteeseen tehtiin 29.8. autopommi-isku. Iskussa sai surmansa ja loukkaantui kymmeniä turvallisuusjoukkojen jäseniä ja siviilejä.⁶³¹ Lokakuussa Irakin armeija lisäsi joukkojaan Syyrian vastaisella rajalla Qaimin ja Tal Safoukin välisellä alueella estääkseen ekstremistien pääsyn Irakin puolelle.⁶³² Irakin armeijan 8. divisioonan eversti sai surmansa ja kaksi sotilasta loukkaantui pommi-iskussa Qaimin kaupungin eteläpuolella lokakuun puolivälissä. Samana päivänä yksi siviili sai surmansa Qaimin kaupungissa asemiesten hyökättyä erääseen taloon.⁶³³

⁶²² IOM, September 2018a.

⁶²³ UN Security Council 31.10.2018, s. 12.

⁶²⁴ IOM, November 2018.

⁶²⁵ IOM, September 2018a.

⁶²⁶ IOM, September 2018b. Erytisen ongelmallisiksi IOM katsoo tässä raportissa sellaiset alueet, joissa tilanne on muita alueita heikompi, kun tarkastellaan toimeentulomahdollisuuksia, peruspalveluiden tasoa, sosiaalista koheesiota ja turvallisuuden tasoa kokonaisuutena.

⁶²⁷ [http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty Figures&lang=en](http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty%20Figures&lang=en)

⁶²⁸ Niqash/ Kamal al-Ayash 18.7.2018.

⁶²⁹ Daesh Daily/ Buratha 30.8.2018.

⁶³⁰ Daesh Daily 27.8.2018.

⁶³¹ Iraqnewspaper.net 29.8.2018; Wing, Joel 3.9.2018.

⁶³² BasNews 12.10.2018.

⁶³³ BasNews 16.10.2018b.

Marraskuun loppupuolella uutisoitiin, että Syyrian puolella olevien ISISin vastaisten sotilasoperaatioiden ääni kuului Qaimin kaupunkiin asti. Irakin turvallisuusjoukot ja Hashd al-Shaabi vartioivat Qaimin turva-aitaa Irakin tykistön ja kansainvälisen koalition ilmavoimien tulittaessa ISISin asemia. ISISillä kerrottiin olevan Syyrian puolella hallussaan noin 32 km pituinen alue, jossa oli tuhansia ISISin taistelijoita, ja jota eri joukot piirittivät.⁶³⁴

Marraskuun loppupuolella Qaimin pormestari Ahmed Jadeyan kertoi että kaupungin asukkaat pelkäsivät ISISin paluuta. Qaimin hiljaisilla kaduilla oli lukuisia armeijan ja Iranille myönteisten Hashd al-Shaabin militioiden tarkastuspisteitä, joiden henkilöstöön kaupungin sunniväestö suhtautui epäluuloisesti. Eräs kaupungin asukas sanoi, että hän pelkää enemmän keltaisia kuin mustia lippuja. Keltaisilla lipuilla hän viittasi Kataib Hezbollah- shiimilitian lippuihin.⁶³⁵ Qaimissa on jännitteitä paikallisten ja muualta tulleiden turvallisuusjoukkojen välillä. Qaimin poliisin edustaja sanoi lokakuussa että Kataib Hezbollahin ja muiden shiimilitioiden läsnäolo Qaimissa on ongelma.⁶³⁶

Qaim vapautettiin ISISiltä noin vuosi sitten. Tämän jälkeen noin 60 % paossa olleista asukkaista on palannut kaupunkiin.⁶³⁷ Esimerkiksi IOM:n mukaan Qaimin piirikuntaan palasi kesäkuussa noin 3996 ihmistä. Tämä oli 17 % lisäys toukokuun paluumuuttolukuun. Noin 78 054 ihmistä oli edelleen paossa Qaimin ja Rawan alueelta.⁶³⁸

Heinäkuussa julkaistun, humanitaarista tietoa kriisialueilta tuottavan REACH Initiative -järjestön Qaimin alueen humanitaarisia oloja koskevan raportin mukaan Qaimin kaupungissa oli noin 115 000 asukasta, joista 90 000 oli paluumuuttajia. Noin 70 000 oli edelleen paossa. Paluumuuttajat kertoivat paluun syyksi parantuneen turvallisuustilanteen ja paon kohdealueen puutteelliset toimeentulomahdollisuudet. Ne, jotka eivät halunneet palata Qaimiin, mainitsivat syyksi palveluiden puutteen, turvallisuustilanteen ja paluuseen tarvittavien varojen puutteen. Qaim ja sitä ympäröivät maanviljelysalueet oli pitkälti puhdistettu räjähteistä, mutta niiden takana olevaa erämaata ei. REACH Initiatiivin tutkimuksen mukaan paikallisviranomaiset eivät tietävästi päästäneet ISIS-kytköksiä omaavia henkilöitä palaamaan Qaimiin. Paluumuuttoa varten tehtiin sekä paon kohdealueella että Qaimissa turvallisuustarkastukset.⁶³⁹

REACH Initiatiivin tutkimuksen mukaan toimeentulomahdollisuudet Qaimin alueella olivat hyvin vähäiset. Julkinen sähköverkko ei toiminut, vaan sähköä saatiin yhteisöjen omistamista generaattoreista, joiden tuottamaa sähköä kaikilla ei ollut varaa maksaa. Vesijohtoverkon vesi otettiin suoraan Eufrates-joesta eikä sitä puhdistettu koska vedenpuhdistuslaitos ei toiminut. Lapsia oli sairastunut veden epäpuhtauksiin. Qaimissa oli sairaala, joka oli osittain korjattu humanitaaristen toimijoiden avulla. Qaimin terveydenhuolto oli puutteellista muun muassa kirurgisten operaatioiden ja raskaana olevien naisten terveydenhuollon osalta. Kouluista, opettajista ja opetusmateriaalista oli puutetta. Jätehuolto oli satunnaista henkilöstöpuutteen vuoksi. Qaimissa oli ylikuormitettu oikeuslaitos ja toimisto, joista muut kuin ISIS-kytköksistä epäillyt voivat saada joitakin asiakirjoja. Tuomareista oli puutetta. Qaimin kaupungissa oli ulkonaliikkumiskielto auringonlaskusta auringonnousuun, ja tällöin voi liikkua vain poliisin erikoisluvalla. Syyrian vastainen raja oli suljettu, joten rajakauppa oli rajoitettua.⁶⁴⁰

⁶³⁴ Stars and Stripes/ Qassim Abdul-Zahra & Philip Issa, AP 21.11.2018.

⁶³⁵ Stars and Stripes/ Qassim Abdul-Zahra & Philip Issa, AP 21.11.2018; Al-Monitor/ Shelly Kittleson 30.10.2018.

⁶³⁶ Al-Monitor/ Shelly Kittleson 30.10.2018.

⁶³⁷ Al-Monitor/ Shelly Kittleson 30.10.2018.

⁶³⁸ IOM, June 2018.

⁶³⁹ REACH Initiative, July 2018a. Järjestöltä ilmestyi kesä-heinäkuussa Anbarin läänin Rawan, Qaimin ja Anahin alueiden humanitaarisia oloja koskevat tutkimukset.

⁶⁴⁰ REACH Initiative, July 2018a.

Qaimin kaupungin jälleenrakennusta odotettiin edelleen marraskuun loppupuolella. Keskitettyä sähköjakelua ei ollut, ja vettä tuli kraanasta katkonaisesti. Kouluista ja työpaikoista oli puutetta. Kaupungin laidoilla oli konfliktissa tuhoutuneita taloja.⁶⁴¹ Noin kolmannes Qaimin kaupungin väestöstä (150 000–190 000 ennen ISIS-konfliktia⁶⁴²) ei ollut vielä palannut kaupunkiin. Qaimin turvallisuusjoukot myönsivät Qaimin asukkaille asiakirjoja, joilla nämä pääsevät liikkumaan kaupungista pois ja takaisin. Asiakirjan hakijalle tehdään armeijan ja Hashd al-Shaabin turvallisuustarkastukset.⁶⁴³

- o Anahin piirikunta

Anahin piirikunnasta ei ole viime kuukausina raportoitu ISIS-konfliktiin liittyviä väkivaltaisuuksia. Yksittäisiä väkivaltaisuuksia ei voi poissulkea. Kesäkuussa julkaistun REACH Initiative -järjestön Anahin piirikunnan humanitaarisia oloja koskevan tutkimuksen mukaan Anahin kaupungissa asui ennen ISIS-konfliktia noin 40 000 ihmistä. ISIS valtasi Anahin kesäkuussa 2014 ja se vallattiin ISISiltä takaisin syyskuussa 2017. Valtausoperaation aikana, tammi-syyskuussa 2017, Anahin kaupungista ja sen lähialueilta pakeni noin 75 000 ihmistä. Kesäkuuhun 2018 mennessä Anahiin oli palannut 9 672 ihmistä, ja Anahin kaupungissa oli erään yhteisöjohtajan mukaan noin 25 000 ihmistä.⁶⁴⁴ IOM:n mukaan Anahin piirikuntaan palasi kesäkuussa 1 392 ihmistä. Tässä oli 14 % lisäys toukokuun paluumuuttolukuun. Paluumuutto Anahiin oli lisääntynyt parantuneen turvallisuustilanteen takia.⁶⁴⁵

REACH Initiativen tutkimuksen mukaan ISIS-konfliktia edeltävistä 33 ala-asteen koulusta 26 oli avannut ovensa ja ylä-asteen 13 koulusta seitsemän. Lähes kaikki lapset pääsivät kouluun. Koulumateriaalista oli puutetta. Kaikki opettajat eivät saaneet palkkojaan. Anahin vesijärjestelmä toimi siten, että vettä tuli muutama tunti päivässä. Vesi tuli tietävästi suoraan Eufrat-joesta eikä ollut juomakelpoista. Epäpuhdas vesi oli tuottanut joissakin tapauksissa iho- ja munuaissairauksia. Anahin sähkö tuli Hadithan padolta ja suurin osa Anahin asukkaista sai sähköä ilmaiseksi. Joissakin lähikylissä sähköinfrastruktuuri oli vaurioitunut.⁶⁴⁶

Paluumuuttajat kertoivat paluun syyksi Anahin parantuneen turvallisuustilanteen, peruspalveluiden palauttamisen ja paon kohdealueen puutteelliset toimeentulomahdollisuudet. Anahissa oli aktiivisia humanitaarisia toimijoita jotka tarjosivat Irakin siirtolaisuusministeriön ohella ruoka- ja rahallista apua ja muita palveluita. Ne, jotka olivat edelleen paossa Anahista, mainitsivat tärkeimmiksi syiksi tuhoutuneen omaisuuden ja terveydenhuollon sekä työpaikkojen puutteen. Anahin kaupungissa noin 60–70 % perheistä ainakin yksi perheenjäsen oli töissä.⁶⁴⁷

Anahin kaupungissa ja sen lähialueilla oli kesäkuussa noin 100 tuhoutunutta ja 200 vaurioitunutta taloa. Maataloussektori oli huonossa kunnossa ja pelloilla oli räjähteitä. Paikallinen sairaala ja muutama klinikka oli toiminnassa. Lääkäreistä oli puutetta. Anahissa työskenteli vain yksi naislääkäri. Sairaalassa ei ollut ensi- tai leikkaushoitoa, vaan siitä oli vastuussa mahdollisuuksiensa mukaan kansainvälinen järjestö. Psykiatrasta ja kardiologista hoitoa tai hoitoa raskaana oleville naisille ei ollut tarjolla. Tällaista hoitoa varten potilaat matkustivat heidän varojensa niin salliessa Bagdadiin, Erbiliin, Hadithaan tai Ramadiin.⁶⁴⁸

Osa IDP:istä ei halunnut enää palata Anahiin, koska olosuhteet Ramadissa, Erbilissä, Bagdadissa ja muilla paon kohdealueilla olivat Anahia paremmat. ISIS-kytköksiä omaavia

⁶⁴¹ Al-Monitor/ Shelly Kittleson 30.10.2018.

⁶⁴² REACH Initiative, July 2018a.

⁶⁴³ Stars and Stripes/ Qassim Abdul-Zahra & Philip Issa, AP 21.11.2018.

⁶⁴⁴ REACH Initiative, June 2018.

⁶⁴⁵ IOM, June 2018.

⁶⁴⁶ REACH Initiative, June 2018.

⁶⁴⁷ REACH Initiative, June 2018.

⁶⁴⁸ REACH Initiative, June 2018.

perheitä ei päästetty palaamaan Anahiin tai he eivät uskaltaneet palata koska heidän perheenjäseniään oli pidätetty ja he pelkäsivät kostoja. Ihmiset kokivat olevansa yleensä ottaen turvassa Anahissa, mutta monissa Ahahin kaupunkia ympäröivissä kylissä ja alueilla oli puhdistamattomia räjähteitä. Anahin kaupungissa ja lähialueilla oli auringonlaskusta auringonnousuun kestävä ulkonaliikkumiskielto. Anahissa oli toimiva oikeuslaitos ja viranomaisia joilta sai puuttuvia asiakirjoja. Tuhoutuneesta omaisuudesta ei REACH Initiativen haastattelemien tahojen mukaan saanut korvauksia.⁶⁴⁹ Syyskuussa IOM piti Anahin piirikuntaa yhtenä Anbarin läänin ongelmallisimmista alueista.⁶⁵⁰

REACH Initiative teki heinäkuussa tutkimuksen myös Anahin piirikuntaan kuuluvan Rawan alueen humanitaarisesta tilanteesta. Rawan kaupungissa asui 28 000 ihmistä ennen vuoden 2014 ISIS-konfliktia. Rawa oli ISISin hallussa kesäkuusta 2014 marraskuuhun 2017. Paluumuutto Rawaan alkoi tammikuussa 2018. Heinäkuussa Rawassa asui noin 8 500 ihmistä joista 2 400 oli paluumuuttajia. Noin 19 000 ihmistä oli edelleen paossa. Paluumuuttajat kertoivat paluun syyksi Rawan parantuneen turvallisuustilanteen ja asumisen kalleuden paon kohdealueella. Rawasta edelleen paossa olevat kertoivat tärkeimmiksi syiksi tuhoutuneen omaisuuden ja toimeentulomahdollisuuksien puutteen. Kaikki paluumuuttajat olivat olleet turvallisuustarkastuksissa paon kohdealueella ja Rawassa paluumuuttoa varten.⁶⁵¹

Yleensä ottaen Rawan asukkaat tunsivat olonsa turvalliseksi Rawassa Irakin turvallisuusjoukkojen, Hashd al-Shaabin ja paikallispoliisin läsnäolon vuoksi. REACH Initiativen tutkimuksen mukaan joissakin Rawan kaupunginosissa ja taloissa oli heinäkuussa edelleen puhdistamattomia räjähteitä ja ansapommeja, eikä resursseja ollut niiden purkamiseen. Paikalla ei ollut ammattilaisia poistamassa räjähteitä. Jotkut kaupunkilaiset olivat saaneet surmansa yrittäessään poistaa räjähteitä. ISIS-kytköksistä epäillyillä perheillä oli vaikeuksia palata Rawaan ja heitä vastaan oli tehty kostoiskuja. Rawassa oli ulkonaliikkumiskielto auringonlaskusta auringonnousuun.⁶⁵²

Toimeentulomahdollisuudet Rawassa olivat vähäiset. Noin puolessa talouksista oli ainakin yksi henkilö töissä. Maataloudessa ei ollut enää juurikaan työtä tarjolla. Rawan kaupungin lähikyliin ja kahteen kaupunginosaan ei tullut sähköä, ja sähköä tuli muille alueille vaihtelevasti. Noin puolet Rawan vesijärjestelmästä oli korjattu. Vedenpuhdistuslaitosta korjattiin. Vettä tuli muutama tunti päivässä, mutta se ei ollut juomakelpoista. Vesi pumpattiin suoraan Eufrates-joesta. Epäpuhtaan veden vuoksi ihmisiä oli sairastunut ripuliin, virtsatiehyeiden sairauksiin ja ihosairauksiin. Jätehuolto ei toiminut monessa Rawan kaupunginosassa.⁶⁵³

Rawan vaurioituneen sairaalan tilalla toimi uusi terveyskeskus. Lääkäreistä oli puutetta, ja leikkaushoitoa tai terveydenhuoltoa raskaana oleville naisille ei ollut tarjolla. Rawan kaupungissa ja lähialueilla noin 150 taloa oli tuhoutunut ja 350 vaurioitunut konfliktin aikana. Lisäksi julkisia rakennuksia oli vaurioitunut. Rawan oikeuslaitos avattiin heinäkuussa, ja sen toiminta oli kuormittunut. Rawassa oli toimistoja jossa voi uusia joitakin kadonneita asiakirjoja.⁶⁵⁴

Rawassa oli 27 koulua ennen ISIS-konfliktia. Heinäkuussa 2018 oli auki kahdeksan ala-asteen koulua ja yksi yläasteen koulu. Kaikki lapset eivät päässeet kouluun Rawan kaupungin

⁶⁴⁹ REACH Initiative, June 2018.

⁶⁵⁰ IOM, September 2018b. Erityisen ongelmalliseksi IOM katsoo tässä raportissa sellaiset alueet, joissa tilanne on muita alueita heikompi, kun tarkastellaan toimeentulomahdollisuuksia, peruspalveluiden tasoa, sosiaalista koheesiota ja turvallisuuden tasoa kokonaisuutena.

⁶⁵¹ REACH Initiative, July 2018b.

⁶⁵² REACH Initiative, July 2018b.

⁶⁵³ REACH Initiative, July 2018b.

⁶⁵⁴ REACH Initiative, July 2018b.

lähikylissä. Opettajista sekä opetusmateriaalista oli puutetta. Humanitaariset toimijat olivat aktiivisia Rawassa ja tuottivat ihmisille ruoka- ja raha-apua sekä muita palveluita.⁶⁵⁵

Suurimmalla osalla Rawan kaupungin ja lähialueen asukkaista oli pääsy terveydenhuollon piiriin. Rawassa oli yksi terveyskeskus ja useita yksityisiä lääkäreitä. Lisäksi jotkut humanitaariset järjestöt tarjosivat terveydenhuollon palveluita. Lääkäreistä oli puutetta ja erikoissairaanhoidon haettiin Anahista, Hadithasta tai Ramadista. Leikkaushoitoa tai raskaana oleville naisille tarkoitettuja palveluita ei ollut tarjolla Rawassa. Terveyskeskuksessa oli puutetta välineistöstä, esimerkiksi röntgenkuvauslaitetta ei ollut. Rawassa oli myös puutetta lääkkeistä.⁶⁵⁶

- Hadithan piirikunta

ISISin iskut ja ISISin vastaiset operaatiot jatkuvat Hadithan piirikunnassa. Esimerkiksi syyskuun alkupuolella turvallisuusjoukot ja Hashd al-Shaabi tekivät etsintäoperaation jonka aikana löydettiin 10 terroristien pommia ja ammuksia. Hadithan sairaalan edessä tehtiin itsemurhaisku 10.9. Ainakin kaksi siviiliä tai turvallisuusjoukkojen jäsentä sai surmansa ja useita loukkaantui.⁶⁵⁷ Marraskuun alkupuolella oli sotilasoperaatioita ISISiä vastaan Salah al-Dinin läänin Baijin ja Hadithan välisellä aavikolla, samoin kuin Hadithan järven alueella. Hashd al-Shaabin komentaja kertoi että operaatioihin otti osaa 3 000 Hashd al-Shaabin taistelijaa.⁶⁵⁸

ISIS kidnappasi kolme Hashd al-Shaabin taistelijaa asettamallaan valetarkastuspisteellä Qaimin ja Hadithan välisellä tiellä 19.11.⁶⁵⁹ Daesh Dailyn lähde kertoi, että neljä Hashd al-Shaabin taistelijaa sai surmansa ISISin väijytyksessä Hadithan ja Baijin välisellä tiellä marraskuun lopulla. Daesh Dailyn mukaan kyseinen tie on strategisesti merkittävä koska sitä pitkin viedään tarvikkeita Syyriassa toimiville irakilaisille shiiamilitioille. Myös ISISin terroristit käyttävät kyseistä tietä.⁶⁶⁰ Humanitaaristen toimijoiden mukaan maaliskuuhun 2018 mennessä Hadithan piirikuntaan oli palannut 4 555 perhettä. Maaliskuussa paluuta ei raportoitu.⁶⁶¹

- Heetin piirikunta

ISISin iskut ja turvallisuusjoukkojen vastatoimet jatkuvat Heetin piirikunnassa. Esimerkiksi syyskuun alussa ISISin terroristit tunkeutuivat Heetin piirikunnan pohjoisosassa sijaitsevassa Baghdadin alueen Zakhikhan kylässä imaamin taloon ja surmasivat tämän kaksi poikaa. Imaami oli kritisoinut ISISiä saarnoissaan.⁶⁶² Kansainvälinen koalitio kertoi tehneensä ilmaiskun Baghdadin alueelle syyskuun alkupuolella.⁶⁶³ Lokakuun toisella viikolla Baghdadin alueen Hashd al-Shaabin johtaja Qatari Al-Samarmad väitti että ISISiä vastaan oli tehty menestyksellinen operaatio Horanin laaksossa ja neljällä muulla alueella.⁶⁶⁴ Irakin armeijan 7. divisioonan joukot kertoivat surmanneensa kaksi ISISin terroristia hyökkäyksessä ISISin käyttämään tunneliin Heetin lähellä lokakuun loppupuolella. Myös yksi sotilas sai surmansa.⁶⁶⁵

IOM raportoi kesäkuussa että lähes kaikki paossa olleet perheet olivat palanneet Heetin alueelle.

⁶⁵⁵ REACH Initiative, July 2018b.

⁶⁵⁶ REACH Initiative, July 2018b.

⁶⁵⁷ BasNews 11.9.2018; iMMAP 6-12 September 2018.

⁶⁵⁸ Daesh Daily 1.11.2018 ja 7.11.2018.

⁶⁵⁹ Daesh Daily 19.11.2018.

⁶⁶⁰ Daesh Daily 21.11.2018 ja 26.11.2018.

⁶⁶¹ Global Protection Cluster 24.4.2018.

⁶⁶² Daesh Daily/ A3maq 4.9.2018.

⁶⁶³ Daesh Daily/ Inherent Resolve 8.9.2018.

⁶⁶⁴ Daesh Daily/ BasNews 11.10.2018.

⁶⁶⁵ Daesh Daily 22.10.2018.

Paluu on jatkunut vähittäin, esimerkiksi kesäkuussa piirikuntaan palasi 576 ihmistä.⁶⁶⁶ IOM:n mukaan Heetin piirikuntaan oli palannut syyskuuhun mennessä 182 058 ihmistä.⁶⁶⁷

- Ramadin piirikunta

ISIS tekee edelleen iskuja Ramadin piirikunnassa ja terrorismipidätykset jatkuvat. Esimerkiksi elokuun lopulla Anbarin operaatiokeskuksen alaiset joukot tekivät etsintäoperaation Ramadin pohjoispuolella sijaitsevan Thar Tharin järven ympärillä ja al-Ankurin alueella. Operaatioiden aikana löytyi 55 pommia ja niiden tekemiseen liittyviä välineitä.⁶⁶⁸ Lokakuun loppupuolella ISIS väitti surmanneensa tai haavoittaneensa Irakin armeijan sotilaita Ramadista länteen sijaitsevilla Kilo 40 ja Kilo 18 -alueilla.⁶⁶⁹ Marraskuussa Irakin turvallisuusjoukot kertoivat ottaneensa kiinni tärkeän ISIS-solun Ramadissa. Abu Abdullah al-Ansari -nimiseen soluun kuului kuusi henkilöä ja se oli erikoistunut autopommi-iskuihin.⁶⁷⁰

IOM:n mukaan Ramadin piirikuntaan palasi kesäkuussa 1038 ihmistä. Tässä ei ollut lisäystä toukokuun paluumuuttolukuun. Lähes kaikki paossa olleet perheet ovat palanneet Ramadin alueelle.⁶⁷¹ Syyskuuhun 2018 mennessä Ramadiin oli palannut IOM:n mukaan 459 720 ihmistä.⁶⁷² Syyskuussa IOM piti Ramadin ja Fallujan välistä aluetta yhtenä Anbarin läänin ongelmallisimmista alueista. Ramadissa oli IOM:n mukaan yksittäisiä ongelmallisia alueita.⁶⁷³

UNHCR kertoi lokakuussa että Mosulin ohella muun muassa Ramadi kärsi vakavia vaurioita ISIS-konfliktin aikana. Vaurioiden korjaus on kesken.⁶⁷⁴ YK:n turvallisuusneuvoston lokakuun Irak-raportin mukaan Ramadiin ja Fallujaan on rakenteilla sairaaloita lähes miljoonalle ihmiselle. Fallujan historiallinen rautasilta on rakennettu uudelleen ja kolmea muuta siltaa rakennetaan Fallujassa ja Ramadissa.⁶⁷⁵

- Fallujan piirikunta

ISISin solut tekevät asymmetrisiä iskuja Fallujan piirikunnassa ja terrorismipidätykset jatkuvat. Tässä esimerkkejä. Nimeämättömän turvallisuuslähteen mukaan turvallisuusjoukot joutuivat syyskuun alkupuolella tulitaisteluun tuntemattomien asemiesten kanssa Fallujan piirikunnan eteläosassa, Anbarin ja Kerbalan läänien rajalla olevan Razzazan järven tienoilla. usea henkilö sai surmansa tai loukkaantui. Turvallisuusjoukot kertoivat saaneensa tilanteen hallintaansa.⁶⁷⁶ Daesh Dailyn lähde kertoi että kaksi Hashd al-Shaabin taistelijaa loukkaantui lievästi tienvarsipommien räjähdyksessä Fallujan pohjoisosassa sijaitsevassa Jolanin kaupunginosassa 11.10. Lähteen mukaan fallujalaiset syyttivät Hashd al-Shaabin siitä että he olivat vapauttaneet ISISin jäseniä lahjuksia vastaan.⁶⁷⁷

Hashd al-Shaabin shiiamilitia Kataib al-Imam Ali ilmoitti pidättäneensä ISISin jäsenen Fallujan kaupungissa 18.10.⁶⁷⁸ ISIS väitti surmanneensa tai haavoittaneensa poliiseja kahdella

⁶⁶⁶ IOM, June 2018.

⁶⁶⁷ IOM, September 2018a.

⁶⁶⁸ Daesh Daily/ Baghdadia 28.8.2018.

⁶⁶⁹ Daesh Daily/ ICDNOct22, 22.10.2018.

⁶⁷⁰ BasNews 12.11.2018b.

⁶⁷¹ IOM, June 2018.

⁶⁷² IOM, September 2018a.

⁶⁷³ IOM, September 2018b. Eriyisen ongelmalliseksi IOM katsoo tässä raportissa sellaiset alueet, joissa tilanne on muita alueita heikompi, kun tarkastellaan toimeentulomahdollisuuksia, peruspalveluiden tasoa, sosiaalista koheesiota ja turvallisuuden tasoa kokonaisuutena.

⁶⁷⁴ BasNews 29.10.2018.

⁶⁷⁵ UN Security Council 31.10.2018, s. 12.

⁶⁷⁶ Daesh Daily/ Sumaria 5.9.2018.

⁶⁷⁷ Daesh Daily 12.10.2018.

⁶⁷⁸ Daesh Daily/ Sumaria 18.10.2018.

tienvarsipommilla Fallujan kaupungissa.⁶⁷⁹ Poliisi vahvisti että Fallujan kaupungin keskustassa ja Jolanin kaupunginosassa räjähti useita pommeja 22.10. mutta pommit eivät aiheuttaneet henkilövahinkoja.⁶⁸⁰

Armeijan univormuihin naamioituneet ISISin terroristit surmasivat sunnien heimojoukkojen komentajan ja yhdeksän hänen alaistaan taistelija Qarman kunnan Dhabitiyassa 12.11. Anbarin maakuntaneuvoston edustajan Eid Aamash al-Karboulin mukaan ISIS oli käyttänyt hyväkseen vaikeakulkuisen maaston puutteellista valvontaa. Irakin armeija lähetti alueelle lisäjoukkoja ja ISISin terroristeja etsittiin.⁶⁸¹ Alueella tehtiin lukuisia terrorismista epäiltyjen pidätyksiä.⁶⁸²

IOM:n mukaan Fallujan piirikuntaan palasi kesäkuussa 2016 ihmistä. Tässä oli 19 % lisäys toukokuun paluumuuttolukuun. IOM mainitsi että lähes kaikki paossa olleet perheet ovat palanneet Fallujan alueelle.⁶⁸³ Heinäkuussa avattiin Bagdadin ja Fallujan välinen päivittäinen junayhteys. Noin 50 kilometrin junamatka kestää hieman yli tunnin. Aamulla töihin Bagdadiin matkustaneet ihmiset kertoivat Reutersille pitävänsä junaa turvallisena, ja että sitä käyttämällä vältti Fallujan ja Bagdadin välisen maantien tarkastuspisteet. Irakin rautateiden edustaja kertoi että yhtiö tarvitsee lisää rahoitusta. Juna joutui ajoittain pysähtymään kesken matkan polttoaineen loppuessa.⁶⁸⁴

Syyskuuhun 2018 mennessä Fallujaan oli palannut IOM:n mukaan 527 496 ihmistä.⁶⁸⁵ Syyskuussa IOM piti Ramadin ja Fallujan välistä aluetta yhtenä Anbarin läänin ongelmallisimmista alueista.⁶⁸⁶ The Guardian kertoi marraskuussa, että esimerkiksi Fallujan eteläisen Shuhadan kaupunginosan ja siitä etelään sijaitsevan Nuaimiyan kylän ympärillä olevilla mailla oli edelleen räjähteitä. Paikalliset asukkaat olivat turhautuneita räjähteiden hitaasta puhdistamisesta.⁶⁸⁷ YK:n turvallisuusneuvoston lokakuun Irak-raportin mukaan Ramadiin ja Fallujaan on rakenteilla sairaaloita lähes miljoonalle ihmiselle. Fallujan historiallinen rautasilta on rakennettu uudelleen.⁶⁸⁸

Lokakuussa useat kansanedustajat valittivat että turvallisuusjoukot estivät anbarilaisten matkustamista Bagdadiin Shaabin tarkastuspisteen kautta. Anbarilaiset pysäytettiin tarkastuspisteellä ja heidät käännytetään takaisin. Kansanedustajat syyttivät turvallisuusjoukkoja syrjinnästä ja vaativat sisäministeriä ja Bagdadin operaatiokeskusta puuttumaan asiaan.⁶⁸⁹

Lokakuussa uutisoitiin että Anbarin läänin paikallisviranomaiset päästivät ISIS-kytköksiä omaavia perheitä palaamaan kotiinsa sillä ehdolla että he kertoivat ISISiin kuuluvan perheenjäsenensä olinpaikan. Fallujan piirikunnan Qarman kunnan johtaja Ahmed Makhlaf Al-Halbousi väitti että turvallisuusjoukot, paikallishallinto ja humanitaariset järjestöt olivat sopineet yhdessä tällaisesta ehdollisesta paluusta.⁶⁹⁰

⁶⁷⁹ Daesh Daily/ A3maq 23.10.2018.

⁶⁸⁰ Daesh Daily/ Sumaria 22.10.2018.

⁶⁸¹ Rudaw 13.11.2018.

⁶⁸² Daesh Daily/ Sumaria 15.11.2018.

⁶⁸³ IOM, June 2018.

⁶⁸⁴ Reuters/ John Davison 11.11.2018.

⁶⁸⁵ IOM, September 2018a.

⁶⁸⁶ IOM, September 2018b. Erityisen ongelmalliseksi IOM katsoo tässä raportissa sellaiset alueet, joissa tilanne on muita alueita heikompi, kun tarkastellaan toimeentulomahdollisuuksia, peruspalveluiden tasoa, sosiaalista koheesiota ja turvallisuuden tasoa kokonaisuutena.

⁶⁸⁷ The Guardian/ Peter Beaumont 15.11.2018.

⁶⁸⁸ UN Security Council 31.10.2018, s. 12.

⁶⁸⁹ BasNews 14.10.2018b.

⁶⁹⁰ Daesh Daily/ IKH 22.10.2018.

- o Rutban piirikunta

ISIS-konflikti jatkuu ajoittaisina välikohtauksina Rutban piirikunnan laajoissa, Syyriaan ja Saudi-Arabiaan rajoittuvissa erämaissa. Tässä on otteita uutisoinnista. Rutban pormestari Imad al-Dulaimi sanoi heinäkuussa Qaimin alueen turva-aidan rakentamisen yhteydessä että ISISin terroristien tiedettiin käyttävän hyväksi vartioimattomia sivuteitä aavikolla rajan ylitykseen, ja että Irakin puolella oli heitä auttavia terroristisoluja.⁶⁹¹ Irakin armeijan 7. divisioonan joukot ja Hashd al-Shaabin heimomilitiat kertoivat ottaneensa kiinni neljä terrorismista epäiltyä henkilöä Horanin laaksossa ja takavarikoineensa aseita ja ruokaa, joita terroristit kertoivat vievänsä tovereilleen Nineven läänissä. Terroristien kerrottiin naamioituneen paimeniksi.⁶⁹² Irakin ilmavoimat tekivät marraskuun loppupuolella iskun ISISiä vastaan Rutban piirikunnan al-Jaaran alueella. Hashd al-Shaabin komentajan Qutri al-Obeidin mukaan iskussa olisi saanut surmansa ainakin 13 ISISin terroristia.⁶⁹³

Toukokuussa uutisoitiin että noin 150 paluumuuttajaperheeseen kohdistui syrjintää koska heitä epäiltiin ISIS-kytköksistä. Turvallisuusjoukot myönsivät perheille punaisia kuponkeja joista he erottuvat silloin kun he hakevat palveluita virastoista. UNHCR:n mukaan perheitä on solvattu ja heillä on riski joutua kostohyökkäysten kohteeksi.⁶⁹⁴ IOM:n mukaan Rutban piirikuntaan palasi kesäkuussa 1 218 ihmistä. Tässä ei ollut lisäystä toukokuun paluumuuttolukuun. Lähes kaikki paossa olleet perheet ovat palanneet Rutban alueelle.⁶⁹⁵

3.7. Bagdad

YK:n turvallisuusneuvoston heinäkuun ja lokakuun Irak-raporttien mukaan ISISin asymmetriset iskut jatkuvat Bagdadin läänissä⁶⁹⁶.⁶⁹⁷ ACLED raportoi heinäkuun 2018 alkupuolella että ISISin toiminta oli keskittynyt alueelle jota terroristijärjestö kutsui kolonisaatiovyöhykkeeksi ja johon kuului sunnienemmistöisiä maaseutualueita muun muassa Bagdadin kaupungin lähialueilla.⁶⁹⁸ Etelä-Irakin lisäksi Bagdadissa on ollut tänä vuonna monia mielenosoituksia. Turvallisuustoimet olivat tiukat Bagdadissa muun muassa heinäkuun mielenosoitusten aikana.⁶⁹⁹

Bagdadin läänissä kotiin palasi noin 9 042 henkilöä kesäkuussa. Tässä oli 9 % vähennys toukokuuhun verrattuna. Paluumuutto viivästyi kesällä, muun muassa koska ihmiset olivat huolissaan juomaveden riittämisestä helteiden aikana.⁷⁰⁰ Bagdadin läänin oli syyskuun loppuun mennessä palannut 81 222 IDP:tä. Näistä suurin osa oli palannut Mahmoudiyan (47 520), Abu Ghraibin (22 500) ja Kadhimiyan (7 764) alueille. Suurin osa (72 690) oli ollut paossa Bagdadin läänin sisällä.⁷⁰¹ Eri puolilla Irakia oli kesäkuussa noin 28 950 Bagdadista kotoisin olevaa IDP:tä. Heistä noin 19 992 oli Suleimanian läänissä ja 5 160 Erbilin läänissä.⁷⁰² Bagdadin läänin asukkaista oli lokakuussa paossa muualla Irakissa 4 933 perhettä. Suurin osa oli Suleimanian läänissä (3 550 perhettä).⁷⁰³

⁶⁹¹ Niqash/ Kamal al-Ayash 18.7.2018.

⁶⁹² Daesh Daily 8.9.2018.

⁶⁹³ BasNews 26.11.2018.

⁶⁹⁴ UNHCR. Iraq: Monthly Protection Update, 1 - 27 May 2018.

⁶⁹⁵ IOM, June 2018.

⁶⁹⁶ Bagdadin läänin asukasluku on noin 7 145 470. (IOM 2016)

⁶⁹⁷ UN Security Council 9.7.2018, s. 5 ja 31.10.2018, s. 5.

⁶⁹⁸ ACLED 5.7.2018.

⁶⁹⁹ BAMF 30.7.2018.

⁷⁰⁰ IOM, June 2018.

⁷⁰¹ IOM, September 2018a.

⁷⁰² IOM, June 2018.

⁷⁰³ IOM, October 2018.

Bagdadissa oli kesäkuussa noin 98 790 IDP:tä. Heistä noin 61 458 oli kotoisin Anbarin läänistä ja 22 512 Nineven läänistä.⁷⁰⁴ Syyskuussa Bagdadin läänissä oli noin 79 704 IDP:tä. Heistä 48 162 oli kotoisin Anbarin läänistä ja 18 078 Nineven läänistä.⁷⁰⁵ Lokakuun lopulla Bagdadin läänissä oleskelevista, 12 508 IDP-perheestä 6 211 asui vuokra-asunnoissa, 5 370 isäntäperheiden luona, 747 leireillä ja 180 muualla kuten kouluissa, uskonnollisissa rakennuksissa, hylätyissä ja keskeneräisissä rakennuksissa tai muualla.⁷⁰⁶

IPD:itä on häädetty Bagdadin läänin leireiltä ja leirejä on suljettu. Turvallisuusjoukkojen Bagdadin operaatiokeskus toimeenpani esimerkiksi 45 IDP-perheen pakkohäädön Al Jamean leiriltä Karkhista elokuussa vain vuorokauden varoitusajalla. Useimmat perheet kuljetettiin Nineven läänin leireille ja neljä perhettä Anbarin läänin. Leireiltä perheet jatkoivat eteenpäin omatoimisesti. Lisäksi operaatiokeskus antoi häätömääräyksiä Al-Khadraan ja Maryam al-Althraan IDP-leireillä Bagdadissa. Jälkimmäisellä leirillä on pääasiassa Nineven läänistä kotoisin olevia kristittyjä. Kristittyjen kansanedustajien puututtua asiaan, viranomaiset päättivät lykätä Maryam al-Althraassa häädöt myöhempään ajankohtaan.⁷⁰⁷

Al Khadraan leirin häädöt toteutettiin syyskuussa jolloin leiri myös suljettiin. Elokuun aikana vähintään 42 Anbarista kotoisin olevaa IDP-perhettä lähti leiriltä ja vuokrasi asunnot al-Khadraan alueelta tai palasi kotialueelleen. Syyskuussa 51 perhettä lähti leiristä, näistä 20 perhettä muutti vuokra-asuntoihin lähialueelle ja 31 jäljellä olevaa perhettä pakotettiin lähtemään. Näistä perheistä 13 palautettiin kotialueelleen Anbariin ja 14 perhettä Al Ahalin leirille Abu Ghraibin lähelle ja 4 perhettä siirrettiin leirien ulkopuolella oleviin asumuksiin Bagdadissa.⁷⁰⁸

Bagdadin IDP-leirien asukkaat lähtevät leireiltä usein saatuaan häätöuhkauksia ja asettuvat lähialueille häädön välttääkseen, siitä huolimatta että heillä ei ole uudelle alueelle muuttamiseen tarvittavia turvallisuusselvityksiä tehtynä. Tämä tilanne asettaa heidät alttiiksi pidätyksille ja uusille häädöille.⁷⁰⁹ Viranomaisten mukaan kaikki Bagdadissa sijaitsevat IDP-leirit, lukuun ottamatta Abu Ghraibissa sijaitsevia Al Ahalia (Al Ahel) ja Amalia, tullaan sulkemaan lähitulevaisuudessa. Näiden kahden leirin kapasiteetti on kuitenkin erittäin rajallinen. Vesi-sanitaatio-hygienia -palvelut (WASH) ja majoitustilat Al Ahalin leirillä ovat rajoitettuja ja leiriläiset ovat huolissaan leirin, koulujen ja toimeentulomahdollisuuksia tarjoavien paikkojen välisistä välimatkoista.⁷¹⁰

IOM kertoi marraskuussa, että moni Bagdadin läänistä peräisin olevasta IDP:stä on huolissaan kotialueensa demografisista muutoksista. Moni Bagdadissa, Irakin Kurdistanissa ja Etelä-Irakissa oleskeleva IDP ei ole halukas luopumaan paon kohdealueella tavoittamastaan elintasosta ja palaamaan kotialueelleen.⁷¹¹

UNAMIn tilastojen mukaan Bagdadin läänissä sai surmansa kesäkuussa 19 siviiliä ja 18 haavoittui terrorismin, väkivallan ja aseellisen konfliktin uhreina. heinäkuussa luvut olivat 30/33, elokuussa 24/53, syyskuussa 31/70, lokakuussa 29/35 ja marraskuussa 23/32.⁷¹²

- Bagdadin läänin humanitaarisesta tilanteesta

⁷⁰⁴ IOM, June 2018.

⁷⁰⁵ IOM, September 2018a.

⁷⁰⁶ IOM, October 2018.

⁷⁰⁷ UNHCR 31.8.2018, s. 3.

⁷⁰⁸ UNHCR 31.8.2018, s. 3; UNHCR 30.9.2018 s. 3-4.

⁷⁰⁹ UNHCR 31.8.2018, s. 3.

⁷¹⁰ UNHCR 30.9.2018 s. 3-4.

⁷¹¹ IOM, November 2018.

⁷¹² [http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty Figures&lang=en](http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty+Figures&lang=en)

Maailmanpankin lokakuussa 2018 julkistaman arvion mukaan Bagdadin läänissä köyhien osuus on 12,8 %, mikä on koko maan lukua (22,5 %) pienempi.⁷¹³ Irakin tilastokeskuksen⁷¹⁴ (CSO) mukaan Bagdadin kaupungin väestömäärä ylitti 8 miljoonan rajan vuoden 2018 aikana. Bagdadin yliopiston taloustieteen tutkijan Najeh al-Obeidin mukaan kaupungin väkiluku on viisinkertaistunut viidessä vuosikymmenessä. Vettä, ruokaa, sähköä ja asuntoja tarvitaan yhä enemmän, mikä kuormittaa ympäristöä. Tutkija Ahmed Zahabin mukaan Bagdad tarvitsee 70 uutta sairaalaa ja 4 000 uutta koulua selvitäkseen lisääntyneestä väestöstä. Ekonomisti Salam Smaysamin mukaan suuresta väestönlisäyksestä seuraa sosiaalisia ongelmia: huumeidenkäyttöä, vastasyntyneiden riittämätöntä hoitoa sekä puuttuvaa tukea köyhille perheille korruption ja huonon hallinnon vuoksi.⁷¹⁵ Rudawin artikkelin mukaan hallitus ei ole 15 vuoteen käynnistänyt infrastruktuuriprojekteja Sadr Cityn 2 miljoonan asukkaan alueella.⁷¹⁶

- Bagdadin kaupunki

Bagdadin kaupungissa on ollut viime kuukausina terroristi-iskuja ja muita väkivaltaisuuksia. Tässä esimerkkejä. Saqlawiyan puistossa oli ISISin itsemurhaisuus 23.5. Iskussa kuoli 13 henkilöä ja 25 loukkaantui.⁷¹⁷ Shulan kaupunginosassa pidetty noin 300 hengen mielenosoitus hajotettiin turvallisuusjoukkojen toimesta kovaotteisesti heinäkuun puolivälissä ja yksi mielenosoittaja sai surmansa.⁷¹⁸ ISIS teki Bayyan kaupunginosassa 18.8. linja-autoon pommi-iskun jossa sai surmansa kolme henkilöä ja loukkaantui kuusi.⁷¹⁹ Kolme kranaatinheittimen ammusta ammuttiin Yhdysvaltain suurlähetystön lähialueelle 7.–8.9. välisenä yönä Irakin mielenosoitusten yhteydessä.⁷²⁰ Bagdadin kaupungin etelälaidalla sijaitsevassa Abu Dashirin kaupunginosassa oli 6.10. pommi-isku jossa sai surmansa kaksi ja loukkaantui kaksi ihmistä.⁷²¹

YK:n turvallisuusneuvoston lokakuun Irak-raportti mainitsee Bagdadissa yhden viikon sisällä tapahtuneet kuusi pommi-iskua, joissa kuoli kuusi siviiliä ja 16 loukkaantui. Raportissa ei mainita iskujen ajankohtaa tai kohteita.⁷²² Marraskuun alussa oli Bagdadin kaupungin luoteisessa Shulan kaupunginosassa pommi-isku, jossa sai surmansa tai loukkaantui kolme ihmistä. Sadr Cityssä oli kaksi pommi-iskua joissa sai surmansa 11 ihmistä ja viisi loukkaantui.⁷²³ Shulan kaupunginosassa oli autopommi-isku 27.11. kaksi henkilöä sai surmansa ja kaksi loukkaantui.⁷²⁴ Irakin väkivaltaisuuksia tutkivan Joel Wingin mukaan Bagdadin läänin ajoittaiset iskut ovat keskittyneet viime aikoina pääkaupungin etelä- ja pohjoislaitojen kaupunginosiin kuten Doraan ja Shaabiin.⁷²⁵

Laiton, mahdollisesti Muqtada al-Sadriin liitoksissa olleelle aseelliselle ryhmälle kuulunut ammusvarasto räjähti Bagdadin Sadr Cityssä 6.6. Tiettävästi ainakin 10 ihmistä sai surmansa ja yli sata loukkaantui. Irakin pääministeri Haider al-Abadi perusti tutkintakomitean ja määräsi sisäministeriön tutkimaan asiaa, muistuttaen vuonna 2017 turvallisuusjoukoille annettua määräyksestä takavarikoida muut kuin virallisten turvallisuusjoukkojen asevarastot.⁷²⁶

⁷¹³ The World Bank 3.10.2018, s.1.

⁷¹⁴ Central Statistical Organization, kotisivut <http://www.cosit.gov.iq/en/> (käyty 10.12.2018)

⁷¹⁵ Al-Monitor / Zeed, Abu Adnan 13.10.2018.

⁷¹⁶ Rudaw 2.12.2018.

⁷¹⁷ UN Security Council 9.7.2018, s. 5.

⁷¹⁸ Wing, Joel 17.7.2018.

⁷¹⁹ UN Security Council 31.10.2018, s. 9-10.

⁷²⁰ UN Security Council 31.10.2018, s. 6.

⁷²¹ BasNews 7.10.2018.

⁷²² UN Security Council 31.10.2018, s. 9-10.

⁷²³ Iraqi News/ Nehal Mostafa 4.11.2018.

⁷²⁴ BasNews 27.11.2018.

⁷²⁵ Wing, Joel 24.10.2018.

⁷²⁶ UN Security Council 9.7.2018, s. 5-6; Al Monitor/ Omar Sattar 20.6.2018.

Bagdadissa oli 21.6. poliisin ja Hashd al-Shaabiin kuuluvan Kataib Hezbollah- militian välinen välikohtaus jossa loukkaantui ainakin kaksi poliisia ja yksi militian jäsen.. Poliisi piiritti Kataib Hezbollahin päämajan, ja tilanne laukesi vasta kun yksi militian jäsenen oli pidätetty.⁷²⁷

Bagdadissa avataan edelleen katuja parantuneen turvallisuustilanteen vuoksi. Elokuussa Bagdadin turvallisuusjoukkojen komentaja, kenraali Saad Maan sanoi, että Bagdadissa oli avattu vuoden sisään noin tuhat katua ja kujaa. Noin 305 tarkastuspistettä ja tiesulkua oli poistettu. Katujen avaaminen on helpottanut Bagdadin liikenneuhkia. Bagdadilaiset kertoivat AFP:lle että he pääsevät nyt helpommin esimerkiksi lääkäriin, ja kauppa on vilkastunut kun ihmiset pääsevät ajamaan kauppojen läheisyyteen. Eräs haastateltu taksikuski ei kuitenkaan vielä juhlinut, koska katuja oli edelleen avaamatta. Erään turvallisuusasiantuntijan mukaan tarkastuspisteiden ja muurien läsnäolo teki lainvalvonnasta vaikeampaa. Niiden poistaminen on kuitenkin osoitus siitä, että turvallisuus on parantunut. Irak-tutkija Caecilia Pierin mukaan seuraava tavoite olisi Bagdadin shiiojen ja sunnien rauhanomainen yhteiselo.⁷²⁸

Bagdadin kaupunki on avaamassa tarkastuspisteiden ja muurien takana olevaa kansainvälistä aluetta eli ns. Vihreää vyöhykettä läpikulkuliikenteelle. Vihreällä vyöhykkeellä sijaitsee muun muassa Irakin parlamentti, virastoja, YK:n instituutioita ja länsimaiden suurlähetystöjä. Irakin viranomaiset ovat poistaneet alueilta betoniesteitä. Irakin uusi pääministeri Adel Abdul Mahdi on halukas osoittamaan, että Irakin turvallisuustilanne tilanne on vakaa. Pääministerin piti avata läpikulkutie marraskuun lopulla, mutta avaaminen on myöhästynyt, koska viranomaiset haluavat ilmeisesti sulkea joitakin läpikulkutielle johtavia katuja ja tehdä muita turvallisuusjärjestelyitä. Tien kummallakin puolella on irakilaiden virkamiesten ja ulkomaisten diplomaattien koteja.⁷²⁹

Tigris-joelta Vihreän vyöhykkeen läpi kulkevan tien on tarkoitus helpottaa Bagdadin liikenneuhkia. Britannian suurlähetystö ja YK-instituutiot ovat ilmoittaneet kohottavansa turvallisuusvalmiuksiaan tien avaamisen myötä. Bagdadilaiset eivät tien avaamisen jälkeenkään tietävästi pääse Vihreän vyöhykkeen muihin osiin. Bagdadilaiset ovat olleet skeptisiä tien avaamisen suhteen. Myös edellinen pääministeri Haider al-Abadi avasi Vihreätä vyöhykettä vuonna 2015, mutta se suljettiin jälleen muutaman päivän kuluttua.⁷³⁰

Bagdadin vuosittaiset kansainväliset messut pidettiin tänä vuonna YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMIn mukaan rauhanomaisissa tunnelmissa monen vuoden terrorismin ja väkivaltaisuuksien jälkeen.⁷³¹ Messut pidettiin 10.–19.11. Kun viime vuonna messuilla oli kymmeniä yrityksiä Saudi-Arabiasta, tänä vuonna niitä ei näkynyt mutta iranilaiset yritykset olivat laajasti läsnä. Iranilaiset yrittäjät kertoivat, että Irak oli heille houkutteleva markkina, maan tarvitessa kaikenlaisia tuotteita vuosien konfliktin jälkeen.⁷³²

Irakin presidentti Barham Salih teki symbolisesti tärkeän vierailun Adhamiyan sunnikaupunginosaan Bagdadissa 20.11. Hän kunnioitti profeetta Muhammedin syntymäpäivää vieraillemalla sunneille tärkeässä Abu Hanifan moskeijassa. Korkeat virkamiehet ovat vältelleet Adhamiyan kaupunginosassa vierailua koska kaupunginosaa pidettiin takavuosina sunnikapinallisten tukikohtana. Presidentin vierailulla haluttiin viestittää, että Irak on jättämässä taakseen väkivaltaisen historiansa ja että maa on ottamassa uuden alun, kuten presidentti itse myös kirjoitti Twitterissä.⁷³³

⁷²⁷ FDD's Long War Journal/ Bill Roggio 21.6.2018.

⁷²⁸ Rudaw/ AFP 8.8.2018.

⁷²⁹ The National/ AFP 25.11.2018.

⁷³⁰ The National/ AFP 25.11.2018.

⁷³¹ UNAMI (päiväämätön).

⁷³² CNBC/ Reuters 12.11.2018.

⁷³³ The National/ Campbell MacDiarmid 20.11.2018.

Paluumuutto Bagdadin kaupunkiin viivästyí kesällä, muun muassa koska ihmiset olivat huolissaan juomaveden riittämisestä helteiden aikana. IOM ei tilastoinut kesäkuussa paluumuuttoa Bagdadin kaupungissa Adhamiyan, Rusafan, Karkhin tai Thawra1:n alueille.⁷³⁴

- o Bagdadin vyö

Heinäkuussa raportoitiin että ISISin toiminta oli keskittynyt muun muassa sellaisille alueille jota terroristijärjestö kutsui kolonisaatiovyöhykkeeksi⁷³⁵ ja johon kuului esimerkiksi Bagdadia ympäröiviä alueita.⁷³⁶ Keväällä ja kesällä oli kymmeniä uusia surmia Bagdadin pohjoispuolisilla alueilla.⁷³⁷

Tutkimuslaitos ISW totesi lokakuussa että ISISin jatkuvat iskut Bagdadin läänissä viittaavat siihen, että se on perustamassa uudelleen tuki- ja logistisia verkostoja eri puolille Bagdadin vyötä.⁷³⁸

Bagdadin vyöllä on ollut myös Hashd al-Shaabín ja paikallisten heimojoukkojen välisiä jännitteitä. Tässä esimerkki. Hautajaisista kotiinsa palaavat kolme heimopäällikköä löytyivät surmattuna Bagdadin läänin pohjoisosassa Tajissa 1.8. Surmat aiheuttivat paikallisten heimojen ja shiiamilitia Asaib Ahl al-Haqín välisiä väkivaltaisuuksia Dujailin alueella. Taustalla oli se, että paikalliset heimojoukot olivat perustaneet tarkastuspisteen Dujailissa. Välikohtausten vuoksi Irakin viranomaiset asettivat ulkonaliikkumiskiellon Dujailin alueella ja alueelle siirrettiin turvallisuusjoukkoja. Heimot sulkiivat teitä ja vaativat tappajien kiinni ottamista ja saattamista oikeuden eteen.⁷³⁹

IOM:n mukaan paluumuutto erityisesti Bagdadin läänin reunamille viivästyí kesällä, muun muassa koska ihmiset olivat huolissaan juomaveden riittämisestä helteiden aikana. IOM ei tilastoinut kesäkuussa paluumuuttoa Abu Ghraibin, Kadhimiyan tai Mahmoudiyan alueille.⁷⁴⁰ Moni Bagdadissa oleskeleva IDP ei ole halukas luopumaan pakoalueella tavoittamastaan elintasosta ja palaamaan kotialueelleen huonompiin olosuhteisiin.⁷⁴¹ Moni Bagdadista kotoisin oleva IDP on myös huolissaan kotialueensa demografisista muutoksista.⁷⁴²

- o Tarmiyan piirikunta

ISIS jatkoi ajoittaisia iskuja Tarmiyan piirikunnassa. Tässä esimerkkejä. Tarmiyan alueella oli ISISin itsemurhaisku 16.5. Ainakin seitsemän henkilöä sai surmansa ja 25 loukkaantui. Virallisen raportin mukaan itsemurhaiskijä oli 9-vuotias poika.⁷⁴³ Tarmiyan torialueen tienoilla tapahtuneessa pommi-iskussa loukkaantui kolme siviiliä 9.6.⁷⁴⁴ Tarmiyassa oli elokuun alkupuolella kahakoita Irakin turvallisuusjoukkojen ja terroristien välillä terroristien tehtyä iskun Buhairatin alueen suurjännitepylväitä vastaan.⁷⁴⁵ ISIS väitti surmanneensa kolme Irakin armeijan sotilasta äänenvaimentimella varustetuilla aseilla Tarmiyassa 17.11.⁷⁴⁶ IOM ei tilastoinut paluumuuttoa Tarmiyan alueella kesäkuussa.⁷⁴⁷

⁷³⁴ IOM, June 2018.

⁷³⁵ Tarkoittaen sunnialueita, joissa on hallituksen shiipainotteisia turvallisuusjoukkoja, ml. Hashd al-Shaabi.

⁷³⁶ ACLED 5.7.2018.

⁷³⁷ Terrorism Monitor/ Rafid Jaboori 28.7.2018.

⁷³⁸ ISW/ Brandon Wallace & Jennifer Cafarella 2.10.2018.

⁷³⁹ Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 2.8.2018, BasNews 2.8.2018.

⁷⁴⁰ IOM, June 2018.

⁷⁴¹ IOM, November 2018.

⁷⁴² IOM, November 2018.

⁷⁴³ UN Security Council 9.7.2018, s. 5.

⁷⁴⁴ Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 9.6.2018.

⁷⁴⁵ BasNews 10.8.2018.

⁷⁴⁶ Daesh Daily/ ICDNNov17, 17.11.2018.

⁷⁴⁷ IOM, June 2018

- Madainin piirikunta

Kesäkuussa verkkomedia Al-Monitor uutisoitiin että ryhmä bagdadilaisia kristittyjä oli matkustanut Madainin piirikuntaan tutustumaan historiallisen Kokhehin kirkon raunioihin. Paikallinen muslimiyhteisö tarjosi heille lounaan käynnin lopuksi. Al-Monitorin mukaan käynti oli mahdollinen, koska Madainin turvallisuustilanne oli parantunut. Paikallisen heimopäällikön kanssa käydyssä keskustelussa suunniteltiin kirkon restauraatiota ja kristittyjen turistiryhmien tuomista tulevaisuudessa kirkolle. Irakin presidentin hallinnossa vähemmistöasioiden kanssa työskentelevä johtaja Hani Kasto kertoi että kulttuuriministeriön kanssa laaditaan suunnitelmia alueen kehittämiseksi turismia silmällä pitäen.⁷⁴⁸

Madainin piirikunnassa on ollut ajoittaisia ISIS-konfliktiin liittyviä tapahtumia. Syyskuun puolivälissä kaksi siviiliä loukaantui pommin räjähtäessä lammasfarmin lähellä Madainin piirikunnassa.⁷⁴⁹ Esimerkiksi Madainin piirikunnan Samadiyassa ja joillakin muilla Bagdadin alueilla oli terroristipidätyksiä lokakuun alussa.⁷⁵⁰ Tuntemattomat asemiehet ampuivat siviilin Madainissa 16.10.⁷⁵¹ IOM ei tilastoinut paluumuuttoa Madainin piirikuntaan kesäkuussa.⁷⁵² Elokuussa IOM raportoi että Madainin alueelle ei ollut paluumuuttoa. IOM arveli että syynä oli toimeentulomahdollisuuksien ja palveluiden puute.⁷⁵³

- Abu Ghraibin piirikunta

Tässä esimerkkejä Abu Ghraibin väkivaltaisuuksista viime kuukausilta. Paikallinen virkamies loukaantui autossaan tienvarsipommin räjähdyksessä 9.8. Abu Ghraibin piirikunnassa.⁷⁵⁴ Poliisin mukaan tuntemattomat asemiehet ampuivat siviilin Zaidanin alueella 17.8. Samanlainen tapaus oli 27.8. Radwaniyan alueella.⁷⁵⁵

Abu Ghraibin piirikunnassa oli 30.8. pommi-isku torille. Iskussa loukaantui kolme henkilöä.⁷⁵⁶ ISIS teki kaksi pommi-iskua Irakin armeijan autoa ja pelastustoimen väkeä vastaan Abu Ghraibin piirikunnassa 9.10.⁷⁵⁷ Autoon kiinnitetty pommi surmasi siviilin Abu Ghraibin al-Zidanin alueella 20.10.⁷⁵⁸ IOM ei tilastoinut paluumuuttoa Abu Ghraibin piirikuntaan kesäkuussa.⁷⁵⁹ IOM:n mukaan Abu Ghraibiin oli palannut syyskuuhun 2018 mennessä 22 500 ihmistä.⁷⁶⁰

- Mahmoudiyan piirikunta

Mahmoudiyan piirikunnassa on ollut ajoittaisia ISISin iskuja. Esimerkiksi syyskuun puolivälissä ISIS väitti haavoittaneensa Hashd al-Shaabin taistelijoita Latifiyan alueella ampumalla heidän autoaan kohti.⁷⁶¹ ISIS väitti surmanneensa tienvarsipommilla kaksi Hashd al-Shaabin taistelijaa 6.10.⁷⁶² IOM ei tilastoinut paluumuuttoa Mahmoudiyan piirikuntaan kesäkuussa.⁷⁶³ IOM:n mukaan Mahmoudiyaan oli palannut syyskuuhun 2018 mennessä 47 520 ihmistä.⁷⁶⁴

⁷⁴⁸ Al-Monitor/ Saad Salloum 8.6.2018.

⁷⁴⁹ Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 12.9.2018.

⁷⁵⁰ Daesh Daily/ Baghdadia 4.10.2018.

⁷⁵¹ Daesh Daily/ Sumaria 16.10.2018.

⁷⁵² IOM, June 2018.

⁷⁵³ IOM, August 2018.

⁷⁵⁴ BasNews 10.8.2018.

⁷⁵⁵ Daesh Daily/ Sumaria 17.8. 2018 ja 27.8.2018.

⁷⁵⁶ GardaWorld 1.9.2018.

⁷⁵⁷ Daesh Daily/ ICDNOct7, 9.10.2018.

⁷⁵⁸ Iraqi News/ Nehal Mostafa 20.10.2018.

⁷⁵⁹ IOM, June 2018.

⁷⁶⁰ IOM, September 2018a.

⁷⁶¹ Daesh Daily/ ICDNSep14, 14.9.2018.

⁷⁶² Daesh Daily/ ICDNOct5, 5.9.2018.

⁷⁶³ IOM, June 2018.

⁷⁶⁴ IOM, September 2018a.

3.8. Etelä-Irak

- Etelä-Irakin humanitaarisesta tilanteesta

Etelä-Irakin kaupungeissa on osoitettu mieltä korruption, työttömyyden ja peruspalvelujen puutteen vuoksi. Mielenosoitusten taustalla on myös keskushallinnon investointien puute eteläisissä lääneissä.⁷⁶⁵ Basran mielenosoitusten yhteydessä Irakin öljyministeriö lupasi luoda 10 000 uutta työpaikkaa Basrassa. Ihmiset eivät helposti usko lupauksiin, koska monet lupaukset ovat jääneet toteutumatta.⁷⁶⁶ Maailmanpankin lokakuussa 2018 julkaiseman arvion mukaan vuonna 2014 Irakin eteläisten läänien asukkaista 31,5 % eli köyhydessä.⁷⁶⁷

Kesän massamielenosoitusten jälkeen hallitus ilmoitti, että maassa toimivien ulkomaisten öljy-yhtiöiden työntekijöistä vähintään 50 % tulisi olla irakilaisia.⁷⁶⁸ Basran varakuvernööri Dhirgham al-Ajwadin mukaan Basran neljä miljoonaisen väestön työttömyys on lisääntynyt jyrkästi ja työttömyysprosentti on vähintään 30.⁷⁶⁹ Heinäkuun lopulla ilmestyneen AP:n artikkelin mukaan noin 30 000–35 000 opiskelijaa valmistuu vuosittain yksityisistä ja julkisista yliopistoista ja koulutuslaitoksista. Useimmat heistä jäivät ilman töitä. Artikkelin haastatellun, teknisestä oppilaitoksesta valmistuneen miehen mukaan hänelle tarjottiin töitä Basrasta öljyministeriöstä, mutta hänen olisi pitänyt maksaa 5 000 USD lahjukset kyseisen paikan saadakseen.⁷⁷⁰

Basrassa oli heinäkuussa mielenosoituksia lähes päivittäin sähkön puutteen vuoksi. Läänin investointisuunnitelmien olisi pitänyt nostaa energiantuotantoa, mutta tehottomuuden ja korruption vuoksi tavoitteisiin ei päästy. Iranin ilmoitettua katkaisevansa sähköntoimitukset Irakiin, vaikeutui tilanne edelleen.⁷⁷¹ Etenkin Irakin eteläisissä lääneissä ja varsinkin Basran läänissä on pulaa vedestä ja ongelman odotetaan pahenevan lyhyellä tai keskipitkällä aikavälillä. Taustalla on sekä ilmastonmuutos, että Turkin ja Iranin patoprojektit, jotka vähentävät virtausta Eufratissa ja Tigrisissä. Veden suolaantuminen tekee veden maatalouskäyttöön soveltumattomaksi.⁷⁷²

Paikallisen maanviljelijän mukaan jokakesäinen Basran vesikriisi on tänä kesänä ollut pahempi kuin ennen ja puhtaan veden hinta on noussut. Basran maatalousalan unionin päällikön Alaa Hashim al-Badranin mukaan veden lisääntynyt suolapitoisuus vahingoittaa putkia ja vesitankkeja. Lisäksi suolavesi yhdessä leväkukintojen kanssa muuttaa veden myrkylliseksi. Vesiongelman vuoksi Khor Al Zubairin lannoitetehdas joutui lopettamaan toimintansa ja on pelättävissä, että alueen lämpövoimalat saattavat lakata toimimasta.⁷⁷³

Vanhentuneet vesiputket ja infrastruktuuri ovat osaltaan vaikuttaneet veden saastumiseen. Terveysalan ammattilaiset ovat raportoineet rahoituksen ja tarvikkeiden puutteista ja esittäneet huolensa mahdollisesta koleraepidemiasta.⁷⁷⁴ Al Jazeeraan syyskuun alkupuolella ilmestyneen artikkelin mukaan jopa 30 000 ihmistä olisi joutunut sairaalahoitoon juotuaan saastunutta vettä.⁷⁷⁵ Syyskuun loppupuolella uutisoitiin jo lähes 100 000 sairastuneesta.⁷⁷⁶

⁷⁶⁵ Luchtenberg, Lyra 19.7.2018; Robin-D’Cruz, Benedict 18.7.2018.

⁷⁶⁶ Robin-D’Cruz, Benedict 18.7.2018.

⁷⁶⁷ The World Bank 3.10.2018, s. 1.

⁷⁶⁸ Al-Monitor / Zeed, Abu Adnan 22.8.2018.

⁷⁶⁹ Al-Monitor / Zeed, Abu Adnan 22.8.2018; AP/ Sinan Salaheddin 26.7.2018.

⁷⁷⁰ AP/ Sinan Salaheddin 26.7.2018.

⁷⁷¹ Robin-D’Cruz, Benedict 18.7.2018.

⁷⁷² OCHA 31.8.2018, s. 1.

⁷⁷³ Niqash / Al-Wazzan, Saleem 9.8.2018.

⁷⁷⁴ OCHA 31.8.2018, s. 1.

⁷⁷⁵ Al Jazeera 9.9.2018.

Irakin ihmisoikeuskomissio⁷⁷⁷ kehotti 20.8.2018 hallitusta julistamaan Basran katastrofialueeksi (disaster area) alueen heikentyneen terveys- ja ympäristön tilan sekä veden saastumisen vuoksi.⁷⁷⁸ Syyskuussa Irakin hallitus teki useita päätöksiä vesihuollon ja jätevedenpuhdistamojen kunnossapidosta ja kunnostamisesta, rahoituksen ja materiaalien tarjoamisesta, ruoka-avun jakamisesta sekä toimenpiteistä työttömyyden torjumiseksi Basrassa.⁷⁷⁹

Myös muun muassa Dhi-Qarin läänin asukkaat ovat osoittaneet mieltään sähkökatkosten, vesiongelmien, työttömyyden ja taloudellisten mahdollisuuksien puuttumisen vuoksi. Dhi-Qarin maakuntahallituksen jäsenen Murtada Brahimin mukaan läänin työttömyys on 35 %. Tämä vaatii Irakin uudelta hallitukselta nopeita toimia ja työllisyysasian priorisoimista. Osa läänin köyhistä elää alle kahdella dollarilla päivässä.⁷⁸⁰

Yli puolet kaikista Etelä-Irakissa olevista IDP:istä on sijoittunut kolmeen läänin: Kerbalaan, Babyloniin ja Najafiin. Syyskuun lopussa Etelä-Irakin lääneissä oleskeli yhteensä 98 826 IDP:tä, jakautuneina seuraavasti: Kerbalan lääni 22 710 henkilöä, Babylon 20 226, Najaf 15 852, Qadissiya 12 036, Wassit 11 994, Basra 7 914, Dhi-Qar 4 074, Missan 2 772 ja Muthanna 1 248.⁷⁸¹

Perheittäin tarkasteltuna, Etelä-Irakin lääneissä oleskeli lokakuun lopulla seuraava määrä IDP-perheitä: Kerbala 3 787 perhettä, Babylon 3 277, Najaf 2 544, Qadissia 2 002, Wassit 2 003, Basra 1 312, Dhi-Qar 673, Missan 457 ja Muthanna 201.⁷⁸² Kaikissa edellä mainituista lääneistä yleisin asumismuoto oli vuokra-asunto. Kerbalan ja Qadissiyän lääneissä IDP-perheiden asuinolosuhteet vaikuttivat olevan muita läänejä heikommat: Kerbalassa 2 384 perhettä asui vuokra-asunnossa, 1 018 perhettä uskonnollisissa rakennuksissa, 207 leireillä ja loput muulla tavoin. Qadissiyassa 765 perhettä asui vuokra-asunnossa, 506 perhettä uskonnollisissa rakennuksissa, 400 isäntäperheiden luona ja loput muulla tavoin.⁷⁸³

- Babylonin lääni

Babylonin läänissä on ollut ajoittaisia ISIS-konfliktiin liittyviä väkivaltaisuuksia ja turvallisuusoperaatioita. Tässä esimerkkejä. Hashd al-Shaabin 42. prikaatin komentaja Ali al-Jubouri kertoi 12.10. tehdystä operaatiosta Babylonin läänissä. Operaation aikana löydettiin hänen mukaansa kymmeniä tienvarsipommeja ja räjähdettä.⁷⁸⁴ Turvallisuuslähteen mukaan tiedustelupalvelun upseerin auton alle asetettu pommi räjähti Hillan kaupungin keskustassa 18.10. mutta ei aiheuttanut henkilövahinkoja.⁷⁸⁵ Hashd al-Shaabin joukot väittivät pysäyttäneensä ISISin terroristien kulun Jurf al-Sakharin läpi 6.11.⁷⁸⁶

IOM:n kesäkuisen raportin mukaan Babylonin läänin Musayabin piirikuntaan, jossa Jurf al-Sakhar sijaitsee, ei kohdistunut paluumuuttoa.⁷⁸⁷ Jurf al-Sakharista peräisin olevat noin 31 812 IDP:tä eivät saaneet palata kotiinsa turvallisuussyistä vaan liikkuvat alueelta toiselle. Babylonin läänissä

⁷⁷⁶ The National/ Mina Aldroubi 25.9.2018.

⁷⁷⁷ Independent High Commission for Human Rights (IHCHR).

⁷⁷⁸ UN Security Council 31.10.2018, s. 3.

⁷⁷⁹ UN Security Council 31.10.2018, s. 3.

⁷⁸⁰ Albasaer 21.9.2018.

⁷⁸¹ IOM, September 2018a.

⁷⁸² IOM, October 2018.

⁷⁸³ IOM, October 2018.

⁷⁸⁴ Daesh Daily/ Sumaria 12.10.2018.

⁷⁸⁵ Daesh Daily/ Sumaria 18.10.2018.

⁷⁸⁶ Daesh Daily/ Sumaria 6.11.2018.

⁷⁸⁷ IOM, June 2018. Myös Niqash/ Mustafa Habib 24.5.2018.

oli kesäkuussa noin 24 198 IDP:tä. Heistä 14 464 oli läänin sisältä ja 7 608 oli kotoisin Nineven läänistä. Babylonin läänissä olevat IDP:t olivat tyypillisesti olleet pitkään paossa kotialueeltaan.⁷⁸⁸

Elokuussa IOM raportoi että Babylonin läänin Mahawilin ja Hillan alueille ei kohdistunut paluumuuttoa. IOM arveli syyksi alueiden taloustilanteen ja heimojen väliset riidat.⁷⁸⁹ Marraskuussa noin 72 % Babylonin läänistä kotoisin olevista IDP:istä kertoi, etteivät viranomaiset päästä heitä palaamaan kotialueelleen. Viranomaiset kertoivat syyksi turvallisuusongelmat.⁷⁹⁰ Noin 29 % Musayabista kotoisin olevista IDP:istä pelkäsi joutuvansa syrjinnän kohteeksi kotialueellaan.⁷⁹¹

IOM:n mukaan Etelä-Irakin lääneistä kotoisin olevista IDP:istä suurin osa oli kotoisin Babylonin läänistä syyskuun lopulla. Heitä oli 35 106 henkeä, joista suurin osa, 14 658, oli paossa läänin sisällä. Huomattava määrä, 10 206, oli siirtynyt Suleimanian läänin ja muut pienemmässä määrin useisiin muihin lääneihin.⁷⁹²

The Baghdad Post -verkkomedia kertoi 25.11. ”vuodetusta asiakirjasta”, jonka mukaan hallitus ei aio edistää paluumuuttoa Babylonin läänin, ja etenkin Jurf al-Sakharin alueelle, koska Hashd al-Shaabiin kuuluva shiiamilitia Kataib Hezbollah hallitsee kyseistä aluetta. Kataib Hezbollahin kontrolloimalle alueelle ei artikkelin mukaan pääse ilman turvallisuusjoukkojen lupaa.⁷⁹³

Babylonin läänin ei mainita UNAMIn kesä-marraskuun kuukausitilastoissa koskien siviilien läänikohtaisia uhrilukuja.⁷⁹⁴

- Etelä-Irakin mielenosoitukset ja turvallisuustilanne

Öljyn hinnan pudottua vuonna 2014, öljysektorin yritykset sanoivat Etelä-Irakissa irti 30–80 % työntekijöistään vuoden 2017 alkuun mennessä. Tuhannet basralaiset jäivät tällöin ilman vakinaista toimeentuloa. Samalla maanviljelysmaata pilaantui kuivuuden ja vesistöjen suolapitoisuuden kasvun vuoksi, ja maaseutuväestön ruokaturva heikkeni. Nämä seikat ovat johtaneet laajamittaiseen kaupungistumiseen, kun väestö on muuttanut maaseudulta Basran ja muiden Etelä-Irakin kaupunkien laitamille matalan tulotason esikaupunkeihin. Kaupungeilla ei ole ollut varaa tarjota peruspalveluita nopeasti kasvavalle urbaanille väestölle. Vuosia kestänyt palveluiden puute, institutionaalinen korruptio, ympäristön tilan heikkeneminen ja yleinen turvattomuus on johtanut nyt nähtäviin mielenosoituksiin.⁷⁹⁵

Etelä-Irakia tutkivan Robin-D’Cruzin mukaan marraskuun 2017 ja huhtikuun 2018 välillä oli suuria mielenosoituksia muun muassa Dhi-Qarin läänin pääkaupungissa Nasiriyassa, Basrassa, sekä Muthannan läänin Samawassa ja Rumaithassa energiasektorin yksityistämistä vastaan. Basran hallinnon suunnitelmat läänin energiatuotannon nostamiseksi eivät ole toteutuneet korruption ja tehottomuuden vuoksi.⁷⁹⁶ Basralaisten tyytymättömyyttä kuvaa se, että toukokuun parlamenttivaaleissa alle 30 % Basran äänioikeutetuista kävi äänestämässä.⁷⁹⁷ Kesäkuussa mielenosoituksia oli Etelä-Irakissa lähes päivittäin sähkön puutteen vuoksi.⁷⁹⁸

⁷⁸⁸ IOM, June 2018.

⁷⁸⁹ IOM, August 2018.

⁷⁹⁰ IOM, November 2018.

⁷⁹¹ IOM, November 2018.

⁷⁹² IOM September 2018a.

⁷⁹³ The Baghdad Post 25.11.2018.

⁷⁹⁴ [http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty Figures&lang=en](http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=tag&tag=Casualty%20Figures&lang=en)

⁷⁹⁵ Schweitzer, Matthew 24.7.2018.

⁷⁹⁶ Robin-D’Cruz, Benedict 18.7.2018.

⁷⁹⁷ Mansour, Renad & Van den Toorn, Christine, July 2018.

⁷⁹⁸ Robin-D’Cruz, Benedict 18.7.2018.

Etelä-Irakissa eskaloituneiden mielenosoitusten aikana heinäkuussa sai surmansa useita ihmisiä ja satoja loukkaantui. Uhreja oli sekä mielenosoittajien että turvallisuusjoukkojen keskuudessa.⁷⁹⁹ Turvallisuusjoukot tekivät massapidätyksiä.⁸⁰⁰ Hashd al-Shaabiin kuuluva shiiamilitia Asaib Ahl al-Haqin (AAH) väitettiin avanneen tulen mielenosoittajia vastaan Najafissa, Bagdadissa ja Muthannan läänin pääkaupungissa Samawassa.⁸⁰¹

Basran läänissä mielenosoituksia on ollut erityisesti öljy- ja kaasuteollisuuden laitoksien tienoilla. Basran läänin pohjoisosassa Bahlan alueella surmattiin mielenosoittaja ja kolme haavoittui välikohtauksessa 8.7. mielenosoittajien yrittäessä sulkea öljykentille johtavan tien. Välikohtauksen jälkeen mielenosoitukset eskaloituivat Etelä-Irakissa ja pääministeri komensi erikoisjoukkoja maan eteläosaan rauhoittamaan tilannetta.⁸⁰²

Irakin hallitus hyväksyi 10.7. toimia peruspalveluiden parantamiseksi Basran läänissä. Keskeinen toimi olisi sähkötoimitusten parantaminen koteihin ja yrityksiin. Ulkomaalaisille (työntekijöille) määrättiin uusia viisumi- ja maahantulomaksuja. Suunnitteluministeriön sekä ja rakennus- ja asuntonministeriöiden käskettiin arvioida keskeneräisiä projekteja ja niiden tuli saada rahoitusta toteuttamiskelpoisten hankkeiden viimeistelyyn. Öljyministeri Jabar al-Luaibi määräsi urakoitsijoita luomaan työpaikkoja West Qurna -öljykentän lähialueiden ja Shatt al-Arabin sekä muiden paikkakuntien asukkaille.⁸⁰³

Robin-D'Cruz julkaisi Twitterissä 13.7. karttoja heinäkuun mielenosoituksista. Hänen mukaansa mielenosoituksiin osallistui tyypillisesti muutama kymmenen henkilöä. Basrassa ja Dhi-Qarissa oli ollut myös satojen ihmisten mielenosoituksia. Mielenosoituksissa estettiin tyypillisesti pääsy sellaisiin, erityisesti öljyalan yrityksiin, joista mielenosoittajat halusivat saada töitä. Myös Iranin vastaisen Shalamchechin rajanylityspisteen liikennettä, samoin kuin Umm Qasrin sataman toimintaa keskeytettiin. Mielenosoittajat vaativat töitä, palveluita kuten sähköä ja vettä ja turvallisuusjoukkojen keskittämistä valtion alaisuuteen Etelä-Irakin huonontuneen turvallisuustilanteen vuoksi. He protestoivat energia-alan yksityistämistä, vesipulaa ja veden suolapitoisuuden kasvua, Bahlassa mielenosoittajiin kohdistuneita väkivaltaisuuksia, terveysongelmia, öljyteollisuudesta johtuvia saasteita sekä maan pakko-ottoa ja karkotuksia vastaan.⁸⁰⁴

Irakin kristittyjen eturyhmä Iraqi Christians Human Rights Council⁸⁰⁵ ilmoitti 14.7. että kaldealaiset kristityt olivat sulkeneet kirkkonsa ja koulunsa Etelä-Irakin mielenosoitusten vuoksi.⁸⁰⁶ Irak -asiantuntija Joel Wing kertoi 18.7. että poliisi oli pidättänyt yli 50 journalistia Etelä-Irakissa. Turvallisuusjoukot olivat myös hyökänneet journalistien kimppuun. Basran operaatiokeskus ja maakuntaneuvosto, samoin kuin sisäministeriö ja pääministeri Abadi yrittivät leimata mielenosoittajat baathilaisiksi, rikollisiksi ja terroristeiksi.⁸⁰⁷

Mielenosoitusten hajottamista on helpottanut mielenosoitusliikkeen poliittinen hajanaisuus. Mielenosoituksia on saatu loppumaan tekemällä paikallisille tahoille kuten heimoille myönnytyksiä, on esimerkiksi luvattu työpaikkoja. Mielenosoitukset ovat kuitenkin jatkuneet.

⁷⁹⁹ Robin-D'Cruz, Benedict 18.7.2018.

⁸⁰⁰ Independent 16.7.2018.

⁸⁰¹ Robin-D'Cruz, Benedict 18.7.2018.

⁸⁰² Robin-D'Cruz, Benedict 18.7.2018.

⁸⁰³ Iraq Business News/ John Lee 12.7.2018.

⁸⁰⁴ Robin-D'Cruz 13.7.2018.

⁸⁰⁵ Kotisivut: <https://iraqichristianhrc.org/> (käyty 5.12.2018)

⁸⁰⁶ Iraqi Christian HRC 14.7.2018.

⁸⁰⁷ Wing, Joel 18.8.2018.

Ihmiset eivät ole uskoneet hallinnon lupauksiin ja palveluiden jalkauttaminen paikallistasolle ja vastuunkantajien löytäminen huonosti resursoiduilta alueilta on ollut hyvin vaikeata.⁸⁰⁸

Merkittävä mielenosoitusten syy on Etelä-Irakia pitkään vaivannut vesipula. Veden puute tuottaa ongelmia maataloudelle ja karjalle. Myös juomavedestä on puutetta. Vesipula on lisännyt heimojen välisiä yhteenottoja ja ammuskeluissa on kuollut myös sivullisia.⁸⁰⁹ Elokuussa Basrassa mielenosoituksia tutkinut humanitaarinen järjestö Norwegian Refugee Council kertoi mielenosoitusten välittömäksi syyksi sähkö- ja vesikatkokset, jotka johtuivat osittain naapurimaiden Iranin ja Turkin toimista. Lisäksi Etelä-Irakin viljelysmaiden suolapitoisuus oli noussut meriveden päästyä vesistöjä pitkin sisämaahan. Öljy-yhtiöt ovat myös saastuttaneet vesistöä.⁸¹⁰ Näiden tekijöiden tuloksena Basra kärsii vakavasta vesipulasta. Basran tilanne on johtanut maaltapakoon ja kaupungistumiseen.⁸¹¹

Basran laajoista öljyvaroista huolimatta öljyteollisuus työllistää vain yhden prosentin paikallisesta työvoimasta. Lisäksi työpaikat ovat tiettyjen öljy-yhtiöiden kanssa sopimuksia tehneiden heimopäälliköiden hallinnassa. Tämä on aiheuttanut työttömien mielenosoituksia.⁸¹² On oletettavaa, että mielenosoitukset jatkuvat lähivuosina, koska hallituksen toimet Basran ongelmien kohdalla ovat olleet reaktiivisia ennalta ehkäisevän sijaan.⁸¹³

Mielenosoitukset kiihtyivät uudelleen syyskuun alussa, kun uutisoitiin että jopa 30 000 ihmistä oli joutunut sairaalaan juotuaan saastunutta juomavettä. Protestien aikana mielenosoittajat sytyttivät tuleen Basrassa sijaitsevan Iranin konsulaatin ja valtion virastoihin hyökättiin. Basran lentokentän ja Yhdysvaltain konsulaatin tienoille ammuttiin Katjusha-ohjuksia. Mielenosoittajien kohteena oli myös Hashd al-Shaabin militioiden ja poliittisten puolueiden toimistoja. Basrassa oli paljon turvallisuusjoukkoja ja sinne julistettiin ulkonaliikkumiskielto.⁸¹⁴ Kaduilla oli paljon hallituksen joukkoja ja Hashd al-Shaabin militioita. Mielenosoittajat kertoivat lykänneensä uusia mielenosoituksia saatuaan uhkauksia joiltakin Hashd al-Shaabin militioilta.⁸¹⁵

Mielenosoituksissa sai surmansa 7.9. kolme henkilöä ja 48 loukkaantui. Heistä 26:tta oli Reutersin lähteiden mukaan ammuttu. Kaksi turvallisuusjoukkojen jäsentä loukkaantui. Kolmesta henkilöä sai surmansa mielenosoituksissa 3.–7.9. Sairun ja Fatih-liittouma vaativat pääministerin ja hallituksen eroa Etelä-Irakin tilanteen vuoksi. Basran turvallisuusjoukkojen päällikkö erotettiin.⁸¹⁶

Basran mielenosoitusten näkyviä hahmoja on surmattu viime kuukausina Basrassa tuntemattomien tekijöiden toimesta. Mielenosoituksia tukenut asianajaja Jabbar Mohammed Karam al-Bahadli ammuttiin ohiajavasta autosta 23.7. Yksi mielenosoitusten järjestäjästä, Ihmisoikeusaktivisti Suad al-Ali ammuttiin 25.9. Mielenosoituksissa näkyvästi esiintynyt uskonjohtaja Wissam al-Ghrawi ammuttiin 17.11. Murhista on epäilty Hashd al-Shaabin militioita. Myös muita mielenosoituksia tukeneita aktivisteja on joutunut vainon kohteeksi.⁸¹⁷ Basran mielenosoitukset jatkuivat marraskuussa.⁸¹⁸

⁸⁰⁸ Robin-D'Cruz, Benedict 18.7.2018.

⁸⁰⁹ Robin-D'Cruz, Benedict 18.7.2018.

⁸¹⁰ Norwegian Refugee Council 9.9.2018.

⁸¹¹ Norwegian Refugee Council 9.9.2018.

⁸¹² Norwegian Refugee Council 9.9.2018.

⁸¹³ Norwegian Refugee Council 9.9.2018.

⁸¹⁴ Reuters/ Aref Mohammed & Raya Jalabi 8.9.2018, Rudaw 8.9.2018a ja 8.9.2018b.

⁸¹⁵ AP/ Qassim Abdul-Zahra 9.9.2018.

⁸¹⁶ Reuters/ Aref Mohammed & Raya Jalabi 8.9.2018, Rudaw 8.9.2018a ja 8.9.2018b.

⁸¹⁷ Basnews 23.7.2018; Middle East Eye 26.9.2018; The Washington Post/ Zahra Ali 15.10.2018; AP/ Nabil al-Jurani 18.11.2018.

⁸¹⁸ Al-Monitor/ Hamdi Malik 12.11.2018.

Norwegian Refugee Council totesi syyskuussa, että Irakin hallinnolla ei ole teknisiä valmiuksia vastata nykyisen vesikriisin moniulotteisiin ongelmiin. NRC ennusti, että jos ongelmiin ei puututa, heimojen välinen väkivalta lisääntyy ja vesi- ja muista resursseista kamppailemisesta tulee konfliktin ensisijainen syy.⁸¹⁹ Lokakuussa ei-basralaisen öljyministerin valinta aiheutti protestointia basralaisten keskuudessa, koska Basran lääni tuottaa valtaosan Irakin öljystä.⁸²⁰

YK:n humanitaarisen avun koordinoituyksikkö OCHA raportoi syyskuussa, että Etelä-Irakin läänejä uhkasi ilmastollisten syiden, vanhentuneen infrastruktuurin, veden suolapitoisuuden nousun ja epäpuhtauksien vuoksi puutteellisen juomaveden aiheuttama terveyskriisi. OCHA varoitti mahdollisista koleraepidemoista.⁸²¹

Etelä-Irakissa kaupungistuminen on antanut aseellisille militoille ja rikollisryhmille otolliset puitteet rekrytoinnille.⁸²² Alueiden marginalisoitumisen ja toimeentulomahdollisuuksien puutteen vuoksi ihmisiä liittyy edelleen aseellisiin ryhmiin.⁸²³ ISISIä vastaan taistelleiden Hashd al-Shaabin veteraanien paluu Etelä-Irakiin on lisännyt turvallisuusongelmia. Veteraanit ovat myös kuormittaneet terveydenhuoltoa, samoin kuin eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmiä. Entistä militarisoituneempi ilmapiiri on ruokkinut heimojen välisiä yhteenottoja.⁸²⁴

Etelä-Irakin läänit eivät nousseet esiin YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMIn viimeisen puolen vuoden kuukausitilastoissa terrorismin, väkivallan ja aseellisen konfliktin uhreina kuolleiden ja loukkaantuneiden osalta.⁸²⁵

Tutkija Robin-D'Cruz on tilastoinut Etelä-Irakin välikohtauksia, joiksi hän laskee myös mielenosoitukset, ja niissä tulleet uhrin kuukausiraporteissaan. Hänen mukaansa Etelä-Irakissa oli kesäkuussa 78 välikohtausta (joista 40 Basrassa ja 26 Dhi Qarissa), joissa sai surmansa 15 ihmistä (11 Basran läänissä) ja 23 loukkaantui (10 Dhi Qarin läänissä ja 8 Missanin läänissä).⁸²⁶

Heinäkuussa, jolloin suuret mielenosoitukset alkoivat, oli vähintään 118 välikohtausta (Basran lääni 61, Dhi Qar 17, Muthanna 9, Missan 8, Wassit 1), joista 96 oli mielenosoituksia. Mielenosoituksia oli Basran läänissä 61, Dhi Qarissa 17, Muthannassa 9, Missanissa 8, ja Wassitissa 1. Basran läänissä oli muun muassa lukuisia istumalakkoja öljykenttien läheisyydessä. Tilaston mukaan välikohtauksissa sai surmansa kaksi henkilöä ja 104 loukkaantui (54 Basran läänissä, joista 43 Zubairin öljykentällä, ja 50 Dhi Qarin läänin pääkaupungissa Nasiriyassa). Robin-D'Cruzin mukaan heinäkuun tiedonhaku hankaloitti se, että viranomaiset katkaisivat Etelä-Irakissa nettiyhteyksiä mielenosoitusten aikana.⁸²⁷

Elokuussa oli vähemmän mielenosoituksia kuin heinäkuussa, mutta ne lisääntyivät kuun loppua kohden. Etelä-Irakissa oli elokuussa 84 välikohtausta (Basra 57, Dhi Qar 10, Muthanna 14, Missan 3), joista 60 oli mielenosoituksia. Välikohtauksissa sai surmansa 9 henkilöä (joista 7 Basrassa) ja 14 loukkaantui (joista 8 Muthannassa ja 6 Basrassa).⁸²⁸

⁸¹⁹ Norwegian Refugee Council 22.9.2018.

⁸²⁰ The Baghdad Post 24.10.2018c.

⁸²¹ OCHA, September 2018.

⁸²² Schweitzer, Matthew 24.7.2018.

⁸²³ Norwegian Refugee Council 22.9.2018.

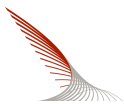
⁸²⁴ Schweitzer, Matthew 24.7.2018.

⁸²⁵ Osoitteessa: http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=9365:un-casualty-figures-for-iraq-for-the-month-of-october-2018&Itemid=633&lang=en (käyty 30.11.2018)

⁸²⁶ Robin-D'Cruz, Benedict 10.7.2018.

⁸²⁷ Robin-D'Cruz, Benedict 2.8.2018.

⁸²⁸ Robin-D'Cruz, Benedict 2.9.2018.

Syyskuussa oli 124 välikohtausta (Basran lääni 109, Dhi Qar 10, Muthanna 4, Missan 1), joista 103 oli mielenosoituksia. Välikohtauksissa sai surmansa 14 henkilöä (joista 11 Basrassa) ja 40 loukkaantui (joista 31 Basran kaupungissa).⁸²⁹

Lokakuussa oli shiiojen Arbaeen-juhla, joka rauhoitti Etelä-Irakin turvallisuustilannetta. Välikohtauksia oli 42, joista väkivaltaisia tapahtumia kuten heimojen välisiä väkivaltaisuuksia 29 (joista 13 Basran kaupungissa ja 5 Zubairin alueella). Näissä sai surmansa 15 henkilöä (joista 10 Basran läänissä).⁸³⁰

Babylonin läänin sisäisiä IDP:itä lukuun ottamatta Etelä-Irakissa on IDP:itä etenkin Nineven läänistä. Heitä oli kesäkuussa Najafin läänissä noin 28 584, Kerbalan läänissä 23 286, Qadissiyan läänissä 10 044 ja Wassitin läänissä 8 574.⁸³¹ Marraskuussa IOM raportoi että moni Etelä-Irakissa oleskeleva IDP ei ollut halukas luopumaan paon kohdealueella tavoittamastaan elintasosta ja palaamaan kotialueelleen huonompiin olosuhteisiin.⁸³²

4. Ihmisoikeudet

- Terrorismioikeudenkäynnit ja kuolemantuomiot, kidutus

Maaliskuussa ilmestyi AP:n uutinen, jonka mukaan Irakissa oli pidätettynä tai vangittuna terrorismisyytösten perusteella ainakin 19 000 ihmistä. Heistä 8 861 oli saanut tuomion terrorismiin liittyvien syytösten perusteella vuoden 2013 jälkeen. Noin 11 000 henkeä oli sisäministeriön tiedusteluviranomaisten pidättäminä odottaen kuulustelujen loppuunsaattamista tai oikeudenkäyntiä. Näiden ISIS-konfliktiin liittyvien terrorismisyytösten lisäksi vankiloissa oli noin 6 000 henkeä kärsimässä ennen vuotta 2013 langetettuja terrorismisidoksia tuomioita. Kuolemantuomion terrorismin perusteella on saanut vuodesta 2013 lähtien 3130 henkeä.⁸³³

Huhtikuussa ilmestyi AP:n artikkeli terrorismioikeudenkäynneistä Nineven läänin Tel Kaifissa. Jutun mukaan oikeudenkäynnit kestivät tyypillisesti alle puoli tuntia ja seurauksena oli monesti 15 vuoden vankeustuomio, elinkautinen vankeustuomio tai kuolemantuomio. Kaikki tuomiot vietiin erikseen Irakin korkeimman oikeuden käsiteltäväksi. Oikeuslaitoksen ylikuormituksen vuoksi asianajajilla oli kymmeniä juttuja, ja heillä oli vähäiset tiedot asiakkaistaan. Monesti syytettyjen omaiset eivät tieneet missä heidän perheenjäsenensä oli pidätettynä tai mikä heidän tilanteensa oli. Vuoden sisään Tel Kaifin rikosoikeus oli tehnyt 815 päätöstä terrorismiepäilyistä kiinniotetuille. Kiinniotetuista 1715 vapautettiin ilman syytteitä, 341 sai 15 vuoden vankeustuomion, 201 tuomittiin kuolemaan ja 112 sai vapauttavan tuomion. Tel Kaifin läheisessä vankilassa 1500 vankia odotti asiansa käsittelyä vaikeissa olosuhteissa. Vankilassa oli sekä miehiä että naisia ja lapsia.⁸³⁴

Heinäkuussa ilmestyneen AP:n uutisen mukaan ISIS-oikeudenkäyntien näyttökynnys saattaa olla hyvin kevyt. Nimetönkin ilmianto, ja usein kidutuksen seurauksena tehty oma tunnustus voivat riittää. Ilmiantajat eivät tule oikeuteen, vaan tuomarit saavat ilmiannot tiedusteluväen kirjaamina muistioina.

Ilmiannon syy ei muistioista tiettävästi selviä. Oikeudenkäynnit jäävät usein yhteen istuntoon ja niiden kesto on monesti ollut jopa vain 10–15 minuuttia. Todistajia on oikeudenkäynneissä harvoin ja oikeuslääketieteellisiä todisteita ei esitetä. Tämä aiheuttaa epäilyksen siitä, että

⁸²⁹ Robin-D'Cruz, Benedict 6.10.2018.

⁸³⁰ Robin-D'Cruz, Benedict 1.11.2018.

⁸³¹ IOM, June 2018.

⁸³² IOM, November 2018.

⁸³³ AP/ Qassim Abdul-Zahra & Susannah George 22.3.2018.

⁸³⁴ AP/ Maya Alleruzzo & Salar Salim 29.4.2018.

syyttömiä ihmisiä tuomitaan kuolemaan. AP:n haastattelema tuomari oli tietoinen siitä, että väriä ilmiantoja tapahtuu, mutta hän ei kertonut miten oikea ilmianto voidaan erottaa väärästä.⁸³⁵

AP:n Bagdadissa seuraamissa oikeudenkäynneissä tuomari nimitti syytetyille asianajajan. Jokaisessa tapauksessa asianajaja perusti puolustuksen siihen että syytettyä oli kidutettu ja vaati syytetyn välitöntä vapauttamista, mikä toteutuu hyvin harvoin. Paikallinen asianajaja kertoi, ettei hänellä ole mahdollisuutta perehtyä asiakkaidensa kansioihin tai pyytää oikeudenkäynneille lykkäystä. Irakin presidentti Fuad Masum on kieltäytynyt vahvistamasta monia kuolemantuomioita hataran tutkinnan vuoksi. Presidentin vahvistus tarvitaan kuolemantuomion täytäntöönpanoon. AP:n uutisen mukaan noin 250 ISIS-kytköksistä tuomittua ihmistä on teloitettu hirttämällä vuoden 2014 jälkeen. Vuonna 2017 teloitettiin 101 tällaista ihmistä.⁸³⁶

Human Rights Watch kiinnitti kesäkuussa huomiota ISIS-kytköksistä syytettyjen ulkomaalaisten naisten ja heidän lastensa tilanteeseen. HRW:n mukaan Irakin oikeuslaitos on pitänyt tammikuusta lähtien hätiköityjä oikeudenkäyntejä joissa naisia on syytetty laittomasta maahantulosta ja ISISin avustamisesta. HRW on ollut seuraamassa tällaisia oikeudenkäyntejä Irakissa. Tyypillisesti tutkiva tuomari kuulee syytettyä ja vie hänen asiansa kolmen tuomarin muodostamalle kokoonpanolle oikeudenkäyntiä varten. HRW:n näkemät oikeudenkäynnit kestivät alle kymmenen minuuttia. Johtava tuomari kysyi jokaiselta syytetyltä koska syytetty tuli Irakiin, missä hänen miehensä oli, uskoiko hän ISISin ideologiaan ja oliko syytetty saanut rahaa ISISiltä. Tuomiot julistettiin samana päivänä ja melkein kaikki tuomiot olivat elinkautisia tuomioita tai kuolemantuomioita.⁸³⁷

HRW:n mukaan oikeudenkäynneissä ei kiinnitetty riittävästi huomiota yksilöllisiin seikkoihin eivätkä oikeudenkäynnit olleet oikeudenmukaisia. Asianajajat kertoivat HRW:lle että he pääsevät harvoin tapaamaan asiakkaitaan ennen heidän kuulemistaan. Asianajajien rooli vaikutti HRW:n seuraamissa oikeudenkäynneissä marginaaliselta, eikä heidän kommenteillaan tai esittämillään todisteilla tuntunut olevan vaikutusta oikeudenkäynnin tulokseen. Joissakin tapauksessa naisten omat kertomukset vaikuttivat siten, että he saivat kuolemantuomion sijasta elinkautisen vankeustuomion.⁸³⁸

HRW:n mukaan Bagdadin vankiloissa oli todennäköisesti enemmän ulkomaalaisia naisia ja heidän lapsiaan kuin ne 509 naista ja 813 lasta, jotka otettiin kiinni Tel Afarissa elokuussa 2017. Vuoden 2017 syyskuussa pääministeri Haider al-Abadi sanoi haastattelussa että suurin osa kyseisistä naisista ja lapsista ei ollut syyllistynyt rikokseen, ja että Irak etsi ratkaisuja heidän kotimaidensa kanssa heidän palauttamisensa suhteen. Tänä vuonna on kuitenkin ryhdytty syytetoimiin. Pidätetyt asuvat liikakansoitetuissa selleissä, eivätkä he ole välttämättä saaneet terveydenhuoltoa. Tulkit ovat monesti kouluttamattomia eivätkä pidätetyt ole saaneet lakiapua puolustustaan varten.⁸³⁹

Tuomarit suhtautuivat usein yliolkaisesti naisten puolustukseen, jonka mukaan he olisivat vain seuranneet, pakolla tai ilman, miehiään Irakiin, eivätkä olleet kannattaneet ISISiä tai liittyneet siihen. HRW:n mukaan vangittujen puolustuksen heikkous, syytösten ylimalkaisuus ja oikeudenkäyntien lyhyt aika viittasivat siihen, etteivät oikeudenkäynnit täyttäneet oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kriteerejä. Lisäksi pitkät vankilatuomiot saattoivat rikkoa julman ja epäinhimillisen rangaistuksen kieltoa vastaan, eikä niiden pituus ollut suhteessa siihen,

⁸³⁵ AP/ Hamza Hendawi, Qassim Abdul-Zahra & Maya Alleruzzo 9.7.2018.

⁸³⁶ AP/ Hamza Hendawi, Qassim Abdul-Zahra & Maya Alleruzzo 9.7.2018.

⁸³⁷ Human Rights Watch 21.6.2018.

⁸³⁸ Human Rights Watch 21.6.2018.

⁸³⁹ Human Rights Watch 21.6.2018.

että naiset olivat menneet naimisiin ISIS-taistelijan kanssa, asuneet ISISin hallinnoimalla alueella tai saaneet ISISiltä avustusrahaa heidän miestensä kuoltua.⁸⁴⁰

Oikeuslaitos nosti syytteitä myös lapsille. Laittomasta maahantulosta syytettyjä 9-13 -vuotiaita tuomittiin kuudesta kuukaudesta vuoteen kestävään vankeustuomioon ja ISISin jäsenyydestä syytettyjä 3-5 vuoden vankeustuomioon. Väkivaltaisuuksiin osallistunut lapsi voitiin tuomita jopa 15 vuoden vankeustuomioon. Alle 3-vuotiaita ulkomaalaisia lapsia pidettiin vankilassa äitiensä luona. 3–9 -vuotiaat lapset sijoitettiin valtion kasvatuslaitoksiin, ja 9–18 -vuotiaat olivat nuorisovankiloissa. Joitakin lapsia on palautettu kotimaihinsa.⁸⁴¹

HRW:n mukaan rikoksiin osallistuneiden lasten kohdalla tulisi pohtia syytösten sijasta rehabilitoimiseen ja yhteiskuntaan uudelleen integroimiseen tähtäviä toimia, eikä pelkästään ISISin jäsenyydestä syytettyjä lapsia tulisi vangita. Viranomaisten tulisi HRW:n mukaan keskittyä syyttämään hyvin vakaviin rikoksiin syyllistyneitä, ja etsiä vaihtoehtoja kuten korvauksia tai yhdyskuntapalvelusta niille, jotka eivät ole tuottaneet harmia muille ihmisille.⁸⁴²

Suleimanian amerikkalaisen yliopiston tutkija Jacqueline Parry kertoi syyskuussa, että Irakin oikeusjärjestelmä on pirstaloitunut. ISIS-kytköksistä epäiltyjä tuomitaan eri foorumeilla. Irakin oikeuslaitos nojaa vuoden 2005 terrorisminvastaiseen lakiin eikä tee juuri eroa sillä kuka osallistui väkivallantekoihin ja kuka oli avustavassa roolissa. Maakuntaneuvostot ovat laatineet esimerkiksi Babylonissa ja Salah al-Dinissä läänikohtaisia säädöksiä, joiden nojalla ISIS-epäiltyjen taloja on tuhottu ja heidän perheitään karkotettu. Jotkut heimot ovat toteuttaneet yhteisöllisiä rangaistuksia esimerkiksi Anbarin läänin Qaimin piirikunnassa ja Salah al-Dinin läänin Alamin alueella jossa ISISin kannattajien taloja on määrätty tuhottavaksi. Valtio, läänien viranomaiset, yhteisöjohtajat, heimopäälliköt ja aseelliset ryhmät haluavat kaikki rangaista ISIS-epäiltyjä, ja he kääntyvät tilanteen mukaan lain, oikeusistuimien, läänikohtaisten säädösten, heimotradition, uskonnollisen lain tai sosiaalisen normiston puoleen päästäkseen tavoitteeseensa.⁸⁴³

Irakissa pidetään ihmisiä kiinniotettuina usein lain vastaisesti. Esimerkiksi kansallinen turvallisuuspalvelu NSS⁸⁴⁴ myönsi heinäkuussa että sen ylläpitämässä pidätyskeskuksessa Mosulissa oli 427 kiinniotettua, joista jotkut olivat olleet pidätyskeskuksessa yli seitsemän kuukautta. Human Rights Watchin haastattelema, vapaaksi päässyt henkilö kertoi että olosuhteet pidätyskeskuksessa olivat hyvin huonot. Kiinniotetut eivät saaneet tavata perheenjäseniään tai asianajajaa, eikä heillä ollut terveydenhuoltoa. HRW kävi NSS:n pidätyskeskuksessa ja totesi että se oli liikkakansoitettu. NSS oli myöntänyt HRW:lle, ettei sillä ollut oikeutta pitää vankeja, mutta pyörsi myöhemmin puheensa.⁸⁴⁵

NSS:n mukaan monia on pidetty pidätyskeskuksessa kuukausia, koska Mosulissa oli vain yksi tuomari joka käsitteli NSS:n pidättämiä, terrorismista epäiltyjen tapauksia. Lisäksi muissa vankiloissa ei ollut tilaa NSS:n pidättämille henkilöille. HRW:n mukaan Bagdadin tulisi ilmoittaa julkisesti millä viranomaisilla on oikeus ottaa kiinni ja kuulustella kiinniotettuja. HRW:n entisiltä pidätetyiltä saamien tietojen mukaan NSS:llä on useita pidätyskeskuksia. Entisten pidätettyjen mukaan pidätettyihin oli kohdistunut jopa kuolemaan johtanutta kidutusta.⁸⁴⁶

- Naisiin kohdistuva väkivalta

⁸⁴⁰ Human Rights Watch 21.6.2018.

⁸⁴¹ Human Rights Watch 21.6.2018.

⁸⁴² Human Rights Watch 21.6.2018.

⁸⁴³ Parry, Jacqueline 10.9.2018.

⁸⁴⁴ National Security Service.

⁸⁴⁵ Human Rights Watch 22.7.2018.

⁸⁴⁶ Human Rights Watch 22.7.2018.

Elokuussa uutisoitiin, että moni nainen ei ryhtynyt ehdokkaaksi Irakin Kurdistanin vaaleissa koska pelkäsi mahdollista häirintää ja muita ongelmia, joita oli esiintynyt aikaisemmissa vaaleissa. Naisiin on kohdistunut häirintää esimerkiksi kun puolueet ovat solvanneet toisten puolueiden naisehdokkaita. CDJ-puolueen jäsenen Chiya Ismaelin mukaan Irakin Kurdistanissa naiset tarvitsevat miehiä enemmän tukea voidakseen menestyä politiikassa. Irakin Kurdistanissa presidentiksi tai pääministeriksi etenemiseen ei ole hänen mukaansa naisilla oikeutta. Irakin Kurdistanin vaalikomissio on turhaan varoittanut ihmisiä pidättäytymästä naisehdokkaiden maineen mustamaalaamisesta. Naisten osallistumisen kannustamiseksi vaalikomissio määräsi, että jokaisen puolueen ehdokkaista tulee olla naisia vähintään 30 %. Irakin kommunistisen puolueen edustaja Shler Abdulmajeed kuitenkin arvioi että puolueilla oli vaikeuksia saada näin paljon naisehdokkaita heihin kohdistuneen häirinnän ja solvauksen vuoksi.⁸⁴⁷

Etelä-Irakin Najafissa joutui elokuussa kunniamurhan kohteeksi nainen, jonka aviomies oli palauttanut hänet kotiinsa häiden jälkeisenä päivänä. Aviomies kertoi saaneensa selville, että hänen puolisonsa ei ollut neitsyt. Naisen miespuolinen perheenjäsen surmasi hänet tämän jälkeen hakkaamalla. Poliisi pidätti murhaajan. Väkivallanteosta raportoinut Human Rights Watch kehotti Irakia hyväksymään kotiväkivallan vastaisen lain, joka on ollut jäissä vuodesta 2015 lähtien. Laki muun muassa velvoittaisi valtiota tarjoamaan suojaa väkivallan uhan alla oleville naisille ja rankaisisi väkivaltaan syyllistyneitä. Lakiluonnoksessa on HRW:n mukaan myös puutteita. Sen mukaan perheiden tulisi käsitellä väkivaltatapauksia pikemminkin sovintokomiteoiden kuin virallisen syytteen kautta. Lain säätämiin rangaistuksien tulisi HRW:n mukaan myös olla tarkoin määriteltäviä, jotta henkilö ei saisi alennettua tuomiota, koska kyseessä on kunniaan liittyvä rikos.⁸⁴⁸

Lokakuussa uutisoitiin, että Irakin Kurdistanissa oli surmattu 93 naista viimeisten kuuden kuukauden aikana. Lisäksi noin 109 naisen kerrottiin tehneen itsemurhan viimeisten kuuden kuukauden aikana ja noin 370 viimeisten kahden vuoden aikana. Monet itsemurhat kuten palamiset ovat epäilyttäviä. Erbilin poliisin tiedottaja on todennut julkisesti, että useimmissa tapauksissa viranomaiset eivät voi kertoa itsemurhien syytä, jotta eivät tahrasi naisten perheiden mainetta.⁸⁴⁹

Irakin Kurdistanin naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen virasto⁸⁵⁰ raportoi kansainvälisenä päivänä naisiin kohdistuvan väkivallan lopettamiseksi 25.11., että ainakin 37 naista on surmattu Irakin Kurdistanissa viimeisen yhdeksän kuukauden aikana. Lisäksi 54 naisen itsemurhaa epäiltiin kotiväkivallaksi. Ihmisoikeusjärjestö Hangaw Organization for Human Rightsin mukaan marraskuun 2017 ja marraskuun 2018 välillä surmattiin 27 naista. Suurin osa naisista joutui kunniamurhan uhriksi.⁸⁵¹ Tunteettomat asemiehet avasivat tulen Irakin Kurdistanin naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen viraston Suleimanian toimistoa vastaan 28.11. Irakin Kurdistanissa oli alkanut muutamaa päivää aikaisemmin 16 päivän kampanja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan tiedon levittämiseksi. YK:n väestörahassto tuomitsi iskun.⁸⁵²

WADI-järjestö⁸⁵³ kertoi elokuussa, että tietoisuus naisten ympärileikkauksesta (FGM) leviää Irakin Kurdistanissa. Ympärileikkaus on selvästi vähentynyt, mutta on edelleen merkittävä ongelma. Irakin Kurdistanissa tuli voimaan naisin kohdistuvan väkivallan vastainen laki vuonna 2011, mutta lakia ei implementoida tyydyttävällä tavalla. Vuodesta 2004 lähtien naisten ympärileikkausta

⁸⁴⁷ Kurdistan 24/ Sangar Ali 13.8.2018.

⁸⁴⁸ Human Rights Watch 8.8.2018.

⁸⁴⁹ The Kurdistan Tribune/ Gaziza Kadr Darwish 4.10.2018.

⁸⁵⁰ Directorate of Elimination of Violence against Women.

⁸⁵¹ BasNews 25.11.2018.

⁸⁵² BasNews 29.11.2018.

⁸⁵³ Kotisivut: <https://wadi-online.org/> (käyty 4.12.2018)

vastaan kamppailut WADI on suostutellut kymmeniä tuhansia perheitä luopumaan tästä tavasta.⁸⁵⁴

Irakissa on viime kuukausina surmattu useita julkisuudessa olleita naisia. Naisten terveysasioita edistänyt plastiikkakirurgi, malli ja sosiaalisen median tähti Rafeef al-Yaseri surmattiin kotonaan Bagdadissa 16.8. Bagdadissa toimivan kauneushoitolan johtaja Rasha al-Hassan löydettiin kuolleena kotoaan viikkoa myöhemmin.⁸⁵⁵ Ihmisoikeusaktivisti Suad al-Ali ammuttiin tuntemattomien tekijöiden toimesta Basrassa 25.9. Hän oli yksi Basran mielenosoitusten järjestäjistä⁸⁵⁶ ja johti Al-Weed al-Alaiami For Human Rights -järjestöä.⁸⁵⁷ Kauneuskuningatar ja sosiaalisen median tähti Tara Fares ammuttiin autoonsa Bagdadissa 27.9. Hänen murhaajansa pidätettiin seuraavana päivänä.⁸⁵⁸

Surmat toivat mieleen muoti-ikoni Karar Nushin surman Bagdadissa heinäkuussa 2017. Vuoden 2015 Miss Iraq, kirkukilainen Shimaa Qasim Abdulrahman, pakeni Irakista Jordaniaan Tara Faresin murhan jälkeen. Hän kertoi saaneensa ISISiltä puhelinsoiton jossa hänet uhattiin kidnapata jos hän ei liity ISISiin.⁸⁵⁹ Surmattuja naisia yhdisti se, että kukin oli näkyvässä asemassa yhteisössään tai esiintyi ja pukeutui yleisestä normista poikkeavalla tavalla.⁸⁶⁰ Surmat on myös liitetty Irakin militarisoitumiseen ISIS-konfliktiin myötä ja Hashd al-Shaabin Iran-myönteisten militioiden institutionalisoimiseen.⁸⁶¹

Rutgersin yliopiston tutkija ja kirjailija Zahra Alin mukaan militiat kontrolloivat sosiaalista ympäristöään tarkastuspisteiltä käsin ja vaativat konservatiivisten patriarkaalisten normien noudattamista. Oikeudenloukkauksia voidaan tehdä esimerkiksi journalisteja, kansalaisaktivisteja ja medioista tuttuja henkilöitä kohtaan rankaisemattomuuden ilmapiirissä koska Irakin eliitti, heimopäälliköt ja militioiden taistelijat ovat toisiinsa liitoksissa. Hän mainitsee myös 15-vuotiaan pojan Hamudi al-Mutayrin joka puukotettiin Bagdadissa lokakuussa, koska häntä epäiltiin homoseksuaaliksi.⁸⁶²

- Journalistien tilanne

Irakin Kurdistanin journalistiliitto⁸⁶³ listasi 84 rikkomusta journalisteja ja media vastaan tammi-kesäkuussa 2018.⁸⁶⁴ Irak -asiantuntija Joel Wing kertoi esimerkiksi 18.7., että poliisi oli pidättänyt yli 50 journalistia Etelä-Irakissa mielenosoitusten yhteydessä. Turvallisuusjoukot olivat myös hyökänneet journalistien kimppuun.⁸⁶⁵ Journalisti Wedad Husseinin murhasta Irakiin Kurdistanin Dohukissa tuli elokuussa kuluneeksi kaksi vuotta. Kukaan ei ole joutunut vastuuseen hänen murhastaan. Journalisti Fazel Hawramy muistuttaa että useita muitakin journalisteja on surmattu vuoden 2003 jälkeen, tietävästi pääpuolueisiin liitoksissa olevien asemiesten toimesta.⁸⁶⁶

⁸⁵⁴ Kirkuk Now 15.8.2018.

⁸⁵⁵ CNN/ Eliza Mackintosh, Hamdi Alkhshali & Mohammed Tawfeeq 4.10.2018; The Guardian/ Martin Chulov 2.10.2018.

⁸⁵⁶ Hänen lisäksi surmattiin ainakin 23.7. mielenosoituksia tukenut asianajaja Jabbar Mohammed Karam al-Bahadli ja 17.11. mielenosoituksissa näkyvästi esiintynyt uskonjohtaja Wissam al-Ghrawi. Myös muita mielenosoituksia tukeneita aktivisteja on joutunut vainon kohteeksi.(The Washington Post/ Zahra Ali 15.10.2018; AP/ Nabil al-Jurani 18.11.2018)

⁸⁵⁷ Middle East Eye 26.9.2018.

⁸⁵⁸ Rudaw/ Darbaz Younis 8.10.2018; Factiva/ The Washington Post/ Zahra Ali 15.10.2018.

⁸⁵⁹ Rudaw/ Darbaz Younis 8.10.2018; Factiva/ The Washington Post/ Zahra Ali 15.10.2018.

⁸⁶⁰ The Guardian/ Martin Chulov 2.10.2018.

⁸⁶¹ Factiva/ The Washington Post/ Zahra Ali 15.10.2018.

⁸⁶² Factiva/ The Washington Post/ Zahra Ali 15.10.2018.

⁸⁶³ The Kurdistan Journalists Syndicate.

⁸⁶⁴ NRT 16.8.2018.

⁸⁶⁵ Wing, Joel 18.8.2018.

⁸⁶⁶ Hawramy, Fazel 13.8.2018.

Elokuun puolivälissä kansalaisjärjestö The Peace and Freedom Organization (PFO)⁸⁶⁷ kertoi listanneensa 272 rikkomusta journalisteja, kansalaisyhteiskunnan aktiiveja, mielenosoittajia ja medioita vastaan Irakin Kurdistanissa tammi-heinäkuussa 2018. Rikkomuksista 169 oli kohdistunut journalisteihin. Kaikista rikkomuksista 64 koski journalistien estämistä tekemästä työtään, 20 oli uhkauksia, 20 mielenosoittajien hakkaamista ja rankaisemista, 10 mielenosoitusten ja muiden aktiviteettien estämistä ja seitsemän tapausta koski solvaamista.⁸⁶⁸

Noin 24 journalistia ja 64 mielenosoittajaa otettiin PFO:n mukaan kiinni ja kaksi kansalaisjärjestöä suljettiin. PFO:n mukaan ilmaisunvapaus on vaarassa Irakin Kurdistanissa, jossa mielenosoittajia, journalisteja ja aktivisteja on uhkailtu, hakattu, solvattu, otettu kiinni ja siepattu. PFO:n mukaan suurin osa rikkomuksista on tehty siviilipukuisten turvallisuusjoukkojen toimesta. Uutisointia rikkomuksista on pyritty estämään. Rikkomuksiin syyllistyneitä ei ole rangaistu.⁸⁶⁹ Rikkomukset ovat jatkuneet. Esimerkiksi poliisi hyökkäsi Iraqi Media Network -yhtiön journalistien kimppuun Bagdadin Kadhimiyyassa 20.11. näiden kuvatessa uskonnollisia juhlallisuuksia.⁸⁷⁰

5. Humanitaarinen tilanne

- Köyhyys

Irakin pääministerin taloudellisen neuvonantajan Mudher Mohammed Salehin mukaan tulot ja varallisuus ovat maantieteellisesti huomattavan epätasaisesti jakautuneet ja joissakin lääneissä köyhiä on lähes 50 % väestöstä. Työttömyys vaivaa ISISiltä vapautetuilla alueilla etenkin nuoria. Näillä alueilla aktiivisesta työvoimasta on työttömänä noin 40 %. Irakin suunnitteluministeriö julkisti lokakuun alussa Maailmanpankin kanssa perustetun rahaston, johon talletetuilla varoilla (300 miljoonaa USD) ryhdytään parantamaan köyhien tilannetta. Avustaminen aloitetaan Etelä-Irakin Muthannan läänistä, jossa köyhyyttä on eniten, Keski-Irakin Salah al-Dinistä, jossa on paljon alueelle palanneita ja Dohukista jossa on paljon IDP:itä ja Syyrian pakolaisia. Al Sabah -sanomalehden taloustoimittajan Hussein Thaghin mukaan luottamusta varojen jakotapoihin kuitenkin puuttuu, kun otetaan huomioon korruptio, johon monien vastaavien hankkeiden varoja on tuhattu.⁸⁷¹

- Ruokaturva

Reach Initiativen 30.9.2018 julkaiseman selvityksen mukaan perheistä 38 % on ruokaturvallisessa tilanteessa, 52 % on alttiita ruokaturvattomuudelle ja 10 % on ruoka-avun tarpeessa. Kotitalouksista 63 %:ssa ruokamenot olivat alle 50 % kaikista kotitalouden menoista. Noin 85 %:lla kotitalouksista oli käytettävänä vettä vähintään 50 litraa/henkilö/vrk.⁸⁷²

YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAOn 2018 julkaiseman raportin mukaan vuosina 2015–2017 Irakin väestöstä noin 28 % (10,3 milj. ihmistä) kärsi aliravitsemuksesta. Vuonna 2016 synnytysikäisistä (15–49 -vuotiaista) naisista noin 29 % (2,7 milj. naista) kärsi anemiasta. Samana vuonna 18-vuotiaista ja sitä vanhemmista ihmisistä noin 27 % (5,5 milj. ihmistä) oli ylipainoisia.⁸⁷³

YK:n turvallisuusneuvoston lokakuun raportin mukaan humanitaariset toimijat pystyivät toimittamaan 382 621 heikossa asemassa olevalle irakilaiselle jonkinlaista humanitaarista apua kolmen kuukauden pituisella ajanjaksolla. Jotkut YK:n yhteistyökumppanit ilmoittivat, että

⁸⁶⁷ Kotisivut: <http://www.pfo-ku.org/> (käyty 5.12.2018)

⁸⁶⁸ NRT 16.8.2018.

⁸⁶⁹ NRT 16.8.2018.

⁸⁷⁰ ACLED/ BBC 20.11.2018.

⁸⁷¹ Al-Monitor/ Zeed, Adnan, Abu, 4.10.2018.

⁸⁷² Reach Initiative 30.9.2018, s. 3, 5.

⁸⁷³ FAO 2018, s. 121, 133.

maksujen viivästyminen ja rahoituksen puutteet vaikuttivat kielteisesti avustusohjelmien toimintaan. Elokuun loppuun mennessä Irakin humanitaarinen avustussuunnitelma oli saanut 343 miljoonaa dollaria (60 %) vuodelle 2018 pyydetystä 569 miljoonasta dollarista.⁸⁷⁴

- Terveydenhuolto

Reach Initiativen 30.9.2018 julkaiseman selvityksen mukaan kotitalouden koko on Irakissa keskimäärin 6,8 henkeä. Noin 9 % kotitalouksista ilmoitti, että toimivaa terveysasemaa ei ole 5 kilometrin säteellä ja 24 % ilmoitti, että toimivaa sairaalaa ei ole 10 kilometrin säteellä. Noin 40 %:ssa kotitalouksista yhdellä tai useammalla perheenjäsenellä oli krooninen terveysongelma. Näistä kotitalouksista 69 % ilmoitti, että heillä on esteitä terveydenhuoltopalveluihin pääsyssä. Kolmena huomattavimpana esteenä olivat palvelujen liian korkea hinta (66 % vastanneista), lääkkeiden liian korkea hinta (30 %) ja se, että lääkettä ei ollut sairaalassa saatavana (23 %).⁸⁷⁵

Maailman terveysjärjestö WHO:n vetämä terveysklusteri tarjoaa kiireellistä perusterveydenhuoltoa, traumahoitoa, rokotuksia, lisääntymisterveyteen liittyviä palveluja ja psykososiaalista tukea IDP:ille ja muille haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille. Klusterissa toimii 25 kansainvälistä ja 12 kansallista kansalaisjärjestöä.⁸⁷⁶

- Asuminen

Reach Initiativen 30.9.2018 julkaiseman selvityksen mukaan 69 % kotitalouksista ilmoitti asuvansa omistusasunnossa. Vuokralla asuvista 19 %:lla ei ollut vuokrasopimusta, 9 %:lla sopimus oli suullinen ja 0,5 %:n vuokrasopimus oli päättynyt. Kaikista kotitalouksista 4 %:lla oli vaara joutua hädetyiksi.⁸⁷⁷ 4 % kotitalouksista asuu epäasianmukaisissa asumuksissa (critical shelter): keskeneräisissä, hylätyissä tai vaurioituneissa rakennuksissa, tilapäissuojissa, konteissa tai muissa ei-asuinkäyttöön tarkoitetuissa rakennuksissa.⁸⁷⁸

- Koulutus

UNICEFin 2017 julkaiseman, Irakin koulutussektoria tarkastelevan raportin mukaan Irakin keskushallinnon alueen 14 615 julkisesta koulusta 6230 tarvitsee kunnostusta ja 1972 on huonokuntoisia tai käyttöön sopimattomia. Lukuvuonna 2015–2016 Irakin keskushallinnon alueella noin 35 % ja Irakin Kurdistanin alueella noin 32 % kouluista toimi useammassa kuin yhdessä vuorossa. Keskushallinnon alueella yksityiskoulujen määrä on lisääntynyt nopeasti kaikilla koulutustasoilla, Irakin Kurdistanin alueella alemmalla tasolla yksityiskoulujen määrä väheni ja korkeammalla asteella nousi. Keskushallinnon alueella peruskouluun ilmoittautui noin 94 % lapsista, alemmalle keskiasteelle (lower secondary level) noin 52 % ja ylemmälle keskiasteelle (upper secondary level) n. 28 %. UNICEFin mukaan päättäjien tulisi parantaa toisen asteen koulutukseen pääsyä. IDP:iden keskuudessa kouluikäisistä lapsista noin 48 % kävi koulua.⁸⁷⁹

REACH Initiativen 30.9.2018 julkaisemassa selvityksessä on tarkasteltu 16 läänissä 12 261 kotitaloutta, joista 2 833 oli kotialueelleen palanneita. Osassa maata tietoa ei pystytty keräämään. Tulokset edustavat vain alueita, joille oli pääsy. Selvityksen mukaan 30 %:ssa kotitalouksista oli vähintään yksi 6–17 -vuotias lapsi, joka ei osallistunut muodolliseen koulutukseen. Kaikista kotitalouksista 5 % ilmoitti, että toiminnassa olevaa peruskoulua ei ole 5 km:n säteellä ja 10 %

⁸⁷⁴ UN Security Council 31.10.2018, s. 12.

⁸⁷⁵ Reach Initiative 30.9.2018, s.1, 3.

⁸⁷⁶ WHO [päiväämätön]; WHO 30.9.2018.

⁸⁷⁷ Reach Initiative 30.9.2018, s. 2.

⁸⁷⁸ Reach Initiative 30.9.2018, s. 4.

⁸⁷⁹ UNICEF 21.5.2017. s. 36.

ilmoitti, että toimivaa toisen asteen koulutusta ei ole tarjolla 5 km:n säteellä. Yleisimmät syyt koulutuksen ulkopuolelle jäämiseen olivat se, että ei ollut varaa koulutukseen liittyviin kustannuksiin (35 %), lapsi oli vammaisen, sairas tai traumatisoitunut (15 %) ja se, että koulutusta ei pidetty tärkeänä (9 %).⁸⁸⁰

- IDP:t

International Rescue Committee'n Irakin maajohtajan Wendy Tauberin mukaan Irakin IDP:t eivät ole vuonna 2018 palaamassa koteihinsa niin pian kuin humanitaarista apua antavat tahot ovat odottaneet. Arvioitua suurempi määrä ihmisiä tulee siten tarvitsemaan pidempiaikaista humanitaarista apua. Norwegian Refugee Councilin vaikuttamistyön päällikön Alexandra Saiehin mukaan humanitaarisen rahoituksen saaminen on vaikeutumassa ja monet lahjoittajavaltiot ovat kohdentamassa rahoitusta uudelleen, humanitaarisesta avusta infrastruktuuriin.⁸⁸¹

OCHAN mukaan Irakin viranomaiset pyrkivät siihen, että IDP:t palaisivat kotialueilleen. Järjestö on kuitenkin havainnut monien paluiden olleen ennen aikaisia mm. infrastruktuurin tuhoutumisen, peruspalvelujen puutteen ja räjähteiden vuoksi. Lisäksi joidenkin henkilöiden tai perheiden ei haluta palaavan. Humanitaarisilta järjestöiltä puuttuu varoja. Paluumuuttoa tapahtuu jatkuvasti, mutta se on hidastunut. Paluun esteitä ovat rajoitetut palvelut, talojen tuhoutuminen, sodan jäljiltä jääneet räjähteet, rajalliset taloudelliset mahdollisuudet, paikallisten heimojen sovittelun puuttuminen ja turvattomuus.⁸⁸²

- Ympäristöongelmat

Irakin mielenosoitusten vuoksi aikana Turkki lupasi kesäkuun alkupuolella hidastaa Ilisin patoaltaan täyttämistä, jotta Irakiin virtaisi enemmän Tigris-joen vettä ja Irakin vesikriisi helpottaisi. Irakin hallitus on rajoittanut tiettyjen lajikkeiden kuten riisin viljelyä veden säästämiseksi. Maanviljelijät ovat osoittaneet mieltään rajoituksia vastaan.⁸⁸³ Heinäkuussa uutisoitiin, että kymmenittäin vesipuhveleita oli kuollut Etelä-Irakin suoalueilla jokien laskeneen veden pinnan vuoksi. Eläinten kuolemat uhkasivat suoalueella elävien toimeentuloa. Veden pinnan kerrottiin laskeneen kolmanneksen aikaisemmasta. Samalla veden suolapitoisuus oli kaksinkertaistunut.⁸⁸⁴

Irakin varamaatalousministeri Mahdi al-Qaisi arvioi elokuussa että Irakissa viljeltiin vuonna 2018 noin 50 % pienempää maa-alaa kuin vuonna 2017 Irakin vesikriisin vuoksi, ja koska viranomaiset olivat kieltäneet riisin, maissin, seesamin ja auringonkukkien kaltaisten tuotteiden viljelyn väliaikaisesti, koska vettä ei riittänyt niiden kasteluun. Irakin Kurdistan ei ole totellut kieltä, koska sillä ei ole samanlaista pulaa vedestä kuin Etelä-Irakilla. Yleisellä tasolla Irakilla on suuri veden tarve maanviljelyksen infrastruktuurin puutteiden, vanhanaikaisen salaojituksen, ja Irakissa viljeltyjen lajikkeiden ominaisuuksien vuoksi.⁸⁸⁵

Voimakkaat sateet aiheuttivat tulvia Irakissa marraskuun lopulla. Arviolta 10 000 ihmistä Salah al-Dinin läänissä ja 22 000 ihmistä Nineven läänissä olivat tulvien vuoksi avun tarpeessa. Heistä

⁸⁸⁰ REACH Initiative 30.9.2018, s. 4.

⁸⁸¹ IRIN / Slemrod, Annie 2.8.2018.

⁸⁸² The Danish Immigration Service & Landinfo 5.11.2018, s. 50–51.

⁸⁸³ Saeed, Yerevan 19.7.2018.

⁸⁸⁴ Reuters/ Mohammed Kadhim Atti 11.7.2018.

⁸⁸⁵ Rudaw 4.8.2018.

tuhannet asuivat IDP-leireillä.⁸⁸⁶ Nineven maakuntaneuvosto julisti hätätilan 1.12. rankkasateiden aiheuttaneiden tulvien vuoksi. Vesistöjen vedenpinta oli noussut paikoin metrillä kahden päivän aikana. Tulvia on ollut muun muassa Erbilin, Zakhon ja Kirkukin alueilla ja lukuisia taloja on vaurioitunut.⁸⁸⁷

Lähteet

ACLED 5.7.2018. *The Reconstitution of the Islamic State's Insurgency in Central Iraq*. <https://www.acleddata.com/2018/07/05/the-reconstitution-of-the-islamic-states-insurgency-in-central-iraq/> (käyty 31.7.2018)

ACLED-tietokannasta poimitut uutiset, joista ei tietokannassa linkkiä tai otsikkoa (<https://www.acleddata.com/>)

- Airwars 8.7.2018
- Airwars 30.7.2018
- Anadolu Agency 6.7.2018
- Anadolu Agency 6.10.2018
- Anadolu Agency 22.11.20178
- The Baghdad Post 26.10.2018
- BBC 11.9.2018
- BBC 17.10.2018
- BBC 20.11.2018
- NINA 10.8.2018
- Rudaw TV 1.7.2018
- Sumaria 13.6.2018
- Rudaw TV 11.9.2018
- Yaqein Al Maloomah 17.9.2018
- Yaqein Al Maloomah 19.11.2018
- Xinhua 8.11.2018

Albasaer 21.9.2018. ارتفاع نسبة الفقر والبطالة في ذي قار ومطالبات بالتدخل العاجل. *High poverty and unemployment in Dhi-qar and demands for urgent intervention*. <https://albasaernewspaper.com/news/iraq-news/39500> (käyty 23.11.2018)

ANF News 18.7.2018. *Kurdish human rights activist tortured and executed*. <https://anfenglish.com/news/kurdish-human-rights-activist-tortured-and-executed-28340> (käyty 2.8.2018)

AP/ Qassim Abdul-Zahra & Susannah George 22.3.2018. *Iraq holding more than 19,000 because of IS, militant ties*. <https://www.apnews.com/aece6571de54f5dba3543d91deed381> (käyty 4.12.2018)

AP/ Maya Alleruzzo & Salar Salim 29.4.2018. *Iraq's IS trials bring swift verdicts, almost all guilty*. <https://www.apnews.com/25a655d5b3cb47c5a0251f596855c98f> (käyty 4.12.2018)

⁸⁸⁶ OCHA 27.11.2018, s. 1.

⁸⁸⁷ NRT 1.12.2018.

AP/ Philip Issa 21.6.2018. *Iraq set for election recount to salvage tainted result.*
<https://apnews.com/535e1218a1874cd7a9248cb406c23dca> (käyty 16.8.2018)

AP/ Hamza Hendawi, Qassim Abdul-Zahra & Maya Alleruzzo 9.7.2018. *A neighbor's word can bring death sentence in Iraq IS trials.*
<https://www.apnews.com/bc113d09dc2e46a68adf45de6b956a6e> (käyty 4.12.2018)

AP/ Salaheddin, Sinan 26.7.2018. *Soaring unemployment fuels protests in southern Iraq.*
<https://www.apnews.com/c335ab38b6924cb8b71bf9579ff8380c> (käyty 27.11.2018)

AP/ Qassim Abdul-Zahra 9.9.2018. *Calm returns to Iraq's Basra after week of violent protests.*
<https://apnews.com/ba90defff76a432da6df7085be411bfd> (käyty 30.11.2018)

AP/ Nabil al-Jurani 18.11.2018. *Iraqi cleric linked to Basra protests killed outside home.*
<https://www.apnews.com/837b5f56cfaf43baa6ba045cbf1d6c7d> (käyty 5.12.2018))

Asharq al-Awsat/ Ihsan Aziz 27.8.2018. *Exclusive - Arabs in Kirkuk Refuse Peshmerga Return.*
<https://aawsat.com/english/home/article/1374891/exclusive-arabs-kirkuk-refuse-peshmerga-return>
(käyty 15.11.2018)

Assyria TV 18.8.2018. *Basim Bello: The decision to depose me was taken already two months ago.* <http://www.assyriatv.org/2017/08/basim-bello-decision-depose-taken-already-two-months-ago/> (käyty 28.8.2018)

Assyrian Policy Institute 15.8.2018. *Nineveh Provincial Council Moves to Depose Mayor of Alqosh Again.* <https://www.assyrianpolicy.org/news/nineveh-provincial-council-moves-to-depose-mayor-of-alqosh-again>

The Atlantic/ Krishnadev Calamur 31.8.2018. *ISIS Never Went Away in Iraq.*
<https://www.theatlantic.com/international/archive/2018/08/iraq-isis/569047/> (käyty 21.11.2018)

The Baghdad Post 7.6.2018. *Anonyms set fire to Asayish headquarters in Kirkuk.*
<https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/28121/Anonyms-set-fire-to-Asayish-headquarters-in-Kirkuk> (käyty 15.11.2018)

The Baghdad Post 12.7.2018. *Military operation launched to pursue ISIS terrorists in Diyala.*
<https://www.thebaghdadpost.com/en/story/29372/Military-operation-launched-to-pursue-ISIS-terrorists-in-Diyala> (käyty 20.8.2018)

The Baghdad Post 24.10.2018a. *Abdul Mahdi abolishes post of deputy PM.*
<https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/32599/Abdul-Mahdi-abolishes-post-of-deputy-PM>

The Baghdad Post 24.10.2018b. *54% of government given to Shiites, 24% for Sunnis: analyst.*
<https://s.thebaghdadpost.com/en/32601> (käyty 31.10.2018)

The Baghdad Post 24.10.2018c. *Basra people angered over reported oil minister candidate.*
<https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/32602/Basra-people-angered-over-reported-oil-minister-candidate> (käyty 31.10.2018)

The Baghdad Post 25.10.2018. *Kubiš disappointed at lack of women ministers.*
<https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/32630/Kubi%C5%A1-disappointed-at-lack-of-women-ministers> (käyty 31.10.2018)

The Baghdad Post 26.10.2018. *Abdul Mahdi appointed caretaker of interior, defense ministries.* <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/32658/Abdul-Mahdi-appointed-caretaker-of-interior-defense-ministries> (käyty 31.10.2018)

The Baghdad Post 27.10.2018. *Abdul Mahdi appoints Abadi commander of IMIS.* <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/32687/Abdul-Mahdi-appoints-Abadi-commander-of-IMIS> (käyty 31.10.2018)

The Baghdad Post 28.10.2018a. *Turkmen deplore Peshmerga's return to disputed areas.* <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/32732/Turkmen-deplore-Peshmerga-s-return-to-disputed-areas> (käyty 15.11.2018)

The Baghdad Post 28.10.2018b. *Iraqi military operation to pursue ISIS in northeastern Diyala.* <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/32720/Iraqi-military-operation-to-pursue-ISIS-in-northeastern-Diyala> (käyty 26.11.2018)

The Baghdad Post 25.11.2018. *Revealed: Babil excluded from plan to return displaced people.* <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/33497/Revealed-Babil-excluded-from-plan-to-return-displaced-people> (käyty 29.11.2018)

Baghdad Today 25.6.2018. الستة المختطفين لتحرير معاركاً ويخوض كركوك في قرى يقتحم الارهاب مكافحة جهاز: مصدر. <https://baghdadtoday.news/news/50184/%D9%85%D8%B5%D8%AF%D8%B1-%D8%AC%D9%87%D8%A7%D8%B2-%D9%85%D9%83%D8%A7%D9%81%D8%AD%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%B1%D9%87%D8%A7%D8%A8-%D9%8A%D9%82%D8%AA> (käyty 6.8.2018)

BAMF 30.7.2018. *Briefing Notes.* https://www.ecoi.net/en/file/local/1442647/1226_1536224135_deutschland-bundesamt-fuer-migration-und-fluechtlinge-briefing-notes-30-07-2018-englisch.pdf (käyty 11.12.2018)

BasNews 8.5.2018. *IS Steps up Military Activity Around Tuz Khurmatu: Official.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/435616> (käyty 20.8.2018)

BasNews 6.6.2018. *More Iraqi Troops Deployed to Sinjar: Commander.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/442668> (käyty 6.8.2018)

BasNews 8.6.2018. *Baghdad Court Orders Arrest of 9 Hashd al-Shaabi Commanders over Terror Charges.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/443209> (käyty 6.8.2018)

BasNews 22.7.2018a. *IS Attacks Iraqi Forces in Makhmour, Kills at Least Four.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/454078> (käyty 6.8.2018)

BasNews 22.7.2018b. *Hashd al-Shaabi Ousts Christian Official in Nineveh Plains.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/453697> (käyty 16.8.2018)

BasNews 23.7.2018. *Iraqi Lawyer Defending Detained Protesters Killed in Basra.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/454069> (käyty 16.8.2018)

BasNews 27.7.2018a. *Nineveh Council Warns about IS Movements on Iraq-Syria Border.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/454846> (käyty 27.7.2018)

BasNews 27.7.2018b. *Hashd al-Shaabi Official Killed in Kirkuk.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/454909> (käyty 20.8.2018)

BasNews 29.7.2018a. *Kirkuk: One Kurdish Civilian Killed, Four Injured by Iraqi Intelligence Officer.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/455416> (käyty 6.8.2018)

BasNews 29.7.2018b. *IS Insurgents Blow up Power Plant North of Iraq.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/455414> (käyty 6.8.2018)

BasNews 30.7.2018. *Over 17 IS Insurgents Killed in Diyala.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/455568>

BasNews 31.7.2018a. *Iraqi Lawmaker Warns of Arabization Against Christians, Yezidis in Ninevah Plains.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/455920> (käyty 16.8.2018)

BasNews 31.7.2018b. *Shi'ite Turkman Appointed as New Mayor of Tuz Khurmatu.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/455913> (käyty 2.8.2018)

BasNews 2.8.2018. *Pro-Iranian Militia, Iraqi Tribal Forces Clash in Salahaddin.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/456259> (käyty 2.8.2018)

BasNews 8.8.2018. *IS Kills Three Hashd al-Shaabi Militiamen.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/457663> (käyty 20.8.2018)

BasNews 10.8.2018. *Baghdad: Local Official Badly Wounded in Bomb Explosion.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/458139> (käyty 29.11.2018)

BasNews 27.8.2018. *Hashd al-Shaabi Kidnaps Kurdish Civilians for Ransom: KDP Official.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/461458> (käyty 26.11.2018)

BasNews 11.9.2018. *Suicide Bomb Kills, Wounds Seven in Anbar.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/465083> (käyty 29.11.2018)

BasNews 15.9.2018. *Baghdad-Appointed Governor Sacks 6 More Kurdish Officials in Kirkuk.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/466093> (käyty 15.11.2018)

BasNews 18.9.2018. *Baghdad Prevents Kurdish Education Programme in Sinjar.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/466872> (käyty 26.11.2018)

BasNews 7.10.2018. *In Pictures: Four People Killed, Injured in Bomb Explosion in Southern Baghdad.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/471406> (käyty 29.11.2018)

BasNews 11.10.2018. *Several People Killed, Injured as Bomb Blasts in Central Kirkuk.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/472184> (käyty 15.11.2018)

BasNews 12.10.2018. *Iraq Boosts Military Presence on Border with Syria.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/472459> (käyty 27.11.2018)

BasNews 13.10.2018. *IS Kidnaps Three Shi'ite Militiamen in Iraq.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/477022> (käyty 20.11.2018)

BasNews 14.10.2018a. *Kirkuk: 50 Families Escape Again as IS Threat Persists.*

<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/472830> (käyty 15.11.2018)

BasNews 14.10.2018b. *People from Anbar Banned from Traveling to Baghdad: MPs.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/472801> (käyty 28.11.2018)

BasNews 16.10.2018a. *A Year On Since Kirkuk Fall: Kurds Curse Traitors.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/reports/473308> (käyty 15.11.2018)

BasNews 16.10.2018b. *Anbar: Three Iraqi Troops Killed, Injured in Bomb Explosion.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/473528> (käyty 16.10.2018)

BasNews 22.10.2018. *Baghdad Sends Reinforcement to Kirkuk.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/474821> (käyty 15.11.2018)

BasNews 23.10.2018. *Arabs Give Kurds One Week to Evacuate Village in Daquq.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/475186> (käyty 23.10.2018)

BasNews 28.10.2018. *Turkmens Agree on Preventing Peshmerga from Returning to Kirkuk: Report.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/476270> (käyty 15.11.2018)

BasNews 29.10.2018. *UNHCR Welcomes US 2018 Contribution to Help Iraqi IDPs..*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/476437> (käyty 28.11.2018)

BasNews 1.11.2018a. *Baghdad-appointed Kirkuk Governor Settles 81 Arab Families in Kurdish Village.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/477207> (käyty 15.11.2018)

BasNews 1.11.2018b. *IS Senior Member, Two Fellows Killed in Diyala.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/477127> (käyty 26.11.2018)

BasNews 9.11.2018. *Peshmerga Fighter Assassinated by Unknown Gunmen in Daquq.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/478972> (käyty 26.11.2018)

BasNews 10.11.2018. *Roadside Bomb Wounds One Civilian near Kifri.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/479235> (käyty 26.11.2018)

BasNews 12.11.2018a. *Iraqi Forces Amassed Around Makhmour for Anti-IS Assault.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/479706> (käyty 15.11.2018)

BasNews 12.11.2018b. *Biggest IS Cell Captured in Iraq's Ramadi.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/479805> (käyty 15.11.2018)

BasNews 12.11.2018c. *IS Re-emerged in Diyala, Salahaddin Rural Areas: Official.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/479584> (käyty 26.11.2018)

BasNews 14.11.2018. *IS Attacks Iraqi Federal Police in Central Kirkuk.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/480150> (käyty 15.11.2018)

BasNews 15.11.2018a. *Chain Bombings Hit Tuz Khurmatu.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/480455> (käyty 20.11.2018)

BasNews 15.11.2018b. *Bombing Targets Shi'ite Mosque in Tuz Khurmatu.*
<http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/480307> (käyty 20.11.2018)

BasNews 17.11.2018. *Internal Armed Conflict within Hashd al-Shaabi Wounds One in Tuz Khurmatu: Report.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/480862> (käyty 20.11.2018)

BasNews 18.11.2018a. *Ten IS Insurgents Killed in Salahaddin.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/480999> (käyty 20.11.2018)

BasNews 18.11.2018b. *Car Bomb Explosion Kills, Wounds Over 20 People in Central Tikrit.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/481098> (käyty 20.11.2018)

BasNews 19.11.2018. *Over 10,000 IDPs Reluctant to Return Home in Tuz Khurmatu.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/481230> (käyty 23.11.2018)

BasNews 25.11.2018. *Kurdistan: 37 Women Killed in 9 Months.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/482662> (käyty 4.12.2018)

BasNews 26.11.2018. *Over a Dozen of IS Insurgents Killed in Anbar.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/483066> (käyty 28.11.2018)

BasNews 27.11.2018. *Car Bomb Kills, Wounds Four in Baghdad.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/483317> (käyty 28.11.2018)

BasNews 28.11.2018. *Hashd al-Shaabi Checkpoints Ask Christians to Convert to Islam.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/483501> (käyty 29.11.2018)

BasNews/ Sardar Sattar 28.11.2018. *Barzani: We Saw Goodwill in Baghdad, Waiting for Actions.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/483452> (käyty 29.11.2018)

BasNews 29.11.2018. *UNFPA Condemns Attack on Directorate of Elimination of Violence Against Women in Sulaimaniya.* <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/483798> (käyty 4.12.2018)

BBC Monitoring Middle East 3.11.2018. *Iraq: Programme summary of Rudaw satellite TV news 1700 gmt 31 Oct 18.* Saatavilla: Factiva-uutistietokannassa (<http://www.factiva.com>) [edellyttää kirjautumista]

BuzzFeed News/ Borzou Daraghi 1.4.2018. *The New Face Of ISIS In Iraq Calls Itself The White Flags.* https://www.buzzfeed.com/borzoudaragahi/isis-iraq-white-flags-syria-new-name?utm_term=.vqMVxyz6LA#.yoYxJm6QIX (käyty 17.8.2018)

Carnegie Middle East Center/ Michael Young 2.8.2018. *A regular survey of experts on matters relating to Middle Eastern and North African politics and security.* <https://carnegie-mec.org/diwan/76951> (käyty 21.8.2018)

CFI/ Mostafa Saadon 12.3.2018. *The Impossible Situation of Iraqi Kakai.* <https://www.cfi.fr/en/news/impossible-situation-iraqi-kakai> (käyty 2.10.2018)

Chatham House 9.7.2018. *The Reconstruction of Iraq: Lessons from Mosul.* Noin tunnin kestävän paneelikeskustelun voi kuunnella osoitteessa: <https://www.chathamhouse.org/event/reconstruction-iraq-lessons-mosul> (käyty 6.8.2018)

Clingendael/ Nancy Ezzeddine & Erwin van Veen, June 2018. *Power in perspective: Four key insights into Iraq's Al-Hashd al-Sha'abi*. https://www.clingendael.org/sites/default/files/2018-06/PB_Power_in_perspective.pdf (käyty 1.8.2018)

Clingendael/ Erwin van Veen & al-Hamzeh al-Shadeedi 13.7.2018. *In the eye of the storm? (In)stability in Western Iraqi Kurdistan*. <https://www.clingendael.org/publication/eye-storm-instability-western-iraqi-kurdistan> (käyty 16.8.2018)

CNBC/ Reuters 12.11.2018. *Iranian firms dominate Baghdad expo as Saudis steer clear*. <https://www.cnbcm.com/2018/11/12/reuters-america-iranian-firms-dominate-baghdad-expo-as-saudis-steer-clear.html> (käyty 28.11.2018)

CNN/ Eliza Mackintosh, Hamdi Alkshali & Mohammed Tawfeeq 4.10.2018. *Social media star, a former 'Miss Baghdad,' shot dead*. <https://edition.cnn.com/2018/09/28/middleeast/tara-fares-iraqi-killed-intl/index.html> (käyty 4.12.2018)

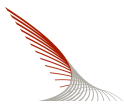
CSIS 21.6.2018. *Gulf Roundtable: Iraq-GCC Relations: A New Chapter?* <https://www.csis.org/events/gulf-roundtable-iraq-gcc-relations-new-chapter> (käyty 16.8.2018)

CSIS/ Maxwell B. Markusen 30.11.2018. *The Islamic State and the Persistent Threat of Extremism in Iraq*. <https://www.csis.org/analysis/islamic-state-and-persistent-threat-extremism-iraq> (käyty 5.12.2018)

CJTF-OIR PAO 17.7.2018. *Daesh has no safe haven in Iraq*. <http://www.inherentresolve.mil/News/News-Releases/Article/1576378/daesh-has-no-safe-haven-in-iraq/> (käyty 6.8.2018)

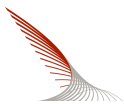
Daesh Daily -portaalista poimitut uutiset. Portaalissa on sekä Daesh Dailyn omien lähteiden että muiden medioiden/ organisaatioiden tuottamia uutisia (<https://www.daeshdaily.com/>)

- Daesh Daily 16.8.2018. <https://www.daeshdaily.com/august-16-2018/> (käyty 19.11.2018)
- Daesh Daily/ Sumaria 17.8.2018. <https://www.daeshdaily.com/august-17-2018/> (käyty 29.11.2018)
- Daesh Daily 20.8.2018. <https://www.daeshdaily.com/august-20-2018/> (käyty 23.11.2018)
- Daesh Daily/ Baghdad Today 20.8.2018. <https://www.daeshdaily.com/august-20-2018/> (käyty 22.11.2018)
- Daesh Daily/ Press Iraq 20.8.2018. <https://www.daeshdaily.com/august-20-2018/> (käyty 23.11.2018)
- Daesh Daily 27.8.2018. <https://www.daeshdaily.com/august-27-2018/> (käyty 23.11.2018)
- Daesh Daily/ Sumaria 27.8.2018. <https://www.daeshdaily.com/august-27-2018/> (käyty 29.11.2018)
- Daesh Daily/ ICDNAug26, 27.8.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 20.11.2018)
- Daesh Daily/ Rudaw 27.8.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 22.11.2018)
- Daesh Daily/ Baghdadia 28.8.2018. <https://www.daeshdaily.com/august-28-2018/> (käyty 28.11.2018)
- Daesh Daily/ Buratha 30.8.2018. <https://www.daeshdaily.com/august-30-2018/> (käyty 27.11.2018)
- Daesh Daily/ A3maq 4.9.2018. <https://www.daeshdaily.com/september-4-2018/> (käyty 22.11.2018)
- Daesh Daily/ ICDNOct5, 5.9.2018. <https://www.daeshdaily.com/september-5-2018/> (käyty 28.11.2018)

- Daesh Daily/ Sumaria 5.9.2018. <https://www.daeshdaily.com/september-5-2018/> (käyty 28.11.2018)
- Daesh Daily 6.9.2018. <https://www.daeshdaily.com/september-6-2018/> (käyty 19.11.2018)
- Daesh Daily/ Inherent Resolve 8.9.2018. <https://www.daeshdaily.com> (käyty 29.11.2018)
- Daesh Daily 8.9.2018. <https://www.daeshdaily.com> (käyty 29.11.2018)
- Daesh Daily/ Ghad 8.9.2018. <https://www.daeshdaily.com/september-10-2018/> (käyty 23.11.2018)
- Daesh Daily 10.9.2018. <https://www.daeshdaily.com/september-10-2018/> (käyty 23.11.2018)
- Daesh Daily/ ICDNSep14, 14.9.2018. <https://www.daeshdaily.com/september-14-2018/> (käyty 22.11.2018)
- Daesh Daily/ ICDNSep17, 17.9.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 20.11.2018)
- Daesh Daily/ BaghdadToday 27.9.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 26.11.2018)
- Daesh Daily/ Baghdadia 4.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 29.11.2018)
- Daesh Daily/ ICDNOct7, 9.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 29.11.2018)
- Daesh Daily/ ICDNOct17, 19.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 26.11.2018)
- Daesh Daily/ Shafaaq, Ghad 9.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 19.11.2018)
- Daesh Daily/ BasNews 11.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 27.11.2018)
- Daesh Daily 12.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 28.11.2018)
- Daesh Daily/ ICDNOct12, 12.10.2018. <http://www.daeshdaily.com/> (käyty 26.11.2018)
- Daesh Daily/ Sumaria 12.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 28.11.2018)
- Daesh Daily/ Sumaria 16.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 29.11.2018)
- Daesh Daily/ Sumaria 18.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 28.11.2018)
- Daesh Daily 22.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 27.11.2018)
- Daesh Daily/ ICDNOct22, 22.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 28.11.2018)
- Daesh Daily/ IKH 22.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 28.11.2018)
- Daesh Daily/ Sumaria 22.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 28.11.2018)
- Daesh Daily/ A3maq 23.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 28.11.2018)
- Daesh Daily/ ICDNOct29, 30.10.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 26.11.2018)
- Daesh Daily 1.11.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 29.11.2018)
- Daesh Daily/ A3maq 5.11.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 29.11.2018)
- Daesh Daily/ Sumaria 6.11.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 29.11.2018)
- Daesh Daily 7.11.2018. <http://www.daeshdaily.com/> (käyty 23.11.2018)
- Daesh Daily/ Sumaria 7.11.2018. <http://www.daeshdaily.com/> (käyty 23.11.2018)
- Daesh Daily 8.11.2018. <http://www.daeshdaily.com/> (käyty 26.11.2018)
- Daesh Daily 13.11.2018. <http://www.daeshdaily.com/> (käyty 23.11.2018)
- Daesh Daily/ ICDNNov12,13.11.2018. <http://www.daeshdaily.com/> (käyty 23.11.2018)
- Daesh Daily 15.11.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 22.11.2018)
- Daesh Daily/ Buratha 15.11.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 29.11.2018)
- Daesh Daily/ Sumaria 15.11.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 29.11.2018)
- Daesh Daily/ ICDNNov17, 17.11.2018. <http://www.daeshdaily.com/> (käyty 29.11.2018)
- Daesh Daily 19.11.2018. <https://www.daeshdaily.com/november-19-2018/> (käyty 22.11.2018)
- Daesh Daily/ ICDNNov19,19.11.2018. <http://www.daeshdaily.com/> (käyty 23.11.2018)
- Daesh Daily/ Bahdadiya 20.11.2018. <http://www.daeshdaily.com/> (käyty 26.11.2018)
- Daesh Daily/ A3maq 20.11.2018. <http://www.daeshdaily.com/> (käyty 26.11.2018)
- Daesh Daily 21.11.2018. <http://www.daeshdaily.com/> (käyty 26.11.2018)
- Daesh Daily 26.11.2018. <https://www.daeshdaily.com/> (käyty 29.11.2018)

The Danish Immigration Service & Landinfo 5.11.2018. Northern Iraq.

Security situation and the situation for internally displaced persons (IDPs) in the disputed areas, incl. possibility to enter and access the Kurdistan Region of Iraq (KRI).

https://coi.easo.europa.eu/administration/denmark/PLib/IRAQ_Report_on_security_IDPs_and_access.pdf (käyty 20.11.2018)

Defense One/ Kevin Baron 22.3.2018. *The War in Iraq Isn't Done. Commanders Explain Why and What's Next.* <https://www.defenseone.com/threats/2018/03/war-iraq-isnt-done-commanders-explain-why-and-whats-next/146889/> (käyty 17.8.2018)

TheDefensePost 23.10.2018. *Iraq: Car bomb at market near Mosul kills 6.* <https://thedefensepost.com/2018/10/23/iraq-car-bomb-qayyarahat-market-mosul/> (käyty 3.12.2018)

Deutsche Welle 2.10.2018. *Iraqi parliament elects Kurdish moderate Barham Salih as new president.* <https://www.dw.com/en/iraqi-parliament-elects-kurdish-moderate-barham-salih-as-new-president/a-45733912> (käyty 30.10.2018)

Education for Peace in Iraq Center 26.7.2018. *ISHM: July 20 - 26, 2018.* <https://reliefweb.int/report/iraq/ishm-july-20-26-2018> (käyty 26.11.2018)

Faleh A. Jabar 25.6.2018. *The Iraqi Protest Movement: From Identity Politics to Issue Politics.* LSE Middle East Centre Paper Series. http://eprints.lse.ac.uk/88294/1/Faleh_Iraqi%20Protest%20Movement_Published_English.pdf (käyty 2.10.2018)

FAO 2018. *The State of Food Security and Nutrition in the World.* <http://www.fao.org/3/i9553EN/i9553en.pdf> (käyty 28.11.2018)

FDD's Long War Journal/ Bill Roggio 21.6.2018. *Iraqi Police, Hezbollah Brigades clash in Baghdad.* <https://www.longwarjournal.org/archives/2018/06/iraqi-police-hezbollah-brigades-clash-in-baghdad.php> (käyty 16.8.2018)

FDD's Long War Journal/ Caleb Weiss 9.7.2018. *Iraqi Shia militia 'willing to send fighters to Yemen'.* <https://www.longwarjournal.org/archives/2018/07/iraqi-shia-militia-willing-to-send-fighters-to-yemen.php> (käyty 16.8.2018)

Flood, Derek Henry, September 2018. *From Caliphate to Caves: The Islamic State's Asymmetric War in Northern Iraq.* CTC Sentinel, Volume 11, Issue 8. <https://ctc.usma.edu/caliphate-caves-islamic-states-asymmetric-war-northern-iraq/> (käyty 24.9.2018)

Foltyn, Simona 16.9.2018. *The Underground Caliphate. ISIS Has Not Vanished. It Is Fighting a Guerrilla War Against the Iraqi State.* <https://theintercept.com/2018/09/16/isis-has-not-vanished-it-is-fighting-a-guerrilla-war-against-the-iraqi-state/> (käyty 24.9.2018)

GardaWorld 1.9.2018. *Weekly Iraq .Xplored report.* <http://www.iraq-businessnews.com/wp-content/uploads/2018/09/GardaWorld-Weekly-Iraq-.Xplored-September-01-2018-IBN.pdf> (käyty 29.11.2018)

Global Protection Cluster 24.4.2018. *Anbar Returnees Profile - March 2018.* https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Returnees%20Profile_Anbar_Mar2017_24042017.pdf (käyty 29.11.2018)

The Guardian/ Martin Chulov 2.10.2018. *Deaths of high-profile Iraqi women spark fear of conservative backlash.* <https://www.theguardian.com/world/2018/oct/02/death-of-high-profile-iraqi-women-sparks-fear-of-witch-hunt> (käyty 4.12.2018)

The Guardian/ Peter Beaumont 15.11.2018. *'People are scared': deadly legacy of Isis continues to shape lives in Iraq.* <https://www.theguardian.com/global-development/2018/nov/15/people-are-scared-to-go-home-deadly-landmines-of-isis-still-shapes-lives-in-iraq-fallujah> (käyty 28.11.2018)

Hasan 16.7.2018/. *While ISIS cells are regrouping...* (Twitter). https://twitter.com/Honor_Loyalty88/statuses/1018907912708730880 (käyty 30.11.2018)

Hassan Hassan, December 2017. *Insurgents Again: The Islamic State's Calculated Reversion to Attrition in the Syria-Iraq Border Region and Beyond. Combating Terrorism Center at West Point.* <https://ctc.usma.edu/insurgents-again-the-islamic-states-calculated-reversion-to-attrition-in-the-syria-iraq-border-region-and-beyond/> (käyty 17.8.2018)

Hatha al-Youm 12.7.2018. نينوى غربي وزمار سنجار من قواته انسحاب ينفي الشعبي الحشد. <https://hathalyoum.net/articles/1601688-%D8%A7%D9%84%D8%AD%D8%B4%D8%AF-%D8%A7%D9%84%D8%B4%D8%B9%D8%A8%D9%8A-%D9%8A%D9%86%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%AD%D8%A7%D8%A8-%D9%82%D9%88%D8%A7%D8%AA%D9%87-%D9%85%D9%86-%D8%B3%D9%86%D8%AC%D8%A7%D8%B1-%D9%88%D8%B2%D9%85%D8%A7%D8%B1-%D8%BA%D8%B1%D8%A8%D9%8A-> (käyty 16.8.2018)

Hawramy, Fazel 4.8.2018. *Armed attack in Saqez city on an Iranian...* (Twitter) <https://twitter.com/FazelHawramy/status/1025828781607530497> (käyty 22.8.2018)

Hawramy, Fazel 13.8.2018. *Today is the second anniversary of the...* (Twitter) <https://twitter.com/FazelHawramy/status/1029065629750513664> (käyty 4.12.2018)

Human Rights Watch 21.6.2018. *Iraq: Change Approach to Foreign Women, Children in ISIS-Linked Trials. Rushed Proceedings, Lack of Due Process, Disproportionate Sentences.* <https://www.hrw.org/news/2018/06/21/iraq-change-approach-foreign-women-children-isis-linked-trials> (käyty 4.12.2018)

Human Rights Watch 22.7.2018. *Iraq: Intelligence Agency Admits Holding Hundreds Despite Previous Denials. Ex-Detainee Describes Degrading Conditions.* <https://www.hrw.org/news/2018/07/22/iraq-intelligence-agency-admits-holding-hundreds-despite-previous-denials> (käyty 4.12.2018)

Human Rights Watch 8.8.2018. *Bride's Killing in Iraq Shows New Law Needed. Iraq's New Parliament Should Prioritize Passage of Domestic Violence Law.* <https://www.hrw.org/news/2018/08/08/brides-killing-iraq-shows-new-law-needed>

IHERC (The Independent High Elections and Referendum Commission) (päiväämätön). *Resulted election fifth session of parliament of kurdistan (Resolution number 63).* http://www.khec.krd/hawalakan_en.aspx?Babet=NewsFPS&title=Reports (käyty 29.11.2018)

iMMAP 26.7.2018. iMMAP-IHF *Humanitarian Access Response Weekly Explosive Incidents Flash News (19-25 July 2018).* <https://reliefweb.int/report/iraq/immap-ihf-humanitarian-access-response-weekly-explosive-incidents-flash-news-19-25-july> (käyty 26.11.2018)

iMMAP 6-12 September 2018. *Weekly Explosive Incidents Flash News*.

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/immap-ihf_humanitarian_access_response_weekly_explosive_incidents_flash_news_6-12_sept_2018.pdf (käyty 29.11.2018)

iMMAP 21.11.2018. *Weekly Explosive Incidents Flash News*. <https://reliefweb.int/map/iraq/iraq-immap-ihf-humanitarian-access-response-weekly-explosive-incidents-flash-news-15-21> (käyty 23.11.2018)

Independent 16.7.2018. *Iraq protests: Three killed as oil-rich southern regions rage over joblessness*. <https://www.independent.co.uk/news/world/iraq-protests-deaths-oil-south-basra-samawa-a8449706.html> (käyty 16.8.2018)

The Intercept/ Simona Foltyn 16.9.2018. *The Underground Caliphate*.

<https://theintercept.com/2018/09/16/isis-has-not-vanished-it-is-fighting-a-guerrilla-war-against-the-iraqi-state/> (käyty 2.10.2018)

IOM 2016. *Community Stabilization Handbook. An overview of community transition and recovery achievements in Iraq 2015-2016*. <https://www.ecoi.net/en/document/1409510.html> (käyty 5.12.2018)

IOM, June 2018. *DTM Round 98*.

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Round98_Report_English_2018_June_30_IOM_DTM.pdf (käyty 19.9.2018)

IOM, August 2018. *Displacement Tracking Matrix, DTM Round 102*.

http://iraqdtm.iom.int/LastDTMRound/Round102_Report_English_2018_August_IOM_DTM.pdf (käyty 12.12.2018)

IOM, September 2018a. *Displacement Tracking Matrix, DTM Round 104*.

<http://iraqdtm.iom.int/LastDTMRound/DTM%20104%20Report%20English.pdf> (käyty 19.11.2018)

IOM, September 2018b. *Return Index. Findings Round 1/ Iraq*.

http://iraqdtm.iom.int/LastDTMRound/Return%20Index%20Briefing%20Round%201%20Findings_September%202018.pdf (käyty 19.11.2018)

IOM, October 2018. *October 2018. DTM (Displacement Tracking Matrix) Round 106*.

<http://iraqdtm.iom.int/Downloads.aspx> (käyty 20.11.2018)

IOM, November 2018. *Reasons to Remain: Categorizing Protracted Displacement in Iraq*.

<http://www.iomiraq.net/reports/reasons-remain-categorizing-protracted-displacement-iraq> (käyty 21.11.2018)

IOM, UNFPA & Kurdistan Regional Statistics Office, July 2018. *Demographic Survey. Kurdistan Region of Iraq*.

<https://iraq.unfpa.org/en/publications/demographic-survey-kurdistan-region-iraq> (käyty 20.11.2018)

Iraq Business News/ John Lee 12.7.2018. *Basra Protests: Oil Minister Orders More Jobs*

<http://www.iraq-businessnews.com/2018/07/12/basra-protests-oil-minister-orders-more-jobs/> (käyty 16.8.2018)

Iraqi Christian HRC 14.7.2018. *Protests are ongoing in Southern #Iraq...* (Twitter)
<https://twitter.com/iraqschristians/status/1018199243369172993> (käyty 30.11.2018)

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 9.6.2018. *Three civilians wounded as bomb blast hits street markets in Baghdad.* <https://www.iraqnews.com/features/three-civilians-wounded-as-bomb-blast-hits-street-markets-in-baghdad/> (käyty 16.8.2018)

Iraqi News/ Mohamed Mostafa 30.7.2018a. *Iraq, Kurdistan premiers reiterate need for dialogue, security cooperation.* <https://www.iraqnews.com/baghdad-politics/iraq-kurdistan-premiers-reiterate-need-for-dialogue-security-cooperation/> (käyty 16.8.2018)

Iraqi News/ Mohamed Mostafa 30.7.2018b. *Shunned by opposition, Iraqi Kurdistan's 2 biggest parties head to alliance.* <https://www.iraqnews.com/baghdad-politics/shunned-by-opposition-iraqi-kurdistans-2-biggest-parties-head-to-alliance/> (käyty 16.8.2018)

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 1.8.2018. *U.S.-led coalition warplane kills five Islamic State militants in Kirkuk.* <https://www.iraqnews.com/iraq-war/u-s-led-coalition-warplane-kills-five-islamic-state-militants-in-kirkuk/> (käyty 2.8.2018)

Iraqi News/ Nehal Mostafa 1.8.2018. *Two people wounded in central Kirkuk bomb blast: Source.* <https://www.iraqnews.com/iraq-war/two-people-wounded-in-central-kirkuk-bomb-blast-source/> (käyty 1.8.2018)

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 2.8.2018. *Iraqi authorities declare curfew in al-Dujail district following fierce tribal clashes.* <https://www.iraqnews.com/features/iraqi-authorities-declare-curfew-in-al-dujail-district-following-fierce-tribal-clashes/> (käyty 2.8.2018)

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 12.9.2018. *Two Iraqi civilians wounded in bomb blast near sheep farm in Baghdad.* <https://www.iraqnews.com/iraq-war/two-iraqi-civilians-wounded-in-bomb-blast-near-sheep-farm-in-baghdad/> (käyty 29.11.2018)

Iraqi News/ Mohammed Ebraheem 3.10.2018. *Two bomb blasts rock Kirkuk, leaving four people wounded.* <https://www.iraqnews.com/iraq-war/two-bomb-blasts-rock-kirkuk-leaving-four-people-wounded/> (käyty 29.11.2018)

Iraqi News/ Mohamed Mostafa 6.10.2018. *One killed, others wounded, including police, in Salahuddin, Anbar blasts.* <https://www.iraqnews.com/iraq-war/one-killed-others-wounded-including-police-in-salahuddin-anbar-blasts/> (käyty 10.12.2018)

Iraqi News/ Nehal Mostafa 20.10.2018. *Civilian killed in bomb blast, west of Baghdad: Source.* <https://www.iraqnews.com/iraq-war/civilian-killed-in-bomb-blast-west-of-baghdad-source/> (käyty 29.11.2018)

Iraqi News/ Nehal Mostafa 4.11.2018. *Eight people killed, wounded in second bomb blast, east of Baghdad.* <https://www.iraqnews.com/iraq-war/eight-people-killed-wounded-in-second-bomb-blast-east-of-baghdad/> (käyty 29.11.2018)

Iraqnewspaper.net 29.8.2018. 21 و ضباط 7 الانبار قائم في الانتحاري التفجير ضحايا وصور اسماء تنشر العراق صحيفة. جريحا 22 و نساء قتلى جنديا
<https://iraqnewspaper.net/ar/%D8%B5%D8%AD%D9%8A%D9%81%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A7%D9%82-%D8%AA%D9%86%D8%B4%D8%B1-%D8%A7%D8%B3%D9%85%D8%A7%D8%A1->

[%D8%B6%D8%AD%D8%A7%D9%8A%D8%A7-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D9%81%D8%AC%D9%8A%D8%B1/](#) (käyty 19.11.2018)

IRIN / Slemrod, Annie 2.8.2018. *As Iraq slips from the headlines, humanitarianists worry that aid donors are beginning to lose interest.* <https://www.irinnews.org/analysis/2018/08/02/iraq-slips-headlines-humanitarianists-worry-aid-donors-are-beginning-lose-interest> (käyty 23.11.2018)

ISW/ Jessa Rose Dury-Agri & Patrick Hamon 24.5.2018. *Breaking Down Iraq's Election Results.* <http://www.understandingwar.org/backgrounders/breaking-down-iraqs-election-results> (käyty 1.8.2018)

ISW/ Brandon Wallace & Jennifer Cafarella 2.10.2018. *ISIS's Second Resurgence.* <http://iswresearch.blogspot.com/> (käyty 30.10.2018)

Al Jazeera/ Linah Alsaafin 10.7.2018. *One year after battle for Mosul, a city lies in ruins.* <https://www.aljazeera.com/news/2018/07/year-battle-mosul-city-lies-ruins-180710105827500.html> (käyty 17.8.2018)

Al Jazeera 23.7.2018. *Iraq: Deadly standoff in Erbil governorate building ends.* <https://www.aljazeera.com/news/2018/07/gunmen-storm-governorate-building-iraq-erbil-official-180723065501918.html> (käyty 16.8.2018)

Al Jazeera 29.7.2018. *Iraq builds fence along Syria border to block ISIL fighters.* <https://www.youtube.com/watch?v=RkkQrNALmu0> (käyty 3.8.2018)

Al Jazeera/ Arwa Ibrahim 20.8.2018. *Iraq's Sairoon and Nasr coalitions in talks to form largest bloc.* <https://www.aljazeera.com/news/2018/08/iraq-sairoon-nasr-coalitions-talks-form-largest-bloc-180820080334726.html> (käyty 22.8.2018)

Al Jazeera 9.9.2018. *Iraq: Calm returns to Basra after week of violent protests.* <https://www.aljazeera.com/news/2018/09/iraq-calm-returns-basra-week-violent-protests-180909093856071.html> (käyty 23.11.2018)

IHS Jane's SSA (Sentinel Security Assessment) 30.11.2018. *Potential for wider Iranian Kurdish insurgency increases.* Saatavilla: <https://janesssa.com/> [edellyttää kirjautumista] (käyty 11.12.2018).

Joseph, Max J. 26.6.2017. *An EU Conference for the KRG, by the KRG.* <https://medium.com/@DeadmanMax/an-eu-conference-for-the-kr-by-the-kr-b28726107192> (käyty 28.8.2018)

Kirkuk Now 13.8.2018. *Kakaiyis look for safety. Tens of families fled Daquq to Qarahanjir.* <http://kirkuknow.com/english/?p=22954> (käyty 20.8.2018)

Kirkuk Now 15.8.2018. *WADI says awareness of FGM growing.* <http://kirkuknow.com/english/?p=22970> (käyty 4.12.2018)

Kirkuk Now 17.8.2018. *Iron bridge about to finish. The timeline for reopening Kirkuk-Erbil road revealed.* <http://kirkuknow.com/english/?p=22980> (käyty 20.8.2018)

Kirkuk Now 19.8.2018. *Federal Court summons Kirkuk governor and head of Daquq District Council.* <http://kirkuknow.com/english/?p=22987> (käyty 20.8.2018)

Kirkuk Now/ Soran Muhammad 19.8.2018. *Arabic education spreads in Kirkuk.*

<http://kirkuknow.com/english/?p=22993> (käyty 15.11.2018)

Kirkuk Now 16.9.2018. *Abandonment of Kurdish Schools in Duz Khurmatu on the Rise.*

<http://kirkuknow.com/english/?p=23157> (käyty 20.11.2018)

Kirkuk Now 30.9.2018. *Voting for a new Kurdistan Region Parliament starts.*

<http://kirkuknow.com/english/?p=23355> (käyty 29.11.2018)

Kirkuk Now/ Ammar Aziz 2.10.2018. *Iraq's Shabak minority face a new wave of displacement.*

<http://kirkuknow.com/english/?p=23345> (käyty 19.11.2018)

Kirkuk Now/ Ammar Aziz 4.10.2018. *Discontent rises among Ezidis over return of some Arab IDPs.*

<http://kirkuknow.com/english/?p=23392> (käyty 9.11.2018)

Kirkuk Now/ Zhino Khalil 7.10.2018. *Formation of inclusive force in Duz Khurmatu faces setback.*

<http://kirkuknow.com/english/?p=23423> (käyty 20.11.2018)

Kirkuk Now 22.10.2018. *Education put on hold in Kirkuk's Kakayi-populated villages.*

<http://kirkuknow.com/english/?p=23595> (käyty 9.11.2018)

Kirkuk Now 31.10.2018. *Kurdish Peshmarga and Coalition forces conduct joint operation in Duz Khurmatu.*

<http://kirkuknow.com/english/?p=23646> (käyty 20.11.2018)

Kirkuk Now 10.11.2017. *Will Kurdish Asayish return to Kirkuk?*

<http://kirkuknow.com/english/?p=21635> (käyty 15.11.2018)

Kirkuk Now 1.11.2018. *The dream of returning home remains distant for Tala'far displaced families.*

<http://kirkuknow.com/english/?p=23610> (käyty 22.11.2018)

KRSC 23.10.2018. *Statement on Security Incidents in September: Instability Increases in Kirkuk and Mosul.*

<http://krsc.gov.krd/statements/statement-security-incidents-september-instability-increases-kirkuk-mosul/> (käyty 15.11.2018)

Kurdistan 24/ Baxtiyar Goran 5.5.2018. *Hashd al-Shaabi Deputy Commander: 20,000 IS fighters remain active in Iraq.*

<http://www.kurdistan24.net/en/news/df46b086-10ce-4d25-87ea-75435964cdb4> (käyty 13.12.2018)

Kurdistan 24/ Baxtiyar Goran 9.6.2018. *PHOTOS: 24 people killed, wounded in bomb blast north of Iraqi capital.*

<http://www.kurdistan24.net/en/news/158966fc-1750-439a-8ded-37d6b86f90fd>

(käyty 5.8.2018)

Kurdistan 24, 13.6.2018. *Police arrest man who killed Peshmerga in Erbil.*

<http://www.kurdistan24.net/en/news/22ecf7ac-735c-4b9b-9475-21ef6d5a09e4> (käyty 6.8.2018)

Kurdistan 24/ Sangar Ali 2.7.2018a. *Kurdish rebels move to gain US support for operations against Iran.*

<https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/06/iran-kurdish-rebels-kdpi-komala-hijri-washington-trump.html> (käyty 6.8.2018)

Kurdistan 24/ Sangar Ali 2.7.2018b. *Iran to create no man's land on Kurdish border, gives 72-hour notice to villagers.*

<http://www.kurdistan24.net/en/news/e9caa292-cda0-4191-b9e3-500ede066040> (käyty 6.8.2018)

Kurdistan 24/ Baxtiyar Goran 2.8.2018. *Provincial Council, minority representatives call Baghdad to stop demographic change in Nineveh Plains.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/1c2d941d-ec65-4cb8-a475-ee9cf875d0f7> (käyty 22.11.2018)

Kurdistan 24/ Baxtiyar Goran 6.8.2018. *Provincial Council Member: Baghdad's Arabization plan in Nineveh Plains on hold.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/2f63d38c-7eb5-4319-a211-e85ae10a76dd> (käyty 22.11.2018)

Kurdistan 24/ Kosar Nawzad 7.8.2018. *Archbishop calls for int'l aid for Christian IDPs, rebuilding villages in Nineveh.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/32e5f9f4-b526-4dae-b9a3-406309f25c83> (käyty 20.8.2018)

Kurdistan 24/ Sangar Ali, 11.8.2018. *Abadi's coalition claims deal to form new Iraqi government.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/5c4aefac-8be3-496f-9f94-efc0800054dd> (21.8.2018)

Kurdistan 24/ Sangar Ali 13.8.2018. *Women hesitate to run in Kurdistan election over harassment, verbal abuse.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/08ac6eaf-67ff-4783-814f-f77341bc2c47> (käyty 4.12.2018)

Kurdistan 24/ Wladimir van Wilgenburg 13.8.2018. *Iranian Kurdish party promises revenge after death of six fighters.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/2f5780e8-bee3-4f59-9c5c-58b46d770128> (käyty 20.8.2018)

Kurdistan 24/ John J. Catherine 17.8.2018. *Allawi's party 'refused to engage' with sectarian groups in post-election talks.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/805f9f38-7978-4b09-9f7e-39a14248df0f> (käyty 21.8.2018)

Kurdistan 24/ Baxtiyar Goran, 17.8.2018. *Unknown attackers target Erbil-Kirkuk power lines five times in one week.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/44336d6f-66a4-48ff-a427-3bf1baa16066>

Kurdistan 24/ Sangar Ali 17.8.2018. *Altun Kupri bridge built, Kirkuk – Erbil road to re-open for Eid al-Adha: Officials.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/7eee5dce-0e89-4ae9-a2fa-48643b26c117> (käyty 20.8.2018)

Kurdistan 24/ Sangar Ali 19.8.2018. *Kirkuk - Erbil road officially reopens after months of closure.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/fc304134-cc02-433d-ae7-6ec5bc38fcb4> (käyty 15.11.2018)

Kurdistan 24/ Karzan Sulaivany, 20.8.2018. *Deputy Commander of Hashd al-Shaabi orders withdrawal of Shia militias from liberated areas.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/531da2c8-a8ac-4634-b570-209109315929> (käyty 21.8.2018)

Kurdistan 24/ Kosar Nawzad 12.9.2018. *Kurds in Erbil protest Iran's missile attack, execution of activists.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/2ae81118-6871-4fac-979e-0735c93a8f46> (käyty 21.11.2018)

Kurdistan 24 12.9.2018a. *Car bomber kills 6, wounds 42 at restaurant in Iraq's Salahuddin.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/bbeb410e-0d8d-48a2-a050-b60c79541f7e> (käyty 20.11.2018)

Kurdistan 24 12.9.2018b. *Ten Peshmerga, four Arabs detained, tortured in Kirkuk: Official.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/9f360447-fcce-426c-97f7-181ec0de951a> (käyty 21.11.2018)

Kurdistan 24/ Kosar Nawzad 13.9.2018. *Iran's Guard Commander warns more missiles could strike enemies within 2,000 km.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/2a20cad9-3204-4328-ba98-5bfdeec43cab> (käyty 21.11.2018)

Kurdistan 24/ Kosar Nawsad 23.9.2018. *Iraqi parliament postpones electing president as constitutional deadline nears.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/ee8eb98c-aad5-4914-9e8f-c8ef0114d361> (käyty 3.10.2018)

Kurdistan 24/ Sangar Ali 30.9.2018. *Kirkuk opens airport, first commercial plane lands Sunday.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/ddf16f9b-a57a-48c8-82d2-b02e8fe34288> (käyty 15.11.2018)

Kurdistan 24/ Karzan Sulaivany 2.10.2018. *Iraqi Parliament elects Barham Salih as country's new president.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/6d17c211-0bf6-4c16-a6e3-11a3c5608e3b> (käyty 3.10.2018)

Kurdistan 24/ Sangar Ali, 3.10.2018. *UN urges new Iraqi government to be 'truly representative, inclusive of women'.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/4cf293e3-5e2a-4bb1-8a78-8bb00a265d5d> (käyty 30.10.2018)

Kurdistan 24/ Kosar Nawzad 4.10.2018. *Barzani phones Iraq's newly appointed PM; calls him 'friend' of Kurds.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/f76df123-f083-4149-a9c1-389d4ed0272a> (käyty 30.10.2018)

Kurdistan 24/ Baxtiyar Goran 4.10.2018. *Hadi al-Amiri discusses Iraqi political process with Kurdish officials.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/dc20d909-ec07-4034-bc84-fa8a66e00cdc> (käyty 20.11.2018)

Kurdistan 24/ Sangar Ali 3.11.2018. *WATCH: Shia militia's weapon depot explodes in southern Kirkuk's Khurmatu.* <http://www.kurdistan24.net/en/video/a070a02c-1a81-4276-8b46-09aad8555c2> (käyty 23.11.2018)

Kurdistan 24 17.11.2018. *Kurdish lawmaker: Iraqi PM threatens to resign 'not just words'.* <http://www.kurdistan24.net/en/news/657d1c3d-a7bc-4eee-a730-62fe6b64b150> (käyty 20.11.2018)

The Kurdistan Tribune/ Gaziza Kadr Darwish 4.10.2018. *Why Are So Many Women Dying Violently in South Kurdistan?* <https://kurdistantribune.com/why-are-so-many-women-dying-violently-in-south-kurdistan/> (käyty 4.12.2018)

Kurdiu 28.7.2018. *Kirkuk ... The assassination of an official in Asaib Ahl al - Haq.* <http://www.kurdiu.org/index.php/en/news/kurdistan/74717> (käyty 20.8.2018)

Luchtenberg, Lyra 19.7.2018. *Iraq's Watershed Moment: Hydropolitics and Peacebuilding*, the London School of Economics and Political Science / Middle East Centre [blogi]. <http://blogs.lse.ac.uk/mec/2018/07/19/iraqs-watershed-moment-hydropolitics-and-peacebuilding/> (käyty 20.11.2018)

Mansour, Renad, July 2017. *Iraq After the Fall of ISIS: The Struggle for the State*. Chatham House. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/publications/research/2017-07-04-iraq-after-isis-mansour-final2.pdf> (käyty 24.9.2018)

Mansour, Renad & Van den Toorn, Christine, July 2018. *The 2018 Iraqi Federal Elections. A Population in Transition?* http://eprints.lse.ac.uk/89698/7/MEC_Iraqi-elections_Report_2018.pdf (käyty 30.11.2018)

Al-Marashi, Ibrahim 29.10.2018. *Iraq's new government between exile, power and Iran.* <https://www.middleeasteye.net/columns/iraq-s-new-triumvirate-navigating-exile-power-and-iran-796203352> (käyty 31.10.2018)

McClatchy Newspapers 29.1.2008. *Round-up of Daily Violence in Iraq, Tuesday 29 January 2008.* <https://www.mcclatchydc.com/news/nation-world/world/article24475528.html> (käyty 20.11.2018)

Mello, Alex 28.6.2018. *Yep. The real issue here is why these...* (Twitter) <https://twitter.com/AlexMello02/status/1012417399692414982> (käyty 20.8.2018)

Middle East Eye/ Alex MacDonald 20.8.2018. *Iraqi parties announce alliance to form government.* <https://www.middleeasteye.net/news/iraqi-political-parties-set-announce-cross-sectarian-government-1146878837> (käyty 22.8.2018)

Middle East Eye 26.9.2018. *Iraqi women's rights activist shot dead in Basra.* <https://www.middleeasteye.net/news/campaign-groups-condemn-murder-basra-womens-rights-activist-1322723401> (käyty 4.12.2018)

Middle East Eye/ Elizabeth Hagedorn 2.10.2018. *Unable to grieve: Iraq's Yazidis trapped in limbo as mass graves left untouched.* <https://www.middleeasteye.net/news/four-years-later-yazidis-are-still-waiting-bury-their-dead-1443312897> (käyty 9.11.2018)

Middle East Eye/ Mustafa Abu Sneineh 9.10.2018. *Fancy being a member of Iraq's cabinet? Just apply online.* <https://www.middleeasteye.net/applications-ministerial-jobs-are-going-online-iraq>

Middle East Eye 24.10.2018. *Iraq approves partial list of cabinet ministers amid government struggles.* <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-approves-partial-list-cabinet-ministers-amid-government-struggles-2026561897> (käyty 24.10.2018)

Middle East Eye 26.10.2018. *Iraq cabinet holds first post-Saddam meeting outside Green Zone.* <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-cabinet-holds-first-post-saddam-meeting-outside-green-zone-613124211> (käyty 31.10.2018)

Mironova, Vera & Mohammed Hussein 15.10.2018. *Islamic State Fighters Are Back, and This Time They're Taking Up Arms With Shiite Militias.* <https://foreignpolicy.com/2018/10/15/islamic-state-fighters-are-back-and-this-time-theyre-taking-up-arms-with-shiite-militias/> (käyty 1.11.2018)

Al-Monitor/ Saad Salloum 8.6.2018. *Iraq's Christians, Muslims agree to revive site of ancient church.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/06/christians-muslims-want-to-revive-visits-to-old-church.html> (käyty 29.11.2018)

Al-Monitor/ Fazel Hawramy 14.6.2018. *Will Iraq's Qandil become Erdogan's quagmire?* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/06/iraq-kurdistan-qandil-erdogan-turkey.html> (käyty 2.8.2018)

Al Monitor/ Omar Sattar 20.6.2018. *Iraq's Sadr calls for disarming factions after Baghdad explosion.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/06/sadr-city-baghdad-armed-factions-iraq-pmu.html> (käyty 29.11.2018)

Al-Monitor/ Fazel Hawramy 30.7.2018. *Explosions at arms depot dent peshmerga's confidence in leadership.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/07/peshmerga-kurdistan-iraq.html> (käyty 20.8.2018)

Al-Monitor/ Fazel Hawramy 1.8.2018. *Iraqi Kurdistan's Movement for Change faces rebellion from within.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/07/change-movement-nawshirwan-mustafa-kurdistan-iraq.html> (käyty 16.8.2018)

Al Monitor/ Fazel Hawramy 6.8.2018. *How regional politics is restraining Kurdish militancy in Iran.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/08/iran-us-pjak-kdpi-kurdish-groups-clashes-tension-kurdistan.html> (käyty 21.11.2018)

Al-Monitor/ Ambarin Zaman 16.8.2018. *Turkey kills PKK leader in Sinjar.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/08/turkey-airstrike-kills-pkk-leader-sinjar.html> (käyty 17.8.2018)

Al-Monitor/ Zeed, Abu Adnan 22.8.2018. *Basra protests spark government scramble to create jobs.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/08/iraq-oil-companies-jobs-protests.html> (käyty 23.11.2018)

Al-Monitor/ Zeed, Adnan, Abu, 4.10.2018. *Iraq launches social fund to fight poverty.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/10/iraq-poverty-social-welfare-fund.html> (käyty 23.11.2018)

Al-Monitor / Zeed, Abu Adnan 13.10.2018. *Population growth in Iraq raises concerns.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/10/iraq-population-census-health.html> (käyty 23.11.2018)

Al-Monitor/ Shelly Kittleson 30.10.2018. *Iraqi border city eyes IS advance amid dust storms.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/10/iraq-syria-qaim-anbar.html> (käyty 27.11.2018)

Al-Monitor/ Hamdi Malik 12.11.2018. *As protests continue, residents of Iraq's Basra call for autonomy.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/11/iraq-basra-protests-adil-abdul-mahdi.html> (käyty 5.12.2018)

Naharnet Newsdesk 20.6.2018. *Biggest Iraqi Tribe Calls for Arms to Defend against IS.* <http://www.naharnet.com/stories/en/247500> (käyty 16.8.2018)

The National/ Sofia Barbarani 25.6.2018. *In post-ISIS Iraq, tribal justice grows in shadow of Baghdad mistrust.* <https://www.thenational.ae/world/mena/in-post-isis-iraq-tribal-justice-grows-in-shadow-of-baghdad-mistrust-1.744180> (käyty 16.8.2018)

The National/ Mina Aldroubi 25.9.2018. *Basra hospitals overwhelmed as water poisoning cases near 100,000.* <https://www.thenational.ae/world/mena/basra-hospitals-overwhelmed-as-water-poisoning-cases-near-100-000-1.773822> (käyty 5.12.2018)

The National/ Campbell MacDiarmid 20.11.2018. *Iraqi president visits Baghdad district once considered 'no go' area.* <https://www.thenational.ae/world/mena/iraqi-president-visits-baghdad-district-once-considered-no-go-area-1.793930> (käyty 28.11.2018)

The National/ AFP 25.11.2018. *Partial reopening of Baghdad's Green Zone delayed.* <https://www.thenational.ae/world/mena/partial-reopening-of-baghdad-s-green-zone-delayed-1.795652> (käyty 28.11.2018)

The New Arab 19.7.2018. *Bombs and mortars rock Iraq's restive city of Kirkuk.*

<https://www.alaraby.co.uk/english/news/2018/7/19/bombs-and-mortars-rock-iraqs-restive-city-of-kirkuk> (käyty 6.8.2018)

The New Arab 27.7.2018. *Iraq's Sistani calls for new government, cites unrest.*

<https://www.alaraby.co.uk/english/news/2018/7/27/iraqs-sistani-calls-for-new-government-cites-unrest> (käyty 21.8.2018)

NINA 5.8.2018. *Barzani Party Is Allowed To Reopen One Of Its Headquarters In Kirkuk.*

<https://www.highbeam.com/doc/1G1-549110890.html> (käyty 15.11.2018)

Niqash/ Honar Hama Rasheed 24.05.2018. *Bringing Change: After Iraqi Elections, Former Peace-Preaching Political Party Decides It Needs Guns.*

<http://www.niqash.org/en/articles/politics/5912/> (käyty 16.8.2018)

Niqash/ Saman Omer 24.5.2018. *Ballot Fever: New Kurdish Elections Announced, While Problems From Last Elections Remain.*

<http://www.niqash.org/en/articles/politics/5914/> (käyty 16.8.2018)

Niqash/ Mustafa Habib 24.5.2018. *Threats, Demographics, New Faces: Why Sunni Parties Lost So Much In The 2018 Elections*

<http://www.niqash.org/en/articles/politics/5913/> (käyty 16.8.2018)

Niqash/ Mustafa Habib 14.6.2018. *Iraq's Most Controversial Political Party: The Source Of Their Power + What They Want In Government.*

<http://www.niqash.org/en/articles/politics/5939/>

(13.12.2018)

Niqash/ Awara Hamid 12.7.2018. *Whose Guns? Trying To Solve The Mystery Of Iraqi Kurdistan's Exploding Weapon Depots.*

<https://www.niqash.org/en/articles/security/5952/Trying-To-Solve-The-Mystery-Of-Iraqi-Kurdistan%E2%80%99s-Exploding-Weapon-Depots.htm> (käyty 2.8.2018)

Niqash/ Ghazwan Hassan al-Jibouri 12.7.2018. *New Terror Campaign. Extremists Intimidate, Harass, Dislocate Locals In Salahaddin, Then Take Over.*

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5951/> (käyty 16.8.2018)

Niqash/ Kamal al-Ayash 18.7.2018. *Build The Wall. Despite Doubts About Efficacy, Anbar Builds Border Fence To Keep Extremists Out.*

<http://www.niqash.org/en/articles/security/5954/> (käyty 16.8.2018)

Niqash/ Mustafa Habib 24.7.2018. *Don't You Dare. Haunted By History, Iraq's Sunni Muslims Won't Join Shiite-Led Protests.*

<http://www.niqash.org/en/articles/politics/5957/> (käyty 30.11.2018)

Niqash / Al-Wazzan, Saleem 9.8.2018. *A Salty Pickle. Basra's Annual Water Crisis May Turn Into Major Environmental Disaster.*

<http://www.niqash.org/en/articles/economy/5964/Basra's-Annual-Water-Crisis-May-Turn-Into-Major-Environmental-Disaster.htm> (käyty 22.11.2018)

Niqash/ Mustafa Habib 16.8.2018. *Change We Can Believe In. Iraq's Historic Opportunity.*

<http://www.niqash.org/en/articles/politics/5968/> (käyty 13.12.2018)

Norwegian Refugee Council 9.9.2018. *Basra Fact Finding Mission Report #1.*

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/NRC%20Basra%20Key%20Findings_FINAL_9Oct.pdf (käyty 1.11.2018)

- Norwegian Refugee Council 22.9.2018. *Iraq: Basra Fact Finding Mission Report #2*. <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-basra-fact-finding-mission-report-2> (käyty 1.11.2018)
- NRT 16.8.2018. *PFO says recorded 169 violations against journalists, protesters in Kurdistan Region*. <http://www.nrttv.com/en/News.aspx?id=3337&MapID=1> (käyty 4.12.2018)
- NRT 18.8.2018. *IDPs face shortage of medical, humanitarian aid in Sulaimani camps: IHCHR*. <http://www.nrttv.com/EN/News.aspx?id=3363&MapID=1> (käyty 4.12.2018)
- NRT 14.11.2018. *Human Rights Commission meets with Ezidis as dispute over local government continues*. <http://www.nrttv.com/EN/News.aspx?id=7920&MapID=2> (käyty 11.12.2018)
- NRT 19.11.2018. *Classes have not yet resumed in areas around Makhmour*. <http://www.nrttv.com/EN/News.aspx?id=8027&MapID=1> (käyty 22.11.2018)
- NRT 1.12.2018. *Nineveh Provincial Council announces state of emergency after flooding*. <http://www.nrttv.com/EN/News.aspx?id=8333&MapID=2> (käyty 13.12.2018)
- OCHA 31.8.2018. *Humanitarian Bulletin – Iraq. August 2018*. <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20Iraq%20Humanitarian%20Bulletin%20-%20August%202018.pdf> (käyty 19.11.2018)
- OCHA, September 2018. *Iraq Humanitarian Dashboard*. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20181016_iraq_humanitarian_dashboard.pdf (käyty 30.11.2018)
- OCHA 20.11.2018. *Humanitarian Bulletin – Iraq. October 2018*. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/humanitarian_bulletin_october_2018_as_of_20_november_2018.pdf (käyty 22.11.2018)
- OCHA 27.11.2018. *Iraq - Floods. Flash Update No. 2*. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2018.11.27_ocha_iraq_flash_update_no.2.pdf (käyty 30.11.2018)
- Parry, Jacqueline 10.9.2018. *Legal Pluralism and Justice in Iraq after ISIL*. Draft for POMEPS Studies 30, “The Politics of Post-Conflict Resolution.” Institute for Regional and International Studies, American University of Iraqi Sulaimani. <https://pomeps.org/2018/09/10/legal-pluralism-and-justice-in-iraq-after-isil/> (käyty 4.12.2018)
- PolicyWatch 3020/ Wahab, Bilal & Barbara Leaf 21.9.2018. *One Down, Two to Go: Iraq’s New Government Shaping Up*. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/one-down-two-to-go-iraqs-new-government-shaping-up> (käyty 24.9.2018)
- REACH Initiative, June 2018. *Rapid Overview of Areas of Return (ROAR): Ana and Surrounding Areas Anbar Governorate, Iraq - June 2018*. <https://reliefweb.int/report/iraq/rapid-overview-areas-return-roar-ana-and-surrounding-areas-anbar-governorate-iraq-june> (käyty 27.11.2018)
- REACH Initiative, July 2018a. *Rapid Overview of Areas of Return (ROAR): Qa'im and Surrounding Areas, Anbar Governorate, Iraq - July 2018*. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/reach_irq_situation_overview_roar_qaim_and_surrounding_areas_july_2018.pdf (käyty 27.11.2018)

REACH Initiative, July 2018b. *Rapid Overview of Areas of Return (ROAR): Rawa and Surrounding Areas, Anbar Governorate, Iraq - July 2018.*

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/irq_situation_overview_roar_rawa_and_surrounding_areas_july_2018_0.pdf

REACH Initiative, Iraq Returns Working Group, CCCM & ECHO, July 2018. *Baashiqa. Area Based Assessment.*

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/irq_situation_overview_baashiqa_area_based_assessment_150818.pdf (käyty 22.11.2018)

REACH Initiative 30.9.2018. *Multi-Cluster Needs Assessment (MNCA)*

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/reach_irq_factsheet_mcn_a_idp_incamp_sept_2018.pdf (käyty 5.12.2018)

Reuters/ Mohammed Kadhim Atti 11.7.2018. *Iraq's wetland wildlife threatened by low water levels.* <https://www.reuters.com/article/us-iraq-marshes-wildlife/iraqs-wetland-wildlife-threatened-by-low-water-levels-idUSKBN1K124Y> (käyty 16.8.2018)

Reuters/ Azad Lashkari 23.7.2018. *Gunmen open fire and enter Erbil governorate building in Iraq's Kurdish region: officials.* <https://www.reuters.com/article/us-iraq-kurds-attack/gunmen-open-fire-and-enter-erbil-governorate-building-in-iraqs-kurdish-region-officials-idUSKBN1KD0MF?feedType=RSS&feedName=worldNews> (käyty 16.8.2018)

Reuters/ Ahmed Rasheed, Raya Jalabi & Ahmed Aboulenein 5.8.2018. *Exclusive: Iraq election commission ignored warnings over voting machines - document.* <https://uk.reuters.com/article/uk-iraq-election-exclusive/exclusive-iraq-election-commission-ignored-warnings-over-voting-machines-document-idUKKBN1KQ0CA> (käyty 1.11.2018)

Reuters/ Bozorgmehr Sharafedin 21.8.2018. *Iran resumes electricity supplies to Iraq.* <https://www.reuters.com/article/us-iran-iraq-electricity/iran-resumes-electricity-supplies-to-iraq-idUSKCN1L60HH> (käyty 1.11.2018)

Reuters 4.9.2018/ Raya Jalabi. *Deadlocked Iraqi lawmakers put off next meeting until Sept. 15.* <https://www.reuters.com/article/us-iraq-politics/iraq-lawmakers-agree-to-delay-next-meeting-and-speakers-election-to-sept-15-idUSKCN1LK19H> (käyty 24.9.2018)

Reuters/ Raya Jalabi 8.9.2018. *Iran attacks Iranian Kurdish opposition group base in Iraq.* <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-iran/iran-attacks-iranian-kurdish-opposition-group-base-in-iraq-idUSKCN1L00KZ> (käyty 21.11.2018)

Reuters/ Aref Mohammed & Raya Jalabi 8.9.2018. *Rockets fired at Basra airport as violent protests grip Iraq.* <https://www.reuters.com/article/us-iraq-protests/rockets-fired-at-basra-airport-as-violent-protests-grip-iraq-idUSKCN1L00DV> (käyty 1.11.2018)

Reuters/ Raya Jalabi & Ahmed Rasheed 15.9.2018. *Iraq parliament elects Sunni lawmaker al-Halbousi as speaker, breaking deadlock.* <https://www.reuters.com/article/us-iraq-politics/iraq-parliament-elects-sunni-lawmaker-al-halbousi-as-speaker-breaking-deadlock-idUSKCN1LV0BH> (käyty 24.9.2018)

Reuters/ Ahmed Aboulenein 21.10.2018. *KDP comes first in Iraqi Kurdistan election.* <https://www.reuters.com/article/us-iraq-kurds/kdp-comes-first-in-iraqi-kurdistan-election-idUSKCN1MU0WY> (käyty 29.11.2018)

- Reuters/ John Davison 11.11.2018. *Iraq rail service back on track after war with Islamic State.* <https://www.reuters.com/article/us-iraq-train/iraq-rail-service-back-on-track-after-war-with-islamic-state-idUSKCN1NG08X> (käyty 28.11.2018)
- Robin-D'Cruz, Benedict 10.7.2018. *South Iraq Security Report: June 2018.* <https://www.iraqafteroccupation.com/2018/07/10/south-iraq-security-report-june-2018/> (käyty 16.8.2018)
- Robin-D'Cruz 13.7.2018. *I've put together a couple of quick maps...* (Twitter) <https://twitter.com/benrobinz/status/1017824758652723205?lang=fi> (käyty 30.11.2018)
- Robin-D'Cruz, Benedict 18.7.2018. *As Protests Sweep Iraq, are the Country's Political Elites Running out of Options?* <http://blogs.lse.ac.uk/mec/2018/07/18/as-protests-sweep-iraq-are-the-countrys-political-elites-running-out-of-options/> (käyty 1.8.2018)
- Robin-D'Cruz, Benedict 2.8.2018. *South Iraq Security Report: July 2018.* <https://www.iraqafteroccupation.com/2018/08/02/south-iraq-security-report-july-2018/> (käyty 30.11.2018)
- Robin-D'Cruz, Benedict 2.9.2018. *South Iraq Security Report: August 2018.* <https://www.iraqafteroccupation.com/2018/09/02/south-iraq-security-report-august-2018/> (käyty 30.11.2018)
- Robin-D'Cruz, Benedict 6.10.2018. *South Iraq Security Report: September 2018.* <https://www.iraqafteroccupation.com/2018/10/06/south-iraq-security-report-september-2018/> (käyty 30.11.2018)
- Robin-D'Cruz, Benedict 1.11.2018. *South Iraq Security Report: October 2018.* <https://www.iraqafteroccupation.com/2018/11/01/south-iraq-security-report-october-2018/> (käyty 30.11.2018)
- Rudaw 10.1.2018. *Abadi orders resumption of security talks between Erbil, Baghdad.* <http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/09012018> (käyty 21.11.2018)
- Rudaw 21.6.2018. *التعزيزات تطلب الأمانة والقوات بغداد – كركوك طريق على الخطف حوادث ازدياد ..ديالى.* <http://www.rudaw.net/mobile/arabic/middleeast/iraq/2106201811> (käyty 16.8.2018)
- Rudaw/ Bahroz Faraidun 25.6.2018. *Under threat Kakai Kurds plead for protection in Kirkuk.* <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/25062018> (käyty 9.11.2018)
- Rudaw 10.7.2018a. *Abadi hails 'security and stability' one year after Mosul liberation.* <http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/100720181> (käyty 16.8.2018)
- Rudaw 10.7.2018b. *الدولي للتحالف قصف في "داعش" من 8 مقتل عن تعلن الدفاع وزارة.* <http://iraqnewsapp.com/1/Article/2244/163661368#.W08djXkUmfA>
- Rudaw 19.7.2018. *Coalition hails 'outstanding' Peshmerga-ISF operation in Makhmour.* <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/19072018> (käyty 17.8.2018)
- Rudaw 23.7.2018. *Kirkuk: Cross-party calls for joint ISF-Peshmerga security room.* <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/220720183> (käyty 6.8.2018)

Rudaw 24.7.2018. *Baghdad sends delegation to assess reopening of Erbil-Kirkuk road.*
<http://www.rudaw.net/english/lifestyle/23072018> (käyty 16.8.2018)

Rudaw/ Hiwa Husamaddin 31.7.2018. *Kirkuk: 1.3 billion square meters of land to be 'Arabized'.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/310720182?keyword=kirkuk> (käyty 28.8.2018)

Rudaw 4.8.2018. *Water crisis: Iraqi farmers cultivate 50% less land than previous summer.*
<http://www.rudaw.net/NewsDetails.aspx?PageID=393571&keyword=ISIS> (käyty 4.12.2018)

Rudaw 6.8.2018. *Nineveh's Christians are vanishing, lack basic services: Church leaders.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/060820183> (käyty 22.11.2018)

Rudaw/ AFP 8.8.2018. *Removal of roadblocks in Iraq's capital oils traffic and trade.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/080820181> (käyty 28.11.2018)

Rudaw 16.8.2018. *Halabja gets official approval to open federal offices.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/160820181> (käyty 22.8.2018)

Rudaw/ Nawzad Mahmoud 16.8.2018. *Kirkuk: Kurds removed from 47 posts since October 16.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/16082018> (käyty 15.11.2018)

Rudaw 19.8.2018. *Sadr, Abadi form 'core' parliamentary bloc with Hikma, Watanyah.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/190820185> (käyty 22.8.2018)

Rudaw 20.8.2018a. *Hashd al-Shaabi paramilitias ordered out of 'liberated' Iraqi cities.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/200820182> (käyty 21.8.2018)

Rudaw 20.8.2018b. *Erbil-Kirkuk road reopens, but disputed city's IDPs afraid to return.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/200820184> (käyty 21.8.2018)

Rudaw 22.8.2018. *Baghdad freezes plan to 'Arabize' Kurdish, Turkmen lands in Kirkuk.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/220820181> (käyty 28.8.2018)

Rudaw 23.8.2018. *Mortar fire in disputed Tuz Khurmatu wounds 2 amid ethnic tensions.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/23082018> (käyty 20.11.2018)

Rudaw 8.9.2018a. *Iraq parliament holds emergency talks as Basra burns.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/080920182> (käyty 1.11.2018)

Rudaw 8.9.2018b. *Iraq PM Abadi must 'resign immediately' over Basra protests: Sayirun, Fatih.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/080920183> (käyty 1.11.2018)

Rudaw 9.9.2018. *Iraq's Rapid Response Force withdrawing from Tuz Khurmatu: official.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/090920181> (käyty 20.11.2018)

Rudaw 10.9.2018. *Ayatollah Sistani: Those in power should not try for prime minister.*
<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/100920181> (käyty 24.9.2018)

Rudaw 12.9.2018. *Several killed in car bomb attacks in Mosul, Salahadin.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/120920182> (käyty 19.11.2018)

Rudaw 13.9.2018a. *Erbil will not 'hand over' Kurdish dissidents to Iran: KRG.*
<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/130920184> (käyty 21.11.2018)

Rudaw 13.9.2018b. *ISIS militants storm health facility in Daquq, kidnap 2.*

<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/130920182> (käyty 9.11.2018)

Rudaw 10.7.2018. *Abadi hails 'security and stability' one year after Mosul liberation.*

<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/100720181> (käyty 20.11.2018)

Rudaw 8.10.2018. *Iraqi PM-designate Abdul-Mahdi begins assembling his cabinet.*

<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/071020182> (30.10.2018)

Rudaw/ Darbaz Younis 8.10.2018. *Miss Iraq 2015 flees country after string of murders targeting female models.* <http://www.rudaw.net/english/people-places/081020181> (käyty 4.12.2018)

Rudaw 29.10.2018. *'Legitimate' Shingal administration to return under KRG-Baghdad deal.*

<http://www.rudaw.net/english/kurdistan/291020182> (käyty 9.11.2018)

Rudaw 13.11.2018. *Nine Sunni tribal forces including a leader killed by ISIS in Iraq's Anbar.*

<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/131120181> (käyty 29.11.2018)

Rudaw 19.11.2018. *Sadr to Amiri: 'I made alliance with you, not the corrupt and militias'.*

<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/191120182> (käyty 20.11.2018)

Rudaw 29.11.2018. *Customs checkpoints drive up prices for Iraqi consumers.*

<http://www.rudaw.net/english/business/29112018> (käyty 10.12.2018)

Rudaw 2.12.2018. *Winter arrives in Baghdad's neglected Sadr City.*

<http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/021220181> (käyty 3.12.2018)

Saeed, Yerevan 19.7.2018. *Iraq Faces its Next Crisis: Water.* Fikra Forum.

<https://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/iraq-faces-its-next-crisis-water> (käyty 16.8.2018)

Schweitzer, Matthew 24.7.2018. *Protests in Southern Iraq Intensify, Is Instability to Follow?*

<https://theglobalobservatory.org/2018/07/protests-southern-iraq-intensify-is-instability-to-follow/> (käyty 30.11.2018)

Social Inquiry, July 2018a. *Christian — Shabak perspectives in Hamdaniya District. Summary Findings. Conflict and Stabilization Monitoring Framework for Ninewa.*

https://socialinquiryfiles.files.wordpress.com/2018/08/hamdaniya_round-one.pdf (käyty 22.11.2018)

Social Inquiry, July 2018b. *Eyzidi — Arab perspectives in Sinuni. Summary Findings. Conflict and Stabilization Monitoring Framework for Ninewa Province.*

https://socialinquiryfiles.files.wordpress.com/2018/08/sinuni-presentation_round-1.pdf (käyty 22.11.2018)

Social Inquiry, July 2018c. *Arab-Kurd perspectives in Zummar & Wana sub-districts. Summary Findings. Conflict and Stabilization Monitoring Framework for Ninewa Province.*

https://socialinquiryfiles.files.wordpress.com/2018/08/zummar-wana_round-one.pdf (käyty 22.11.2018)

Stars and Stripes/ Qassim Abdul-Zahra & Philip Issa, AP 21.11.2018. *Iraqi town fearful as battle against ISIS rages next door.* <https://www.stripes.com/news/iraqi-town-fearful-as-battle-against-isis-rages-next-door-1.557525> (käyty 27.11.2018)

Sullivan, Michael D. 18.6.2018. *I Fought Against Muqtada al-Sadr. Now He's Iraq's Best Hope.* <https://foreignpolicy.com/2018/06/18/i-fought-against-muqtada-al-sadr-now-hes-iraqs-best-hope/> (käyty 16.8.2018)

Terrorism Monitor/ Rafid Jaboori 28.7.2018. *Is Islamic State Making Plans for a Comeback in Iraq?* The Jamestown Foundation. <https://jamestown.org/program/is-islamic-state-making-plans-for-a-comeback-in-iraq/> (käyty 29.11.2018)

UNAMI 19.7.2018. *More help needed for Yazidis struggling to rebuild in Sinjar: IOM Iraq.* http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=8856:more-help-needed-for-yazidis-struggling-to-rebuild-in-sinjar-iom-iraq&Itemid=605&lang=en (käyty 16.8.2018)

UNAMI 8.8.2018. *Special Representative of the United Nations Secretary-General for Iraq - Briefing to the Security Council by SRSG Ján Kubiš, 8 August 2018 [EN/AR].* <https://reliefweb.int/report/iraq/special-representative-united-nations-secretary-general-iraq-briefing-security-council> (käyty 4.12.2018)

UNAMI 3.10.2018. *UN's Kubiš Welcomes Designation of Mr. Adel Abdel-Mahdi Iraq's Prime Minister and the Pledges to Timely Government Formation, Encourages Meaningful Women's Representation in the Government.* http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=9201:un's-kubis-welcomes-designation-of-mr-adel-abdel-mahdi-iraq's-prime-minister-and-the-pledges-to-timely-government-formation,-encourages-meaningful-women's-representation-in-the-government&Itemid=605&lang=en (käyty 3.10.2018)

UNAMI 1.11.2018. *UN Casualty Figures for Iraq for the Month of October 2018.* http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=9365:un-casualty-figures-for-iraq-for-the-month-of-october-2018&Itemid=633&lang=en (käyty 21.11.2018)

UNAMI 13.11.2018. *Briefing to the Security Council by SRSG for Iraq Ján Kubiš, New York, 13 November 2018.* <https://reliefweb.int/report/iraq/briefing-security-council-srsg-iraq-j-n-kubi-new-york-13-november-2018-enar> (käyty 26.11.2018)

UNAMI 19.11.2018. *UN Special Representative in Iraq Kubiš Condemns Bombing in Tikrit as Evil Act Targeting Civilians.* <https://reliefweb.int/report/iraq/un-special-representative-iraq-kubi-condemns-bombing-tikrit-evil-act-targeting-civilians> (käyty 20.11.2018)

UNAMI (päiväämätön). *Baghdad International Fair 2018.* http://www.uniraq.org/index.php?option=com_k2&view=item&id=9948:baghdad-international-fair-2018&Itemid=606&lang=en (käyty 28.11.2018)

UNHCR. *Iraq: Monthly Protection Update, 1 - 27 May 2018.* <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20180527%20IRAQ%20MONTHLY%20PROTECTION%20UPDATE.pdf> (käyty 16.8.2018)

UNHCR 31.5.2018. *Iraq. Situation Update.* <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNHCR%20Iraq%20Flash%20Update%20-%2031MAY18.pdf> (käyty 21.11.2018)

UNHCR 31.8.2018. *Iraq Protection Update. August 2018.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20180919%20Iraq%20Protection%20Update%20-%20August%202018.pdf> (käyty 19.11.2018)

UNHCR 30.9.2018. *Iraq Protection Update. September 2018.*

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20181026%20Iraq%20Protection%20Update%20-%20September.pdf> (käyty 19.11.2018)

UNICEF 21.5.2017. *The Cost and Benefits of Education in Iraq: An Analysis of the Education Sector and Strategies to Maximize the Benefits of Education.*

<https://www.unicef.org/iraq/TheCostOfEducationInIraq-EN.pdf> (käyty 20.11.2018)

UNICEF 15.11.2018. *Education Cluster 3RP Dashboard October 2018.*

https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/3rp_2018_iraq_monthly_dashboard_october_2018.pdf (käyty 20.11.2018)

UN Security Council 9.7.2018. *Implementation of resolution 2367 (2017). Report of the Secretary-General. S/2018/677.*

http://uniraq.org/images/SGReports/S2018677_EN_Implementation_of_res2367_9_July_2018.pdf

UN Security Council 31.10.2018. *Implementation of resolution 2421 (2018). Report of the Secretary-General. S/2018/975.*

<http://www.uniraq.com/images/SGReports/S2018975%20N1835182%20EN%5B2998%5D.pdf> (käyty 21.11.2018)

Al-Waeli, Muhammad 21.8.2018. *Update on Iraq's Government Formation.*

<http://1001iraqithoughts.com/2018/08/21/update-on-iraqs-government-formation/> (käyty 22.8.2018)

The Wall Street Journal/ Isabel Coles & Ali Nabhan 12.3.2018. *After Defeating Islamic State, Iraq's Shiites Turn Ire Toward Government.* <https://www.wsj.com/articles/after-defeating-islamic-state-iraqs-shiites-turn-ire-toward-government-1520856000?redirect=amp> (käyty 16.8.2018)

The Washington Post/ Zahra Ali 15.10.2018. *After several high-profile murders in Iraq, here's what headlines missed about their cause. ; In the shadow of a 'peaceful' transition, violence is deeply rooted in Iraq's post-invasion fragmentation.* Saatavilla: Factiva-uutistietokannassa (<http://www.factiva.com>) [edellyttää kirjautumista]

Watan News 11.7.2018. الأنبار غرب عمليات قاطع في جديدة عسكرية تحصينات بنشأ الحشد

<http://wataniq.com/news?ID=31282> (käyty 16.8.2018)

WHO [päiväämätön]. *Iraq.* <https://www.who.int/health-cluster/countries/iraq/en/> (käyty 20.11.2018)

WHO 30.9.2018. *Iraq: Health Cluster Emergency Response – September 2018.*

https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/irq_health_cluster_dash_sep_2018_30092018.pdf (käyty 20.11.2018)

Wikipedia. *Iraqi Kurdistan parliamentary election, 2018.*

https://en.wikipedia.org/wiki/Iraqi_Kurdistan_parliamentary_election,_2018 (käyty 29.11.2018)

- Wing, Joel 12.7.2018. *Election Recount In Iraq Going Badly Politically.*
<http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/07/election-recount-in-iraq-going-badly.html> (käyty 1.8.2018)
- Wing, Joel 17.7.2018. *Iraq Government Starts Crackdown On Protests.*
<http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/07/iraq-government-starts-crackdown-on.html> (käyty 29.11.2018)
- Wing, Joel 18.8.2018. *Government Crackdown Shuts Down Many Protests In Iraq*
<http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/07/government-crackdown-shuts-down-many.html> (käyty 16.8.2018)
- Wing, Joel 3.9.2018. *Violence Remained Steady In Iraq August 2018.*
<http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/09/violence-remained-steady-in-iraq-august.html> (käyty 19.11.2018)
- Wing, Joel 2.11.2018. *October 2018: Islamic State Expanding Operations In Iraq.*
<http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/11/october-2018-islamic-state-expanding.html> (käyty 19.11.2018)
- Wing, Joel 24.10.2018. *Security In Iraq Oct 15-21, 2018.*
<http://musingsoniraq.blogspot.com/2018/10/security-in-iraq-oct-15-21-2018.html> (käyty 29.11.2018)
- The World Bank 3.10.2018. *Iraq's Economic Outlook - October 2018.*
<http://pubdocs.worldbank.org/en/309791538076812984/mpo-am18-iraq-irq-ks-9-13-fin.pdf> (käyty 23.11.2018)
- Yeni Safak 28.6.2018. *Iraqi Turkmen concerned over Peshmerga's Kirkuk return.*
<https://www.yenisafak.com/en/world/iraqi-turkmen-concerned-over-peshmergas-kirkuk-return-3414991> (käyty 16.8.2018)
- Zeit Online/ Andrea Backhaus 26.7.2018. *Where the Smell of Death Still Lingers.*
<https://www.zeit.de/politik/ausland/2018-07/mosul-iraq-ouster-is-rubble-fear-terror-english> (käyty 17.5.2018)